

ОДИНАХОН МУҲАММАД СОДИК

БИЛИМСИЗЛИКНИНГ
ШИФОСИ
САВОЛ

● ИККИНЧИ КИТОБ ●

66481 Оданахон Муҳаммад Содик.

Билимсизликнинг шифоси савол

2-киتاب

64 596

Тошкент-2020

4 нусха

ОДИНАХОН МУХАММАД СОДИҚ

БИЛИМСИЗЛИКНИНГ
ШИФОСИ
САВОЛ

ИККИНЧИ КИТОБ

HILOL
NASHR
ТОШКЕНТ
2021

УЎК 28(076.3)

КБК 86.38в6

С-75

وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ

**«Муваффақиятим фақат Аллоҳга
боғлиқ. Унгагина таваккул қилдим.
Унгагина қайтаман».**

(Худ сураси, 88-оят)

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги
Дин ишлари бўйича қўмитанинг 2018 йил 9 октябрдаги
5548-рақамли хулосаси асосида чоп этилди.

С-75

Одинахон Муҳаммад Содик
Билимсизликнинг шифоси – савол.
Т.: «Hilol-Nashr», 2021. – 272 б.

УЎК 28(076.3)

КБК 86.38в6

ISBN 978-9943-5774-9-7

© Одинахон Муҳаммад Содик
© «HILOL-NASHR» нашриёти, 2019, 2021.

ҚУРЪОН

247-САВОЛ

Ассалому алайкум, Одинахон она! Ҳайз ҳолатида-ли аёл Қуръони Карим сураларини ўқиса бўладими? (Мусҳафдан эмас, Қуръони Карим суралари ёзилган бошқа бир китобдан.)

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Ҳайз пайтида хоҳ Мусҳафдан бўлсин, хоҳ бошқа китобдан бўлсин ёки ёддан бўлсин, Қуръони Каримни тиловат қилиш жоиз эмас.

Жунуб ва нифосли шахс каби, ҳайзли аёл ҳам кичик бетаҳоратга хилоф ўлароқ, кироат қилмайди. Яъни жунуб, нифосли ва ҳайзли кишилар Қуръон кироат қилишлари мумкин эмас.

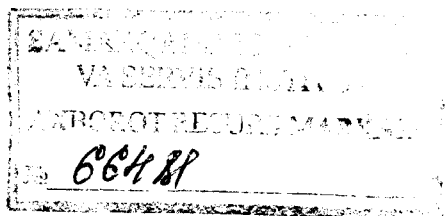
عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا تَقْرَأُ الْحَائِضُ وَلَا الْجُنُبُ شَيْئًا مِنَ الْقُرْآنِ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ.

Ибн Умар розияллоху анҳумодан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоху алайҳи васаллам: «Ҳайзли аёл ҳам, жунуб ҳам Қуръондан ҳеч нарсани кироат қилмайди», дедилар».

Имом Термизий ва Ибн Можжа ривоят қилган.

Аммо ҳайзли аёл таълим учун калима-калима қилиб ўқиши жоизлигига уламолар фатво берганлар («Кифоя»дан). *Валлоху аълам.*

248-САВОЛ

Ассалому алайкум. Агар аёл боласини доим таҳоратли ҳолда эмизишни ният қилган бўлса, нифос ва ҳайз пайтида нима қилиши керак? У пайтда таҳорати бўлмайди-ку. Масалан, мен боламни эмизаётганимда баъзида Ёсин сурасини ўқиб тураман. Буни ҳайз пайтимда китобни қўлимга олмасдан, ёддан ҳам ўқийверардим. Лекин бир кишининг айтишига кўра, Қуръонни ҳайз пайтида қўлга олиб ҳам, олмасдан ҳам умуман ўқиш мумкин эмас экан. Шу тўғрими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Бола эмизаётган пайтда таҳоратли бўлиш ва Ёсин сурасини қироат қилиш фазилатли иш, албатта. Лекин бу мажбурий эмас. Ўзингиз айтганингиздек, нопок ҳолатлар туфайли, яна ёш боланинг тез-тез йиғлаб қолишини ҳисобга олганда бунинг уддасидан чиқа олмай қолиш мумкин. Бунинг имкони бўлганда қилиш яхши, аммо бошқа пайт ўзини машаққатга қўйиш керак эмас. Ҳайз ва нифос ҳолатларида Қуръон ўқиш ҳам, ёддан тиловат қилиш ҳам жоизмас. **Валлоҳу аълам.**

249-САВОЛ

Ассалому алайкум! Устоз, вақтингизни аямасдан, билмаганимизни ўргатаётганингиз учун ташаккур. Менинг ёшим 19 да. Кеч бўлса ҳам Қуръонни ёд олиш ниятим бор эди. Лекин бир илмли опам: «Ёд олиш учун кеч қолдингиз. Энди қабул қилишингиз қийин бўлади», деяптилар. Аввало, Қуръони Каримни Аллоҳ учун, ота-онамнинг розилиги учун ёд олмоқчи эдим. Ёдлай олармикинман? Қандай маслаҳат берасиз? Жавоб учун олдиндан раҳмат!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Қуръони Каримни ёд олишинг эрта-кечи йўқ, Аллоҳдан мадад сўраб, бошлайверинг. Мен ҳам 17 ёшимдан бошлаганман. Ёшликда ёдлаш катта ёшда ёд олишдан кўра осонроқ ва ёшликда ёдланган нарса мустаҳкамроқ бўлади, деган мулоҳаза бор, холос. Аксар саҳобалар ҳам Қуръони Каримни катта ёшда ёд олишган. *Валлоҳу аълам.*

 250-САВОЛ

Одинахон опа, шу сайтингиз орқали менга ўхшаган мусофир юртларда яшайдиган аёллар учун онлайн дарслар ташкил қила олмайсизларми? Қуръон ўрганишни ва чиройли қироат билан, тушуниб ўқишни хоҳлайман. Илтимос, ёрдам беринг.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Иншааллоҳ! Ҳозирда диний саводхонликни ошириш борасида раҳбаримиз бошчиликларида кўп ишлар амалга оширилмоқда. Ажаб эмас, сиз сўраган иш ҳам бўлиб қолса. Дуо қилиб туринг. Унгача «qigon.uz» каналимизда бериб борилаётган дарслардан фойдаланишингизни тавсия қиламиз. *Валлоҳу аълам.*

 251-САВОЛ

Ассалому алайкум! Ҳурматли Одинахон опа, мен ҳар ойда Қуръон хатм қиламан. Эшитишимча, Қуръон хатм қилишдан олдин бирор нарсани ният қилиш керак экан (масалан, фарзандларим тарбияси яхши бўлсин, деб). Шу тўғрими? Аллоҳ илмингизни зиёда қилсин.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Қуръони Карим мақсадлар ҳосил бўлиши учун хатм қилинмайди. Балки у ибодат бўлиб, Аллоҳ таолонинг розилигига эришиш учун ўқилади. Аммо хатмдан кейинги дуолар ижобат бўлишини умид қилиб, эҳтиёжларни сўраш мумкин. *Валлоху аълам.*

252-САВОЛ

Ассалому алайкум! «Тажвид» китобидан ҳарфларни махражидан чиқариб, калималарни тўғри айтишни ўрганиб олдим, лекин санади Пайғамбаримиз соллаллоху алайҳи васалламга уланган устозни билмасам ёки топа олмасам, ўқишимни тўхташиб турайми? Бу узилишда ёдлаганларим эсимдан чиқиб қолмайдими? Чунки баъзи сураларни ёдлагандим. Нима қилай?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Тажвид илми ёлғиз китобнинг ўзига суяниб ўрганилмайди, бунинг учун ҳам устоз зарур. Аммо сиз Қуръон ўқишдан тўхтаманг. Устоз топиб, таълим олиш имконияти пайдо бўлганида ижозат олаверасиз. Унгача ўқиб тураверинг. *Валлоху аълам.*

253-САВОЛ

Ассалому алайкум. Қуръонни қандай қилиб мустақил ўрганиш мумкин?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Қуръон ўқишни устоздан ўрганиш керак, мустақил ўрганиб бўлмайди. Ҳозирги кундаги ҳолатни эътиборга олиб, Қуръон ўқиш мутлақо тўхтаб қолмаслиги, Аллоҳнинг каломи унут бўлиб кетмаслиги учун уни вақтинчалик маълум дастурлар

ёрдамида ўқиб, ўрганиб туришни тавсия қиламиз. Дуо қилинглар, тез орада таҳфиси Қуръон курслари ташкил этилсин. **Валлоху аълам.**

254-САВОЛ

Ассалому алайкум, Одинахон она. Қуръон ўқиётганда «хато ўқияпман», деб шубҳаланган жойларни ручкали Қуръон китобидан эшитиб, Қуръон хатм қилса бўладими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Аввало Қуръон ўқишни устоздан ўрганиш керак. Лекин ўзининг хатолари бор-йўқлигини билиш учун ундан фойдаланса бўлади. **Валлоху аълам.**

255-САВОЛ

Ассалому алайкум! Маълумки, Қуръони Каримдаги ҳар бир белги ўзига хос маъноларни англатади. Ана шу белгилар ичида «сакта» белгисининг қўлланилиш мақсади, вазифаси, унинг моҳияти ҳақида билганларингизни баҳам кўрсангиз, илтимос.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом!

Сакта

«Сакта»нинг луғавий маъноси «бир марта жим бўлиш»дир. Истилоҳда эса қироат асносида нафас олмай, икки ҳаракат миқдорича тўхтаб туриш сакта дейилади. Мусхафларда сакта аломати сифатида сатр юқорисида кичик «س» ҳарфи қўйилади.

Ҳафс ривоятида сакта тўрт ўринда келади:

1. Каҳф сурасининг 1 ва 2-оятлари орасида:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا
 قِيمًا لِيُنذِرَ بَأْسًا شَدِيدًا مِّنْ لَّدُنْهُ وَيُبَشِّرَ الْمُؤْمِنِينَ
 الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا حَسَنًا ﴿٢﴾

2. Ёсин сурасининг 52-оятда:

﴿قَالُوا يَا نُبَيِّنَا مَنْ مَّرْقَدِنَا هَذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَنُ
 وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ﴾

3. Қиёмат сурасининг 27-оятда:

﴿وَقِيلَ مَنْ رَاقٍ﴾

4. Мутоффифин сурасининг 14-оятда:

﴿كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾

Булардан ташқари яна икки ўринда сакта жоиз:

1. Ал-Ҳаққо сурасининг 28 ва 29-оятлари орасида:

﴿مَا آغَىٰ عَنِّي مَالِي﴾ ﴿٢٨﴾ هَلَاكَ عَنِّي سُلْطَانِيَّةٌ ﴿٢٩﴾

Ушбу икки сўзни ўқишда уч хил йўл бор:

- а) сакта қилиш;
- б) вақф қилиш;
- в) идғом қилиш.

2. Анфол ва Тавба суралари орасида:

وَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْ بَعْدُ وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا مَعَكُمْ فَأُولَٰئِكَ
 مِنْكُمْ وَأُولَٰئِكَ الْأَرْحَامُ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ
 شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٧٥﴾

بِرَاءَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١﴾

Анфол сурасининг охирги ояти ва Тавба сурасининг биринчи оятини кетма-кет ўқишда ҳам уч хил услуб бор:

- а) сакта;
- б) вақф;
- в) иқлоб.

Сактадан мақсад – маънони тўғри етказиш.

Сактанинг вазифаси – жумла ёки сўзнинг маъноси ўзгариб кетишидан сақлаш.

Мисол учун, Каҳф сурасидаги сактани оладиган бўлсак:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَىٰ عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا ﴿١﴾

1. Ўз бандасига китоб нозил этган ва унда ҳеч бир эгрилик қилмаган Аллоҳга ҳамд бўлсин.

قِيَمًا لِيُنذِرَ بَأْسًا شَدِيدًا مِمَّنْ لَدُنْهُ وَيُبَشِّرَ الْمُؤْمِنِينَ
 الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا حَسَنًا ﴿٢﴾

2. Уни тўғри қилган; Ўз ҳузуридан бўладиган шиддатли азобдан огоҳлантирадиган; яхши амалларни қиладиган мўминларга уларга гўзал ажр бўлиши башоратини берадиган қилган Зотга.

Суннатга мувофиқ ўқишда бу икки оят орасида тўхташ керак. Аммо маълум бир сабабларга кўра икки оятни қўшиб ўқиладиган бўлса, *عَوَجًا* ва *فِتْمًا* сўзлари орасида сакта қилинади. Сакта қилинмаса: «унда ҳеч бир тўғри эгрилик қилмаган», деган маъно келиб чиқиши мумкин. Ёсин сурасидаги оятда эса:

﴿قَالُوا يَنْوِيلُنَا مَنْ بَعَثَنَا مِنْ مَرْقَدِنَا هَذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَنُ وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ﴾

Улар: «Воҳ, шўримиз курсин! Бизни ётган жойимиздан ким кўзгатди?! Бу Роҳман ваъда қилган ва юборилган пайғамбарлар тасдиқлаган нарсаку?!» дерлар.

Бу ўриндаги сактага амал қилинмаса: «Воҳ, шўримиз курсин! Бизни бу ётган жойимиздан ким кўзгатди?! Раҳмон ҳам ваъда қилмади, пайғамбарлар ҳам тасдиқ қилмади» деган нотўғри маъно келиб чиқиши мумкин. *Валлоҳу аълам.*

256-САВОЛ

Ассалому алайкум! Қизим 18 ёшда. Қуръон ёдлашга киришган эди. Бир бора ўтказиб, иккинчи бора қайтаришга киришди. Бир ойда икки мартабадан ҳайз кўрмоқда. Вақтдан ютқазяпти. Сиз қандай маслаҳат берасиз?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Аёл киши бир ойда икки марта ҳайз кўрмайди. Икки ой орасидаги покликнинг энг ками 15 кун. Ҳайзнинг ками 3, кўпи 10 кун. Шу асосда ҳайз кунларини аниқлаб олинглар. Шифокорга кўриниш ва бу ҳолатни тартибга солиш керак. Бизнинг мазҳабда

узрли ҳолатда Куръон тиловат қилинмайди. Лекин тиловатни тинглаб туриши жоиз. Дарс учун мана шу услубдан фойдаланиб турилса бўлади. **Валлоҳу аълам.**

257-САВОЛ

Ассалому алайкум! Бир танишим насронийлик динини қабул қилибди. Қанча уринмай, бу иши нотўғри эканини тушунтира олмаяпман. Танишимнинг айтиши бўйича Инжилда инсонларнинг миллати, сўзлашадиган тилларининг ўзгариб кетишига далиллар бор экан. «Муқаддас китобимиз Куръонда инсонларнинг турли хил тилда гаплашишига сабаб бўлган оят борми?» деган саволимни «Зикр аҳли»дан сўраганимда Хужурот сурасининг 13-оятидан далил келтирган эдилар, алҳамдулиллаҳ. Мени қизиқтирган нарса – бу ҳодиса, яъни тилларнинг ўзгариши қай ҳолатда юз берган? Саволимни бир неча бор бераётганимга сабаб, жавоб мен учун жуда муҳим. Саволимни жавобсиз қолдирмайсиз, деган умиддаман. Аллоҳ рози бўлсин!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Бу ҳақда Рум сурасининг 22-оятида: «**Ва осмонлару ернинг яратилиши ҳамда тилларингиз ва рангларингизнинг турлича бўлиши Унинг оят(бурҳон)ларидандир. Бунда олимлар учун оят(белги)лар бордир**», дейилган.

Тилларнинг турли-туманлигига далил мана шу. Аммо бу қандай рўй бергани ҳақида ҳеч бир маълумотга эга эмасмиз. Зеро, буни билишдан ҳеч қандай манфаат ҳам йўқ. **Валлоҳу аълам.**

258-САВОЛ

Ассалому алайкум! Қуръонни китобдан ўқиб туриб эмизиш мумкинми? Бу ҳолатда авратни тўлиқ ёпишнинг имкони йўқ, шунинг учун сўраган эдим. Аллоҳ рози бўлсин.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Қуръони Каримни ўзига яраша хурмат ва эҳтиром билан тиловат қилиш одобдандир. Болани авратни беркитиб эмизиш мумкин. Албатта очиқ туриши шарт эмас. Кўкрак устига рўмол каби бирорта мато ташлаб олинса бас. *Валлоҳу аълам.*

СУННАТ

259-САВОЛ

Ассалому алайкум! Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг завжалари қилган амаллар биз аёллар учун суннат бўладими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Суннат Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламга тегишли бўлиб, у ўз ичига у зотнинг сўзлари, амаллари, тақрирлари, сийратлари, ҳоллари ва шу кабиларни олади. Завжаларининг ишлари Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг кўрсатмалари билан қилинган бўлса, албатта, суннат бўлади. Улар розияллоҳу анхунна аксар ишларида Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламга итоат қилганлар. *Валлоҳу аълам.*

260-САВОЛ

Ассалому алайкум! Хурматли Одинахон Муҳаммад Юсуф, динимиз йўлида қилаётган хизматларингиздан Аллоҳ рози бўлсин. Саволим шуки, Рамазон ойи яқинлашиши билан кўплаб мусулмонлар ижтимоий тармоқлар орқали ёки СМС тарзида бир-бирларига: «Пайгамбаримиз соллаллоху алайҳи васаллам: «Ким Рамазон ойи қачон бошланишини бировга биринчи бўлиб етказса, унга дўзах ўти ҳаром бўлади», деган эканлар», деб хабар тарқатишни бошлашади. Менга ҳам ўтган йили бир неча марта шундай хабар келган эди, лекин эътибор бермагандим. Чиндан ҳам муҳаддислар шундай ҳадис ривоят қилишганми? Шунга ойдинлик киритиб берсангиз, илтимос. Агар бу тўқима ҳадис бўлса, шундай гапларни тарқатадиганларни огоҳлантирардик. Жавобингиз учун раҳмат. Аллоҳ илмингизни бундан-да зиёда қилсин.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Ҳақиқатда, сиз айтган ҳолат бор. Бу маънода саҳиҳ ҳадис йўқ. Кишиларга бунинг нотўғрилигини айтиш керак ва уларни Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи васалламга бўҳтон қилишнинг оқибати ёмонлигидан огоҳлантириш зарур.

Имом Бухорий ривоят қилишича, Зубайр розияллоху анхуга ўғиллари Абдуллоҳ ибн Зубайр розияллоху анху: «Фалончи-пистончиларга ўхшаб Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи васалламдан ҳадис ривоят қилганингизни эшитмайман», дебдилар. Шунда у киши: «Мен у зот соллаллоху алайҳи васалламдан ажраганим йўқ-ку, лекин: «**Ким мендан ёлғон гап айтса, дўзахдаги ўрнини тайёрлайверсин**», деганларини эшитганман», деган эканлар. *Валлоху аълам.*

261-САВОЛ

Ассалому алайкум! «Кундузларни соим, тунларни қоим бўлиб ўтказиш» қандай бўлади? Қайси вақтда ва неча соат ухлаган афзал? (Балки кундузи ухланар?)

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Кундузлари соим бўлиш рўза тутиш билан, кечаси қоим бўлиш эса ибодат билан тонг оттириш билан бўлади. Бедорликнинг энг афзали туннинг охириги учинчи қисмидагисидир. Шомдан бомдодгача бўлган вақтни учга бўлиб, охириги бўлагини оласиз. Унгача ухлашингиз мумкин. Биз шуни қилиб олсак ҳам, катта гап. Суннатда қуёш чиқиб бўлгандан то пешин вақтигача «қайлула» қилиб олиш (ухлаб олиш) тавсия қилинган. *Валлоху аълам.*

АҚИЙДА

262-САВОЛ

Ассалому алайкум, Одинахон она! Ота-онамнинг уйлари ҳовлисида қабр бор. Айтишларича, у машҳур инсонники эмиш. Унга баъзи одамлар сизини шаркан. Ота-онамнинг ёшлари 66, 76 да. Уларга гап тушунтириш қийин. Улар Жиззахда яшашади. Мен қизлик уйимга борсам, дадам олиб келган ёки сўйишган, ёхуд қабрга атаб сўйиб, ота-онамга ҳам 1-2 кг бериб кетилган гўштлардан ейишимиз мен ва фарзандларимга ҳалолми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Ҳалол эмас. Аллоҳ сакласин! Бу иш эътиқодга зид эканини уларга тезда тушунтириш

керак. Бунинг учун бор имкониятни ишга солиш лозим. Гапи ўтадиган одамлар уларга гапириб, тушунтирсин. Шубҳали нарсаларни истеъмол қилманг. Аллоҳ ҳидоятга бошласин. **Валлоҳу аълам.**

263-САВОЛ

Ассалому алайкум, онажон! Соғлигингиз яхшими? «Зикр аҳлидан сўранг» савол-жавоблари билан танишаётиб, янги йил ҳақидаги саволни ўқиб, қўрқиб кетдим. Унда айтилишича, янги йилни нишонлаганлар диндан чиқиб, эр-хотин ўртасидаги никоҳга путур етаркан. Шу ростми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Бу саволга Шайх ҳазратларининг ушбу мавзудаги мулоҳазаларидан иқтибос келтириш орқали жавоб бермоқчимиз:

«Сизлар ўшаларга «Биз ҳанафиймиз, бизни фалончисан, дейишга ҳаққинг йўқ. Лекин ўзинг ўйлаб кўр. Бу байрамни бизнинг юртимизда нишонлаш қачон ва ким томонидан бошланган?» деган саволни беринглар. Улар: «Октябрь инқилобидан кейин», дейишади. Сиз: «Ундай бўлса, ақлингни пешлаб ол», дейсизлар. Умуман, бу масалада шошилмаслик тавсия қилинса, маъкул бўлади. Одамлар онгига етмиш йил давомида сингиб қолган нарсанинг чиқиши бир оз қийин кечиши турган гап. Сизлар билан бу масалада тортишиб, гапингизга кирмаётганлар сиз билган нарсани билишмайди, билса ҳам, сиз билган даражада эмас. Бундай нарсалар вақт ўтиши ва тушунтириш ишлари билан тузалади. Сизлар улардан хафа бўлмай, тушунтиришда давом этаверинглар, савоб оласизлар».

Кўриниб турибдики, раҳматли Шайх ҳазратлари ўз жавобларида бундай одамларнинг диндан чиқиши, эрхотин бир-бирига ҳаром бўлишини таъкидламаганлар. Балки, сингиб кетган тушунча ва одатларни аста-секинлик билан тузатишга чорлаганлар. Одамлар ҳақида дарров бундай ҳукм чиқариб бўлмайди, аввало уларнинг орасида тушунтириш ишлари олиб борилади. Бундай оқибатлардан Аллоҳ сакласин! **Валлоҳу аълам.**

264-САВОЛ

Ассалому алайкум! «Тақдир» ҳамда «ибодат» сўзларининг изоҳини батафсил ва кенг кўламда ёритиб берсангиз. Куръонда Қамар сурасида: «Биз ҳар нарсани ўлчов билан яратдик», дейилган экан. Шу оятни тафсир қилиб беринг. Аллоҳ сизга Ўзининг файзу футуҳи ила машриқу мағрибдаги, еру осмондаги илмларни қалбингизга жсо қилиб, ўзингизнинг ечилмаган, жумбоқли фикҳий масалаларингизни ечиб берсин. Омин.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Сизнинг тақдир борасидаги саволларингизга жавобни падари бузрукворимиз шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуфнинг «Тафсири Ҳилол» китобларидаги Қамар сураси тафсиридан топишимиз мумкин:

«Биз ҳар нарсани ўлчов билан яратдик» (49-оят).

Ушбу оятдаги «ўлчов» сўзининг икки хил шарҳи бўлиб, бири «казои қадар» маъносини, иккинчиси «миқдор, ўлчов» маъносини англатади. Икки маъно ҳам бир-бирини тўлдириб келади.

«Қадар» маъносида келса, барча нарсаларни содир бўлишидан аввал билиб туришни англатади.

«Ўлчов» маъносида келса, барча нарса ва ҳодисаларнинг ўз миқдори, ўлчови борлигини билдиради. Ушбу оят озгина сўзлардан иборат бўлишига қарамай, ўзида улкан маъноларни мужассамлаштиргани ҳам мўъжизадир. Инсон илми ҳозиргидек бўлмаган даврларда бу оятни одамлар ўзларича тушуниб юрганлар. Лекин илмфан ривожланиб борган сари, янгидан-янги кашфиётлар қилиниши билан ушбу ояти кариманинг маънолари янада теранлашиб бормоқда. Бу кашфиётлар билан яқиндан, инсоф ила танишган кишиларнинг Исломга кирмай иложлари қолмаяпти. Уламоларимиз янада таъсирчан ва тушунарлироқ бўлиши учун оятнинг маъносини тасдиқловчи кўпгина илмий далилларни келтирадилар. Биз ҳам уларга мурожаат қилиб кўрайлик.

Узоққа бориб юрмай, ўзимиз учун ҳар лаҳзада зарур, агар бироз етишмай қолса, ҳаётимизнинг тугашини мукаррар қилиб қўядиган ҳавони олайлик. Ҳавода кислороднинг миқдори 21 фоизни ташкил қилади. 22 ҳам эмас, 20 ҳам эмас. Уни ким қилди? Агар кислороднинг нисбати кўпайиб кетса, ҳамма тарафдан олов чикиб, ёниб кетар экан.

Жонли зотлар кислороддан нафас олиб яшайди ва ўзидан карбонат ангидрид чиқаради. Наботот эса, аксинча, карбонат ангидриддан озучаланиб, ўзидан кислород чиқаради. Агар ушбу мувозанат бузилса, ер юзида ҳаёт қолмаслиги аниқ. Бундай нозик мувозанатни ким жорий қилди? Аллоҳдан ўзга ҳеч ким эмас.

Қуёш ер юзига маълум бир ўлчовдаги иссиқликни юбориб туради. Агар ўша ўлчов бузилиб, миқдор озгина озайса, ер юзи музлаб қолади, кўпайса, куйиб кетади. Хўш, бу мувозанатни ким ўрнатди ва уни ким давомли этиб турибди? Аллоҳдан ўзга ҳеч ким эмас.

Нима учун баъзи жонзотлар оз тухум кўяди-ю, бошқалари кўп кўяди? Ҳеч ўйлаб кўрганмисиз? Мисол учун, лочинни олайлик. Ўзи ҳилват жойларда яшайди. Одатда лочиннинг тухумини ўз кўзи билан кўрган одамни учратмаймиз. Пашша бўлса, ҳамма ёқни тухумига бостириб юборади. Ўн миллионлаб тухум кўяди. Агар лочин пашшага ўхшаб тухум кўйса, нима бўларди? Ёки аксинча бўлса-чи? Шунинг учун ҳам Аллоҳ таоло лочиннинг умрини узун, пашшаникини қисқа қилиб қўйган. Бўлмаса, ўлчов бузилиб, ҳаётда ноқулайлик туғиларди.

Нима учун илонларнинг кичкинаси заҳарли, каттаси заҳарсиз бўлади? Чунки кичиклари кучсиз, ўзини ҳимоя қилишга бошқа иложи йўқ. Катталари кучли ва кўп нарсага имконлари бор. Агар икковлари алмашиб, кичиги заҳарсиз, каттаси заҳарли бўлиб қолса борми? Нималар бўлишини кўз олдингизга келтиргандирсиз? Бу мувозанатни ким ўрнатган? Чарлз Дарвинми ёки Карл Марксми? Аллоҳ таолодан ўзга ҳеч ким қодир эмас бунга!

Ҳар биримиз онамизнинг кўкрагини эмиб, катта бўлганмиз. Лекин ўша она сутининг ўзи нима? Унда қандай моддалар бор? Ўйлаб кўрганмизми шуни?

Туғишдан олдин ва кейинги биринчи даврда оналарнинг кўкрагидан сарғиш-оқ суюқлик чиқар экан. Худди ўша суюқлик чақалоқни турли касалликлардан асровчи моддадан иборат экан. Во ажаб! Ҳар бир инсон учун ҳаводек зарур бу суюқликни онанинг кўкрагига айнан чақалоқ туғилиши пайтида ким келтирди экан? Америкалик олимларми ёки инглиз олимларими? Йўқ ва яна йўқ! Чунки улар ҳам болаликларида Аллоҳ берган ушбу суюқликни эмиб, ҳаётларини сақлаб қолганлар.

Кўкракка бола туғилганидан кейинги кундан бошлаб, сут кела бошлайди. Буни онанинг ўзи қиладими? Кундан-кунга сут кўпайиб бориб, бир йилдан сўнг ҳар

куни бир ярим литр сут келади. Чақалок ўсиши билан сутнинг миқдори ҳам кўпайиб бораверади. Мўъжиза шундаки, сутнинг фақат миқдори кўпайиб қолмай, ундаги озуқа бўладиган моддаларнинг таркиби ҳам эҳтиёжга қараб, ўзгариб боради. Буни Аллоҳдан бошқа яна ким қила олиши мумкин?!

Бу масалада неча-неча жилдли китоблар битилган. Инсофи бор ҳар бир киши уларни ўқиб, тафаккур қилиб кўрса, мусулмон бўлмай, иложи йўқ.

Аллоҳ таоло ҳар бир нарсанинг замонини, маконини, ҳажмини, шаклини ва бошқа жиҳатларини нозик-нозикликларигача ўлчаб қўйган.

Ибодат ҳақидаги саволингизга эса яна мазкур китобдаги Зориёт сурасининг 56-оятини тафсири билан жавоб беришга ижозат бергайсиз.

«Жин ва инсонни фақат Менга ибодат қилишлари учунгина яратдим».

Ушбу қисқагина оятда улкан ҳақиқат ўз ифодасини топгандир. Одамлар ва жинларнинг яратилишидан ягона мақсад Аллоҳга ибодат қилиш экан. Кўпгина исломий тушунчалар қатори, ибодат тушунчасида ҳам хатолар содир бўлган. Оқибатда ҳозирги кунимизда «ибодат» деганда кишилар онгида намоз, рўза, қироат, зикр каби нарсаларгина намоён бўлади. Тўғри, мазкур амаллар улкан ибодатлардир, буларсиз Исломни тасаввур қилиб бўлмайди. Аммо ушбу тушунча билан ҳозир тафсир қилаётган оятимизга мурожаат қиладиган бўлсак, инсонлар ва жинлар бутун умрларини намоз ўқиб, зикр қилиб ўтказмоқлари лозим бўлиб қолади. Чунки инсу жинни Аллоҳ таоло фақат Ўзига ибодат қилишлари учун яратгандир.

«Жин ва инсони фақатгина Менга ибодат қилишлари учун яратдим».

Намозу рўза, зикру тиловатдан бошқа ишга қўл урган шахс, юқорида айтиб ўтилган тушунча бўйича, Аллоҳнинг иродасига қарши чиққан осий бўлади.

Ҳолбуки, бошқа оятларда Аллоҳ таоло бандаларини ер юзини обод қилишга, оила қуришга ва бошқа ишларга буюрган. Инсонни Ўзининг ер юзидаги халифаси (ўринбосари) деб эълон қилган.

Демак, «ибодат» маъносининг бошқача талқини ҳам бўлиши керак.

Келинг, ибодатнинг луғавий ва истилоҳий маъносини ўрганиб чиқайлик-чи, қандай натижага эришар эканмиз. «Ибодат» сўзи араб тилида «бўйсунуш», «ўзини паст тутиш», «итоат этиш» ва «амрни бажариш» деган маъноларни билдиради. Демак, ҳар бир ишда Аллоҳга бўйсунуш, итоат қилиш, Аллоҳнинг амрларини бажариш, ҳузурида ўзини паст олиш Аллоҳга ибодат қилишни англатар экан.

Уламолар истилоҳида эса Аллоҳга яқинлик ҳосил қилиш учун қилинадиган ҳар бир иш ибодатдир. Аллоҳида таъкидлаб айтмоқ лозимки, намоз, рўза, ҳаж, закот каби ибодатлар Исломнинг негизини ташкил этадиган улкан ибодатлардир. Буларсиз инсон мусулмон бўлиши қийин. Бу ерда хато «ибодат» маъносини фақат мазкур амалларга боғлаб қўйишдадир. Шунинг учун одам намоз ўқиётганида ўзини Аллоҳнинг ҳузурида ҳис қилади-ю, касб билан шуғулланаётганида ўзини Аллоҳга номаъқул иш қилаётгандек ҳис қилади. Ибодат маъносини тўғри тушунадиган бўлсак, бу ҳозиргидан кенг ва комил тушунча экани маълум бўлади. Ҳар бир ишимизни шариатга мос қилиб, Аллоҳнинг амрига, Набий алайҳиссаломнинг суннатларига мувофиқ олиб борсак, ҳар бир ишимиз ибодатга айланади, савоб ўрнига ўтади. Бунинг учун икки асосий шартга амал қилмоқ зарур:

1. Ҳар бир иш Куръон ёки Суннатга мувофиқ бўлмоғи лозим.

2. Ҳар бир ишни қилиш ёки тарк этишда Аллоҳнинг розилигини исташ керак. Шунда ҳар бир ишимиз ибодатга айланади. Демак, ниятни яхшилаш лозим. Набий алайҳиссалом ўзларининг машхур ҳадисларида: **«Амаллар ниятга боғлиқдир, ҳар бир киши нимани ният қилса, ўшанга етади»**, деганлар.

Исломда ибодат тушунчаси кенг тушунча эканига Абу Зарр Ғифорий розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадиси шариф ҳам далил-ҳужжат бўлади:

«Бир гуруҳ кишилар:

– Эй Аллоҳнинг Расули, бойлар ажру савобни олиб қўйдилар, чунки бизга ўхшаб намоз ўқишади, рўза тутишади ва яна устига, ортиқча молу дунёларидан садақа қиладилар, – дейишди. Ул зот:

– Аллоҳ таоло сизларга ҳам садақа қиладиган нарсаларни бериб қўймаганми? Ҳар бир тасбеҳингиз садақа, ҳар бир такбир ҳам садақа, ҳар бир таҳлил ҳам садақа, амри маъруф ҳам садақа, наҳйи мункар ҳам садақа ва ҳар бирингизнинг шаҳватингизда ҳам садақа бор, – дедилар. Шунда одамлар:

– Биронтамиз шаҳватимизни қондирсак ҳам ажр оладими? – деб сўрадилар. Набий алайҳиссалом:

– Айтинглари-чи, шу ишни ҳаромдан бажарса, унга гуноҳ бўлармиди? Худди шунингдек, ҳалолдан бажарса, унга ажр бўлади, – дедилар». *Валлоҳу аълам.*

ИБОДАТЛАР

ПОКЛИК

265-САВОЛ

Ассалому алайкум! Сиздан бу саволни сўраётганим учун узр сўрайман! Катта ёки кичик ҳожатга чиққандан кейин мустаҳаб қилмасдан, таҳорат олса бўладими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Халқ орасида ҳожатдан сўнг тозаланишни мустаҳаб деб аташ одатга айланган. Аслида эса мустаҳаб деб динимизда маъқулланган, хуш кўрилган амалларга айтилади. Масалан, таҳоратда бўйинга масҳ тортиш, ҳар бир мубоҳ ишдан олдин истихора намози ўқиш кабилар мустаҳабдир.

Сиз айтаётган қазои ҳожатдан кейин сув билан тозаланиш эса «истинжо», тош-кесак билан тозаланиш «истижмор» дейилади.

Ушбу икки ердан чиққан нажосат танга миқдорича жойга ёйилиб кетмаган бўлса, истинжо қилмаса, яъни сув билан ювилмаса ҳам бўлади, агар ундан ошадиган бўлса, сув билан ювиш шарт.

«Уйку ва елдан бошқа таҳоратни кетказувчи ҳар бир нарсадан тошга ўхшаш нарса билан истинжо қилиш суннатдир.

Уйку ва елга ўхшаш, ҳушидан кетиш, жиннилик, мастлик каби таҳоратни кетказувчи нарсалардан ҳам истинжо қилинмайди. Қолганларидан, агар нажас бир дирҳам миқдоридан кам бўлса, истинжо қилиш суннатдир. Кўпчилик уламолар истинжо қилиш эркагу аёлга суннати муаккададир, деганлар. Чунки Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам бу ишни доимо қилганлар».

(«Кифоя»дан.) **Валлоҳу аълам.**

266-САВОЛ

Ассалому алайкум. Сиздан масъх тортиш ҳақида сўрамоқчи эдим. Бир танишим ҳар доим эрталаб оёгини ювиб, таҳорат қилади-ю, лекин кейинги намозларда оёгига масъх тортади. Унинг айтишича, бу биз учун енгиллик экан. Агар таҳорат қилаётганда оёги ёпиқ бўлса, янаги таҳорат пайтида ювгандан кўра масъх тортиш афзал экан. Шу гап ростми? Ҳар куни масъх тортишни одат қилиш яхшими? Бунга қандай далил бор?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Аллоҳ таоло Моида сурасининг 6-оятда марҳамат қилади: «Намозга турмоқчи бўлсаларингиз, юзларингизни ва қўлларингизни чиғаноқлари билан ювинглар. Бошларингизга масъх тортинглар. Ва оёқларингизни тўпиқлари билан ювинглар».

Таҳоратнинг фарзлиги ва бу фарз амалнинг ичида тўртта фарз борлиги мана шу оятдан олинган. Шу билан бирга, баъзи тоифалар ушбу оятни тушунишда ва ундан ҳукм чиқаришда мусулмонлар жумҳурига зид боришган. Бунга ояти каримани нотўғри талқин қилиш сабаб бўлган. Оятнинг матни «Бошларингизга масъх тортинглар ва оёқларингизга ҳам!» деганга ўхшаш маънода келган. Бу тарзда тузилган жумлани шиъа мазҳабидаги кишилар «ва оёқларингизга ҳам масъх тортинглар», деган маънода тушунганлар ҳамда шу маънодан келиб чиқиб, «Таҳорат қилганда юзини ювади, қўлини чиғаноғи билан ювади, бошига ҳамда оёғига масъх тортади», деб ҳукм чиқарганлар. Шундай қиладилар ҳам. Куръони Карим маънолари бошқа тилларга таржима қилинганда ҳам кўпинча шу хатога йўл қўйилган. Аслида эса ундай эмас. Таҳоратнинг тартибига мувофиқ бўлиши учун

оёқни ювиш кераклиги охирида зикр қилинган. Араб тилидан, Қуръон тиловатидан хабардор ҳеч бир одам бу оятни ушбу маънодан бошқа маънода тушунмайди. Қолаверса, Қуръони Каримни биринчи қабул қилиб олган зот – Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам унга оёқни ювиш маъносини берганлар ва ўзлари доимо таҳоратда оёқларини ювганлар. Қуръони Каримнинг нозил бўлишига ҳамаср бўлган саодатманд авлод – саҳобаи киромлар авлоди бу оят оёқни ювишни англади, деб тушунганлар ва ҳаммалари таҳорат қилганларида оёқларини ювганлар. Улардан бирорталари ҳам оёққа масҳ тортмаганлар. **Валлоҳу аълам.**

267-САВОЛ

Чақалогимнинг ахлати ёки пешобини ювиш таҳоратимни бузадими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Бузмайди. Чақалоқнинг ахлати ёки пешоби тегиши таҳоратни бузувчи омиллардан эмас. Бадан ёки кийимга теккан ҳар қандай нажосатни юиб ташласа, етарли бўлади.

Таҳоратни бузувчи омиллар қуйидагилар:

1. Кишининг икки нажосат йўлидан чиқадиган ҳар қандай нарса таҳоратни синдиради. Улар хоҳ пешоб, хоҳ ел бўлсин, хоҳ нажосат, хоҳ қурт бўлсин – фарқи йўқ. Яна шу икки йўлдан бирига бармоқнинг кириши ёки орқага ҳукна (қлизма) қилиб нажосатни чиқариб ташлаш билан ҳам таҳорат синади.

2. Баданнинг қайси бир жойидан қон ёки йиринг чиқса-ю, тоза жойга ёйилса ҳам, таҳорат бузилади.

3. Оғизни тўлдириб қайт қилиш билан ҳам таҳорат синади. Киши қайт қилганда оғзи тўлиб, гапира олмай қолса ёки оғзини беркита олмаса, шу ҳолат оғзи тўлиб қайт қилишга қиради.

4. Ёки киши қон қайт қилса-ю, қон кўпроқ бўлиб, тупуги қизарса, таҳорат синади. Аммо тупукнинг ранги сарғайса, синмайди.

5. Киши ётиб ёки ёнбошлаб ухласа, таҳорати синади. Агар бирор нарсага суяниб ўтириб ухлаётган бўлса-ю, ўша суянган нарсаси олиб қўйилганда йиқиладиган даражада бўлса, таҳорати синади, йиқилиб тушмаса, синмайди;

6. Маст бўлиш, ҳушдан кетиш, тутканок тутиши ва жиннилик билан ҳам таҳорат синади.

6. Эр хотинини яланғоч ҳолда қучоқласа ҳам таҳорати кетади.

7. Мазҳабимизга кўра рукуъ ва саждаси бор намозда (яъни жаноза намозидан ташқари) балоғатга етган хоҳ эркакнинг, хоҳ аёлнинг овоз чиқариб кулиши билан таҳорат синади. Аллоҳ таоло билан муножот қилаётганда бу каби нарсаларни қилувчиларга таъзир бериш сифатида уларга таҳоратни янгилаш шарт қилинмоқда.

Изоҳ: Санаб ўтилганлардан бошқа ҳолатларда таҳорат синмайди. Мисол учун: Кўз ёши (агар оғриқ туфайли бўлмаса), буруннинг суви, бадандан чиққан тер, она сути кабилар таҳоратни бузмайди. Шунингдек, чивин ёки бурга қанча қон сўрса ҳам таҳорат синмайди. Кийимга нажосат тегиши таҳоратни синдирмайди. Мушак остиларига укол қилинганда қон чиқмаса, таҳорат синмайди (*«Мўминнинг меърожи» китобидан.*) **Валлоҳу аълам.**

268-САВОЛ

Ассалому алайкум, Одинахон опа. Қошни соч бўяйдиган бўёқларга бўйса, таҳорат қабул бўладими? Жавоб учун раҳмат!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Ҳа, қабул бўлади. **Валлоҳу аълам.**

269-САВОЛ

Ассалому алайкум, Одинахон опа. Сизга оқчил суюқлик (выделение) ҳақида берган саволимга жавоб берганингиз учун катта раҳмат. Аллоҳ илмингизни янада зиёда қилсин! Сизни яна шу мавзуда безовта қилганим учун узр сўрайман, аммо ҳолатимни тушунтириб бериб, маслаҳатингизни олмасам бўлмайди. Мен олдин бу нарса таҳоратни синдирмайди, деб ўйлардим, шунинг учун уй-рўзгор ишлари билан юрганимда салаватлар айтиб ёки Қуръондан ёд олаётган сураларимдан такрорлаб юрардим. Жавобингиздан кейин ҳар намозимда алоҳида таҳорат оляпман. Бу яхши, лекин таҳоратим 10-15 дақиқага етмаяпти. Баъзида намозда турганимда ич кийимимга намлик келганини сезиб қоляпман. Айниқса бошқа пайтда салават айтиш у ёқда турсин, Қуръонни ушлашгаям етмаяпти. Ана шу оқ модда келиб қолиб, таҳоратим бузилгани сабаб намоздан ҳам тезроқ туришга мажбур бўляпман. Кўп бўлмасаям, барибир ич кийимимда асарини сезаман. Нима қилай, қандай маслаҳат берасиз? Балки бу саволни берганимнинг ўзи нотўғридир. Шундай бўлса, олдиндан узр. Агар жавоб берсангиз, жуда хурсанд бўлардим. Гинекологик томондан мутахассислар шамоллашларим йўқлигини айтишган. Ишларингизда омад ва ривож тилаб қоламан.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Бундай ҳолатда сиз узрлилар ҳукмида бўласиз. Яъни олган таҳоратингиз бир маҳал намозни ўқишга етмайдиган бўлса, сизга «узрли», дея ҳукм берилади. Ҳар намоз вақтида алоҳида таҳорат қиласиз ва оқчил суюқлик келиб турса ҳам, ана шу таҳо-

ратингиз билан фарз, суннат, қазо ва нафл намозлардан хоҳлаганча ўқийсиз. Бу ерда шарт шуки, таҳоратни бузувчи бошқа омил юзага келиб қолмаслиги керак. Аммо намоз вақти чиқиши билан таҳоратингиз синади. Яна шунини айтиб ўтишим лозимки, узрлилар ҳукмида бўлмаган тақдирингизда ҳам, зикр ва салаватларни бетаҳорат ҳолда айтиш жоиз. Лекин таҳорат билан айтилгани афзал. Узрли ҳукмида бўлган киши маълум бир намоз вақтида таҳорат олса, то кейинги намоз вақти киргунича ёки бошқа таҳорат кетказадиган омиллар содир бўлгунича таҳоратли киши ҳукмида бўлиб, мусҳафни ушлаши, ўқиши жоиздир. Аёлларнинг фаржи икки қисмга бўлинади: ташқи ва ички. Ички қисмига ҳам бирор нарса қўйиб олса, намлик ташқи фаржида зоҳир бўлмагунича таҳоратли ҳисобланаверади. *Валлоху аълам.*

270-САВОЛ

Ассалому алайкум! Одинахон опа, бир ярим йил бўлди, миямдан ўсимта олишган. Оғир операцияни бошимдан кечирганман. Бошимни эҳтиёт қилишим кераклиги учун сочим калта бўлса ҳам, гуслда масҳ тортаман, чунки ювиб, шамоллатиб қўйишдан қўрқаман. Соч қуритиш аппаратини ишлатиш ҳам мумкин эмас. Шу ишим тўғрими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Шифокор бошни сув билан ювиш хавfli эканини тасдиқлаган бўлса, то яхши бўлиб кетгунингизга қадар масҳ тортиб турсангиз бўлади. Аллоҳ шифои комил берсин! *Валлоху аълам.*

271-САВОЛ

Ассалому алайкум! Шамоллаган пайтда ҳамда совуқ кунларда ғул қилишда сочни ҳар куни ювиш лозимми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Ғул қилиш фарз бўлганида сочни таги билан ювиш шарт. Шамоллаганда ёки совуқ кунларда ғул қилиш соғлиққа зарар етказиши хавфи бўлса, у ҳолда ғул эмас, таяммум қилинади. Ғулда баъзи аъзоларни ювиб, баъзиси тарк қилинмайди. *Валлоҳу аълам.*

272-САВОЛ

Ассалому алайкум, Одинахон она! Ғул қилганда сочни тўлиқ ювиш керакми ёки масҳ тортса ҳам бўлаверадими? Гап шундаки, баъзан айрим сабабларга кўра ҳар икки кунда ёки ҳар куни ғул қилишимга тўғри келади.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Ғулда сочнинг таги билан ювиш фарз, масҳ тортиб бўлмайди, ҳар куни ғул қилишга тўғри келса ҳам. *Валлоҳу аълам.*

273-САВОЛ

Ғулда аёллар сочларининг барчасига сув етказадиларми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Авваллари аёллар сочларини майда қилиб ўриб юришган. Шунинг учун улар бош қисмидаги сочларига сув теккизиб, ўрилган қисмига масҳ тортиб қўяр эдилар. Ҳозирда эса аксарият аёлларнинг сочлари калта ва ўримга кирмагани учун ҳар бир сочга сув етказиш фарздир. Усиз аёл киши пок бўлмайди.

أَمَّا الْمَنْقُوضُ فَيُفْرَضُ غَسْلُ كُلِّهِ اتِّفَاقًا

«Ўрилмаган сочларнинг барчасини ювиш, ула-
молар иттифоқи билан фарздир» («Раддул мухтор»).

Валлоҳу аълам.

274-САВОЛ

Ассалому алайкум, хурматли она! Сизга яқинда пешоб ҳақида савол берган эдим. Бу нажас теккан нарса-ни уч бор, қайта-қайта янги сувга (уч марта тоғоранинг сувини тўкиб, янги сув олиб) ювиш керакми? Ёки бир марта тоғорага сув олиб, уч марта шу сувга ишқалаб ювса бўлаверадими? Аллоҳ рози бўлсин сиздан!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Тоғорадаги сувни уч марта янгилайсиз. *Валлоҳу аълам.*

275-САВОЛ

Ассалому алайкум. Устоз, мен ҳозирда ҳомиладорман. Ҳомиладорлигим баъзи сабабларга кўра муаммоли ўтмоқда. Шифокорлар бунинг хавфли эмаслигини, бола тугилганидан кейин даволаш мумкинлигини айтишмоқда. Муаммо шундаки, ҳар доим оч сариқ суюқлик кўряпман. Ҳар битта намозим учун таҳорат оляпман. Қисқаси, ҳар битта намозим учун алоҳида таҳорат қилишим шартми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Бу нарса тез-тез келиб турган бўлса, ҳар намозга алоҳида таҳорат қиласиз. Сиз узрлилар ҳукмидасиз. Узрлиларнинг батафсил ҳукмларини китоб ва сайтларимиздан топишингиз мумкин. *Валлоҳу аълам.*

276-САВОЛ

Ассалому алайкум! Менинг саволим шундан иборатки, турмуш ўртоғим тирноқларимга лак суришимни хоҳлайдилар. Бу ҳолда таҳоратим қабул бўладими? Жавобингиз учун олдиндан раҳмат.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Тирноқларингизда лак бўлса, таҳоратингиз қабул бўлмайди. *Валлоҳу аълам.*

277-САВОЛ

Ассалому алайкум! Китобларда ўқишимча, «Бирор киши эрталаб уйгонганида намлик сезса, ғусл қилиши вожиб экан. Бу намлик манийми ёки мазийми, фарқи йўқ», дейилибди. Аммо аёлларда одатий ҳолда оқчил (выделение) келиб туради. Бу маний ҳам, вадий ҳам, мазий ҳам эмас. Қиз бола эрталаб уйгонганида шунанга одатий суюқлик келган бўлса ҳам, ғусл қилиши вожиб бўладими? (Бундай савол учун узр сурайман.)

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Тушида жимоъни кўрмаган бўлса ва бу одатий ҳол бўлса, ғусл қилиши вожиб бўлмайди. Бундай ажралмадан таҳорат қилиш лозим бўлади. *Валлоҳу аълам.*

278-САВОЛ

Ассалому алайкум! Билишимча, ғусл дуруст бўлиши учун тери ва тишларда сув ўтказмайдиган модда бўлмаслиги керак! Аммо баъзи елим (клей), бўёқ (краска) ва шунга ўхшаганларни кетказиш жуда қийин. Масалан, тишга қўйиладиган брекетлар тиш-

ларга махсус елим ёрдамида маҳкамланаркан ва бреткетларни олиб ташлагандан сўнг ўша елим қолдиқлари тишда қолиб кетаркан. Уни тозалаш учун эса тиш эмалининг бир қаватини шилиб ташлаш керак экан. Шунақа моддалар худди пломба каби тишнинг ўз таркибий қисми ҳукмига ўтадимми? Бундай ҳолатда ғусл қилинса, дуруст бўлаверадими? Саволим ноўрин бўлса, узр сўрайман!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Даво учун қўйилган моддалар тиш таркибидан ҳисобланади. Таҳорат ва ғусл дуруст бўлади. Динда танглик йўқ. *Валлоху аълам.*

279-САВОЛ

Ассалому алайкум! Охирги пайтларда намозни бошлашдан олдин таҳоратни 2-3 марта янгилаяман. Фарз намозидан кейин суннат намозларига ҳам алоҳида таҳорат қиляпман. Кечқурун ухлашдан олдин таҳорат қилсам, узоги билан 10 дақиқада таҳоратим синяпти. Баъзан бир томчи, баъзида бир нуқта сув бўлади. «Узрлилар ҳукмига ўтармикинман?» деб ўйлаб, бу ҳақда ўқидим. Тушунишим бўйича, биринчи намоз билан иккинчи намоз орасида таҳорат синмаса, узрли ҳисобланмас экан. Менга шу масалада ёрдам беринг, илтимос.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Узрлиларнинг ҳукмлари

Кимга фарзнинг вақти ўтмасдан истиҳоза, бурун қошаши ёки шуларга ўхшаш бетаҳоратлик етиб туриши одат бўлиб қолган бўлса, бунинг сабабидан ҳар фарзнинг вақтига таҳорат қилади ва у билан ўша вақтда хоҳлаганича фарз ёки нафлни ўқийверади.

Бундай таҳоратни қуёш чиқишига ўхшаш вақтнинг чиқиши синдиради. Заволга ўхшаш вақтнинг кириши эмас.

Ушбу матнларни шарҳ қилишга ўтишдан олдин «Кифоя» китобидан истиҳозага берилган таърифни ва унинг шарҳини келтириб ўтишга ижозат бергайсиз.

«Ҳайзнинг озидан кам бўлган ва дастлаб ҳайз кўрувчининг ҳайзидан зиёда бўлган – у ўн кундир – ёки дастлаб нифос кўрувчининг нифосидан зиёда бўлган – у қирқ кундир – ёки иккисидаги одатга зиёда бўлиб, иккисининг кўпидан ҳам ортиб кетган ҳамда ҳомиладор кўрган нарса истиҳозадир.

У намозни ҳам, рўзани ҳам, жинсий яқинликни ҳам ман қилмайди.

Фикҳий таъриф бўйича «истиҳоза» аёл кишининг раҳмидан одат(ҳайз ва нифос)дан ташқари қон оқишидир».

Бу жумлаларда аёл киши кўрадиган қонларнинг қайсилари истиҳоза бўлиши тушунтирилмоқда.

1. Ҳайзнинг озидан кам бўлган.

Ҳайзнинг ози уч кундир. Демак, аёл кишидан уч кундан оз муддат қон келса, бу истиҳозадир.

2. Дастлаб ҳайз кўрувчининг ҳайзидан зиёда бўлган, – у ўн кундир.

Ҳайзнинг кўпи ўн кун. Ўн кундан ортиқ ҳайз бўлиши мумкин эмас. Биринчи бор ҳайз кўрувчининг қони давомли келиб турса, ўн кунгачаси ҳайз ҳисобланади. Ундан кейинги кунларда келган қон истиҳозадир.

3. Дастлаб нифос кўрувчининг нифосидан зиёда бўлган, – у қирқ кундир.

Нифоснинг кўпи қирқ кундир. Қирқ кундан ортиқ нифос бўлиши мумкин эмас. Биринчи бор нифос кўрувчининг қони давомли келиб турса, қирқ кунгачаси нифос ҳисобланади. Ундан зиёда келган қон истиҳозадир.

4. Иккисидаги одатга зиёда бўлиб...

Яъни дастлаб ҳайз ёки нифос кўргандаги одатидан ортиб кетса, бу истиҳозадир. Ҳайз кўрувчининг одати уч кун билан ўн куннинг орасида бўлади. Нифос кўрувчининг одати қирқ кунгача бўлади.

Мисол учун, дастлаб беш кун ҳайз кўрган аёлга ҳар сафар беш кун ҳайз кўриш одат бўлиб қолади.

Дастлаб ўттиз кун нифос кўрган аёлга ҳар сафар ўттиз кун нифос кўриш одат бўлиб қолади. Шунингдек,

5. иккисининг кўпидан ҳам ортиб кетган.

Ҳайз ўн кундан, нифос қирқ кундан ортиб кетса, ортиғи истиҳоза бўлади.

Одатдан ортиб, кўпига етмаса, ҳайз ёки нифосга қўшилади.

Бир аёлнинг одати беш кун ҳайз кўриш эди. Аммо бу сафар беш кундан ўтиб кетди. Ўн кунгачаси ҳайз ҳисобланаверади. Ўн кундан ошгани истиҳоза бўлади.

Бир аёлнинг одати ўттиз кун нифос кўриш эди. Аммо бу сафар ўттиз кундан ўтиб кетди. Қирқ кунгачаси нифос ҳисобланаверади. Қирқ кундан ошгани истиҳоза бўлади.

6. Ҳамда ҳомиладор кўрган нарса истиҳозадир.

Ҳар бир ҳомиладор аёл кўрган қон истиҳозадир. Чунки ҳомиладорлик вақтида ҳайз кўриш йўқ. Туғмагунича нифос кўриш ҳам йўқ.

У намозни ҳам, рўзани ҳам, жинсий яқинликни ҳам ман қилмайди.

Бу ҳукмларни фақиҳларимиз куйидаги далиллардан олганлар:

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: اعْتَكَفَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ امْرَأَةٌ مِنْ

أَزْوَاجِهِ فَكَانَتْ تَرَى الصُّفْرَةَ وَالْحُمْرَةَ وَرَبَّمَا وَضَعْنَا الطَّنْتَ تَحْتَهَا
وَهِيَ تُصَلِّي. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالْبُخَارِيُّ وَالتَّنْسَائِيُّ.

Ошиа розияллоҳу анҳодан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам билан у зотнинг завжаларидан бир аёл эътиқоф ўтирди. У (аёл) сарғиш ва кизғиш (қон) кўрар эди. Гоҳида, у намоз ўқиётганида остига тоғора кўйиб кўяр эдик».

Абу Довуд, Бухорий ва Насоий ривоят қилган.

عَنْ عِكْرَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَتْ أُمُّ حَبِيْبَةَ تُسْتَحَاضُ فَكَانَ
زَوْجُهَا يَغْشَاهَا.

Икрима розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Умму Ҳабиба истиҳозали бўлар, эри эса унга яқинлик қилар эди».

عَنْهُ أَنَّ حَمْنَةَ بِنْتَ جَحْشٍ كَانَتْ مُسْتَحَاضَةً وَكَانَ زَوْجُهَا
يُجَامِعُهَا. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

Яна ўша кишидан ривоят қилинади:

«Ҳамна бинт Жаҳш мустаҳоза эди. Унинг эри унга яқинлик қилар эди».

Иккаласини Абу Довуд ривоят қилган.

Энди узрлиларнинг ҳукми ҳақида мазкур китобда келтирилган матн билан танишамиз.

«Қимга фарзнинг вақти ўтмасдан истиҳоза, бурун қонаши ёки шуларга ўхшаш бетаҳоратлик етиб туриши одат бўлиб қолган бўлса, бунинг сабабидан ҳар

фарзнинг вақтига таҳорат қилади ва у билан ўша вақтда хоҳлаганича фарз ёки нафлни ўқийверади».

Мазкур ҳолатларга доимий равишда ел чиқиб туриши, пешоб оқиб туриши, яранинг қонаб туриши каби ҳолатлар ҳам қиёс қилинади. Мазкур ҳолатга мубтало бўлган кишилар ҳар намознинг вақтига бир таҳорат қилиб олиб, ўша намознинг вақти чикқунча таҳоратли одамга жоиз бўлган ишларни қилаверади.

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: جَاءَتْ فَاطِمَةُ بِنْتُ أَبِي حُبَيْشٍ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي امْرَأَةٌ أُسْتَحَاضُ فَلَا أَطْهَرُ أَفَادَعُ الصَّلَاةَ؟ فَقَالَ: لَا، إِنَّمَا ذَلِكَ عَرَقٌ وَلَيْسَ بِالْحَيْضَةِ فَإِذَا أَقْبَلَتِ الْحَيْضَةَ فَدَعِي الصَّلَاةَ وَإِذَا أَدْبَرْتَ فَاغْسِلِي عَنْكَ الدَّمَ وَصَلِّي. وَفِي رَوَايَةٍ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِذَا أَقْبَلَتِ الْحَيْضَةَ فَدَعِي الصَّلَاةَ وَإِذَا أَدْبَرْتَ فَاغْسِلِي عَنْكَ الدَّمَ وَصَلِّي. رَوَاهُ الْخَمْسَةُ.

Оиша розияллоху анҳодан ривоят қилинади:

«Фотима бинт Абу Ҳубайш Набий соллаллоху алайҳи васалламнинг ҳузурларига келиб:

«Эй Аллоҳнинг Расули, мен истиҳоза бўламан, пок бўлмайман. Намозни қўяманми?» деб сўради. Ул зот: «Йўқ! У томир узилганидандир. Ҳайз эмас. Ҳайз келганда намозни қўй. У кетганда ўзингдаги қонни ювиб ташлаб, намозни ўқийвер», дедилар».

Бошқа бир ривоятда:

«Набий соллаллоху алайҳи васаллам: «Ҳайз келганда намозни қўй. У (кунлар) ўтиб кетгач, ўзиндан қонни ювиб, намозни ўқийвер», дедилар».

Бешовлари ривоят қилишган.

Бундай таҳоратни қуёш чиқишига ўхшаш вақтнинг чиқиши синдиради.

Мисол учун, узрли шахс бомдод учун таҳорат қилди. Унинг таҳорати қуёш чиқиши билан синади. Қуёш чиққанидан кейин қилган таҳорати билан (агар таҳоратни синдирувчи бошқа амалларни содир этмаса,) пешинни ўқиса бўлади.

Заволга ўхшаш вақтнинг кириши эмас.

Заволдан олдин таҳорат қилган узрли шахснинг таҳорати пешиннинг вақти кириши билан синмайди. Балки ўша таҳорат пешиннинг вақти чиқиши билан синади. *Валлоху аълам.*

280-САВОЛ

Ассалому алайкум! Менда ҳомиладорлик аломатлари пайдо бўлди, лекин 10 кундан бери ҳайзим оз миқдорда келяпти. Одат бўйича 5 кун эди. Мен намоз ва Қуръон ўқисам бўладими? Аллоҳ сиздан рози бўлсин!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Агар ҳомила борлиги аниқ бўлса, у ҳолда келаётган қон истиҳоза бўлади. Сиз узрлилар ҳукмида бўласиз ҳамда намоз ва Қуръон ўқийверасиз. Фақат ҳар бир намоз вақтига алоҳида таҳорат қиласиз. *Валлоху аълам.*

281-САВОЛ

Ассалому алайкум! Рўзадор инсон таҳоратда заргара қилмасдан, оғзини уч марта чайиши жоизми ва у таҳоратнинг тўлиқ бўлишига монелик қилмайдими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Муболаға билан чайиш ғуслда бўлади. Таҳоратда енгилроқ чайилади. Кўпроқ китоб ўқинг. Китобларда бу ҳақда такрор ва такрор ёзилган. *Валлоху аълам.*

282-САВОЛ

Ассалому алайкум! Мен ногиронлигим туфайли бировнинг ёрдамисиз таҳорат ва ғусл қилишга имконим йўқ. Баъзи пайтларда ёлғиз қолганимда таяммум қилишим ҳам мумкинми? Жавобингиз учун олдиндан миннатдорчилик билдириб қоламан.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Таҳорат ва ғусл қилиш имкони бўлмаса, таяммум қилиш жоиз. Аллоҳ ажрингизни кўпайтириб берсин. *Валлоху аълам.*

283-САВОЛ

Ассалому алайкум. Онамнинг ёшлари 65 да. Оёғининг бош бармогидаги тирноқ сув тегса, йиринглаб кетяпти. Таҳорат олишда мато билан боғлаб, ўша касал бармогини ювмаса бўладими? Илтимос, айттинг, бу ҳолатда таҳорат олиш учун нима қилиш керак? Аввалдан жавобингиз учун раҳмат.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Таҳоратда ювиш фарз бўлган аъзоларни тартиб билан ювиб, оёкнинг эса соғ қисмини ювиб, шикастланган қисмига боғлов устидан масҳ қилинади. Шайх ҳазратларининг «Кифоя» китобларининг биринчи жузидаги «Таҳорат» бобида бу борада батафсил маълумот берилган.

«Тахтакач» деганда, аслида суяк синганда ёки бирор жойи чиққанда икки тарафдан тахта ёки шунга ўхшаш нарсани қўйиб боғлашга айтилади. Аммо, умуман, жароҳатни боғлаш ёки тўсиб қўйиш, гипслаб қўйиш, ярага бирор нарсани ёпиштириб қўйиш кабилар ҳам шу жумладандир.

Бунга ўхшаш ҳолатларда тўлиқ таҳоратли бўлиш шарт эмас. Қандай ҳолатда бўлса ҳам жоиз.

Тахтакачга масҳ тортиш шариятга киритилишига далил:

عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: إِنَّمَا كَانَ يَكْفِيهِ أَنْ يَتَيَّمَمَ وَيَعْصِرَ أَوْ يَعْصِبَ - شَكَّ مُوسَى - عَلَى جُرْحِهِ خِرْقَةً ثُمَّ يَمْسَحُ عَلَيْهَا وَيَغْسِلُ سَائِرَ جَسَدِهِ. انْفَرَدَ بِهِ أَبُو دَاوُدَ.

Жобир розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Расулulloҳ соллалллоҳу алайҳи васаллам: «Унга фақатгина таяммум қилиши, жароҳатга латта боғлаши, сўнгра унинг устидан масҳ тортиши ва баданининг қолганини ювиши кифоя қилар эди», дедилар».

Абу Довуд ривоят қилган.

Демак, жароҳатли одам ғусл ва таҳорат пайтида жароҳатига сув теккизмаса, жоиз. Агар жароҳатни боғлаб олган бўлса, ўша боғланган латта устидан масҳ тортишнинг ўзи кифоя қилади. Жароҳати йўқ аъзоларини ювади. **Валлоҳу аълам.**

284-САВОЛ

Ассалому алайкум! Аёл киши жуфти ҳалоли билан бирга бўлганидан кейин таҳорат олиб ёки кўкрагининг ўзини ювиб, эмизса бўладими?

Келинимиз кўн грипп бўляпти. Ҳозир ҳомиладор. Чўмилганида шамоллашдан кўрқиб, бошига масҳ тортиб оляпти экан. Чунки бир китобда Оиша розияллоху анҳо онамиз жимоъдан кейин иложи бўлмаса, таҳорат олиб, бошларига масҳ тортиб юраверганларини ва бошқасида таяммум қилиб юрганларини ҳам ўқиган экан. Лекин мен у даврда сувлар кам бўлганини, ҳозир шароит умуман бошқа эканини айтдим.

Жунуб бўлган инсоннинг қўли бошқа бир нарсага ёки одамга тегса ҳам, ҳаром ҳисобланадими? У одам ҳам гусл қилиши керакми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Оиша онамиз ҳақларида саволда айтилган гаплар нотўғри, у кишига нисбатан бўхтондир. Фақатгина ҳалок бўлиши ёки касали зиёда бўлиши эҳтимоли бўлгандагина таяммумга руҳсат берилади. Ғуслга ярамаган одам жимоъга ҳам ярамаслиги керак. Жунуб одам бирор нарсани ёки кимсани ушлашдан олдин қўлини ювиб юбориши лозим. Аммо ювмай туриб ушласа, ушланган одам ҳаром бўлмайди, ғусл қилиши вожиб эмас. Эмизикли аёл ғусл қилмай туриб бола эмизса бўлади, фақат қўли ва кўкрак учини ювиб ташлаши керак. *Валлоху аълам.*

285-САВОЛ

Ассалому алайкум! Шамоллаш хавфи бўлган ҳолатда ёки шамоллаганда «Ғуслнинг ўрнига таяммум қилиш мумкин», деган эдингиз. Эрталаб бошимни ювиб, кўчага чиққаним сабабли шамоллаб қолдим. Ва бирикки кун тузалиб олгунимча таяммум қилдим. Ҳозир шамоллаш аломатлари йўқолди. Лекин ҳаво совуқлиги туфайли яна касал бўлмаслик мақсадида таяммумдан

фойдаланишим мумкинми? Ўқшдан уйга келгач, гусл қилишим жоииз бўладими? Чунки келганимдан кейин ташқарига чиқмайман ва уй ичи иссиқ бўлади.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Шамолламаслик чораларини кўринг. Ҳозир бизда қаттиқ киш бўлмаёпти. Соч қуритадиган воситалар ҳар ерда бисёр. Қалинроқ бош кийими кийиб юрсангиз ҳам шамолламайсиз, иншааллоҳ. *Валлоҳу аълам.*

286-САВОЛ

Ассалому алайкум. Саволим шундай: эр-хотин яқинлик қилганидан сўнг гусл қилмасдан сув ичса ёки нимадир еса бўладими? Олдиндан жавоб учун раҳмат.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Қўл ва оғизни чайиб ташлагандан кейин ғусл қилмай туриб ҳам нарсаларни ушлаш ва еб-ичиш мумкин. Ғусл ибодат учун, Қуръон тиловати учун вожиб бўлади. Бошқа ишларни бажарса бўлаверади. *Валлоҳу аълам.*

287-САВОЛ

Ассалому алайкум! Аллоҳ илмингизни зиёда қилсин. Ҳозирги туш ва қаламга ўхшайдиган, кўзга чизадиган подвотка устидан қилинган таҳорат қабул бўладими? Улар лакка ўхшаган елиммас-ку, лекин тукларни ва терини қоплаб олади.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Юз таҳоратда ювилиши фарз бўлган аъзодир. Қош, киприк ва юз туклари юзга тобе аъзолар ҳисобланиб, уларни ҳам ювиш фарз. Мазкур бўёқлар қошни ва киприкни сув ўтказмайдиган даражада

коплайдиган бўлса, таҳорат қабул бўлмайди. Уларни кет-казиб ташлаб, кейин таҳорат қилинади. *Валлоху аълам.*

288-САВОЛ

Ассалому алайкум! Мени анчадан бери бир савол ўйлантиряпти. Авваллари ҳайз одатим 5-6 кун эди, фарзандли бўлгач, бачадон ички воситасини қўйдирганимдан кейин 12 – 15 кунгача ҳайз кўряпман, бошида оз-оздан, кейин кўпроқ, яна озроқдан келиб, тўхтаяпти, лекин барибир 10 кундан кам эмас. Саволим шуки, энди менинг одатим қанча кун бўлади, намозларимнинг ҳукми-чи?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Ҳайзнинг энг кўпи ўн кун. Ундан кам бўлса, ўшанча кунни оласиз. Ўн кундан ортиқ бўлмайди. Ҳайз деб ҳисобланган кунлардаги намоз сиздан соқит бўлади.

رَوَى الطَّبْرَانِيُّ وَالِدَارِقُطْنِيُّ عَنْ أَبِي أَمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
أَقَلُّ الْحَيْضِ لِلجَّارِيَةِ الْبَكْرِ وَالثَّيِّبِ ثَلَاثَةُ أَيَّامٍ وَأَكْثَرُهُ عَشْرَةُ أَيَّامٍ
فَإِذَا زَادَ فِيهَا مُسْتَحَاضَةٌ.

Имом Табароний ва Дорақутний Абу Умома розияллоху анхудан келтирган ривоятда Набий соллаллоху алайҳи васаллам:

«Бикр қизнинг ва турмушга чиққан аёлнинг оз ҳайзи уч кундир, кўп ҳайзи ўн кундир. Ундан зиёда бўлса, истиҳозадир», деганлар («Кифоя»дан).

Одатда кўриб юрган кунларингизнинг миқдоричаси ҳайз, қолгани истиҳоза бўлади. Аввалидан келганими

ёки охиридан келганими, деган савол туғилса, икки ҳайз ўртасидаги покликка қаралади. Авваллари 20 кун поклик, 6 кун ҳайз бўлган бўлса, ҳайздан кейин 20 кунгача бўлган кун поклик, кейинги 6 кун ҳайз деб ҳисобланади. Мабодо 15 кун поклик, 6 кун ҳайз одат бўлиб, туғруқдан кейин 15 кун поклик, 12 кун ҳайзга ўтиб қолса, 15 кун поклик, 6 кун ҳайз, қолган 6 кун истиҳоза ҳисобланади. **Валлоҳу аълам.**

НАМОЗ

289-САВОЛ

Ассалому алайкум. Устоз, шиъаларнинг масжидига жамоат намозидан бошқа вақтда кириб, намоз ўқиш мумкинми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Жамоатдан бошқа вақтда кириб ўқиса бўлади. Мабодо масжид ичида суратлар бўлса, унга юзланмай ўқилади. **Валлоҳу аълам.**

НАМОЗДАГИ ХУШУЪ

290-САВОЛ

Ассалому алайкум, Одинахон опа! Намозни хушув билан ўқишни жуда хоҳлайман, бунинг учун қандай йўл тутишим керак ёки нималарга эътибор беришим лозим? Илтимос, маслаҳат беринг.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Ушбу савол кўп сўралгани ва муҳимлигини ҳисобга олиб, бир мақола тайёрладик. Қуйида ана шу мақолани эътиборингизга ҳавола қиламиз.

Намоз Исломнинг энг муҳим рукнларидан бири экани барчамизга маълум. Шу сабаб намозда хушув маса-

ласи жуда жиддий аҳамиятга эга ва шунингдек, унда турли қийинчиликларга дуч келинади. Намоз банд билан Робби орасидаги боғланишдир. Холиқимиз азза ва жалла намоз тўғри ва мақбул бўлиши учун бизларга уни рукнлари, шартлари билан батамом сурада адо этишимизни амр қилган. Лекин, минг афсуски, кўпчилигимиз намозимизда хушў даражасига ета олмаймиз, диққат қила олмаймиз. Балки намозда у ёқ-бу ёққа ўтлаб, фикримиз қочиб, ҳаттоки қайси рақъатдалигимизни унутадиган даражага келиб қоламиз. Баъзан намозни қайта ўқишга ҳам тўғри келиб қолади. Шу билан бирга, биз билишимиз керак бўлган нарса шуки, шайтонни энг маҳзун қиладиган нарса – банданинг намозни диққат ва хушў ила батамом адо этишидир. Шу сабаб шайтон намозларимизда бизни чалғитмоқчи бўлади. Намоз учун махсус шайтон бор бўлиб, унинг исми Ханзаблиги ҳадиси шарифларда ворид бўлган.

Имом Муслимнинг «Саҳиҳ»ларида қуйидаги ҳадис ривоят қилинади: «Усмон ибн Абул Осс розияллоху анху Набий соллаллоху алайҳи васалламнинг ҳузурларига келиб: «Эй Аллоҳнинг Расули, шайтон мен билан намозим ва қироатим орасида тўсиқ бўлди. У мени қироатда илтибосга соляпти», деди. Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи васаллам: «Ана шу Ханзаб деб аталадиган шайтондир. Қачон уни хис қилсанг, «Аъзу биллаҳи...»ни айтгин-да, чап томонга уч марта туфлагин», дедилар. У: «Мен ўшандай қилган эдим, Аллоҳ мендан уни кетказди», деди». Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи васаллам рост сўзлаганлар. Ханзаб намоз ўқиётганимизда бизларни васваса қилади. Ўй-фикрларимизни бошқа нарсалар билан машғул этади.

Аллоҳ таолодан ёрдам сўраган ҳолда сиз азизларга намозларингиз хушув ва диққат билан мукаммал бўлиши учун баъзи тавсияларни тақдим қилмоқчимиз.

1. Намоз учун тайёргарлик.

Аввало намозни адо этадиган ерингизга эътибор беринг. Агар у шовқинли жой бўлса, бошқа тинч жойни танланг. Эркаклар учун энг яхши жой масжидда, жамоат ичида намоз ўқишдир. Аёл киши эса уйидаги энг тинч хонани ўзига намозгоҳ тутсин. Турли шовқин ва чалғитувчи нарсалардан узоқда бўлсин. Масалан, телевизор, телефон, болаларнинг шовқини ва ҳоказо. Мана шу омилга эътибор берилса, секин-аста ўз таъсирини кўрсатади.

Шу билан бирга, намознинг маъносини яхши англаш лозим. У фақатгина қуруқ ҳаракатлардан иборат бўлган нарса эмас, балки намоз Ислом шиорларидан биридир. Шунингдек, намоз асносида тиловат қилинадиган оятларнинг маъносини ҳам яхши англамоқ керак. Токи ўқиладиган Қуръони Карим қуруқ сўзлардан иборат бўлиб қолмасин. Унинг ҳар бир ҳарфини фаҳмлаб, ўзда сингдириш керак. Имомдан тингланаётганда ҳам шундай ҳолатда бўлиш лозим. Мана шу омиллар намоз ўқувчини хушув оламига олиб боради.

Эркаклар намозни масжидда адо этишга ҳарис бўлмоқлари лозим. Намозни жамоатда, мусулмонлар билан бирга адо этиш кишига ўзгача руҳ бағишлайди. Шу билан бирга, жамоат намозига иқома айтиб бўлинганидан кейин шошиб келиб қўшилмасдан, намоз бошланишидан аввал келиб, намозни кутиш керак. Бундай қилиш намознинг руҳониятини ҳис қилишга ёрдам беради. Ўзингизни Аллоҳ таолонинг рўпарасида эканингизни ҳис этишга фурсат беради.

Намозингизни Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг суннатларига мувофиқ равишда адо этишни батафсил ўрганинг. У зот соллаллоҳу алайҳи васаллам ўзларининг ҳадиси шарифларида: «Менинг намоз ўқиётганимни кўргангиздек намоз ўқинг», деганлар. Бунинг маъноси – намознинг ҳар бир ҳаракатига ўз миқдорини, вақтини беришдир. Айниқса рукуъ, сажда ва ташаҳхуд пайтида шошмаслик керак. Қироатни ҳам ўрнига қўйиб адо этиш лозим. Набавий суннатга амал қилиш намозда хушуъ ҳосил бўлишига олиб бориши шубҳасиздир.

Намоз вақти киришидан аввал дунёнинг шовқин-суронидан узилиб, ақлингизга бироз дам беринг. Ўйингизни намозга қаратинг. Руҳиятингизни намозга ҳозир қилишингиз жуда ҳам муҳимдир. «Ҳозир имтиҳондан ўтаман», деб хаёл қилинг. Шунда онгингизда намозга нисбатан бутун диққатни жамлаш учун тайёргарлик бошланиши аниқ. Шунингдек, сиз шайтон билан, нафсингиз билан, дунё билан курашга киришасиз. Роббингиз азда ва жалла олдида хушуъингиз зиёда бўлиши учун таҳорат олишингиз ва намоз ўқишингиз орасида беш дақиқа ажратинг. Унда Аллоҳнинг зикрини қилинг, истиғфор айтинг. Шунда сиз турли ўйларни, қийинчиликларни ва дунё ташвишларини бир четга сурасиз ҳамда ўзингизни намоз учун ҳозирлаган бўласиз.

Шунингдек, руҳий босимлардан ҳам халос бўлиш керак.

Намозга муносиб, Аллоҳ таолонинг олдида туришга муносиб гўзал ва тоза либосларни кийинг.

Намозингизда тиловат қиладиган сураларингизни ёки оятларингизни аввалдан тайин қилинг. Ҳадеб бир хил маълум қисқа сураларни такрорлайверманг. Бу ҳолат одатга айланиб қолса, бора-бора тиловат қилинаётган сўзларга нисбатан эътибор пасаяди. Кўп сура ёдламаган

бўлсангиз, намоз учун тўрт оят бўлса ҳам, ёдланг. Ушбу оятлар ўзингизга ёққан, сизга таъсир қиладиган оятлар бўлса, уларнинг маъносини тушунсангиз, янада яхши.

Намозга ният қилганингизда уни холис Аллоҳ субҳанаху ва таоло учун эканини, У Зотнинг розилиги учунлигини ҳис қилинг. Хўжакўрсинлик аралашиб қолмасин. Шунда намозингизда хушув бўлиши осонлашади.

2. Намоз асносида.

Қиёмда турганингизда тўғри туриг. Қалбингиз Аллоҳ таолодан кўрқиб турсин, кўзларингиз очик бўлсин, сажда ўрнига қараб туриг.

Намозни шошиб адо этманг. Намозингизнинг ҳар бир бўлагини ҳаққини тўла адо этган ҳолда ўқишингиз керак. Ўзингиз эса сокин ва ҳушёр бўлишингиз зарур. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Шошилиш шайтондандир», деганлар.

Эса тутингки, сиз халойиқ билан учрашиб турганингиз йўқ, балки халойиқнинг Холиқи билан учрашяпсиз.

Намозингизда Куръони Каримни тажвид ила тиловат қилинг. Яъни тўғри, тартил билан қироат этинг. Мана шундай қилиш ҳам хушув ҳосил бўлишига сабаб бўлади.

Агар жамоат намозида бўлсангиз, бошқа намозхонларни чалғитиб юбормайдиган даражада Куръони Каримни пастрок овозда ўқинг. Овозингизни кўтариб ўқишингиз ўзгаларнинг хушувъига халал бериши мумкин.

Агар намозингиз асносида хаёлингиз қочаётганини сезсангиз, «Аъзу...»ни айтиг ва диққатингизни жамланг.

3. Намоздан сўнг.

Намозни тугатгач, дарров ўрнингиздан туриб кетманг. Балки бир муддат ўтириб, намозингизнинг нуқсонларини тўлдириш учун зикр қилинг, тасбеҳ айтиг.

Аллоҳга ихлос ила намозингиз мақбул бўлишини сўраб дуо қилинг. Намоздан кейинги энг муҳим дуо «Аллоҳумма аъинни ʔалаа зикрика ва шукрика ва хусни ʔибадатик»дир.

Шунингдек, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам тавсия қилган зикрларни айтиш керак. Мисол учун, аввало уч марта истиғфор айтилади. Бу намоздаги нуқсонлар учун бўлиши билан бирга, банданинг намоз ўқидим, дея ғурурланиши ва амалига таяниб қолишининг олдини олади. «Аллоҳумма антас-саламу ва минкас-саламу табарокта ва таалайта я Залжалали вал икром». Шу билан бирга, набавий суннатдаги тасбеҳларни ҳам – «Субҳаналлоҳ», «Алҳамдулиллаҳ» ва «Аллоҳу акбар»ларни 33 мартадан айтиб, хотимасига «Лаа илааҳа иллаллоҳу ваҳдаҳу лаа шарийка лаҳ, лаҳул мулку ва лаҳул ҳамду юҳйи ва юмит ва ҳува ʔала кулли шайъин кодийр»ни айтилади.

Дўзах азобидан Аллоҳдан паноҳ сўранг, У Зотдан сизни жаҳаннамдан озод қилишини тиланг. Хусусан, шом ва бомдод намозларингиздан кейин «Аллоҳумма кини ʔазабака явма табъасу ʔибадак» ёки «Аллоҳумма ажирни минан-нар»ни айтинг.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам бизга тавсия қилиб ўргатган салавогларни кўпроқ айтишимиз лозим: «Аллоҳумма, солли ʔалаа саййидинаа Муҳаммадин камаа соллайта ʔалаа Иброҳим ва ʔалаа али Иброҳим. Аллоҳумма, барик ʔалаа Муҳаммадин ва ʔалаа али Муҳаммад камаа барокта ʔалаа Иброҳима ва ʔалаа али Иброҳим иннака ҳамидум мажид».

Аллоҳ таолодан ижобат бўлишига аниқ ишонган ҳолингизда эҳтиёжларингизни сўранг ва дуони кўпайтиринг.

4. Намоздан ташқарида.

Намозга фақатгина ибодат деб қараманг, балки уни ҳаётингизнинг асосий бир қисми деб билинг. Намозингиз тўғри бўлгани сари ҳаётингиз ҳам тўғри йўлга тушиб боради, аксинча бўлса, бу ҳолатнинг тескараси бўлади.

Ҳаётингизни Аллоҳни ғазаблантирадиган нарсалардан узоқда, тўғри ва пок бўладиган қилиб муҳофаза этинг. Ҳалол касбга, ҳалол лукмага ҳарис бўлинг, ҳаром нарсалардан узоқда бўлинг. Чунки гуноҳ қилиш қалбни ўлдиради ва кишидан ҳушёрлик ҳамда ҳушўни тортиб олади.

Вақтингизни намоз пайтларига қараб тартибга солишингиз керак. Аксинча эмас! Ишингиздан бўшаб олгунингизча намозни кечиктирманг. Ишингизни шундай режалаштирингки, намозни ўз вақтида ўқишга тайёр бўлинг.

Уйкуга эртароқ ётишга урининг. Шунда бомдод намозини ўз вақтида қоим қилишга кодир бўласиз. Қолган намозлар ҳақида ҳам шу гап айтилади. Аллоҳ таоло:

«Намоз мўминлар учун ўз вақтида фарз бўлган», деган (*Нисо сураси, 103-оят*).

Узоқ вақт телевизор томоша қилиш ёки муסיқа тинглаш каби ақлни машғул қиладиган нарсалардан йироқда бўлишга ҳаракат қилинг. Чунки ушбу ишлар намоз ичида ҳаёлингизни олиб қочади.

Ҳар бир мусулмон ва муслима намозда ҳушўнинг энг юқори даражасига етишишни жуда истайди. Ушбу кўрсатма ва тавсияларга эргашган ҳолда Аллоҳ азза ва жаллани рози қиладиган кўринишда намозингизни қоим қила оласиз, деган умиддамиз, иншааллоҳ.

291-САВОЛ

Баъзида фарз ва суннат намозлари орасида бирор иш билан чиқишга ёки биров билан гаплашишга тўғри келиб қолади. Бу мумкинми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.
Мумкин. *Валлоҳу аълам.*

292-САВОЛ

Ассалому алайкум. Таҳажжуд намозини хуфтон ва витр намозидан кейин улаб ўқиб кетиш мумкинми? Ниятда эса («фарз», «суннат» ёки «витр», демасдан) «Нафл намозининг икки ёки тўрт ракъати-ни ўқишни ният қилдим», дейиладими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Таҳажжуд деб бир ухлаб туриб ўқиладиган намозга айтилади. Вақти хуфтон намозининг фарз ва суннатидадан кейин, витрдан аввалдир. Таҳажжудни икки ракъат ўқимоқчи бўлсангиз, «Икки ракъат таҳажжуд ёки нафл намозини ўқишни ният қилдим», деб, агар тўрт ракъат ўқимоқчи бўлсангиз, «тўрт ракъат», деб ният қиласиз. *Валлоҳу аълам.*

293-САВОЛ

Ассалому алайкум, Одинахон опа Муҳаммад Юсуф! Мен баъзан тирноқларим четидаги этни ишилиб ташлайман. Баъзида ўша жой қонаб қолади. Агар ундан олдин таҳоратим бор бўлса, ўша жойни ювиб, намоз ўқийвераман. Шу ишим тўғрими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Аввало, мазкур одатни тарк қилишингизни тавсия этамиз, чунки бу инсон соғлиғи учун зарарли ишдир. Агар ўша шилинган жойдан чиққан қон бошқа ерга оқиб ёки сурилиб кетса, чиққан жойидан оқмай, қотиб қолмаса, таҳорат кетади ва ўша ернинг ўзини ювиб қўйишингиз кифоя қилмайди. Сиз қайтадан таҳорат қилишингиз керак бўлади. Чунки қон оқиши таҳоратни синдирувчи омиллардандир. *Валлоху аълам.*

294-САВОЛ

Ассалому алайкум. Ўтган сафарги саволимда Рамазондан кейинги ойни назарда тутгандим. Жавоб учун раҳмат!

(Нафл намози хуфтондан кейин улаб ўқиладими ёки қанчадир муддат кутуш керакми? Ва унда «Икки (ёки тўрт рақъат) нафл намозини ўқишга», деб ният қилинадими? Намоздан сўнг қилинадиган ниятлардан намунани қаердан олса бўлади ёки намуна бера оласизми?)

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Нафлни хоҳлаган пайтингизда ўқишингиз мумкин ва «Нафл», деб ният қиласиз. Фақат нафл намозларни улардан қайтарилган вақтларда ўқиб бўлмайди. Икки рақъатми, тўрт рақъатми, истак ва ниятингизга боғлиқ. Нафлларда униси ҳам, буниси ҳам жоиз. Намоздан кейин ният эмас, дуо қилинади. «Кифоя» ҳамда «Ҳадис ва Ҳаёт» китобларида, «Фикҳ.уз» сайтида бу ҳақда батафсил маълумотлар бор. *Валлоху аълам.*

295-САВОЛ

Ассалому алайкум! Қунут дуосини билмаса, ўрнига «Аллоҳум-мағфир лии» деб айтиши мумкинми ва қачонгача? Аллоҳ илмингизни янада зиёда қилсин!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Қунут дуосини билмаган одам уни ёдлаб олгунича уч марта «Аллоҳум-мағфир лии», деса ёки «Роббанаа, атина...»ни ўқиб турса бўлади («Кифоя»). Афзали – қунут дуосини ҳар куни озроқдан ёдлаб, намозда ўқиб борса, бир кун келиб, ҳаммасини ёдлаб олади. *Валлоҳу аълам.*

296-САВОЛ

Ассалому алайкум! Шом намозини тақвимда белгиланган вақтдан сўнг яна қанча вақт ичида ўқиса бўлади?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Шомнинг вақти ҳанафий мазҳабида иккита, биринчиси кун ботгандан қизил шафақ йўқолгунча, бу 10, 15 дақиқа бўлади. Иккинчи вақти оқ шафақ йўқолгунча, бу 1 соат атрофида бўлади. Фатво биринчисига, иккинчиси эса Абу Ҳанифанинг сўзи бўлиб, унга ҳам ўрни келганда амал қилиш мумкин! *Валлоҳу аълам.*

297-САВОЛ

Ассалому алайкум ва роҳматуллоҳи ва барокатуҳ. Муҳтарама Одинахон опа Муҳаммад Юсуф! Агар кийимда жонивор тасвири бўлса ва унинг устидан кийган ёпинчиги кийимдаги расмни тўлиқ тўсмаса ёки тиззагача кўйлак ҳамда қора калготкида ёхуд кўйлаксиз, кенг спорт кийимида, буткул ҳамма ёғи ёпиқ ҳолатда намоз ўқиш жоизми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом ва роҳматуллоҳи ва барокатуҳ. Намоз тўғри бўлиши учун аврат ёпилса ва либос пок бўлса бўлди. Лекин намозда Аллоҳ субҳанаҳу ва таолога рўбарў бўлиб турганингизни унутманг. Шу мақомга муносиб кўринишда кийининг. *Валлоҳу аълам.*

298-САВОЛ

Ассалому алайкум! Шамоллаган бўлишимга қармай, намоз ўқиб юргандим. Бу гуноҳ эмасми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Аксинча, шамоллашни сабаб қилиб намоз ўқимай юриш гуноҳ. Шамоллаш ва бошқа ҳар қандай касаллик намозга монелик қила олмайди. *Валлоҳу аълам.*

299-САВОЛ

Ассалому алайкум! Саволим фитнага сабаб бўлиб қолмаслигини Аллоҳдан сўраган ҳолда сизга юзланман. Ҳозирги кунда кўпчиликда мавжуд бўлган Саудия Арабистонининг Макка ва Мадина телеканалларида давомий узатиладиган тақвимда Тошкент шаҳри намоз вақтлари ҳам кўрсатиб ўтилади ҳамда ўша вақтлар билан бизнинг мамлакатимиздаги тақвим бир-биридан фарқ қилади. Саволим қуйидагича: биз Саудиядан узатилаётган вақтларга қараб намоз ўқисак бўладими? Жавоб учун олдиндан раҳмат! Аллоҳ барчамизни Ўз паноҳида асрасин!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Ўзимиздаги тақвимларга қараганимиз дурустроқ. Улар илмий асосга суянган ҳолда

бу вақтларни белгилаганларига қалбингиз таскин топса, амал қилишингиз жоиз. *Валлоху аълам.*

300-САВОЛ

Ассалому алайкум! Таҳажжуд намозини неча рақъат ўқиса бўлади?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Саволингизга жавоб тариқасида Шайх ҳазратларининг «Кифоя» номли китобларидан иктибос келтираман.

Тунги намоз рақъатларининг адади ва кайфияти

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِذَا قَامَ أَحَدُكُمْ مِنَ اللَّيْلِ فَلْيَفْتَحْ صَلَاتَهُ بِرَكَعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَأَبُو دَاوُدَ وَأَحْمَدُ.

Абу Хурайра розияллоху анхудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоху алайҳи васаллам: **«Қачон бирингиз кечаси (таҳажжудга) турса, намозини енгилгина икки рақъат билан очсин»**, дедилар».

Имом Муслим, Абу Довуд ва Аҳмад ривоят қилганлар.

Шарҳ: Бу ҳадисда таҳажжуд намозини енгилгина икки рақъат намоз ўқиш билан бошлаш тавсия қилинмоқда. Уйқудан туриш билан бирданига қаттиқ ҳаракат қилиш, узоқ тик туриб намоз ўқиш оғир келади. Шунинг учун аввал енгилгина икки рақъат намоз ўқилса, бу ўзига хос чигал ёзиш машқи ҳам бўлади. Инсоннинг руҳи ҳам, жисми ҳам келажакдаги намозларга яхшилаб тайёрланади. Ана ундан кейин хоҳлаганича ўқийверади.

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ صَلَاةُ اللَّيْلِ

قَالَ: مَثْنَى مَثْنَى فَإِذَا خَفَتِ الصُّبْحَ فَأَوْتِرُ بِوَاحِدَةٍ. رَوَاهُ الْخَمْسَةُ.

Ибн Умар розияллоҳу анҳумодан ривоят қилинади:

«Бир киши: «Эй Аллоҳнинг Расули, тунги намоз қандай бўлади?» деди.

«Икки (рақъат), икки (рақъат). Агар тонг отиб қолишидан кўрксанг, бир рақъат витр ўқи», дедилар».

Бешовлари ривоят қилишган.

Шарҳ: Кечаси намоз ўқиганда ҳар икки рақъатда салом бериш яхши экани шу ҳадисдан олинган.

وَسُئِلَتْ عَائِشَةُ رضي الله عنها عَنْ صَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم بِاللَّيْلِ فَقَالَتْ: سَبْعٌ وَسِتُّعٌ وَإِحْدَى عَشْرَةَ سِوَى رُكْعَتِي الْفَجْرِ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

«Оиша розияллоҳу анҳодан Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг тунги намозлари ҳақида сўрашди. Улар: «Фажрнинг икки рақъатидан бошқа етти, тўққиз ва ўн бир», дедилар».

Бухорий ривоят қилган.

Шарҳ: Демак, Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам имкониятларига қараб, бир рақъат витрдан бошқа олти, саккиз ёки ўн рақъат тунги намоз ўқир эканлар.

وَعَنْهَا قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ ثَلَاثَ عَشْرَةَ رُكْعَةً مِنْهَا الْوَتْرُ وَرُكْعَتَا الْفَجْرِ.

Яна ўша кишидан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам кечаси ўн уч рақъат намоз ўқир эдилар, уларнинг ичида витр ва фажрнинг икки рақъати ҳам бор».

Шарҳ: Бир рақъат витр ва икки рақъат фажрни чиқариб ташласак, олдинги ривоятдагидек, ўн рақъат қолади.

عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّهُ سَأَلَ عَائِشَةَ: كَيْفَ كَانَتْ صَلَاةَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي رَمَضَانَ فَقَالَتْ: مَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَزِيدُ فِي رَمَضَانَ وَلَا فِي غَيْرِهِ عَنْ إِحْدَى عَشْرَةَ رُكْعَةً يُصَلِّي أَرْبَعًا فَلَا تَسَلُّ عَنْ حُسْنِهِنَّ وَطَوْلِهِنَّ ثُمَّ يُصَلِّي أَرْبَعًا فَلَا تَسَلُّ عَنْ حُسْنِهِنَّ وَطَوْلِهِنَّ ثُمَّ يُصَلِّي ثَلَاثًا فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَتَنَامُ قَبْلَ أَنْ تُوتَرَ فَقَالَ: يَا عَائِشَةُ إِنَّ عَيْنِي تَنَامَانِ وَلَا يَنَامُ قَلْبِي. رَوَاهُمَا الْخَمْسَةُ.

Абу Салама ибн Абдурраҳмондан ривоят қилинади:

«Оиша розияллоху анҳодан: «Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг Рамазондаги намозлари қандай бўлган?» деб сўраганимда, у киши шундай дедилар: «Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам Рамазонда ҳам, ундан бошқа пайтда ҳам ўн бир рақъатдан зиёда қилмас эдилар. Аввал тўрт рақъат ўқирдилар. Уларнинг гўзаллиги ва узунлигини асти сўрама. Кейин яна тўрт рақъат ўқир эдилар. Уларнинг гўзаллиги ва узунлигини асти сўрама. Сўнгра уч рақъат ўқир эдилар. Мен: «Эй Аллоҳнинг Расули, витр ўқишдан олдин ухлайсизми?» дедим. У зот: «Эй Оиша, менинг кўзларим ухлар, қалбим ухламас», дедилар».

Бешовлари ривоят қилишган.

Шарҳ: Тунги намозга тегишли маълумотлар:

1. Тунги намозни тўрт рақъатдан ўқиш ҳам жоиз.

Имом Абу Ҳанифа ушбу ҳадисни ҳужжат қилиб, «Тунги намоз тўрт рақъатли бўлгани афзал», дейдилар.

2. Тунги намозни узун ва чиройли қилиб ўқиш керак.

3. Витр намози уч ракъатдир.

4. Пайғамбаримиз соллаллоху алайҳи васалламнинг кўзлари ухласа ҳам, қалблари ухламайди.

عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدِ الْجُهَنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: لَأَرْمُقَنَّ صَلَاةَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ اللَّيْلَةَ وَفِي رِوَايَةٍ: فَتَوَسَّدْتُ عَتَبَتَهُ أَوْ فُسْطَاطَهُ فَصَلَّى رُكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ ثُمَّ صَلَّى رُكْعَتَيْنِ طَوِيلَتَيْنِ طَوِيلَتَيْنِ طَوِيلَتَيْنِ ثُمَّ صَلَّى رُكْعَتَيْنِ وَهُمَا دُونَ اللَّتَيْنِ قَبْلَهُمَا ثُمَّ صَلَّى رُكْعَتَيْنِ وَهُمَا دُونَ اللَّتَيْنِ قَبْلَهُمَا ثُمَّ صَلَّى رُكْعَتَيْنِ وَهُمَا دُونَ اللَّتَيْنِ قَبْلَهُمَا ثُمَّ صَلَّى رُكْعَتَيْنِ وَهُمَا دُونَ اللَّتَيْنِ قَبْلَهُمَا ثُمَّ أَوْتَرَ فَذَلِكَ ثَلَاثَ عَشْرَةَ رُكْعَةً. رَوَاهُ الْخَمْسَةُ إِلَّا الْبُخَارِيُّ.

Зайд ибн Холид Жуҳаний розияллоху анҳудан ривоят қилинади:

«У киши: «Бу кеча Расулulloҳ соллаллоху алайҳи васалламнинг намозларини кўз узмай кузатаман», деди».

Бошқа бир ривоятда: «Остоналарини ёки чодирларини болиш қилиб олдим», дейилган.

«Енгилгина икки ракъат ўқидилар. Сўнгра узундан-узун икки ракъат ўқидилар. Сўнг икки ракъат ўқидилар. Бу иккови ўзидан олдинги икки ракъатдан қисқароқ эди. Яна икки ракъат ўқидилар. Бу иккови ўзидан олдинги икки ракъатдан қисқароқ эди. Яна икки ракъат ўқидилар. Бу иккови ўзидан олдинги икки ракъатдан қисқароқ эди. Яна икки ракъат ўқидилар. Бу иккови ўзидан олдинги икки ракъатдан қисқароқ эди. Сўнгра витр ўқидилар. Ҳаммаси ўн уч ракъат (бўлди)».

Бешовларидан фақат имом Бухорий ривоят қилмаган.

Шарҳ: Зайд ибн Холид розияллоҳу анҳунинг кечаси билан бошларини остонага қўйиб, Пайғамбар алайҳиссаломнинг таҳажжуд намозларини ўрганиш учун пойлаб ётишлари саҳобаи киромларнинг илмга бўлган, Пайғамбаримиз алайҳиссаломнинг суннатлари ва сийратларини ўрганишга бўлган фидокорликларининг бир намунасидир. Ана ўша улуғларнинг фидокорликлари туфайли Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ҳаётлари ва суннатлари ўта аниқлик ҳамда дақиқлик билан ўрганилиб, сиз билан бизга етиб келган.

Ривоятда Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ҳаётлари ва суннатлари аниқ-равшан васф қилинмоқда, ҳеч қандай шарҳ ёки изоҳнинг ҳожати йўқ. Фақат бу ривоятда у зот соллаллоҳу алайҳи васалламнинг тунги намозларининг бир кўриниши келганини эслаб қўйсақ бўлди. Бошқа ривоятларда рақъатлар сони бошқача бўлгани, тўрт рақъатдан ўқилгани ҳам келади. («Ҳадис ва Ҳаёт» китобидан) **Валлоҳу аълам.**

301-САВОЛ

Ассалому алайкум! Тақвимда тонг 5:12, кўёш 6:42 да экан. Бомдод намози соат нечада ўқилади?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Шу иккисининг орасида. Фажр оқарганда бошлаш мустаҳабдир. Токи қирк оятни тартиб қилишга ва таҳорати йўқлиги зоҳир бўлиб қолса, яна қайта олишга ва кироатни қайта ўқишга имкон бўлсин.

Яъни бомдод намозини ўқишни тонг оқариб қолганда бошлаш мустаҳабдир. Бу вақтни шундай тартибга солиш керакки, намозни ният қилиб, зам сурага қирк

оятни шошилмай, тартил билан ўқиб бўлгандан кейин ҳам таҳоратсиз одам таҳорат олиб келиб, намозни янгидан бошлаб, яна қирқ оятни тартил қилиб намозини тугатгунча куёш чиқмайдиган бўлиши лозим.

عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: أَسْفِرُوا بِالْفَجْرِ.
رَوَاهُ النَّسَائِيُّ.

Рофеъ ибн Хадийж розияллоху анхудан ривоят қилинади:
«Набий соллаллоху алайҳи васаллам: **«Бомдодни тонг оқарганда ўқинглар»**, дедилар».

Имом Насоий ривоят қилган.

عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ ﷺ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ:
أَسْفِرُوا بِالْفَجْرِ فَإِنَّهُ أَعْظَمُ لِلْأَجْرِ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَصَاحِبَاهُ وَأَحْمَدُ.

Рофеъ ибн Хадийж розияллоху анхудан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи васалламнинг **«Бомдодни тонг оқарганда ўқисангиз, унинг ажри улуғдир»**, деганларини эшитдим».

Имом Термизий, унинг икки соҳиби ва Аҳмад ривоят қилганлар («Кифоя»). Валлоху аълам.

302-САВОЛ

Ассалому алайкум! Ҳурматли Одинахон опа, Аллоҳ илмингизни зиёда қилсин! Вақтингизни аямасдан, саволимга жавоб бераётганингиз учун раҳмат. Олдин ҳам айтганимдек, бир ярим йил олдин бош миямдан ўсимта олишган. Намоз ўқиганимда рукуъдан кейин саждага борганимда бошим айланиб, қийналаман. Шунинг учун намозни ўтириб ўқийман. Шу ишим тўғрими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Соғлиғингиз кўтармаса, бундай ҳолатда ўқишингиз жоиз. *Валлоҳу аълам.*

303-САВОЛ

Ассалому алайкум, Одинахон опа. Аллоҳ илмингизни бундан-да зиёда қилсин. Биз аёлларнинг оғирини енгил қиляпсиз, Аллоҳ рози бўлсин ва куч-қувват берсин. Опа, саволим шуки, баъзи пайтларда тўрт рақъатли намоз ўқиётганимда иккинчи рақъатдан сўнг қаъдада ўтирганимда «Ат-таҳийят...»дан сўнг «Аллоҳумма солли ғала...»ни бошлаб юбораман, сўнг хато қилганимни англаб, қаерига келган бўлсам, тугалламай, учинчи рақъатга тураман. Опа, бу ишим хатоми, саждаи саҳв қилишим керакми? Жавоб учун раҳмат.

Опа, ҳаққимга дуо қилиб кўйинг. Аллоҳ фарзанд аталмиш жажжеси тухфаси ила бизни хушнуд айласин (омин). Раҳмат, Аллоҳ рози бўлсин!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Бундай ҳолатда салавотни айтиб, кейинги рукнни кечиктириб юборганингиз учун саждаи саҳв қиласиз. *Валлоҳу аълам.* Аллоҳ таоло сизларга солиҳ фарзанд ато қилсин. Омин!

304-САВОЛ

Ассалому алайкум! Мен 18 ёшимда намоз ўқишни бошлаган эдим. Олти ойча ўқиб, кейин ташлаб қўйдим. 19 ёшимда яна давом эттирдим. Энди шу ораликдаги ва 18 ёшимгача бўлган вақтдаги ўқилмай қолган намозларимнинг қазосини ўқийманми? Агар ўқимасам, кейинги намозларимга таъсир қилмайдими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Ҳар бир ибодат алоҳида қабул бўлади. Бирини тарк қилиш бошқасини бузмайди. Сизга балоғатга етганингиздан бошлаб, ҳар куни беш маҳал намоз ўқиш фарз бўлган. Қазо қилган намозларингизни ўқишингиз керак. Ҳар бир рақъат зиммангизда бўлади ва уни адо этиш лозим. *Валлоху аълам.*

305-САВОЛ

Ассалому алайкум! Мен намоз ўқишга астойдил киришиб кета олмаяпман. Нима қилай?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Астойдил бўлинг. Аллоҳ сизни инсон қилиб яратган бўлса, ақл берган бўлса, соғлик берган бўлса, барча имкониятларингиз бўлса, астойдил бўлиш учун бундан ортиқ яна нима керак? Эртага бормисиз, йўқмисиз?! Бирор жойимиз куйиб қолса, қанча қийналамиз. Дўзах оташини тасаввур қилаверинг энди. Ўқилмаган бир рақъат намоз учун дўзахда бир неча йиллаб ёндирилади, охиратдаги йил ҳисоби дунёдаги йил ҳисоби каби эмас. Дўзахдаги бир йил бизнинг минг йилимизга тенгдир. Аллоҳ асрасин. *Валлоху аълам.*

306-САВОЛ

Ассалому алайкум! Мен кейинги йил чет элга ўқишга бормоқчиман. Мен борадиган давлат мусулмонларни ёмон кўради. Онам: «Ҳозир ўқишингни ўқиб ол, кейин намозларингни ўқийверасан. Қайтиб намоз ўқиганингни кўрмай», деяптилар. Мен ўзимни намозсиз тасаввур қилолмайман. Нима қилай?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Астағфируллоҳ! Намоз – Аллоҳ таолонинг буйруғи. Қиёмат куни биринчи ҳисоб-китоб қилинадиган амал намоздир. Намоз ўқиш қайсидир давлат мусулмонларни хуш кўриш-кўрмаслигига, онанинг гапига ва инсоннинг тайёр-тайёр эмаслигига, унинг ўйига қараб бўлмайди. Мусулмон киши балоғатга етганидан кейин кунда беш маҳал намоз ўқиши фарздир. Ҳар бир ракъати учун охиратда ҳисоб қилинади. *Валлоҳу аълам.*

307-САВОЛ

Ассалому алайкум! Жума куни пешин намози одатдагидек, 12:45 да ўқиладими ёки жума намозидан кейинми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Пешин вақти кирганидан кейин ўқилаверади. Бу аёлларга жоиз. Аммо эркаклар учун жумани ўқимай туриб, пешинни ўқиш макруҳдир.

Жума куни катта шаҳарда жумага бормасдан, пешинни жамоат бўлиб ўқишлари макруҳдир. Бу ҳукм макруҳи танзиҳий – унча оғир бўлмаган макруҳ. Чунки улар жума ўқишлари лозим эди. Улар жума намозига бормай, жамоатнинг озайишига сабаб бўлдилар. Айбни қилиб қўйиб, яна ўзлари жамоат бўлишлари дуруст эмас.

Шунингдек, жумадан олдинги пешинлари ҳам макрухдир. Бу ҳукм макруҳи таҳримий – ҳаром ўрнига ўтадиган макрух. Чунки булар пешиннинг фарзидан кўра кучли бўлган жуманинг фарзини узрсиз тарк қилдилар. Модомики, ҳали жума ўқилмаган экан, унга бориб қўшилиш пайдан бўлишлари керак. Аммо мазкур ишни қилишнинг ўрнига жамоат бўлиб пешин ўқишлари жумага бориш ниятлари йўқлигини кўрсатади. Бу эса умуман мумкин эмас. Жума ўқиб бўлинганда унга бориб қўшилишнинг имкони қолмаган бўлади.

Агар пешинни ўқиган одам жумага ҳаракат қилганида имом жумада турган бўлса, пешини ботил бўлади.

Бир одам жумадан олдин пешинни ўқиб олди. Кейин жумага боришга ҳаракат қилиб қолди. Агар у ҳаракатни бошлаганда имом жуманинг амалларини бажариб турган бўлса, ҳалиги одамнинг ўқиган пешини ботил бўлади. *Валлоҳу аълам.*

308-САВОЛ

Ассалому алайкум! Мен бомдод намозини ўқийман. Энди беш вақт намозга ўтмоқчиман. Лекин туншунмаяпманки, зам сура деганда аниқ қайси сураларни ўқийман? Олдиндан раҳмат.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Зам – «кўшиш» дегани. Фотиҳа сурасидан кейин бирорта сурани кўшиб ўқилади. Шунинг учун бу «зам сура» дейилади. Фотиҳа сурасини ўқиб бўлганингиздан кейин кетидан истаган сурангизни кўшиб ўқийсиз. Уламолар уч қисқа оят ёки бир узун оятни ўқиб қўйса ҳам жоиз, бу энг камидир, деганлар. *Валлоҳу аълам.*

309-САВОЛ

Ассалому алайкум! Мен уч йилдирки, беи маҳал намоз ўқияпман, илмимни ҳар куни ошириб боришга ҳаракат қиламан. Яқинда бир маърузада (тўғрироғи, бир неча тилларни билганим учун бошқа тилларда ҳам маърузалар тинглаб тураман) аёл киши ҳайз кўриш вақтининг тугаши агар аср намози вақтига тўғри келиб қолса, унда у асргача бўлган намозларни қазо қилиб ўқиши кераклигини эшитдим ёки мен нотўғри тушундимми? Илтимос, шунга аниқлик киритиб берсангиз. Сизга олдиндан раҳмат!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Бу гап бизнинг мазҳабда йўқ. Бизда аёл қайси вақтда покланса, ўша пайт намозини ўқийверади. Ундан аввалги намозлар, яъни ҳайз ҳолатида бўлгани учун ўқилмаган намозлар соқит бўлади. Сиз айтган гап шофеъий мазҳабига оид. Бу мазҳаб наздида пешин билан аср ҳамда шом билан хуфтоннинг ҳам. Шунинг учун уларнинг мазҳабига кўра асрда покланса, пешиннинг, хуфтонда покланса, шомнинг қазоси ҳам адо этилади. *Валлоҳу аълам.*

310-САВОЛ

Ассалому алайкум! Ҳар хил қори акаларнинг маърузаларини эшитдим, уларда: «Намозни жамоат билан ўқиш керак, бўлмаса намоз намоз ўрнида қабул бўлмайди», баъзиларида эса «гуноҳкор бўлади», дейляпти («саҳобалар ва Пайгамбаримиз алайҳиссалом томонларидан ривоят қилинади», дейилган). Менга эса масжид узоқ, фақат жума намозини ўқигани бораман, холос. Маслаҳат беринг, илтимос. Масжидда ўқиш шартми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Масжиддан бошқа ерда ўқилган намозлар ҳам қабул бўлади, иншааллоҳ. Лекин масжидда, жамоат билан ўқилган намознинг савоби кўп. Имкон қадар масжидда ўқишга ҳаракат қилавериш керак.

Ибн Умар розияллоҳу анҳумодан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам: «**Жамоат намози ёлғизнинг намозидан йигирма етти даража афзалдир**», дедилар».

Бешовларидан фақат Абу Довуд ривоят қилмаган.

Шунинг учун ишончли кишиларнинг маърузаларини тинглаш керак. **Валлоҳу аълам.**

311-САВОЛ

Ассалому алайкум! Мен намоз ўқишни 14 ёшга тўлар-тўлмаб бошлаганман. Ундан олдин ўқимаган намозларимни нима деб ният қилиб, қандай ва қайси вақтда ўқийман? Фарз бўлганидан бошлаб, намозни бошлаган кунимгача бўлган куннинг ҳисобини оламанми? Суннатини ҳам ўқийманми? Жавобингиз учун раҳмат.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Балоғатга етиб, мукаллаф бўлганингиздан кейин қазо қилган намозларингизнинг барчасини ўқийсиз. Фарзлари ва вожиб бўлмиш витрларининг қазоси ўқилади. Суннатнинг қазоси ўқилмайди. Ҳар куни бир кунлик қазо намозини адо этиб борсангиз бўлади. Яъни ҳар фарз намозидан олдин қазоларингизни ўқиб бораверасиз. Яъни масалан, бугун бомдодни ўқишдан олдин бир кунлик бомдоднинг қарзини ўқийсиз, пешиндан олдин қарз пешинни ва ҳоказо.

Ёки кечаси бир кунлик намозлар қазосини тўплаб ўқиш ҳам мумкин. Муҳими, имкониятга қараб, қодир бўлганча ўқиш керак.

Аллоҳ таоло сизни намоз муҳофазасига маҳкам бандаларидан қилсин. Қазо намозларингизни тез кунда адо этиб олишингизни насиб айласин. *Валлоҳу аълам.*

ТАВБА НАМОЗИ

312-САВОЛ

Ассалому алайкум! Мен тавба қилмоқчиман, лекин бунинг учун қалбимда пушаймонлик ҳисси йўқ, ҳеч қандай туйғуни ҳис қилмаяпман. Сабаб шуки, бундан бир неча йил олдин қалбим билан яшаб, қийналиб кетдим, одамлар кўнглимга қарамай, дилимни озритишар, қалбим эса тирналиб, ачишарди. Мен буларга чидай олмай, хаёлан қалбимни олиб, бир сандиқчага солиб қўйганман. Кейин қалбсиз яшай бошладим, бундай яшаш мен учун осон туюлди ва ана шундай яшайвердим. Лекин ҳозир у пайтларда адашганимни тушунапман, қалбсизликда меъёрни унутганман. Энди тавба қилмоқчиман, лекин қалбимда бунинг учун йўл очилмаяпти. Менга маслаҳат беринглар, тавба учун намоз борми ва у қандай ўқилади? Мен шу вазиятда қандай амал қилиб, қалбимни қайта тирилтиришим мумкин?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Истиффорни кўпайтиринг. Аллоҳни кўп-кўп эслаб, зикр қилинг, шунда қалбингиз тирилади.

Алий розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Мен қачон Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламдан бир ҳадис эшитсам, Аллоҳ менга ундан Ўзи хоҳлаганича наф берадиган одам эдим. Қачон у зотнинг саҳобаларидан бири менга ҳадис айтса, мен ундан (гапи тўғрилигига) қасам ичишини талаб қилар эдим. Агар у қасам ичса, (гапини) тасдиқ қилардим.

Менга Абу Бакр бир ҳадис айтди, зотан, у содиқдир: «Мен Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг «Қайси бир одам гуноҳ қилиб қўйса-ю, сўнгра туриб, таҳорат олиб, намоз ўқиса, кейин Аллоҳга истиғфор айтса, албатта, Аллоҳ уни мағфират қилади», деганларини эшитдим. Сўнгра у зот **«Улар қачон фаҳш иш қилсалар ёки ўзларига зулм қилсалар, Аллоҳни эсларлар ва гуноҳларига истиғфор айтурлар»** оятини кироат қилдилар», деди».

(Имом Термизий ва Абу Довуд ривоят қилган.)

Шарҳ: Аслида тавба намозсиз ҳам, хоҳлаган пайтда бўлиши матлуб. Лекин намоз билан бўлгани кучли ва кабули осондир. «Намоз – мўминнинг силоҳи», дейилгани ҳам шундан. Мўмин киши намоз билан ҳар қандай қийин нарсага ҳам осонлик билан эриша олади. Ожиз банда гуноҳ иш қилиб қўйса, иймони уни дарҳол тавбага чорлаши зарур. Қилиб қўйган гуноҳи учун надомат чекувчи мўмин инсон дарҳол таҳорат қилиб, тавба намозини ният қилган ҳолда икки ракъат намоз ўқиб олишга ўтмоғи лозим. У гуноҳига афсус чекиб, намозида чин қалбдан тавба қилиб, Аллоҳга роз айтиб, бу гуноҳни қайтиб қилмасликка қатъий аҳд қилса, Аллоҳ таоло унинг гуноҳини мағфират этади.

Ушбу ҳадислардаги бош масала шундан иборат. Лекин эътибор билан мулоҳаза қиладиган бўлсак, бундан бошқа муҳим масалалар ҳам борлигини кўрамыз. Ана шундай масалалардан бири ҳазрати Алий розияллоҳу анҳунинг «Мен қачон Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламдан бир ҳадис эшитсам, Аллоҳ менга ундан Ўзи хоҳлаганича наф берадиган одам эдим», деган гапларида ўз аксини топгандир.

Ўйлаб кўринг. Эшитган ҳар ҳадисдан наф топиш – бу қандай бахт! Бу қандай саодат! Бундай олий мақомга эришиш осонми? Бундай пурсаодат ҳаётга соҳиб бўлиш учун нималар қилиш даркор? Ихлос қилиш керак. Амал этиш зарур. Ҳадисларни пухта ва аниқ ўрганиш лозим.

Ушбу ҳадисда мулоҳаза қилинадиган муҳим масалалардан яна бири айнан ана шу ихлос, амал ва ҳадисларни пухта ўрганишга боғлиқдир. Ҳазрати Алий розияллоху анхунинг қайси саҳобийдан ҳадис эшитсалар, ўша ҳадиснинг тўғри эканига қасам ичишни талаб қилишлари айнан шуни кўрсатади.

Маълумки, саҳобаларнинг адолатларига, зехнларининг ўткирлигига, ишончли кишилар эканига ҳеч қандай шак-шубҳа йўқ. Лекин шундай бўлса ҳам, ҳазрати Алий ҳадис айтган ҳар бир кишидан қасам ичишни талаб қилганлар. Чунки ҳадис шунчаки эшитиб кетаверадиган нарса эмас. Унга иймон келтириш, амал қилиш керак. Ҳадиси шариф инсон ҳаётидаги ҳар бир нарсани баён қилиб беради. Қуръонни шарҳлайди, уни қандай қилиб ҳаётга татбиқ қилиш кераклигини ўргатади ҳамда бошқа кўплаб хизматларни адо этади.

Шунинг учун дин илмини кимдан олаётганига катта эътибор ва аҳамият бериш ҳар бир мусулмон учун муҳимдир. Диндорликни, фидойиликни, олимликни, устозликни даъво қилувчилар жуда ҳам кўп. Улар ҳар хил бўладилар. Кўплари бузуқ фикрли ва ғаразгўй бўлишини тажриба кўрсатиб турибди. Шунинг учун Аҳли сунна вал жамоа мазҳабидаги тақводор, инсофли, ҳақиқий олим кишидан илм олиш керак.

Аллоҳ таоло ҳаммамизни эшитган, ўрганган ҳар бир ҳадисидан кўплаб наф оладиган, илмни ишончли

манбалардан оладиган бандалардан қилсин. Бандалик билан баъзи хатоларни содир этган чоғимизда дарҳол тавбага шошиладиганлардан этсин («*Ҳадис ва Ҳаёт*» туркуми, 7-жуддан олинди). **Валлоху аълам.**

313-САВОЛ

Ассалому алайкум! Кеча истихора қилгандим, уй-қумда кўк ранги туш кўрдим. Бу ниманинг аломати? Аллоҳ Ўзи сизни ҳифзу ҳимоясида асрасин.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Истихоранинг натижаси ранга қараб эмас, балки кўнгилга қараб бўлади. Кўнгил тўқ бўлса, ижобий, ғаш бўлса, салбий натижадир. **Валлоху аълам.**

314-САВОЛ

Ассалому алайкум! Аллоҳ муслима аёл-қизларимизнинг диний эҳтиёжларини қондириб, бу борадаги саволларига жавоб йўлашга сарфлаган вақтингизга ва умрингизга барака берсин. Ўзи муносиб ажрлар ато этсин.

Мен бир масалада иккиланаман: манбаларда келтирилган аср намозидан олдин ўқиладиган тўрт рақъатли нафл намозининг фазилати жуда кўп экан. Ушбу намоз аср вақти киргач, аср намозидан олдин ўқиладими ёки пешин вақтининг охирига яқин, аср вақти кирмасиданми? Шу масалага аниқлик киритсангиз. Аллоҳ илмингизни зиёда қилсин.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Ушбу намоз аср вақти кирганида, аср намозидан олдин ўқилади.

Ибн Умар розияллоху анҳумодан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Асрдан олдин тўрт рақъат намоз ўқиган одамга Аллоҳ раҳм қилсин», дедилар».

Абу Довуд ва Термизий ривоят қилган. Валлоҳу аълам.

315-САВОЛ

Ассалому алайкум! Бир ойдан бери ҳар кун ҳеч қандай сабабсиз нифос қони келяпти. Икки йил олдин ҳомиладор пайтимда врачлар менга «Бачадон миомаси бор», деб таъхис қўйишганди. Лекин шу пайтгача ҳайз циклим ҳеч қандай ўзгаришсиз эди. Бундай ҳолда мен намоз ўқисам бўладими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Нифос қони сабабсиз келмайди. У бола тукқандан кейин ёки бола тушгандан сўнг (агар боланинг баъзи аъзолари билиниб қолган бўлса) келади. Сиз аввало шифокорга кўриниб, айна дамда нима сабабдан қон келаётганини аниқланг. Одатда ҳайз кўрадиган кунларингизни «ҳайз» деб оласиз. Қолгани истиҳоза бўлади ва истиҳоза пайтида намоз ўқийверасиз.

Эслатиб ўтамик, ҳайзнинг кўпи ўн кун, камиди уч кун. Покликнинг камиди ўн беш кун. Нифоснинг кўпи 40 кун, камининг чегарасиди йўқ. Бундан бошқа пайт келган нарса истиҳозадир. *Валлоҳу аълам.*

316-САВОЛ

Ассалому алайкум, Одинахон опа! Аллоҳим сизни Фирдавсул аъло билан мукофотласин! «Муслима кундалиги» дастурида зулҳижжа ойининг 10 – 14-кунларида «Бу кун рўза тутуш суннат амал. «Оқ кунлар» рўзасига қаралсин», деган эслатма пайдо бўлди. Бу

қандай кунлар эканини тушунтириб берсангиз. Аллоҳим илмингизни зиёда қилсин!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом.

«Оқ кунлар» дегани тунлари оқ бўлган кунлардир. Ой тўлишиб, ўн уч кунлик бўлганда энг ёруғ бўлади. Ана ўша ўн учинчи ва ундан кейинги ўн тўртинчи, ўн бешинчи кечалар оқ тунлар дейилади. Бу ерда ана шу кечаларнинг кундузлари тутиладиган рўза ҳақида сўз кетади.

عَنْ مَلْحَانَ الْقَيْسِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَأْمُرُنَا أَنْ نَصُومَ الْبَيْضَ ثَلَاثَ عَشْرَةَ وَأَرْبَعَ عَشْرَةَ وَخَمْسَ عَشْرَةَ قَالَ وَقَالَ: هُنَّ كَهَيْئَةِ الدَّهْرِ. رَوَاهُ أَصْحَابُ السُّنَنِ. وَلَفْظُ التِّرْمِذِيِّ: إِذَا صُمِمَتْ مِنَ الشَّهْرِ ثَلَاثَةٌ أَيَّامٍ فَصُمَّ ثَلَاثَ عَشْرَةَ وَأَرْبَعَ عَشْرَةَ وَخَمْسَ عَشْرَةَ.

Милҳон Қайсий розияллоху анҳудан ривоят қилинади:

«Расулulloҳ соллаллоху алайҳи васаллам бизларга оқларнинг ўн уч, ўн тўрт ва ўн бешининг рўзасини тутишни амр қилар эдилар ва: «Улар худди йил бўйига ўхшар», дер эдилар».

«Сунан» эгалари ривоят қилганлар.

Термизийнинг лафзида:

«Агар бир ойдан уч кун рўза тутсанг, ўн уч, ўн тўрт ва ўн бешни тут», дейилган.

Ҳадиси шарифнинг маъносини изоҳлашга ҳожат йўқ. Уни ҳаётга татбиқ қилиш лозим, холос. **Валлоху аълам.**

317-САВОЛ

Ассалому алайкум! Мусофир киши машинада кетаётганида намоз вақти кирса, автомобилда намоз ўқиса бўладими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Фарз намоз бўлса, тўхтаб, машинадан тушиб, қиём ва бошқа рукнларини ўрнида бажариб адо этилади. Қиём, рукуъ каби намоз рукнлари фарздир. Уловда ўтириб ўқиганда бу рукнлар бажарилмай қолади. Нафлни эса машинада ўқиса бўлади. *Валлоҳу аълам.*

318-САВОЛ

Ассалому алайкум! Менинг тўртта фарзандим бор. Кичиги уч ойлик. Намоз вақтида катта фарзандларимни ёнимга турғизиб, ўрганиши учун овоз чиқариб ўқийман. Турмуш ўртоғим: «Фақат нафлда шундай қилиш мумкин», дейдилар. Менинг, очиги, нафл ўқигани ҳозир вақтим камроқ. Шу ҳолатга нима дейсиз? Аллоҳ рози бўлсин.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Ҳадиси шарифда болаларни намозга етти ёшдан ўргатиш лозимлиги баён қилинган. Аёл киши фарз намозиди ҳам, нафлда ҳам овозини чиқармайди. Улар намозни оталаридан ўрганишсин. Ўзингиз ўргатадиган бўлсангиз, намоздан ташқари ҳолатда таълим берганингиз афзал. *Валлоҳу аълам.*

319-САВОЛ

Ассалому алайкум! Зино қилган, яъни никоҳсиз фарзанд туғдирган инсон жамоат олдига чиқиб, намозда имомлик қила оладими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам шундай деганлар:

صَلُّوا خَلْفَ كُلِّ بَرٍّ وَفَاجِرٍ وَصَلُّوا عَلَى كُلِّ بَرٍّ وَفَاجِرٍ...

«Ҳар бир яхши ва ёмоннинг орқасида намоз ўқийверинг! Ҳар қандай яхши ва ёмон одамга жаноза намозини ўқинг!»

Имом Дорақутний Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган. Валлоҳу аълам.

320-САВОЛ

Ассалому алайкум! Саволим шуки, намозни соғлиги кўтармайдиган инсон (масалан, юраги тез уриб кетса, увишса, санчиса) ўтириб ўқиса бўладими? Жавоб учун олдиндан раҳмат.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Тик туришга имконияти бўлмаса ёки касаллиги хуруж қиладиган даражада бўлса, ўтириб ўқийверади.

Беморнинг намози ҳақидаги фасл

Намозда ундан аввал ёки намоз асносида пайдо бўлган беморлик сабабли тик туриш узрли бўлиб қолса, ўтирган ҳолда рукуъ ва сажда қилади.

Агар рукуъ ва сажда ҳамда қиём узрли бўлиб қолса, имо қилади. Тик туриб имо қилмайди. Ўтириб имо қилиш маҳбубдир. Саждасини рукуъдан пастроқ қилади. Сажда қилиш учун бирор нарсани кўтармайди.

Агар ўтиришга ҳам кодир бўлмаса, қиблага юзланган ҳолда, ёнбошлаб ёки чалқанча ётиб ўқийди. Чалқанча ҳол

яхшироқдир. Имо бош билан бўлади. Агар бош билан имо килиш ҳам узрли бўлса, кечга суради.

Имо қилаётган намоз ичида тузалиб қолса, намозни янгитдан ўқийди.

Ўтирган ҳолда рукуъ ва сажда билан намоз ўқиётган одам намоз ичида тузалиб қолса, тик турган ҳолда давом эттиради.

Юриб бораётган кемада узрсиз ўтириб намоз ўқиса, тўғри бўлади. Боғланган кемада тўғри бўлмайди. Илло, узр бўлса, тўғри бўлади.

Бир кечаю бир кундуз жинни бўлган ёки ҳушидан кетган одам ўтган намозларни қазо қилади. Агар бир соат зиёда бўлса ҳам, қазо қилмайди.

Аллоҳ таоло бандаларни тоқатларидан ташқари амалларга буюрмайди. Уларнинг ҳолатларини эътиборга олади. Бемор бўлиб қолган кишининг беморлиги ҳисобга олинади. Намоз – ниҳоятда аҳамиятли ибодат. Уни вақтинчалик бўлса ҳам, тарк қилиб бўлмайди. Агар шундай қилинса, банда намоздан узоқлашиб қолади. Намоздан узоқлашиш эса Аллоҳ таолонинг раҳматидан узоқлашишдир. Айниқса бемор банда Аллоҳ таолога ёлвориши, Унинг раҳматидан умидвор бўлиши матлубдир.

Шунинг учун бемор киши ҳам имкони борича намозини ўқийверади. Бу ҳам Исломнинг энгиллик дини эканининг ёрқин далилидир.

Намозда ундан аввал ёки намоз асносида пайдо бўлган беморлик сабабли тик туриш узрли бўлиб қолса, ўтирган ҳолда рукуъ ва сажда қилади.

Агар беморлик туфайли тик туриб намоз ўқиш имкони бўлмаса ёки тик турса, беморлиги зиёда бўлиш хавфи бўлса, тузалиши орқага сурилса, тик турганда

шиддатли алам бўлса ёхуд боши айланса, ўтириб рукуъ ва сажда қилиб, намоз ўқийди.

Бу ҳукмга далил қуйидагича:

عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رضي الله عنه قَالَ: كَانَتْ بِي بَوَاسِيرٌ فَسَأَلْتُ النَّبِيَّ ﷺ عَنِ الصَّلَاةِ فَقَالَ: صَلِّ قَائِمًا فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَقَاعِدًا فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَعَلَى جَنْبٍ. رَوَاهُ الْخَمْسَةُ إِلَّا مُسْلِمًا.

Имрон ибн Хусойн розияллоху анҳумодан ривоят қилинади:

«Менинг бавосирим бор эди. Набий соллаллоху алайҳи васалламдан намоз ҳақида сўрадим. Ул зот: «Тик туриб ўқи. Агар қодир бўлмасанг, ўтириб ўқи. Агар қодир бўлмасанг, ёнбошлаб ўқи», дедилар».

Бешовларидан фақат имом Муслим ривоят қилмаган.

Агар рукуъ ва сажда ҳамда қиём узрли бўлиб қолса, имо қилади. Тик туриб имо қилмайди. Ўтириб имо қилиш маҳбубдир.

Ўрнидан туриб намоз ўқий олмайдиган одам ўтирган ҳолида рукуъ ва сажда қила олмаса, ўтирган ҳолида имо билан намоз ўқийди. Тик туриб имо қилмайди.

Аммо рукуъ ва сажда қила олмаса-ю, тик туришга қодир бўлса ҳам, ўтириб, имо билан намоз ўқийди.

Ўтириб имо қилиш маҳбубдир.

Ўтирган ҳолда имо билан намоз ўқиш тик туриб, имо билан намоз ўқишдан яхшидир. Чунки ўтирганда ерга якин бўлади.

Саждасини рукуъдан пастрок қилади.

Имо билан намоз ўқиган одам саждасини рукуъдан пастрок қилади. Чунки аслида ҳам сажда рукуъдан паст бўлади.

Сажда қилиш учун бирор нарсани кўтармайди.

رَوَى الْبَزَّازُ وَالْبَيْهَقِيُّ عَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه وَالطَّبْرَانِيُّ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما: أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم عَادَ مَرِيضًا، فَرَأَهُ يُصَلِّي عَلَى وَسَادَةٍ، فَأَخَذَهَا فَرَمَى بِهَا، فَأَخَذَ - أَي الْمَرِيضُ - عَوْدًا لِيُصَلِّي عَلَيْهِ، فَأَخَذَهَا فَرَمَى بِهِ وَقَالَ: صَلَّى عَلَى الْأَرْضِ إِنْ اسْتَطَعْتَ، وَإِلَّا فَأَوْمِ إِيْمَاءً، وَاجْعَلْ سُجُودَكَ أَخْفَضُ مِنْ رُكُوعِكَ.

Баззор ва Байҳақий Жобир розияллоҳу анҳудан, Табароний ибн Умар розияллоҳу анҳумодан қилган ривоятда қуйидагилар айтилади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам бир беморни кўргани бордилар. Унинг болиш устига намоз ўқиётганини кўриб, уни олиб, отиб юбордилар. У бир чўпни олиб, ўшанга сажда қилмоқчи бўлди. Ул зот уни ҳам олиб, отиб юбордилар ва: «Агар қодир бўлсанг, ерга сажда қил. Бўлмаса, имо қил. Саждангни рукуъингдан пастроқ қил», дедилар».

Имо билан намоз ўқувчи бир нарсани олиб, бошини унга эгиб, пешонасини қўйиб сажда қилса, дуруст. Аммо бошини эгмасдан, ҳалиги нарсани пешонасига олиб бориб теккизса, бўлмайди.

Агар ўтиришга ҳам қодир бўлмаса, қиблага юзланган ҳолда ёнбошлаб ёки чалқанча ётиб ўқийди.

Чалқанча ётганда оёғини қиблага қаратиб, бир оз кўтариб қўйилади. Шунда қиблага оёғини чўзмаган бўлади. Бошининг остига ёстиқ қўйиб, юзи қиблага қаратилади.

Чалқанча ҳол яхшироқдир.

Шунда имоси Каъба томонга бўлади.

Имо бош билан бўлади.

Қош ёки кўз билан бўлмайди.

Агар бош билан имо қилиш ҳам узрли бўлса, кечга суради.

Аммо намоз соқит бўлмайди. Қодир бўлганда унинг қазосини ўкиб беради. Агар ўша беморликдан тузалмай вафот қилса, афв қилинади. Фидя бериш ҳам лозим бўлмайди.

Имо қилаётган намоз ичида тузалиб қолса, намозни янгитдан ўқийди.

Шунингдек, ёнбошлаб ўқиётган одам ўтиришга қодир бўлиб қолса ҳам, намозни янгитдан бошлайди.

Ўтирган ҳолда рукуъ ва сажда ила намоз ўқиётган одам намоз ичида тузалиб қолса, тик турган ҳолда давом эттиради. Юриб бораётган кемада узрсиз ўтириб намоз ўқиса, тўғри бўлади.

Агар кема кичик бўлиб, унда бош айланиши ва турғунсизлик муҳаккак бўлса, шундай қилинади. Аммо кемада тик туриб ўқишнинг имкони бўлса, тик туриб ўқиган афзал.

رَوَى الدَّارِقُطْنِيُّ وَالْحَاكِمُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ سُئِلَ كَيْفَ أُصَلِّي فِي السَّفِينَةِ؟ فَقَالَ: صَلَّى قَائِمًا إِلَّا أَنْ تَخَافَ الْغَرَقَ.

Имом Дора Қутний ва Ҳоким қилган ривоятда айтилишича:

«Набий алайҳиссаломдан: «Кемада қандай қилиб намоз ўқийман?» деб сўрашди.

«Тик туриб ўқи, ғарқ бўлишдан қўрқсанггина (ўтириб ўқи)», дедилар».

Боғланган кемада тўғри бўлмайди.

Яъни боғланган кемада узрсиз ўтириб намоз ўқиш тўғри эмас. Чунки одатда боғланган кемада бош айланмайди ва тик туриш қийин бўлмайди.

Илло, узр бўлса, тўғри бўлади.

Яъни боғланган ҳолда ҳам кема қаттиқ чайқалиб турган бўлса, унда ўтириб намоз ўқиш тўғри бўлади.

Бир кечаю бир кундуз жинни бўлган ёки хушидан кетган одам ўтган намозларни қазо қилади.

Ибн Умар, Аммор ибн Ёсир ва ҳазрати Алий розияллоху анхум ўзларидан кетганларидан кейин хушларига келганларида намозни қазо қилиб ўқиганлар.

رَوَى الدَّارِقُطْنِيُّ، عَنْ يَزِيدٍ، مَوْلَى عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ: أَنَّ عَمَّارَ
بْنَ يَاسِرٍ أُغْمِيَ عَلَيْهِ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ وَالْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ، وَأَفَاقَ
نِصْفَ اللَّيْلِ فَقَضَاهُنَّ.

Дора Қутний Аммор ибн Ёсирнинг мавлоси Язиддан ривоят қилади:

«Аммор ибн Ёсир пешин, аср, шом ва хуфтонда хушидан кетиб ётди. Ярим кечада ўзига келди ва ҳаммасини қазо қилди».

Агар бир соат зиёда бўлса ҳам, қазо қилмайди.

Бу ердаги соат олтмиш дақиқани эмас, бир оз муддатни билдиради. Яъни мазкур икки ҳолат бир кечаю бир кундуздан биров ўтиб кетса, намозларнинг қазосини ўқимай кўяверади («Кифоя» китобидан олинди).

Валлоху аълам.

321-САВОЛ

Ассалому алайкум! Рамазон ойида эмизикли фарзанди бор аёл рўза тутмай, таровеҳ намозини уйда ўқиб, Куръон хатм қилса бўладими? Жавобингиз учун раҳмат. Аллоҳ илмингизни янада зиёда қилсин.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Эмизикли фарзанди бор аёл рўза тутса, ўзига ёки фарзандига зарар етадиган бўлса, оғзини очишга рухсат бор. Аммо рўза тутгани яхши. Албатта, таровеҳ ва хатм қилса бўлади. Рўза тутмаса, кейин қазосини тутиб бериши шарт. *Валлоҳу аълам.*

322-САВОЛ

Ассалому алайкум! Олдинлари мен витрдан сўнг таҳажжуд, яъни нафл намозини ўқир эдим. Ҳозир эса нафлдан сўнг витрни ўқийман. Бу хатоимни билганимдан сўнг эски намозларимга футур етмайдими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Билмаганингиз учун истиғфор айтинг, Аллоҳ мағфират қилади, иншааллоҳ. Ўқилган намозларга футур етмайди. *Валлоҳу аълам.*

323-САВОЛ

Ассалому алайкум! Атрофимда илмли одам бўлмагани учун жуда қийналаман. Шамоллаган ҳолиманда ўқиган намоз ва тутган рўзаларим нима бўлади? Бу ишларим нотўғри бўлса, Аллоҳ кечирадими? Илтимос, сиз ҳам дуо қилинг.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Шамоллаш намоз ўқиш ва рўза тутишни ман қилмайди. Шамоллагандаги ўқилган намоз ва тутилган рўзалар қабул, иншааллоҳ. Аксинча, шамолладим, деб намоз ўқимаса, гуноҳ бўлади. Рўза тутишда эса ҳолатга қаралади, машаққати бўлмаса, тутилаверади. Машаққат бўлса, тутмай, кейинроқ қазоси тутиб берилади. **Валлоҳу аълам.**

324-САВОЛ

Ассалому алайкум! Мен аввалроқ жуфти ҳалолим вафот этгани, унинг тутолмаган рўзалари учун ҳар душанба-пайшанба кунлари рўза тутаётганимни ва Аллоҳ розилиги учун унинг номидан намоз ўқиётганимни ёзгандим. Аммо менга бундай қилмаслигимни айтиб, бундан бошқа тўғри йўлни кўрсатишганди. «Ал-Жомий ас-Саҳиҳ» китобининг «Рўза» – 41-бобида марҳумнинг қолдирган рўзаси ҳақида ёзилган экан. Шунга риоя қилиб, рўза тутаётгандим. Унда фақат ота-она учун мумкин, дейилганми ёки жуфти ҳалолим учун ҳам тутсам бўладими? Чунки «Ҳамма учун Аллоҳнинг қарзини адо этиш бошқа қарзларни адо этишдан кўра зарурроқдир», дейилган. Аллоҳ сизлардан рози бўлсин.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Ҳаётлик вақтида имо билан ҳам намоз ўқишдан ожиз бўлган одам каффорат беришни васият қилиши лозим эмас. Чунки у узрли ҳисобланади.

Шунингдек, сафар ёки хасталик туфайли рўза тута олмаган одам тузалмасдан ёки сафардан қайтмасдан ўлиб қолса-ю, фидя беришни васият қилмаган бўлса ҳам мазкур фидяни адо қилиш мустаҳабдир.

Ким узрсиз, ҳатто имо билан ўқишга қодир бўлиб туриб, олти намоздан зиёдни қолдирган бўлса, каффорат беришни васият қилиши лозимдир. Рамазонда узрсиз рўзасини бузган одам ҳам шунга ўхшашдир.

Уларнинг фидяси ва каффорати қолдирган меросининг учдан биридан берилади. Ўлганнинг валийиси фидяни ўз ҳисобидан берса ҳам бўлади.

Фидя ва каффоратнинг миқдори бир кунлик намоз учун ярим соъ буғдой (1087,5 гр) ёки унинг қиймати, бир кунлик рўза учун ҳам шунча бўлади.

Киши ўзи ҳаётлик чоғида ўқимаган намозининг каффоратини тўлаши мумкин эмас. Аммо қазосини бажаришга кўзи етмаса, рўзаникени беради.

Меросхўрлар вафот этган шахснинг қазо намозларини ўқиб қўйиши жоиз эмас. Чунки намоз шахсий бадавний ибодатдир. Аммо унинг қазо намозлари учун каффорат берсалар, марҳумга кўп яхшилик қилган бўладилар.

(«Зикр аҳлидан сўранг»)

РЎЗА

325-САВОЛ

Ассалому алайкум! Қизим Рамазон ойи бошланганда 1 йилу 8 ойлик бўлади, иншааллоҳ. Сиздан сўрамоқчи бўлган нарсам шуки, қизимни сутдан ажратиб, рўза тутсаммикан ёки 2 ёшгача эмизишим керакми? Аллоҳ илмингизни бундан-да зиёда қилсин.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Шариатда тўлиқ эмизиш муддати икки йил экани баён қилинган. Икки йил эмизиш фарз ёки шарт, дейилмаган. Шароитингизга қараб иш тутаверасиз. Овқатга кириб қолган болани эмизиш билан бирга бошқа озуқалар билан боқиб, рўза тутишга қодир бўлсангиз, рўзани тутишингиз шарт. 1 йилу 8 ойлик бола одатда бошқа озуқаларни ҳам итеъмом қилади. Сизнинг ҳолатингизда рўза тутаверган аъло. *Валлоҳу аълам.*

326-САВОЛ

Ассалому алайкум, ҳурматли Одинахон она! Саволим: бир танишим саҳар вақтида ухлаб қолса, кун давомида оч юриш орқали рўза тутар эди. Шу тўғрими? Жавобингиз учун олдиндан раҳмат.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Рўза бомдоддан то шомгача еб-ичиш ва жимоъдан тийилиш-ку! Рўза оч юриб тугилмаса, бошқа қандай тугилади? Саҳарлик қилиш рўзанинг шарти эмас, саҳарликка ухлаб қолиш оғиз очишга рухсат ҳам эмас. Саҳарликда бирор нарса ейиш ёки ичиш суннат амалдир. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам шунга тарғиб қилганлар. Саҳарликка турса, суннатга мувофиқ

тамадди қилиб олади. Сахарликдан ухлаб қолса, емай-ичмай тутаверади. Бошқа имкон ҳам йўқ. **Валлоху аълам.**

327-САВОЛ

Ассалому алайкум! Аллоҳ сизлардан рози бўлсин! Сиздан шаввол ойи рўзаси ҳақида сўрамоқчи эдим. Менинг Рамазон ойидан 6 кунлик рўза қарзим бор эди. Шаввол ойида 6 кунни қўшиб, 12 кун рўза тутмоқчи бўлдим. 10 кун рўза тутганимдан кейин яна узрли бўлиб қолдим. Қолган икки кунини кейинги ойда тутсам ҳам, бир йиллик рўза савобидан умид қилсам бўладими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Қарзи бор одам қарзларини адо этмай туриб, нафл рўза тута олмайди. Шаввол ойида тутилган 6 кунлик рўзангиз қарз ҳисобланади. Қолган 4 кунлиги нафлга ўтади. Бир йиллик савоб учун айнан шаввол ойидан 6 кун тутиш керак. Аммо қарз бўлса-да, шу ойда тутилгани сабаб бир йиллик рўзанинг савобини умид қилаверамиз. Аллоҳнинг марҳамати кенг. **Валлоху аълам.**

328-САВОЛ

Ассалому алайкум! Рўзадор одам тишларини тиш пастасида ювса, унинг таъми рўзани очмайдими? Таҳоратда гарғара қилса-чи? Эътибор учун раҳмат.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Тиш пастаси ва гарғара қилгандаги сув ичга кетмаса бўлди, рўза очилмайди, иншааллоҳ. **Валлоху аълам.**

329-САВОЛ

Ассалому алайкум! Фарзми, нафлми ёки қазоми, хуллас, рўза тутмоқчи бўлса-ю, лекин саҳарликка турганда бомдод вақти кириб қолган бўлса, ҳеч нарса емай, ният қиладими ёки бироз еб оладими? Агар кечаси ният қилмай, бомдод вақтида нафл тутуши эсига келса-чи?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Дарҳақиқат, рўза фарз, қазо ёки нафл бўлиши мумкин. Рамазон рўзасини тутаётган одам саҳарликка ухлаб қолса, уйғонганида ҳеч нарса емай, рўза тутади. Қазо рўза тутмоқчи бўлган киши кечаси ният қилиши керак. Кечаси ният қилиб, саҳарликка ухлаб қолса, ҳеч нарса емай, рўза тутаверади. Нафл рўза тутмоқчи бўлган одам кечаси ният қилмаган бўлса, кундузи ният қилиб олаверса бўлади, шарти – ҳеч нарса емаган ва ичмаган, жинсий яқинлик қилмаган бўлиши керак.

Умуман, рўзанинг қай бир турини тутушдан қатъи назар, саҳарликка ухлаб қолган одам ҳеч нарса емайди, ичмайди, рўзанинг очилишига сабаб бўладиган амалларни бажармайди.

Оиша розияллоҳу анҳодан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам бир куни олдимизга кириб: **«Хузурингизда бирор нарса борми?»** дедилар. «Йўқ», дедик. **«Ундай бўлса, мен рўзадорман»**, дедилар. Сўнгра бошқа бир куни олдимизга келган эдилар, **«Эй Аллоҳнинг Расули, бизга хийс ҳадя қилинди»**, дедик. **«Қани, менга кўрсат-чи! Рўза ният қилган эдим»**, дедилар ва ундан эдилар».

(Бешовларидан фақат Имом Бухорий ривоят қилмаган.)

«Ҳийс» – арабларнинг хурмо, сариёғ, курут ёки унни аралаштириб тайёрлайдиган таомлари.

Мазкур ҳадисдан аввал рўза тутиш ниятида бўлмаган одам кундузи рўзани бузувчи нарсани қилмай туриб, ният қилиб олса бўлаверишини ва нафл рўза тутувчининг ихтиёри ўзида эканлиги, агар хоҳласа, очиб юборавериши мумкинлигини билиб оламиз.

Хулоса шуки, Рамазон рўзаси ва нафл рўза тутишга кечаси ният қилиш шарт эмас. Аммо қазо рўзага кечаси ният қилиш лозим.

Саҳарликка ухлаб қолган киши шаръий наҳорнинг (тонг отгандан, яъни субҳи содиқдан кун ботгунгача, яъни шомгача бўлган вақтнинг) ярмидан олдин ният қилиб олиши шарт. Ният қалб билан бўлади. Тил билан ният қилиш суннатдир. *Валлоху аълам.*

330-САВОЛ

Ассалому алайкум, Одинахон она! Аллоҳ илмингизни зиёда қилсин. Аввалроқ ҳам савол билан мурожат қилгандим, ниҳоятда чиройли жавоб бердингиз. Жуда хурсанд бўлдим. Яна битта саволим бор эди. Рамазон ойидан ташқари, яна қайси ойларда рўза тутса бўлади?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Бу ҳақда тўлиқ маълумотга эга бўлишингиз учун «Ҳадис ва Ҳаёт» туркумининг рўзага бағишланган жузини ўқишни тавсия қиламан. Унда батафсил жавоб берилган. Мазкур китобни топиб ўқишнингизга қадар қисқароқ жавоб бериб тураман.

Рамазондан ташқари ҳар қандай вақтда рўза тутиш жоиз. Фақат ҳайит кунлари рўза тутиш ман қилинган.

Ушбу кунларда рўза тутишнинг савоби кўпроқ:

* Муҳаррам ойининг рўзаси (бу ойда кўпроқ нафл рўза тутишга тарғиб бор);

* Ашуро кунининг рўзаси (муҳаррам ойининг ўнинчи куни);

* Ражаб ойининг рўзаси (бу ой ҳаром ойлардан ҳисобланиб, Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам ҳаром ойларда кўпроқ нафл рўза тутишга тарғиб қилганлар. Ҳаром ойлар: муҳаррам, зулқайда, зулҳижжа ва ражаб ойлари);

* Шаъбон ойининг рўзаси;

* Шаввол ойида олти кун рўза тутиш;

* Зулҳижжанинг бошида тўққиз кун рўза тутиш;

* Ҳожидан бошқага арафа куни рўза тутиш;

* Ҳар ойдан уч кун рўза тутиш (бу уч кун оқ кунларга тўғри келса, янада афзалдир. Ой тўлишиб, ўн уч кунлик бўлганда энг ёруғ бўлади. Ана шу ўн учинчи ва ундан кейинги ўн тўртинчи, ўн бешинчи кечалар оқ тунлар, ўша кунлар оқ кунлар дейилади.);

* Душанба ва пайшанба кунлари рўза тутиш;

* Шунингдек, Аллоҳ учун энг маҳбуб рўза Довуд алайҳиссаломнинг рўзалари бўлиб, кунора рўза тутиш мақбул кўрилгандир. **Валлоҳу аълам.**

331-САВОЛ

Ассалому алайкум! Ифторликдан кейин, ухлашдан олдин ният қилсам ёки уйқуга қадар ҳеч нарса емай, эртаси куни ўзимни рўзадор ҳисобласам бўладими? Яна ифторликдан сўнг эртанги кун рўзасини ният қилиб, ухлайдиган пайтгача ейиш мумкинми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Рўза тутиладиган куннинг фаждидан то қуёш ботгунга қадар емаслик, ичмаслик

ва жимоъ қилмасликни ният қилсангиз ва шу вақт ичида ниятингизга амал қилсангиз бўлди, рўзадор бўлиш учун шунинг ўзи кифоя. Шомдан, яъни ифтор пайтидан то сахарлик, бомдод пайтигача еб-ичиш жоиз. Лекин сахарлик қилиш ва оғиз ёпиладиган вақтда дуо қилиб, ўша куннинг рўзасини тутишни ният қилиш суннатдир. Суннат амални тарк этмасдан, ихлос билан бажарганингиз учун ҳам алоҳида савоб оласиз. **Валлоҳу аълам.**

332-САВОЛ

Ассалому алайкум! Бундан бир неча йил олдин (унда дунёқарашим анча саёз бўлган) рўзадор пайтимда чанқоқ кучлилик қилиб ва нафсга берилиб, сув ичиб юборганман. Энди каффорат рўзасини тутишим ёки 60 та мискинни таомлантиришим керакми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Кетма-кет 60 кун каффорат рўзасини тутасиз. Бунга имконингиз бўлмаса, 60 та мискинни тўйдирасиз. Шу билан бирга, тутмаган рўзала-рингизнинг қазосини ҳам тутасиз. **Валлоҳу аълам.**

333-САВОЛ

Ассалому алайкум! Ёшим 35 да. Рамазон яқинлашмоқда. Деярли 17 йилдан буён рўза тутаман. Ўтган йили қандли диабет касалига чалиндим. Оғзим доим қуриб, суюқлик ичиб юраман. Рўза тутиш ниятим бор. Оғзимни сув билан тез-тез чайиб турсам бўладими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Аллоҳ шифои комил берсин. Ибодатларингизни Ўз даргоҳида қабул этсин. Аввал шифокор билан маслаҳатлашиб кўринг, сизга рўза ту-

тиш мумкинми? Агар тутадиган бўлсангиз, оғизни тез-тез чайиб туришингиз жоиз. Фақат томоғингиздан ўтиб кетмаса бўлди. *Валлоху аълам.*

334-САВОЛ

Аллоҳ олдида қарзларимиз, яъни вақтида тутилмаган рўзаларимиз жуда ҳам кўп. Отам ҳам бу дунёдан рўза тутмасдан, намоз ўқимасдан ўтиб кетганлар. Аллоҳ олдидаги ўзимиз ва отамизнинг қазо намозу рўзаларини қандай адо этсак бўлади? Жавобингизга жудаям муҳтожмиз. Аллоҳ қилаётган хизматларингиздан рози бўлсин.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Қазо рўзаларингизни кучингиз етганича тутиб бораверасиз. Қазо намозларингизни ҳам ўқийверасиз. Аммо отангизнинг намоз ва рўзаларини қазо қила олмайсиз.

Ислолда ибодатлар уч хил бўлиб, улардан бири – соф бадан ибодатидир. Масалан, намоз, рўза каби ибодатларда Аллоҳ таолога бўйсуниш, сиғиниш инсоннинг бадани, руҳи билан бўлади. Молга, пулга ҳеч қандай эҳтиёж йўқ. Бундай бадан ибодатлари ҳар бир инсонга бирламчи фарз (фарзи айн) бўлади. Уни ҳар бир инсон ўзи бажармоғи лозим, бировнинг ўрнига бошқа биров намоз ўқиб ёки рўза тутиб бера олмайди.

Вафот этган мусулмон кишининг қолдирган рўзаларини ҳар бир куни учун бир мискин таоми миқдориде фидя бериш билан ўташ мумкин. Бу маънода оят ва ҳадислар бор. Агар марҳум буни ўзи васият қилган бўлса, фидя унинг меросининг учдан биридан берилади. Агар васият қилмаган бўлса, меросхўрлар ўз ҳисобларидан беришлари мумкин.

Уламоларимиз рўзага қиёслаб, ҳар бир намоз учун ҳам шу миқдорда фидя бериш мумкин, деганлар. Аммо бу рўзаники каби қатъий бўлмай, фақат умид маъносида эканини ҳам таъкидлаганлар. *Валлоҳу аълам.*

ЗАКОТ

335-САВОЛ

Ассалому алайкум! Мен Рамазон ойида закотни адо эта олмай қолгандим, чунки закот учун бериладиган маблағ нақд пул кўринишида ўзимда йўқ эди. Ана шу пул энди қўлимга келиб тушди. Адо этсам бўладими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Албатта, бўлади. Закотни адо этишингиз фарз! Вақтида бажарилмагани кейин адо этилади. Аллоҳ қабул қилсин! *Валлоҳу аълам.*

336-САВОЛ

Ассалому алайкум! Тилладан, машинадан ва бошқа шунга ўхшаш нарсалардан қанча закот чиқариш керак?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Машинадан ўзингиз фойдаланадиган бўлсангиз, закот бермайсиз. Аммо тижорат учун бўлса, закот берасиз. Машинанинг ўзини тижоратга (сотувга) қўйган бўлсангиз, унинг нархидан қирқдан бири закот учун берилади. Агар уни бировга ижарага бериб қўйган бўлсангиз, ундан келаётган маблағнинг қирқдан бирини чиқарасиз. Тилла нисобга, яъни 85 граммга етган бўлса, унинг нархининг қирқдан бирини чиқарасиз. *Валлоҳу аълам.*

ИЛМ

337-САВОЛ

Ассалому алайкум! Одинахон опа, сизга тажвид ҳақида саволим бор эди. Мен Қуръонни электрон вариантдан эмас, балки илмли устоздан ўрганмоқчи эдим. Мадрасада ўқишга имкониятим йўқ. Кимдан ва қаердан ўргансам бўлади? Сиз устозлик қила оласизми?

Рамазон рўзасидан 6 кун қазо бўлиб қолган эди. Шаъбон ойида ҳам 3-4 кун тутдим, лекин бир кунда ниятда адашиб, «Шаъбон рўзаси», деб ният қилибман. Энди кейинги ойда тутиб берсам бўладими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Ҳозир шогирд олиб, устозлик қилишга имкониятим йўқ. Яқин орада расмий диний ўқишлар очилиб қолишидан умидимиз бор.

«Шаъбон» деб нимани назарда тутдингиз, тушунмадим. Рамазондан аввалги ой шаъбон, Рамазондан кейингиси шавволдир. Англашимча, сиз Рамазонда олти кун қазо қилгансиз ва кейинги ой – шавволда қазосини тутиб, саноқда ва ниятда адашгансиз. Рамазон рўзасининг қазосини ҳар қандай ойда тутсангиз бўлаверади. *Валлоҳу аълам.*

338-САВОЛ

Ассалому алайкум, Одинахон опа! Олдинги жавоблар учун сизга кўп ташаккур билдираман. Бугунги саволим тажвид илмидан. Сизнинг қаламингизга оид «Муфассал тажвид» китобини ўқиётган эдим. Мен авваллари «ъайн» ҳарфини яхши чиқара олмасдим, ҳозир ҳаракат қиляпман. Бу ҳарф истифода ҳарфларга тегишли бўлиб, у талаффуз қилинганда

тилнинг орқаси, юқори танглай кўтарилмай, ингичка талаффуз қилинишини билдим. Аммо ойнага қараб талаффуз қилсам, худди истеъло – «гойн» каби тилим кўтариляпти ва ҳалқумим бироз қисилгандагина чиқяпти. Қанча ҳаракат қилмай, тилим қалин ўқиладиган «гойн» ҳарфига ўхшаши кўтарилганини кўрялман. Бу билан Қуръонни хато ўқиётган бўлманми? Нотўғри савол берган бўлсам, узр.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Ҳарфнинг махражи (чиқадиған жойи) ва тўғри талаффуз қилиш йўлини билиб олиб, ҳарфни нутқ қилишни машқ қилиш керак. Тажвид илмидаги асосий нарсалардан бири ҳарф нутқини машқ қилишдир. Араб ҳарфларининг баъзисининг талаффузи қийинроқ ва бунда машқ қилишга эҳтиёж бор. «Ъайн» ҳарфи «Ғойн» ҳарфидан махраж жиҳатидан пастроқдир. «Ъайн» махражи устига қўлни қўйиб, ҳарфнинг чиқаётганини ҳис этиб машқ қилиш керак. Кўп такрор билан ўрганиб кетасиз, иншааллоҳ. *Валлоҳу аълам.*

339-САВОЛ

Ассалому алайкум, устоз! Ростини айтсам, мен сизни Ҳазратимизнинг вафотларидан кейин танидим, ўшанда ҳам, уларнинг қизлари сифатида. Ҳазрат тириклик пайтларида кўп марта дуо сўраб ёзмокчи бўлганман, лекин урдасидан чиқа олмагандим. Афсус, энди бу армонга айланди. 18 йил яшаб, Пайгамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ҳаётлари ҳақидаги китобларни ўқимаганимдан, шундай зотни танимаганимдан хафа бўлдим. Кеч бўлса-да, сиздай инсонни таниганимдан хурсандман. Тушларимда Ҳазратимизнинг менга чиройли муомала қилганларини кўриб, ўзимча тушимда бўлса ҳам кўрдим-ку, деб хурсанд

бўлиб қўяман. Мен ҳозирда Россия шаҳарларидан бирида яшайман. Интернет орқали қория ва қориларни кўриб, уларга ҳавас қилиб, 5 пора Қуръон ёдладим. Лекин кўпчилик: «Турмушга чиққанингдан кейин қолиб кетади», деяпти. Бироқ ниятим – умримнинг охиригача бўлса ҳам, Қуръон ёдлаш, Аллоҳнинг ризолигига эришиб, ота-онамнинг бошларига тож кийдириш. Сиз билан кўришиб, сиздан сабоқ олишни, сизга муносиб шогирд бўлишни, хизматингизда юришни орзу қиламан. Агар кўнглингизга озор бериб қўйган бўлсам, узр. Илтимос, дуоларингизда эслаб қўйинг.

Аллоҳим Ўзи сизни ва барча устозларимизни паноҳида асрасин. Умрингизни зиёда қилсин. Сизга икки дунё яхшиликларини ато этсин. Ҳазратни Пайгамбаримиз Муҳаммад соллаллоху алайҳи васаллам билан бирга қилсин!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Сизга ташаккур, синглим. Аллоҳ таоло кулфи дилингизни янада очсин. Илмингиз зиёда бўлсин. Дийдорни насиб айласин. Илм олиш бир умрлик нарса. Иншааллоҳ, сиз ҳам келажақда дин ва илм хизматида бўласиз. *Валлоху аълам.*

340-САВОЛ

Ассалому алайкум! Имоми Аъзам ҳақида тўлиқ маълумотни қайси китобдан ёки сайтдан олсам бўлади? Шайх ҳазратларининг бу инсон ҳақида маърузалари борми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. «Кифоя» китобининг биринчи жузида, шунингдек, «Фикҳ.уз» сайтида Имоми Аъзам ҳақларида маълумотлар келтирилган. Ҳазратимизнинг дисклари ҳам бор.

Имом Абу Ҳанифа ва у кишининг мазҳаблари

Мусулмонлар оммасига Имоми Аъзам номи ила машҳур бўлган бу зот ҳақларида кўплаб мақолалар ва китоблар ёзилган. Биз эса у кишининг улуғ ҳаётлари билан қисқача танишиб чиқамиз.

Абу Ҳанифа Нуъмон ибн Собит ибн Зутий Кўфа шаҳрида ҳижрий 80 санада таваллуд топдилар. У киши фикҳ бўйича мазҳаб бошлиқлари ичида энг аввал тутилганларидир.

Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳнинг оталари Собит ибн Зутий асли форс бўлган. Боболари эса қобулик эди. Оталари Термиз, Наса ва Анбор шаҳарларида яшаб, охири Кўфада қарор топган ҳамда Абу Ҳанифа айни шу шаҳарда дунёга келганлар.

Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳнинг оталари Алий розияллоҳу анҳу билан учрашган ва ўзига ҳамда зурриётига барака тилаб, у кишининг дуоларини олган эди.

Кўпчилик тарихчилар Имоми Аъзам раҳматуллоҳи алайҳни тобеъинлардан кейинги авлод мусулмонларидан, дейдилар. Аммо баъзилар у кишининг тобеъин бўлганлари, саҳобалардан Анас ибн Молик розияллоҳу анҳуни кўриб, у кишидан «Талаби илм ҳар бир мусулмонга фарз-дир» ҳадисини ривоят қилганларини таъкидлайдилар.

Шунингдек, Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ Абдуллоҳ ибн Абу Авфо, Восила ибн Асқаъ, Омир ибн Восила розияллоҳу анҳум каби саҳобалар билан ҳам кўришганлар. Аммо уларнинг суҳбатларида бўлмаганлар. Саҳобани кўрган шахс тобеъин бўлади, деган уламолар: «Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ – тобеъин», дейдилар. Саҳобани кўрса-ю, суҳбатини топмаса, тобеъин бўлмайди, дейдиган уламолар: «Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ тобеъин бўлмаган», деб айтадилар.

Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ ўша вақтнинг катта шаҳари бўлган Кўфада ўсдилар. Кичикликларида кироат устозларининг бошлиғи имом Осимдан Куръони Каримни ёд олдилар.

Ёшликларидан таҳсили илм қилдилар, бир вақтнинг ўзида касб ҳам юритдилар, яъни ипак сотиш билан шуғулландилар. Илм мажлисларидан кўра бозорда кўп бўлардилар. Кўпчилик эса у кишидаги ақл-заковат ва ўткир зеҳни кўриб, илмга уриниш лозимлигини таъкидлар эди. Охири бу фикр Абу Ҳанифанинг ўзларига етказилди.

Ибн Ҳажар Маккий ёзади:

«Абу Ҳанифа айтдики: «Бир куни Шайбонинг олди-дан ўтиб қолдим. У ўтирган экан. У мени олдига чақириб:

– Кимга аралашасан? – деди.

– Бозорга аралашаман, – дедим.

– Бозорни айтаётганим йўқ. Уламоларга аралашини сўраяпман, – деди.

– Мен уларга оз аралашаман, – дедим.

– Ундай қилма! Илмга назар сол. Уламолар мажлисига бор. Мен сенда сергаклик ва ҳаракатни кўряпман, – деди.

Унинг гапи менга таъсир қилди. Бозорга боришни тарк қилиб, илм олишни бошладим. Унинг сўзи ила Аллоҳ менга манфаат берди».

Дастлаб у киши ақоид илмини ўргандилар. Калом илмида донг таратдилар.

Яҳё ибн Шайбондан қилинган ривоятда Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ куйидагиларни айтганлар:

«Мен каломда тортишиш қобилияти берилган одам эдим. Бир муддат унга аралашиб юрдим, талашдим, тортишдим. Хусумат ва мужодала соҳибларининг кўплари Басрада эди. Басрага йигирма мартадан ортиқроқ бордим. Бир йил, ундан кўп ёки озроқ турдим. Хавориж-

ларнинг Абозия, Суфрия деган тоифалари ва бошқалар билан низолашдим. Ўша пайтда каломни илмларнинг афзали деб билар эдим. Бу калом диннинг аслидир, дер эдим. Унда бир муддат умрим ўтганидан кейин ўзимни ўзим тергадим. Тадаббур қилдим».

Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳнинг шогирдлари имом Зуфар ибн Ҳузайл айтади:

«Абу Ҳанифа қуйидагиларни айтганини эшитдим: «Каломга назар солар эдим. Ҳатто бунда бармоқ ила ишора қилинадиган даражага етдим. Биз Ҳаммод ибн Сулаймоннинг ҳалқаси яқинида ўтирар эдик. Кунлардан бир кун битта аёл келиб:

– Бир кишининг чўри хотини бор. Суннатга мувофиқ талоқ қилмоқчи бўлди. Неча талоқ қилади? – деди.

Бориб, Ҳаммоддан сўрашни ва қайтиб келиб, менга хабарини беришни амр қилдим. У Ҳаммоддан сўради. У: «Ҳайздан ва жинсий яқинликдан пок бўлганда бир талоқ кўяди. Сўнг икки марта ҳайз кўргунча тек кўяди. Қачон ғусл қилса, бошқа эркаклар учун ҳалол бўлади», деди. Аёл қайтиб кетди.

Мен (энди) каломга ҳожатим йўқ, дедим-да, кавушимни олиб, Ҳаммоднинг олдида ўтирдим. Унинг масалаларини эшитар ва гапини ёдлаб олар эдим. Эртасига қайтарса, мен эслаб қолган бўлардим. Бошқалар хато қилишарди. Шунда у: «Ҳалқанинг бошида, менинг рўпарамда Абу Ҳанифадан бошқа ўтирмасин!» деди».

Абу Ҳанифанинг устозлари

Юқоридаги сатрларда Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ саҳобалардан Анас ибн Молик розияллоҳу анҳуни кўриб, у кишидан «Талаби илм ҳар бир мусулмонга фарздир» ҳадисини ривоят қилганларини, шунингдек, у киши Абдуллоҳ ибн Абу Авфо, Восила ибн Асқаъ, Омир

ибн Восила розияллоху анхум каби саҳобалар билан ҳам кўришганлари ва кичикликларида қироат устозларининг бошлиғи имом Осим ибн Абу Нажжуддан Куръони Каримни ёд олганлари зикр қилиб ўтилган эди.

Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳнинг тобеъинлардан илм олганлари ҳақида ҳеч қандай шубҳа йўқ. У киши қуйидаги зотлардан дарс ўрганганлар:

1. Шаъбий. Асарга кўп эътибор берган зот эдилар.

2. Икрима розияллоху анху. У киши Ибн Аббос розияллоху анхунинг шогирди эдилар.

3. Нофъ розияллоху анху. У киши Ибн Умар розияллоху анхунинг шогирди эдилар.

4. Ато ибн Абу Рабоҳ розияллоху анху. Ибн Аббоснинг илми ўша кишида эди. Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ у киши билан Маккада учрашганлар ва илм олиб, муноқашалар қилганлар.

Кейинчалик Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ фикҳга ружуъ қўйдилар. Ўша вақтнинг катта машойихларидан дарс олдилар. Бу ҳақда ўзлари қуйидагиларни айтадилар:

«Мен илм ва фикҳнинг қонида эдим. Унинг аҳли ила мажлис курдим. Уларнинг фуқаҳоларидан бир фақиҳни лозим тутдим».

5. Ўша фақиҳ, аввал айтиб ўтилганидек, Ҳаммод ибн Сулаймон эди. Имоми Аъзам у кишидан фикҳни тўла эгалладилар. Устозлари вафот этгунча бирга бўлдилар. Имоми Аъзам раҳматуллоҳи алайҳ ўн саккиз йил давомида Ҳаммод ибн Сулаймондан фикҳ илмини ўргандилар.

«Тарихи Бағдод» китобида имом Зуфардан Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳнинг Ҳаммод ҳақидаги қуйидаги хотиралари ривоят қилинади:

«Унинг суҳбатида ўн йил бўлганимдан кейин нафсим риёсатни тилаб қолди. Ундан ажраб, ўзим учун алоҳида

ҳалқа курмоқчи бўлдим. Ўша ишни қилиш мақсадида бир куни кечқурун масжидга чикдим. Масжидга кириб, унга кўзим тушганида ундан ажрашни кўнглим кўтармади. Бориб, олдига ўтирдим.

Ўша куни Басрада унинг қариндоши вафот этгани ҳақида хабар келди. Ўша кишининг ундан бошқа меросхўри йўқ экан. Менга ўзининг ўрнига ўтиришимни амр қилди. Мен саволларга берган жавобларимни ёзиб бордим. У қайтиб келганида масалаларни кўрсатдим. Уларнинг сони олтмишта эди. У қирқтасини тўғри, йигирматасини нотўғри, деди. Шунда ўлгунича ундан айрилмасликка қасам ичдим ва вафотигача ундан айрилмадим».

Шу билан бирга, Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ бошқа устозлардан ҳам дарс олар эдилар. У киши жуда кўп ҳаж қилар, Макка ва Мадинада кўплаб уламолар билан илм мажлислари қураб эдилар. Айниқса тобеъинлардан ҳадис ривоят қилар ва фикҳ музокарасини олиб борардилар.

Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ Зайд ибн Алий ибн Ҳусайн, Жаъфар Содик, Абдуллоҳ ибн Ҳасан Нафсуззакия ва бошқа улуғ кишилардан ҳам илм олганлар.

6. Зайд ибн Алий ибн Ҳусайн Зайнулобидин розияллоху анху. У киши қироатлар ва улумул Қуръон илмлари, фикҳ ва ақоид илмларида кўзга кўринган аллома эдилар. Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ у кишидан икки йил дарс олганлар.

7. Жаъфар ибн Муҳаммад Содик розияллоху анху. Бу зот Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ билан тенгдош бўлганлар. Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ: «Аллоҳга қасамки, Жаъфар ибн Муҳаммад Содикдек фақиҳни кўрмаганман», деганлар.

8. Абдуллоҳ ибн Ҳасан ибн Ҳасан Нафсуззакия розияллоху анху. Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ бу

зотга шогирд тушганларини Маккий, Ибн Баззозий ва бошқалар таъкидлаганлар. Абдуллоҳ ибн Ҳасан ибн Ҳасан Нафсуззакия розияллоху анху ҳадис ва бошқа илмларда пешқадам эдилар.

9. Муҳаммад Боқир ибн Зайнулобидин. Бу зот чуқур илмга эга бўлганлари учун «Боқир» лақабини олган эдилар. Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ у зот билан Мадинаи Мунавварада учрашганлар.

Устозлари Ҳаммод ибн Сулаймон вафот этганида Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ қирқ ёшда эдилар. Устознинг ҳалқадаги ўрнини эгалладилар. У кишининг дарслари, илмий баҳслари бора-бора фикҳий мазҳабга айланди.

Абу Ҳанифанинг шогирдлари

Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳнинг шогирдлари жуда ҳам кўп бўлганидан уларни номма-ном зикр қилиб ўтишнинг ўзи мушкул иш. Шунинг учун у зот раҳматуллоҳи алайҳнинг энг машхур шогирдларидан баъзиларини эсга оламиз, холос.

1. Яъқуб ибн Иброҳим ибн Ҳабиб ал-Ансорий бўлиб, Абу Юсуф куняси билан машхурдир.

У киши Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳдан кейин ўттиз икки йил ўтиб, вафот этганлар. Абу Юсуф раҳматуллоҳи алайҳ қуйидаги китобларнинг муаллифидир:

1. «Китобул Осор».

Бу китобни Юсуф отасидан, у киши эса Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳдан ривоят қилган. Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ эса Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи васалламдан, саҳобийдан ёки ўзлари рози бўлган тобеъиндан ривоят қилганлар.

«Китобул Осор»да тобеъинлар ва Ироқ фақиҳларининг кўпгина фатволари ҳам жамланган.

2. «Ихтилофи Ибн Абу Лайло».

Бу китобда Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ билан қози Ибн Абу Лайло орасидаги хилофли масалалар жамланган. Муаллиф Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳнинг ёнларини олган. Бу китобни Абу Юсуф раҳматуллоҳи алайҳдан у кишининг шериклари Муҳаммад ибн Ҳасан Шайбоний ривоят қилганлар.

3. «Ар-Радду ала сиярил Авзоъий».

Бу жуда ҳам пухта китоб бўлиб, унда муаллиф Авзоъийнинг уруш ҳолатида мусулмонлар билан бошқалар орасидаги алоқалар ва жиҳодга тааллуқли нарсалар борасидаги ихтилофларини баён қилган. Унда ирокликларнинг фикрларига ён босилган.

4. «Китобул Харож».

Бу ўта муҳим китобда Абу Юсуф раҳматуллоҳи алайҳ Ислом давлатининг молиявий ишларига собит низом тузганлар. Унда у киши ўз шайхларига хилоф қилган нарсалар ҳам зикр қилинган.

2. Муҳаммад ибн Ҳасан Шайбоний раҳматуллоҳи алайҳ.

У киши ҳижрий 132 санада туғилиб, ҳижрий 189 санада вафот этганлар. Шайбонийга Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳдан узоқ вақт дарс олиш насиб қилмаган. Аммо у киши таҳсили илмни Абу Юсуф раҳматуллоҳи алайҳнинг ҳузурларида давом эттирганлар.

Муҳаммад ибн Ҳасан Шайбоний раҳматуллоҳи алайҳ ҳанафий фикҳнинг ҳофизидир. У киши биринчи бўлиб муайян фикҳни йиғиб, китоб шаклига келтирган олимдир. Мазкур улкан ишда Муҳаммад ибн Ҳасан Шайбоний раҳматуллоҳи алайҳга иккинчи устозлари Абу Юсуф раҳматуллоҳи алайҳ катта ёрдам берганлар.

У кишининг таълиф қилган китоблари кўп бўлиб, улардан олтитаси алоҳида аҳамиятга моликдир. Маз-

кур олти китоб ҳанафий фикҳнинг асосий манбалари ҳисобланади. Уларнинг номлари қуйидагича:

1. «Китобул асл». Бу китобнинг иккинчи номи «Мабсут».
2. «Китобуз-зиёдот».
3. «Китобул Жомеъус-Сағир».
4. «Китобул Жомеъул Кабир».
5. «Китобус-Сиярис-Сағир».
6. «Китобус-Сиярил Кабир».

Имом Муҳаммад раҳматуллоҳи алайҳнинг булардан бошқа китоблари ҳам бор. Шулардан иккитаси – «Китобур-Радди ала аҳли Мадина» ва «Китобул Осор» худди олдин зикр қилинган олти китоб кучига эгадир.

3. Абул Ҳузайл Зуфар ибн Ҳузайл ибн Қайс Кўфий раҳматуллоҳи алайҳ (ҳижрий 204 санада вафот этганлар).

Бу зот Асфahонда туғилиб, Басрада вафот этганлар. Аввал муҳаддислардан бўлиб, кейин фикҳга ўтганлар. Қиёсда жуда ҳам моҳир бўлиб, бу борада Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳнинг шогирдлари ичида энг пешқадами бўлганлар.

4. Ҳасан ибн Зиёд Луълуъий (ҳижрий 204 санада вафот эганлар).

Бу киши аввал Абу Ҳанифага, у кишидан кейин Абу Юсуф ва Муҳаммад раҳматуллоҳи алайҳларга шогирд бўлганлар. Ҳадислар ва Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳнинг қавлларини ривоят қилиш билан машҳур бўлганлар.

Абу Ҳанифанинг сифатлари

Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳда илм билан бирга тақво, ибодат, зоҳидлик ва Аллоҳга ёлвориш каби сифатлар ҳам мужассамлашган эди. У кишининг шахсий фазилатлари ҳақида алоҳида китоблар ёзилган.

Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ бекиёс илмий фаолиятлари билан бирга тижоратни ҳам олиб борар эди-

лар. У кишининг ҳаётларини ўрганган олимлар Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳда тожир сифатида тўрт хислат алоҳида намоён бўлиб турган, дейдилар. У киши кўзи тўқлик, ўта омонатдорлик, сахийлик ва жуда диндорлик билан ажралиб турганлар.

Кўпчилик Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ тожирликда Абу Бакр розияллоху анҳуга жуда ҳам ўхшашликларини таъкидлаганлар.

Бир аёл Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳга ипак кийим сотмоқчи бўлиб келди. Шунда у киши:

– Бунинг баҳоси қанча? – деб сўрадилар.

– Юз, – деди.

– Бу юздан кўп туради, – дедилар.

Аёл юз-юздан кўшиб, тўрт юзгача етказди. Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ эса «Бу ундан кўп туради», дейишда давом этдилар. Охири аёл:

– Мени масхара қияпсанми? – деди.

– Бир кишини олиб кел, нарх кўйиб берсин, – дедилар.

Аёл бир кишини олиб келди. У киши кийимни беш юзга баҳолади ва Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ ўша нархга уни сотиб олдилар.

Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ тижоратда ниҳоятда ҳалол бўлганлар. Ўзлари фойда кўраётганда қарши тарафнинг ҳам зиён кўришини мутлақо истамаганлар. Билмаган харидордан фойдаланишдан кўра унга маслаҳат беришни афзал билганлар.

Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ умавийлар халифалигида 53 йил, аббосийлар халифалигида 18 йил яшадилар. У киши ҳижрий 130 санада умавийлар сиёсатига қарши чиқиб, Маккага қочиб кетиб, аббосийлар ҳукмронликка келгунларича ўша ерда турдилар. Улар давлат бошига келгач, яна Кўфага қайтиб келдилар.

Диний фаолиятда фақат илмнинг ўзи кифоя қилмайди. Етук олим бўлиш учун илм билан бирга такво ва Аллоҳга доимий боғлиқлик бўлиши зарур. Бу нарсалар имом Абу Ҳанифада олий даражада эди. У кишини кўмишдан аввал ювган ғассол Ҳасан ибн Амора ювишни тамомлаб бўлиб, кафанлаб қўйилган жасадларига қараб: «Аллоҳ сизни раҳмат қилсин, мағфират айласин. Ўттиз йилдан бери рўзасиз юрмадингиз. Қирқ йил кечаси ёнбошингиз кўрпа кўрмади. Сиздан кейин келганларни чарчатдингиз. Қориларни шарманда қилдингиз», деган экан.

Маълумки, ўша вақтда ҳокимлар доимо такводор ва ўзига ишончи бор уламолардан ҳадиксираб юришарди. Уламоларни нима қилиб бўлса ҳам, тузоқларига илинтириш ёки йўқ қилиш пайида бўлардилар. Шундай ҳолат имом Абу Ҳанифанинг ҳаётларида ҳам бўлган. У кишининг халқ ўртасидаги обрўларидан кўрққан Язид ибн Умар ибн Ҳубайра Кўфага қози қилмоқчи бўлди. Абу Ҳанифа бош тортдилар. Шунда у кишини қамаб қўйиб, ҳар куни ўн қамчидан уришга амр этди. Аммо азоб ҳам имом Абу Ҳанифани ўз фикрларидан қайтара олмади.

Халифа Жаъфар Мансур Бағдодни кураётиб, Абу Ҳанифани Кўфадан олдириб келди. Имом Абу Ҳанифа шаҳарни режалаш ва куришда қатнашдилар. Аммо халифа қозиликни таклиф қилганда бош тортдилар. Орада яна дўқ-пўписа, тортишишлар бўлди.

Имом Абу Ҳанифа ҳаётини ўрганган тарихчиларнинг айтишларича, у киши халифа Мансурнинг «Агар қози бўлмасанг, Фурот дарёсига оқизиб юбораман», деган дўқларига: «Дарёда оқишни афзал кўраман. Билиб қўй, мен бу ишни эплай олмайман», деганлар. Шунда халифа Имомга «Ёлғон айтяпсан!» деган. Имом Абу Ҳанифа дарҳол: «Сен ёлғончини қози қилишга қандай рози бўляпсан?!» деганлар.

Ҳокимият саройи билан Имоми Аъзам ўргаларида келишмовчиликлар кейин ҳам давом этди. Ҳокимиятнинг ёллаб олган олимлари хатога йўл қўйсалар, у киши аёвсиз фош қилар, шу билан бирга оддий кишилар, бечораларни доимо химоя қилар эдилар.

Имоми Аъзам ҳижрий 150 санада вафот этдилар.

Абу Ҳанифанинг қадри

Бу буюк имомнинг асл исмларини кўпчилик билмайди ҳам. Аммо ҳамма Имоми Аъзам, яъни «сулуғ имом», «катта имом» деб номлайди. Ҳақиқатан ҳам, у киши бунга сазовор зотдирлар. Зар қадрини заргар билади, деганларидек, у кишининг кадрларини ҳам уламолар, имомлар биладилар.

Имоми Аъзам ҳақида бошқа мазҳаб соҳиби – имом Шофеъий: «Одамлар фикҳда Абу Ҳанифанинг боқи-мандаларидир», деганлар.

Бошқа бир мазҳаб соҳиби – имом Моликдан одамлар: «Абу Ҳанифани кўрганмисиз?» деб сўрашганда, «Ҳа, агар ушбу устунни тилла демокчи бўлса, ҳужжат топа оладиган одамлигини кўрдим», деб жавоб берган эканлар.

Машҳур имом Абдуллоҳ ибн Муборак: «Фикҳда энг кучли одам Абу Ҳанифадир. Унга ўхшашини кўрмадим», деганлар.

Улкан илм соҳиби бўлмиш имом Абу Ҳанифа ўз мазҳабларини бино қилишда Қуръони Карим, суннати Набавия, ижмо, қиёс, саҳобаларнинг қавлларига суяндилар. Ҳукмларни чиқаришда қиёс ва истехсонга бошқалардан кўра кўпроқ мурожаат қилдилар.

Уламолар бу ҳақда у кишининг ўз сўзларини иқтибос қилиб келтирадилар:

«Мен ҳукмни энг аввал Аллоҳнинг Китобидан оламан, ундан топмасам, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи

васалламнинг суннатларидан оламан. Агар Аллоҳнинг Китобидан ҳам, Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васалламнинг суннатларидан ҳам топа олмасам, саҳобаларнинг гапидан бошқаникини олмайман. Гап Иброҳим, Шаббий, Ибн Сирийн ва Ибн Мусаййибларга етганда ўзим уларга ўхшаб ижтиҳод қиламан».

Баъзилар: «Абу Ҳанифа қиёсни заиф ҳадисдан устун қўяди», дейишган. Лекин аслини олганда, ундай эмас экан. Уламолар бу масалани ҳам ўрганиб чиқишган ва Имоми Аъзам заиф ҳадисни қиёсдан устун қўяди, деган хулосага келганлар.

Бунга мисоллар ҳам келтирганлар: «Намозда қаҳқаҳа билан кулса, таҳорат кетиши ҳақидаги ҳадис заиф бўлса ҳам, Абу Ҳанифа уни қиёсдан устун қўйиб, қабул қилганлар».

Имом Абу Ҳанифанинг ўзлари бу ҳақда: «Аллоҳга қасамки, ким бизни қиёсни насдан (яъни ҳадисдан) устун қўяди, деса, ёлғон айтибди ва бизга тухмат қилибди. Насс бўлгандан кейин қиёсга ҳожат қолармиди?!» дейдилар.

Имоми Аъзам ўз мазҳабларида доимо мусулмонларга енгиллик бўлишининг тарафдори сифатида ижтиҳод қилганлар.

Кези келганда яна бир мулоҳазани айтиб ўтмоқчиман. Ҳамма, ҳатто Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳининг мухлислари ҳам у кишини раъй, яъни фикрий фикҳнинг асосчиси, дейишади ва ҳадисни кўп ишлатган имомларга муқобил қўйишади. Худди бошқа имомлар ҳадисдан ҳукм чиқаришган-у, Имоми Аъзам эса ўз фикрларидан чиқарганга ўхшаб қолади. Менимча, бу хато фикр. Бунга Имоми Аъзам яшаган шароит ва бошқа омиллар сабаб бўлган бўлса керак.

Мисол учун, Имом Молик умуман бошқа шароитда яшаб, ижод қилганлар. У киши Мадинаи Мунавварада,

ҳадис илмининг марказида яшаганлар. Шунинг учунми, ҳар бир фикҳий масалани айтганларида унга қўшиб ҳадисдан унинг далилини ҳам айтганлар. Имом Молиқнинг «Муваддо» китобларида ҳадис ва фикҳий боблар бўлиб-бўлиб келтирилган.

Имоми Аъзам ўзлари аҷам бўлганлар, асосан араб бўлмаган халқлар билан яшаганлар. Эҳтимол, яна бошқа омиллар бўлгандирки, у киши фикҳий ҳукми айтиб, ўз сўзлари билан ифода қилганлар-у, ортидан унга далил бўлган ҳадисни зикр қилмаганлар. Ҳанафий мазҳабига оид фикҳий китобларни мутолаа қилган ҳар бир киши буни дарҳол тушуниб етади.

Хусусан, Алий Қорининг «Мухтасари Виқоя» китобига ёзган «Шарҳи Ниқоя» номли асарини ўқиган одам Ҳанафий мазҳабида айtilган ҳар бир гапнинг оят ва ҳадисдан далили борлигига ишонч ҳосил қилади.

Алий Қори раҳматуллоҳи алайҳнинг мазкур китобларида ҳанафий мазҳабига қилинган юқоридаги тухматга илмий асосда жавоб берилган. У киши ҳанафий мазҳаби уламолари ҳақида сўз юрита бориб, куйидагиларни ёзадилар:

«Билки, бизнинг уламоларимиз раҳматуллоҳи алайҳим бошқалардан кўра суннатга кўпроқ эргашадилар. Чунки улар мурсал (ровий саҳобийнинг номи тушиб қолган) ҳадисни қабул қилишда салаф уламоларга эргашганлар. Улар мазкур ҳадисни муснад каби деб эътиқод қиладилар, гарчи саҳобаларнинг мурсалларини қабул қилишга барча низосиз иттифоқ қилган бўлсалар ҳам. Тобарий: «Уламолар мурсални қабул қилишга ижмо қилганлар. Икки юзинчи сананинг аввалигача бунга улардан бирортаси ҳам хилоф қилмаган», деган. Ровий: «Ўша (биринчи хилоф қилган) киши Шофеъий бўлса керак», деди.

Ҳофиз Абу Амр ибн Абдулбарр ҳам ўзининг «Там-ҳид» номли асарида шунга ишора қилган. Ким бизнинг асҳобларимизга суннатга хилоф қилишни ҳамда раъй ва қиёсга эътибор беришни нисбат берса, батаҳқиқ, улкан хато қилган бўлади. Чунки бизда саҳобийга тўхтаган ҳадис қиёсдан устундир. Шунингдек, заиф ҳадис ҳам. Ким зикр қилинган нарсаларда бизга хилоф қилса, бу унинг фосид фикридан ва касодга учраган қиёсидандир».

Алий Қори раҳматуллоҳи алайҳ баҳсларининг давомида яна қуйидагиларни ёзадилар:

«Бизнинг аввалги асҳобларимиз ўз китобларида суннатдан далилларни зикр қилиш, улар ҳақида баҳс юритиш, саҳиҳ, ҳасан ва заифини ажратишда бардавом бўлдилар. Бундай олимларга Таҳовий, Абу Бакр Розий, Қудурий ва бошқалар мисол бўла оладилар.

Асҳобларимиздан кейинги даврда келганлари бу ишда камчиликка йўл қўйдилар. Улар аввалги ўтганларнинг ишларига суяниб (хужжат ва далилларни зикр қилмай) қолдилар. Оқибатда уларга суннат ва шариатни четлаш нисбати берилди. Бирор кишига асҳобларимизни мазкур ёмон хислат ила айблаш ҳалол эмас».

Ҳозирги кунимизда покистонлик уламолардан аллома Зафар Аҳмад Усманий ўзларининг устозлари – улуғ олим, фазилатли шайх Ашраф Алий Тоҳанавийнинг кўрсатмалари ила «Эълоус Сунан» номли йигирма бир жилдлик китобни йигирма йил давомида ёзиб тугатдилар. Бу китоб улкан меҳнат самараси ўлароқ, ҳанафий мазҳабидаги фикҳий масалалар ҳадислар асосида ечилганини исбот қилибгина қолмай, ҳадисдан фойдаланишда бошқа мазҳаблардан устун эканини ҳам исбот қилди.

Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳга тил теккизаётганлар аввало мазкур икки китобни ўқиб, сўнгра гап бошласалар, яхши бўлади.

Аллоҳ таоло ўтган уламоларимизнинг барчасини, жумладан, Имоми Аъзамни раҳмат айласин. Қолганларни тўғри йўлга бошлаб, Ўзи адаштирмасин.

«Кифоя» китобидан олинди

341-САВОЛ

Ассалому алайкум, Одинахон опа! Ёшим 26 да, битта ўғлим бор, яна ҳомиладорман. Диний илмларни ўрганишни жуда хоҳлайман. Оз бўлса ҳам илмим бор, лекин яна кўпроқ илм олишим учун менга ўхшаган оилали ва болали аёлларга хосланган қандай илм масканлари мавжуд? Қаердан ёки кимлардан илм олиш мумкин? «Хадичаи Кубро» ўқув масканига қизиқдим, аммо кўзим ёриши ўқув йили бошланишига тўғри келаркан.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! «Хадичаи Кубро» ва Ислом институти бор, албатта. Аммо сиз ушбу ҳолатингизда интернет орқали таълим олиб турсангиз ҳам бўлади. *Валлоҳу аълам.*

342-САВОЛ

Ассалому алайкум! Мен Қуръони Каримни таржумаси билан ўқиб-ўрганишни жуда хоҳлайман. Ўзим андижонликман. Бизнинг шаҳримизда шундай ўқитадиган инсон (аёл киши) борми? Бўлса, илтимос, манзилини берсангиз. Жавобингиз учун олдиндан раҳмат.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Расмий ўқув масканларидан бошқа жойларда бундай таълим олиш жойлари ҳозирча йўқ. *Валлоҳу аълам.*

343-САВОЛ

Ассалому алайкум! Аёлларга, қизларга иймонини мустаҳкамлаши, ҳақ йўлни танлаши ва Ислом дини ҳақида тўғри маълумотларни кўпроқ олиши учун қайси китобларни совға қилиш мумкин?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Мен шайх Муҳаммад Содик Муҳаммад Юсуф раҳимахуллоҳнинг «Иймон», «Сунний ақийдалар», «Мукаммал саодат йўли», «Бахтиёр оила», «Нубувват хонадони хонимлари» каби китобларни тавсия қиламан. Ҳозирги кунда китоб дўконларида диний кўмитанинг руҳсати билан чоп этилган бундан бошқа китоблар ҳам жуда кўп. *Валлоҳу аълам.*

344-САВОЛ

Ассалому алайкум! «Мазлум» сўзининг кенгроқ таърифини англашга ёрдам берсангиз. Олдиндан ташаккур!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! «Мазлум» сўзи «зулм»дан олинган. Зулм – бир нарсани ўз еридан бошқа ерга кўйиш, жабр, ҳаддан ошиш каби маъноларни англатади. Мазлум – зулм кўрган шахс, яъни ҳаққи поймол бўлган, ҳаққига тажовуз қилинган кишидир. Моли ноҳақдан тортиб олинган, ноҳақдан дилига озор берилган инсон мазлум бўлади ва ҳоказо. Қисқа қилиб айтганда, дини, қони, жони, моли ёки шаънига ноҳақ тажовуз қилинган киши мазлум ҳисобланади. *Валлоҳу аълам.*

345-САВОЛ

Ассалому алайкум. Қуръон ёдламоқчи бўлган қизнинг ҳижоби тўлиқ бўлмаса, унга устоз дарс ўтиши мумкинми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Мумкин, шу билан бирга насиҳат ҳам қилиш керак. *Валлоҳу аълам.*

РУҲИЙ ТАРБИЯ

346-САВОЛ

Ассалому алайкум! Жавоблар учун раҳмат. Мен сизлардан энди қалб ҳақида сўрамоқчи эдим. Қалби ўлган инсон уни қайта тирилтира оладими? Шахсан мен қалбимни ёмон туйғуларга бериб қўйдим. Энди нима қилсам, қалбимни дунё исканжасидан қутқара оламан? Мен ёмон туйғуларни қафасга қамаб, уларнинг устидан назорат ўрнатишни хоҳлайман, бунинг учун қандай йўл тутишим мумкин? Ўзимни банда сифатида қайта тиклашни жуда истайман. Илтимос, менга маслаҳат беринглар!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Дардингизнинг давоси – тавба қилиш! Астойдил тавба қилиб, истиффорни кўп айтиш керак. Шунингдек, Аллоҳнинг раҳматидан ноумид бўлманг.

Аллоҳ таоло Юсуф сурасининг 87-оятда шундай марҳамат қилган: «Аллоҳнинг раҳматидан ноумид бўлманглар. Ҳақиқатан, Аллоҳнинг раҳматидан фақат кофир қавмларгина ноумид бўлулар».

Кофирлар Аллоҳга ишонмайдилар, шунинг учун улар озгина мусибатдан ҳам дарров умидсиз ҳолга тушиб қо-

ладилар. Мўмин киши эса ғам-ғуссага кўмилиб қолган пайтида ҳам умидини узмайди. Чунки у ҳамма нарсага қудрати етадиган Аллоҳгагина ишонади ва ҳар лаҳзада Аллоҳ таоло уни ғам-ғуссадан қутқариб олишидан умид қилиб туради. Уни ҳеч нарса ноумид қила олмайди.

Расули акрам соллаллоҳу алайҳи васаллам: «**Барча Одам болалари хатокордирлар. Хатокорларнинг яхшиси тавба қилувчилардир**», деганлар.

Қалбни ёмон дардлардан поклаш билан бирга, унга яхши хислатлар сингдирилади. ***Валлоҳу аълам.***

ОХИРАТ

347-САВОЛ

Ассалому алайкум! Устоз, умрингиз, илму мартабангиз бундан-да зиёда бўлсин! Эр ботил йўл билан мол тўплашга одатланган бўлса, аёли бу ишнинг нотўғри, гуноҳ эканини айтган бўлса-ю, лекин бу фойда бермаса ва хотин, болалари шу нопок мол билан нафақаланса бўладими? Тақволи бўлиш учун хотин нима қилиши лозим?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Аввало дуо қилиб, Аллоҳдан бу кишига инсоф сўрайсиз. Яхшилик билан насиҳат қиласиз. Бошқалардан унга насиҳат қилишларини сўрайсиз. Бундан бошқа ҳалол ризқ топишга ундайсиз. Ўзингиз ҳалол ризқ топишга имконингиз бўлса, шуни қилиб кўринг, аммо бу сиз учун мажбурий эмас. Бошқа имкони бўлмаса, ҳожатингиз учун етарли даражада ўша молдан ўзингиз ва болаларингиз ризқланиб тураверасиз. Жавобгарлиги турмуш ўртоғингизга бўлади. ***Валлоҳу аълам.***

348-САВОЛ

Ассалому алайкум, Одинахон опа. Яқинда кўшним менга ўзининг вазиятини тушунтириб, уйдан бир хонасини бировга ижарага берди. Бу нарсани фақат менга айтди ва: «Буни ҳеч кимга айтма», деб илтимос қилди. «У-бу ким сендан сўраса, «Қариндоши ўқиб, таълим олиш учун келибди», деб жавоб бергин», деди.

Ижарачи қизни кўрган кўшнилари­нинг кўпчили­ги мендан сўрашди, шунда кўшним айтгандек жа­воб қайтардим. Шунақа ишлар кўп бўлади, бундай пайтда нима қилишни ҳам билмайман. Бир тараф­дан ёлгон гапириб, гуноҳ қилмаяпманми? Иккинчи тарафдан бировнинг сирини фош этиб, ростини га­пиришим керакми? Илтимос, ёрдам беринг! Шунақа вазиятларда нима қилай?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Бундай пайтларда «Ўзидан сў­ранглар», деб қўяверган маъқул. *Валлоҳу аълам.*

349-САВОЛ

Ассалому алайкум! Гуноҳкор аёл ўз гуноҳларидан пушаймон бўлиб, тавба қилса, Аллоҳ кечиради. Ле­кин ўзини ўзи кечира олмай қийналса-чи, виждон азо­бида қолган бўлса-чи? Нима қилиш керак?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Аллоҳнинг раҳматидан ноумид бўлмаслик керак. Иймонни мустаҳкам қилиш лозим. Вақт­ни беҳуда нарсаларга сарфламай, фойдали ишлар билан машғул бўлиш даркор. Бўш қолиш керак эмас. Яхши иш­ларни кўпайтиринг. Шунда ҳар хил хаёлларга вақт қолмай­ди. Солиҳ амаллар виждон азобини босади. *Валлоҳу аълам.*

ЗИКРЛАР, ДУОЛАР

350-САВОЛ

Ассалому алайкум! Абу Бакр розияллоху анҳудан ривоят қилинади: «Набий соллаллоху алайҳи васаллам айтадилар: «Лаа илааҳа иллаллоҳ» калимасини ва истиғфорни (яъни «Астағфируллоҳ»ни) кўп айтинг. Чунки шайтон дейди: «Мен инсонларни гуноҳлари билан ҳалок қилмоқчи бўлдим, улар мени «Лаа илааҳа иллаллоҳ» ва истиғфор билан ҳалок қилдилар. Шундан сўнг уларни ҳавойи нафслари билан ҳалок қилдим. Улар ўзларини тўғри йўлдамиз, деб ўйлайдилар» (Имом Термизий ривояти). Нафс сабабли ҳалок бўлмаслик учун қандай дуо ва калималар бор?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Бу маънони ҳадиси шарифларда келган бир қанча дуолардан олишимиз мумкин:

— عَنْ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: تَعَوَّذُوا بِكَلِمَاتِ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَتَعَوَّذُ بِهِنَّ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجَبَنِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْبُخْلِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ أُرَدَّ إِلَى أَرْذَلِ الْعُمُرِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الدُّنْيَا وَعَذَابِ الْقَبْرِ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالتَّسَائِيُّ.

Саъд розияллоху анҳудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоху алайҳи васаллам паноҳ сўраган калималар билан паноҳ сўранглар: «Аллоҳим! Мен Сендан кўрқоқликдан паноҳ сўрайман. Сендан бахилликдан паноҳ сўрайман. Сендан ўта қариликка қайтарилишимдан паноҳ сўрайман. Сендан дунёнинг фитнасидан ва қабр азобидан паноҳ сўрайман».

Имом Бухорий, Термизий ва Насоий ривоят қилган.

– عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: لَا أَقُولُ لَكُمْ إِلَّا كَمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ وَالْجُبْنِ وَالْبُخْلِ وَالْهَرَمِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ، اللَّهُمَّ آتِ نَفْسِي تَقْوَاهَا وَزَكَّهَا أَنْتَ خَيْرٌ مِنْ زَكَّاهَا أَنْتَ وَلِيهَا وَمَوْلَاهَا، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ، وَمِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ، وَمِنْ نَفْسٍ لَا تَشْبَعُ، وَمِنْ دَعْوَةٍ لَا يُسْتَجَابُ لَهَا. رَوَاهُ الْخَمْسَةُ إِلَّا الْبُخَارِيُّ.

Зайд ибн Арқам розияллоху анҳудан ривоят қилинади:

«Мен сизларга фақат Расулulloх соллалллоху алайҳи васаллам айтган нарсаларнигина айтаман:

«Аллоҳим! Мен Сендан ожизликдан, дангасаликдан, кўрқокликдан, бахилликдан, ўта қарилликдан, қабр азобидан паноҳ сўрайман.

Аллоҳим! Нафсимга таквосини бергин ва уни поклагин. Сен уни поклашда энг яхши Зотсан. Сен унинг яқин дўсти ва мавлосисан.

Аллоҳим! Мен Сендан наф бермайдиган илмдан ва кўркмайдиган қалбдан, тўймайдиган нафсдан ва ижобат бўлмайдиган дуодан паноҳ тилайман».

Бешовларидан фақат Бухорий ривоят қилмаган.

– وَسُئِلَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَمَّا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْعُو بِهِ اللَّهُ، قَالَتْ: كَانَ يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا عَمِلْتُ وَمِنْ شَرِّ مَا لَمْ أَعْمَلْ.

«Оиша розияллоху анҳодан Расулуллох соллаллоху алайҳи васалламнинг Аллоҳга дуо қиладиган нарсалари ҳақида сўрашди. Шунда у киши:

«У зот: **«Аллоҳим! Мен Сендан ўзим қилган нарсанинг шарридан ва қилмаган нарсанинг шарридан паноҳ тилайман»**, дер эдилар», дедилар».

– عَنْ شَكْلِ بْنِ حُمَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، عَلَّمَنِي تَعَوُّدًا أَتَعَوُّدُ بِهِ، قَالَ: فَأَخَذَ بِيَدِي فَقَالَ: قُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ سَمْعِي وَمِنْ شَرِّ بَصَرِي وَمِنْ شَرِّ لِسَانِي وَمِنْ شَرِّ قَلْبِي وَمِنْ شَرِّ مَنِّي. رَوَاهُمَا أَصْحَابُ السُّنَنِ.

Шакал ибн Хумайд розияллоху анҳудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоху алайҳи васалламнинг хузурларига бориб:

«Эй Аллоҳнинг Расули! Менга паноҳ сўраб юрадиган сўзларни ўргатинг», дедим. У зот икки елкамни ушлаб туриб: **«Аллоҳим! Мен Сендан қулоғимнинг шарридан, кўзимнинг шарридан, тилим шарридан, қалбим шарридан ва манийимнинг шарридан паноҳ сўрайман»**, дегин», дедилар».

Иккисини «Сунан» эгалари ривоят қилганлар.

– وَعَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّقَاقِ وَالنِّفَاقِ وَسُوءِ الْأَخْلَاقِ.

Яна ўша кишидан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоху алайҳи васаллам: **«Аллоҳим! Мен Сендан ҳаққа хилоф қилишдан, мунофиқ бў-**

лишдан ва ёмон ахлоқли бўлишдан паноҳ сўрайман», дер эдилар».

– وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ مُنْكَرَاتِ الْأَخْلَاقِ وَالْأَعْمَالِ وَالْأَهْوَاءِ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ بِسَنَدٍ حَسَنٍ.

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Аллоҳим! Мен Сендан инкор қилинган ахлоқлардан, амаллардан ва ҳавойи нафслардан паноҳ сўрайман», дер эдилар».

Термизий ҳасан санад ила ривоят қилган.

Валлоҳу аълам.

(«Ҳадис ва Ҳаёт» китобидан олинди)

351-САВОЛ

Ассалому алайкум! Мен бундай сайт борлигини энди билдим. Сизлардан Аллоҳ рози бўлсин. Мен: «Ётган ҳолда ҳам зикр айтса бўладими ва яна намоз ўқиётганда кўзини юмиб дуо қилиш мумкинми?» деб сўрамоқчи эдим. Илтимос, жавобларингизни кутиб қоламан.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Аллоҳ таоло Нисо сурасининг 103-оятда марҳамат қилиб, шундай дейди:

فَإِذَا قَضَيْتُمُ الصَّلَاةَ فَادْكُرُوا اللَّهَ قِيَمًا وَقُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِكُمْ

«Намозни адо этганингиздан сўнг Аллоҳни турган, ўтирган ва ёнбошлаган ҳолингизда эсланг».

Шунга биноан, ёнбошлаган ҳолда зикр айтиш жоиз. Қиёмда саждагоҳга, рукуъда икки оёқ учига, саждада бурун учига, ўтирганда юракка ва салом бераётганда

елкаларга қараб туриш намознинг суннатларидандир. Агар бу ҳолатларга хилоф қилсангиз, тарки суннат қилган бўласиз. *Валлоҳу аълам.*

352-САВОЛ

Ассалому алайкум! Одинахон опа, чиройли дуо қилиш тартибини қаердан ўрганса бўлади? Олиб борётган ишларингизда Аллоҳ мададкор бўлсин! Олдиндан раҳмат.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! «Ҳадис ва Ҳаёт» туркумининг 35-жузи зикр ва дуоларга хосланган. Ундан фойдаланишингизни тавсия қиламан. *Валлоҳу аълам.*

353-САВОЛ

Ассалому алайкум! Ҳурматли Одинахон опа, аёл киши ҳайз ҳолатида Аллоҳни зикр қилиб, У Зотга ҳамд айтса бўладими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Ҳайз ҳолатидаги аёл Куръони Каримни тиловат қилмаса бўлди. Ҳар қанча зикр айтиши жоиз. *Валлоҳу аълам.*

354-САВОЛ

Ассалому алайкум, Одинахон опа! Аввалги саволларимизга жавобингиз учун ташаккур! 70 000 та калимаи тавҳидни айтиш учун маълум вақт белгиланганми? Масалан, «Солатун нария»ни 4400 марта 3 ёки 4 кун ичида айтиш керак экан. Рамазон ойида калимаи тавҳидни 70 000 марта айтмоқчи эдим. Лекин уй-рўзгор юмушлари билан улгура олмаяпман.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Бу гапларнинг асоси йўқ. Тавҳид калимаси фалон пайтда бунча айтилсин, «Солатун-нария» бунча марта шунча муддатда такрорлансин, деган гап Қуръонда ҳам, ҳадисда ҳам келмаган. Аммо илмли кишилар тажрибасидан келиб чиқиб, тавсия қилинган. Нақшбандия тариқатига кўра тавҳид калимаси кунига 100 марта айтилади. *Валлоҳу аълам.*

355-САВОЛ

Ассалому алайкум, ҳурматли Одинахон опа. Турмуш қурганимга 8 ой бўлди. Тўйимиз ота-оналаримизнинг розилиги билан ўтди. Тўйдан кейинги ҳаётимиз жуда ҳам яхши. Ҳамма менга меҳрибон. Шу ўтган вақт мобайнида ҳеч ким мени ранжитадиган гап гапирмади. Турмуш ўртоғим ҳам, Аллоҳга шукрки, жуда яхшилар. Лекин... зўё омад кетгандек.

Тўйдан олдин гинекологга борганимда: «Ҳеч қандай муаммо йўқ, соғлигингиз яхши», дейишган эди. Ҳомиладор бўлолмаётганим сабабли ўтган ой яна гинеколог кўригига борган эдим, тухумдонларда поликистози борлиги аниқланди.

Хўжайиним бир нечта бизнес режалар тузиб, иш бошламоқчи бўлдилар, лекин ҳеч қайсиси ўхшамаяпти. Уйдаги жиҳозларимиз бирин-кетин бузилиб қоляпти. Тўйимизда чироқ ўчиб қолганди.

Биламан, жуда ҳам оғир аҳволда яшаётган одамлар бор. Бизнинг оиламизда тинчлик ҳукмрон, Аллоҳга шукр. Булар балки тасодифдир. Лекин ўзимга негадир бизга кўз теккандек туюляпти. Балки Аллоҳнинг синовларидир. Шунинг учунми, билмадим,

ҳозир мени қандайдир ички сиқилиш безовта қиляпти. Тез асабийлашадиган бўлиб қолганман.

Кўз тегишига қарши, сиқилишни йўқотиш учун қандай дуолар ўқисам бўлади? Оғир-босикроқ бўлишига ҳаракат қиляпман, лекин баъзида ўзимни тутолмай, асабийлашиб кетишим ўзимга ёқмайди. Қандай дуолар ўқисам, оғирроқ бўламан? Ҳозирда ўзим ҳар куни Ёсин ва Таборак сураларини ўқиб ухляпман. Жавобингиз учун олдиндан раҳмат.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Аввало, мўмин киши шумланмаслиги зарур.

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Мусулмонга қай бир мусибат – ҳорғинликми, беморликми, ташвишми, маҳзунликми, озорми, ғам-ғуссами, ҳаттоки тикан киришими, етадиган бўлса, Аллоҳ уларни унинг хатоларига каффорат қилур», дедилар».

Сиз ўзингизга зикрни лозим тутинг. «Ҳадис ва Ҳаёт» туркумининг 35-жузи дуо ва зикрларга хосланган. Ана шу китобни олиб, ўқинг. Мўмин киши дунёнинг арзимас ташвишлари учун маҳзун бўлмайди, тушкунликка тушмайди. Тақво қилиш ҳар қандай муаммонинг ечимидир. Аллоҳ таоло Талоқ сурасининг 3-оятда: «**Ким Аллоҳга тақво қилса, У Зот унинг йўлини очиб кўяди**», деган. *Валлоҳу аълам.*

356-САВОЛ

Ассалому алайкум! Ҳомиладор аёл кўпроқ қайси дуони (сурани) ўқиши керак?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Бу ҳолатда ўкиладиган махсус дуолар зикр қилинмаган. Умумий ҳолатда ўкиладиган зикрларни кўпайтиравериши керак, шунингдек, Қуръон тиловатини ҳам. *Валлоҳу аълам.*

357-САВОЛ

Ассалому алайкум! Бераётган жавобларингиздан мамнунмиз, Аллоҳ илмингизга барака ато этсин.

Шифокорларнинг айтишича, менинг дардимга даво йўқ экан. Лекин мен «Ҳар бир дарднинг давоси бор», деган ҳадисга мувофиқ Аллоҳдан умид қилиб, тинмай шифо излайман. Ҳозирча натижа йўқ. Агар мен «Аллоҳ қодир Зот», деб худди ўлган одамни қайтиб беришини сўрайдиган одамга ўхшаб, давоси йўқ дардга Аллоҳдан «Шифо бер!» деб сўрасам, бу дуода ҳаддан ошиш бўлмайди? Илтимос, опажон, ҳаққимга дуо қилинг.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Шифо сўраб дуо қилишда ҳаддан ошиш йўқ. Аллоҳ ҳар ишга қодир Зот. У Зот Қуръони Каримда бандаларига Ўзининг раҳматидан ноумид бўлмасликни амр қилган. Сизнинг дардингизга шифо йўқлигини бандалар айтган. Аллоҳ билувчи. Мўмин киши ноумид бўлмайди. Аллоҳ таоло дардингизга шифо қилди берсин! «Аллоҳумма Роббан-наси, музҳибал баъси. Ишфи. Анташ-шафии. Лаа шофия иллаа анта. Шифаан ла юғодир сакман». Омин! Мабодо шифо топмасангиз ҳам, Аллоҳ таолонинг тақдирига рози бўлинг. Бунинг ҳикматини Аллоҳ билади. *Валлоҳу аълам.*

358-САВОЛ

Ассалому алайкум ва роҳматуллоҳи ва барокатуҳ. Намоздан сўнг банда зикр ва дуо қилиб бўлгач, Аллоҳга юзланиб, ўз эҳтиёжларини сўрайди. Шунда Аллоҳнинг жамолини сўраш мумкинми? Бу тарбиясизлик бўлмайдими? Аллоҳдан эҳтиёжларни қандай сўраса, шариатга мувофиқ бўлади?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом ва роҳматуллоҳи ва барокатуҳ. Аллоҳнинг ризолигини ва Аллоҳ рози бўладиган амалларга муваффақ этишини сўраш керак. *Валлоҳу аълам.*

359-САВОЛ

Ассалому алайкум! Имомлар учун намоздан кейин ўқиладиган дуоларни қаердан ва қайси китоблардан топсам бўлади? Бехато ёд олиш учун араб ҳарфида ёзилгани бўлса, яхши бўларди. Илтимос!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. «Ҳадис ва Ҳаёт» туркумининг 35-жузи дуоларга хосланган. Шунингдек, «fiqh.uz», «savollar.islom.uz» сайтига мурожаат қилишингиз мумкин.

360-САВОЛ

Ассалому алайкум! Одинахон опа, мен Куръон ўрганишга киришдим. Шунинг учун, илтимос, менга илм олиш учун айтиладиган дуони ёзиб беринг. Олдиндан раҳмат ва дуо қилинг.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом!

اللَّهُمَّ انْفَعِنِي بِمَا عَلَّمْتَنِي وَعَلِّمْنِي مَا يَنْفَعُنِي وَزِدْنِي عِلْمًا

«Аллоҳум-манфаъни бимаа ʔалламтани ва ʔаллим-ни маа янфаъуни ва зидни илма»

Дуонинг маъноси: «Аллоҳим, менга таълим берган нарсанг ила менга манфаат бер. Менга манфаати тегадиган нарсани ўргат ва илмимни зиёда қил». *Валлоҳу аълам.*

Аллоҳ таоло тавфиқ берсин!

АХЛОҚ ВА ОДОБ

361-САВОЛ

Ассалому алайкум, Одинахон она! Мен ҳар доим идишларни ювганимда чой қолдигини, яъни шамани кўшиб ювиб юбораман ёки ахлатга ташлайман (Миқдорига қараб. Кам бўлса, сувда оқиб кетади, кўп бўлса, раковинага тиқилмаслиги учун ахлатга ташлайман). Аммо яқинда жияним ҳижобли қизга уйланди. Янги келинимиз шамани айнан мевали дарахт тагига тўқаркан. Шу тўғрими? Шама(чой қолдиги) ни мевали дарахт тагига тўқиш керакми? Бунинг сабаби борми? Жавобингиз учун олдиндан раҳмат.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Шариатда бундай гап йўқ. Асли ўсимлик бўлганини ҳисобга олиб, шундай қилиш одат тусига кирган бўлса, эҳтимол. *Валлоҳу аълам.*

САЛОМЛАШИШ ОДОБИ

362-САВОЛ

Ассалому алайкум! Ҳозирги кунда «Бувижонларимиз: «Уйқудан турганда ҳали юзни ювмасдан салом бериб бўлмайди, алик ҳам олинмайди. Агар кимдир салом бериб қолса, унга: «Юзимни ювиб бўлиб, алик оламан», дегин. Чунки юзни ювмай туриб, алик олса, гуноҳ бўлади», дейишади», деган гапларни кўп эшитаман. Кўпинча уйқудан туриб, ҳали юзини ювмаганларга бехосдан салом бериб қолсам, улар менга юқоридаги гапни айтиб, алик олмайдилар ва юзларини ювиб бўлгандан сўнг ҳам эсидан чиқиб, умуман жавоб қайтармайдилар. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг уйқудан турганда қўлни ювишни буюрганларини ва бурунни димоққача сув олиб қоқишни айтганларини эшитганман, холос. Ахир алик олиш фарз-ку, олмаса, гуноҳ бўлади! Юзни ювиб келгунча бўлган вақтда жони чиқиб қолса, «Юзимни ювганимдан кейин оламан», деган аликлари қарз бўлиб қолмайдими? Уларнинг бу иши тўғрими? Бидъат эмасми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом!

Абу Довуд Ибн Умардан келтирган ривоятда:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам икки қўлларини деворга урдилар ва улар билан юзларига масҳ тортдилар. Сўнгра яна бир марта уриб, икки билакларига масҳ тортдилар. Кейин ҳалиги одамга саломга жавоб қайтара туриб:

«Мени сенга салом қайтаришимдан фақатгина таҳоратли бўлмаганим ман қилди», дедилар», дейилган.

Юқоридаги ҳадисга кўра таҳоратли ҳолда саломлашиш мустаҳаб амалдир. Салом бериш суннат, унга алик олиш вожиб. Уйқудан уйғонган одам салом берса ёки алик олса бўлаверади. Юзни ювиб ёки таҳорат олгандагиси афзалроқ. *Валлоху аълам.*

363-САВОЛ

Ассалому алайкум! Гарчи ўзим ўгил бола бўлсам-да, саволим аёллар хусусида. Ҳозирги кундаги муслима аёлларимизнинг ҳижоб кийишдаги одоби шариятимиз ҳукмларига тўғри келадими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Сайтимизнинг фаолиятдан мақсад ҳам ўзи шу, яъни муслима аёл-қизларимизга шариатни танитиб, диний маърифатни тарқатиш, уларни одоб-ахлоққа чақиришдир. Аксар маълумотларимиз сиз айтган мавзу ҳақида. Сайтни мунтазам кузатиб борсангиз, юқоридаги саволларга жавоб топишингиз мумкин. *Валлоху аълам.*

ҚАБРИСТОН ОДОБИ

364-САВОЛ

Ассалому алайкум! Аллоҳ илмингизни зиёда қилсин ва сиздан рози бўлсин. Вафот этганлар ҳаққига намоздан ҳосил бўлган савобни бағишлаш мумкинми? Қабристонга борганда Қуръон тиловат қилиш мумкин эмасми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Нафл намоз ва рўзадан ҳосил бўлган савобни вафот этганлар ҳаққига бағишлаш жоиз.

Табароний Абдурахмон ибн Алаа ибн Лажлаждан ривоят қилади:

«Отам менга: «Мени лаҳадимга кўйганингда «Бисмиллааҳи ва алаа миллати Росулиллааҳи соллаллоҳу алайҳи васаллам», дегин. Сўнгра устимга тупроқ тортигин. Кейин бош тарафимда Бақаранинг аввали ва охирини қироат қилгин. Мен Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг шуни айтганларини эшитганман», деди».

Расулуллоҳ алайҳиссаломдан: **«Ким мақбараларга кирганда Ёсин сурасини қироат қилса, Аллоҳ ўша куни уларга енгиллик беради ва унга ўша ердаги нарсалар ададича ҳасанотлар бўлади»**, деганлари ривоят қилинган.

Маъқал ибн Ясор розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: **«Ўликларингизга Ёсинни қироат қилинг»**, дедилар».

Аҳмад, Ибн Можа, Абу Довуд ва Ҳоким ривоят қилганлар.

Шунингдек, Фотиҳа сураси, Бақара сурасининг аввалидан «муфлиҳун»гача, «Курсий» оятини, «Аманар-Росулу»ни, Таборак сурасини, Такасур сурасини, «Қул аъузу би Роббил фалак» ҳамда «Қул аъузу би Роббиннааси»ни уч мартадан ва Ихлос сурасини уч, етти ёки ўн бир марта ўқиса ҳам яхши бўлади. Қироатнинг савобини ўтганларга бағишлаб дуо қилинади. **Валлоҳу аълам.**

УЙҚУ ОДОБИ

365-САВОЛ

Ассалому алайкум! Устоз, саволларимни эътиборсиз қолдирмасдан жавоб бераётганингиз учун катта раҳмат! Муслима бир суткада неча соат ухлаши керак? 7-8 соат кўп эмасми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Мутахассислар бир кеча-кундузда 7-8 соат ухлашни тавсия қилишади. *Валлоҳу аълам.*

ОИЛА

366-САВОЛ

Ассалому алайкум! Одинахон она, дин йўлида қилаётган хизматларингиз туфайли Аллоҳнинг Ўзи мукофотласин. Турмуш ўртоғимнинг аввалги турмушларидан 5 ёшли фарзандлари бор. Уч ой яшаб, ажрашиб кетишган. У аёл бошқага турмушга чиққан. Ҳозирги эри: «Болани ўзимиз тарбия қиламиз, алимент ҳам керакмас», деб, ҳаттоки туғилганлик ҳақидаги гувоҳномани ҳам йиртиб ташлаган. Бола сабаб эри билан учрашса, хотини билан яшамаслигини айтган. Бу тарафда эрим: «Агар боламга қарамасам, қиёматда нима деб жавоб бераман?!» деб қийналяптилар. Мазкур ҳолда қандай маслаҳат берасиз?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Отадан асосий талаб – моддий таъминот. Тинчроқ йўлини топиб ёки келишиб, маблағни бошқа бировлар орқари бериб тураверсинлар. Бунинг учун аёл билан учрашишлари шарт эмас. Бола боқиш кафолатини бошқа кишига, жумладан, онасига топшириш

шариатда бор. Орага гапи ўтадиган одамни кўйиб, у оилага шуларни етказиб қўйишса бўлди. *Валлоху аълам.*

ЭР-ХОТИН МУНОСАБАТЛАРИ

367-САВОЛ

Ассалому алайкум, Одинахон опа! Олиб бораётган хайрли ишларингизда Аллоҳ Ўзи мададкор бўлсин!

Менинг саволим қуйидагича: эри хуррак отгани учун аёли бошқа уйга чиқиб ётса, гуноҳкор бўлмай-дими? Чунки «Эр-хотин аразлашганда битта уйда, фақат тўшагини бошқа қилиб ётиши керак», дейилган. Бу ерда эса бошқа хонага кириб ётиляпти. Жавобингиз учун раҳмат.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Эрнинг рухсати ва розилиги билан бошқа хонага кириб ётса бўлади. Хурракдан халос бўлиш чораларини ҳам қилиб кўриш керак. *Валлоху аълам.*

368-САВОЛ

Ассалому алайкум, ҳурматли Одинахон опа. Мен ҳозир қийин вазиятга тушиб қолиб, ҳолис маслаҳатингизни сўраб ва шариатда тўғри йўл тутишим учунгина сизга мактуб ёзяман.

Эрим билан 8 йилдан бери аҳил яшардик, ҳеч унинг бошқа аёлларга мойиллигини сезмаганман. Аммо энди ҳаммаси ўзгарди. Ўтган ой унинг интернет орқали бир аёл билан ёзишиб, телефонлашиб турганини билиб қолдим. Уни танийман. У қайнонамларнинг қўшнисини бўлиб, эри вафот этган ва бир кичкина қизи билан бева қолиб, ота-онасиникида яшайдиган аёлдир. У Тошкентда туради. Биз эса хориждамиз.

Қисқаси, эрим аввалига унга ва қизчасига холис ёрдам бермоқчи бўлган. Бироз Исломдан ҳам тушунча берган. У аёл ўзининг ҳаёти ва қийналганларини ёзган, сўнг чет элга келиб, ўқиш ва иш билан қолиб кетмоқчи бўлганини айтган экан, эрим раҳмдиллик қилибди. Яъни у хорижга келиб, аллақачон менинг танишимникига жойлашибди ҳам. Ҳамма харажатни эса хўжайиним кўтарган. Буни қарангки, «Сиздан бошқасини ҳаётимда тасаввур қилолмайман», деган одам бу бегона аёлга уйланишни ҳам таклиф қилган.

Албатта, унинг қарорига қарши чиқмайман. Лекин эрим ҳали ҳақиқий исломий оила раҳбари даражасига чиқмай, орада адолат қилиш шартли қийинлигини жиддий ўйламай туриб иш тутяпти. Агар у бир кун уйда, бир кун бошқа уйда бўлса, бунинг устига кундош бўлажак аёл Исломдан йироқ, биздан эримни совитиб юборса-чи, рашик туфайли бирон ёмон ишга қўл уриб қўйсам... Шу ва шунга ўхшаш фикрлар эндиликда тинчлик бермай қўйди. Жуда уйда қолдим.

Ўша аёлда андиша бўлса, қўшнисининг эри билан гаплашармиди, дардларини айтармиди, ёнига келармиди, ахир у аёли ва икки боласи бор эркак-ку?! Бировнинг оиласига аралашиб, эр-хотин орасига нифоқ солиб, бахтга эришиш йўлини қилиши тўғрими? Эрисиз қийналгани унга бу ҳуқуқни бермайди-ку! Эримга шуларни айтиб йиғладим, уйдан икки кун чиқиб кетиб, масжидда бўлдим. Яратгандан ўзимни гуноҳдан асрашини сўраб чиқдим.

Ота-онамникига боролмайман, уйдан ҳам кетолмайман. Фақатгина Аллоҳни ўйлабгина чидашга мажбур бўляпман. Лекин инсон эканман, юрагим эзиляпти, буни хиёнат деб қабул қиляпман. Айтинг-чи, оиламни

сақлаш учун курашишга ҳаққим йўқми?! Ахир бу болаларим руҳиятига ҳам ёмон таъсир қилади-ку.

Эрим эса энди бошқа йўлдан келяпти: «У аёлга Исломни ўргатяпман, тўғри йўлга бошлаяпман. Сиз эса бунга қаршисиз! Нима, у намозсиз, рўмолсиз, шундай ҳаётда юриверсинми?!» дейди. Албатта, мен бунга қарши эмасман, лекин бошқа йўли ҳам бор эди-ку. Нега ўша аёл менга мурोजаат қилмади, бажонидил бу йўлда ёрдам берардим?!

Яна эрим: «Сизни севаман, лекин барибир унга ҳам уйланмоқчиман», деяпти. Аммо у аёл ҳам рашики келиб, ичиқоралик қилса-чи?! Болалар орасидаги адолат нима бўлади?! Биттасини кўпроқ яхши кўрса... Ахир Юсуф алайҳиссалом қиссалари ўртак эмасми? Хуллас, жуда хавотиригим кўп. Илтимос, маслаҳат беринг, бу вазиятда нима қилсам, тўғри бўлади?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Аллоҳга таваккул қилинг, ишингизни Ўзига топширинг. Биз бандалар Аллоҳнинг тақдирини, берган кунини розилик ила қабул қилишимиз керак. Тақдирга кўнмаслик яхши иш эмас. Албатта, сизнинг мулоҳазаларингиз ўринли, лекин келажакни Аллоҳ билади. Балки сиз ўйлаган нарсалар бўлмас. Бунинг ўрнига яхшилик бўлар, иноқлик бўлар. Балки умр йўлдошингиз сизнинг қадрингизга кўпроқ етадиган бўлар. Бу тажрибада кўрилган. Эркаклар иккинчисига уйланганида биринчисининг қадрига кўпроқ етади. Агар умр йўлдошингиз хато ва гуноҳ қилаётган бўлса, ўзи жавоб беради. Анави аёл ҳам ўзи жавобгар. Агар сиз қаршилик ва терслик қилсангиз, иш бошқача тус олиши мумкин. Шунинг учун Аллоҳнинг берган синовиди исён қилманг. Сиз турмуш ўртоғингиз учун эмас, Ал-

лоҳнинг розилигини истаб, яхши рафиқа бўлинг. Ижобий нарсаларни ўйланг ва умид қилинг. Фарзандларингизни ўйланг. Бу дунёга хос бўлган бир синов. Бундай ҳол ўтиб кетади, иншааллоҳ. Аммо қандай ҳолатда ўтиши ўзимизга ҳам боғлиқ. Аллоҳ икки дунёингизга хайр бўладиган ечимни берсин. Омин! *Валлоху аълам.*

369-САВОЛ

Ассалому алайкум! Аёлим онасиникига кетиб қолганига мана, 10 ой бўлди. Шу давр мобайнида ўзим ҳам бордим, орага одам ҳам қўйдим, «Ярашайлик, фарзандимизни тирик етим қилмайлик», дедим. Лекин аёлим ва унинг ота-онаси гапларимни тушунишни иштамади. Сўнг судга ажрашишга ариза бердим. Судда аёлим: «Ажрашмайман», деди. Мен энди қилган ишига нушаймондир, деб ўйлаб: «Ёнимга қайт, ҳаётимизни давом эттирайлик», десам, у яна қаршилик қиляпти. «Ажрашмайман, лекин уйингизга ҳам бормайман», деяпти. Ота-онаси ҳам шу фикрда.

Кетиб қолганига сабаб, қайнона-келин можароси. «Уйингизда шароит йўқ», дейди аёлим. Ота-онаси эса: «Уй олиб берамиз, ўша ерда яшанглар», деяпти.

Азизлар, маслаҳат беринглар, мен қандай йўл тутамай? Шу ҳолатда ажрашиб кетишим тўғрими ёки оиламни тиклаш учун яна ҳаракат қилишим керакми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Оила – жамиятнинг бир бўлаги. Унинг бузилиши кичик бир жамиятнинг бузилишидир. Бунга оиладаги икки томон ҳам, бошқалар ҳам бепарво бўлмаслиги лозим. Оилани имкон қадар асраб қолиш керак. Саволдан кўриниб турибдики, аёлингизнинг ажрашиш нияти йўқ, аммо алоҳида яшамоқчи. Бир нарсага ке-

лиша олмаганда шариатга мувофиқ, икки тарафдан ҳакам тайин қилинади ва шу ҳакамлар ҳукм чиқаришади. Сиз ҳам шундай қилинг. Керак бўлса, орага маҳаллани ҳам кўшинг. Ҳеч имкони бўлмаганда вақтинчалик аёлингизнинг шартига кўниб туринг. Сиз ҳам ўз гапингизда маҳкам туриб олсангиз, оила пароканда бўлади, бола тирик етим қолади. Сиз у томон қадам ташланг, секин тарбиялаб, йўлингизга солиб оласиз, иншааллоҳ. **Валлоҳу аълам.**

370-САВОЛ

Ассалому алайкум! 7 йиллик турмушимда эримнинг ичиб келиб, мени уришларини ўзгартира олмадим. Бу ҳозирги кунда тез-тез такрорланадиган бўлиб қолди. Фарзандларимиз тарбиясини ҳам фақат уриш билан ҳал қилади. Иккаламиз ҳам ишлаймиз. Лекин рўзгор ташвиши 80 фоиз менинг зиммамда. У олган маошини нима қилишини билмайман. Мен йўқлигимда ҳатто фоҳишаларни уйга киргизишгача боради. Ажрашсам, гуноҳ бўладими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Бундай масалалар икки томон ҳозирлигида кўрилади аслида. Ҳар доим аввало оилани сақлаб қолиш тавсия қилинади. Агар сизга ва фарзандларингизга зарар етаётган бўлса, ажрашиш мумкин. Ундан аввал истихора қилиб кўринг. Масъул ва сўзи ўтадиган кишилардан ёрдам сўранг. Аллоҳ тўғри ечим берсин! **Валлоҳу аълам.**

371-САВОЛ

Ассалому алайкум! Менинг саволим қуйидагича: янги турмуш қурган эр-хотин никоҳ ўқитгандан бошлаб олти ой давомида бир-бирининг розилигисиз бири иккинчисини қанчадир вақтга ташлаб кетса ёки маълум пайтгача бирга яшамаса, никоҳи бузиладими? Бундай ҳолда бошқатдан никоҳ ўқитиш керак, деб эшитганман. Шу гап қанчалик рост? Саволимни ўринли деб топасиз, деган умиддаман. Олдиндан катта раҳмат.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Никоҳни бузиш, ажрашиш нияти бўлмаса, бошқа сабабларга кўра ҳар қанча муддат бирга яшамасалар ҳам талоқ тушмайди, қайта никоҳ ўқиш керак бўлмайди.

Ийло ҳақида

Хур жуфти ҳалолнинг тўрт ой, чўри жуфти ҳалолнинг икки ой яқинлигини ҳаром қилган қасам ийлодир. Агар эр унга яқинлик қилиб қўйса, қасами бузилади ва Аллоҳнинг номи ила қасам ичган бўлса, каффорот бериши вожиб бўлади. Ундан бошқада жазоси вожиб ва ийло соқит бўлади. Илло, хотинга бир боин талоқ тушади. Шунингдек, муваққат қасам соқит бўлади, муаббади эмас. Шунинг учун иккинчи никоҳдан сўнг эр хотинига қайтмасдан, яна бир бошқа муддат ўтса, яна бир боин талоқ тушади. Шунингдек, учинчидан кейин ҳам тушаверади. Уч талоқдан кейин абадий қасам қолаверади, ийло қолмайди. Агар унга яқинлик қилса, каффорот беради. Ийло билан аёл боин бўлмайди.

Агар икковларидан бирининг беморлиги туфайли ёки бошқа сабабга кўра эр яқинлик ила қайтишдан

ожиз бўлса, «Мен унга қайтдим», дейди. Агар муддат тугашидан олдин қодир бўлиб қолса, қайтиши жинсий яқинлик билан бўлади.

«Сен менга ҳаромсан», деганда зихорни ёки уч талоқни, ёхуд ёлғонни ният қилган бўлса, ният қилгани бўлади. Агар ҳаром қилишни ният қилган бўлса, ийло бўлади.

Мабодо ўша гапида талоқни ният қилган ёки ҳеч нарсани ният қилмаган бўлса ҳам, шунингдек, «Ҳар бир ҳалол менга ҳаромдир», деганида ва «Аллоҳнинг ҳалолли менга ҳаромдир», «Мусулмонларнинг ҳалолли менга ҳаромдир», деб айтса, бир боин талоқ тушади.

«Ийло» луғатда «қасам ичиш» деган маънони англатади. Шариатда эса эрнинг хотинига тўрт ой ёки ундан кўп муддат жинсий яқинлик қилмасликка қасам ичиши ийло дейилади.

«Мухтасари Виқоя»нинг соҳиблари ийлони қуйидагича таърифлайдилар:

«Хур жуфти ҳалолнинг тўрт ой, чўри жуфти ҳалолнинг икки ой яқинлигини ҳаром қилган қасам ийлодир».

Ийлони ҳукми Қуръони Каримда собит бўлган. Аллоҳ таоло Бақара сурасида шундай марҳамат қилади:

لِّلَّذِينَ يُؤَلُّونَ مِنْ نِسَائِهِمْ تَرَبُّصُ أَرْبَعَةِ أَشْهُرٍ فَإِنْ فَاءُوا فَإِنَّ اللَّهَ
عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٢٦﴾ وَإِنْ عَزَمُوا الطَّلَاقَ فَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٢٧﴾

«Ўз аёлларидан ийло қиладиганлар тўрт ой ку-тарлар. Агар қайтсалар, Аллоҳ мағфиратли, раҳмли Зотдир. Агар талоқни қасд қилсалар, Аллоҳ эшитувчи ва билувчи Зотдир» (226-227-оятлар).

Агар эр унга яқинлик қилиб қўйса, қасами бузилади ва Аллоҳнинг номи ила қасам ичган бўлса, каффорот бериши вожиб бўлади.

Хотинидан ийло қилган эр тўрт ойнинг ичида унга жинсий яқинлик қилса, қасамини бузган бўлади ва унга қасамини бузган одам ўтайдиган каффоротни ўташ вожиб бўлади.

عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: آلَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْ نِسَائِهِ، وَحَرَّمَ، فَجَعَلَ الْحَرَامَ حَلَالًا، وَجَعَلَ فِي الْيَمِينِ كَفَّارَةً.

Оиша розияллоҳу анҳо дедилар:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам ўз аёлларидан ийло қилдилар ва (баъзи нарсаларни ўзлари-га) ҳаром этдилар. Сўнгра ҳаромни ҳалол қилдилар ва қасамга каффорот бердилар».

Имом Термизий ривоят қилган.

Қасамини бузган одам бой бўлса, ўн мискинга бир кунлик таом беради ёки уларга кийим олиб беради, ёхуд бир кул озод қилади. Агар у камбағал бўлса, уч кун кетма-кет рўза тутади.

Ундан бошқада жазоси вожиб ва ийло соқит бўлади.

Аммо ийло қилганда Аллоҳ таолонинг номи билан қасам ичмай, бошқача гап айтган бўлса, мисол учун, «Агар сенга яқинлик қилсам, сен талоқсан», деган бўлса, ўша жазо ўтади.

Икки ҳолатдан кейин ҳам ийло соқит бўлади. Бундан кейин унинг кучи қолмайди.

Илло, хотинга бир боин талоқ тушади.

Агар тўрт ой муддат ўтгунча ҳам эр хотинига қайтмаса, мазкур муддат ўтиши билан бир боин талоқ тушади.

Шунингдек, муваққат қасам соқит бўлади, муаббади эмас. Шунинг учун иккинчи никоҳдан сўнг эр хотинига қайтмасдан, яна бир бошқа муддат ўтса, яна бир боин талоқ тушади. Шунингдек, учинчидан кейин ҳам тушаверади. Уч талоқдан кейин абадий қасам қолаверади, ийло қолмайди. Агар унга яқинлик қилса, каффорот беради. Ийло билан аёл боин талоқ бўлмайди.

Ийлодаги қасам икки хил: вақтинчалик ва абадий бўлади. Вақтинчалик қасам тўрт ойнинг ўтиши билан соқит бўлади, аммо абадий қасам тураверади.

Агар биров абадий қасам ичиб, хотинига «Мен сенга абадий яқинлик қилмайман», деган бўлса ва тўрт ой ўтса, бир боин талоқ тушади. Кейин уни иккинчи марта никоҳлаб олиб, яна яқинлик қилмай юраверса, тўрт ой ўтгандан кейин яна битта боин талоқ тушади. Учинчи бор никоҳлаб олиб, яқинлик қилмай юраверса, яна битта боин талоқ тушади. Шунда ийло тугайди, аммо қасам давом этаверади. Ана ўша битта-битта бўлиб, учтага етган талоқдан кейин аёл бошқа эрга тегиб, ундан ажраб, яна аввалги абадий яқинлашмаслик ҳақида қасам ичган эрига никоҳланса ва эр унга яқинлик қилса, қасамини бузгани учун каффорот беради. Аммо ийло сабабидан талоқ тушмайди. Чунки ийло уч талоқ тушиши билан тамом бўлган.

Ийлодан қайтиш эрнинг хотинга жинсий яқинлик қилиши билан бўлишини билдик. Аммо баъзи вақтларда эр жинсий яқинликдан ожиз бўлиб қолиши мумкин. Бундай ҳолатларда масала қандай бўлиши келаси матнларда баён қилинади.

Агар икковларидан бирининг беморлиги туфайли ёки бошқа сабабга кўра эр яқинлик ила қайтишдан ожиз бўлса, «Мен унга қайтдим», дейди. Агар

муддат тугашидан олдин қодир бўлиб қолса, қайтиши жинсий яқинлик билан бўлади.

Яъни эр жинсий яқинлик қила олмай, қайтганини сўз билан эълон қилганидан кейин тўрт ой муддат чиқмай туриб, яқинликка қодир бўлиб қолса, гап беҳуда бўлади ва жинсий яқинлик қилиши лозим бўлади.

«Сен менга ҳаромсан», деганда зиҳорни ёки уч талоқни, ёхуд ёлғонни ният қилган бўлса, юқорида айтилгани каби ният қилгани бўлади. Агар ҳаром қилишни ният қилган бўлса, ийло бўлади.

Агар ўша гапида талоқни ният қилган ёки ҳеч нарсани ният қилмаган бўлса ҳам, шунингдек, «Ҳар бир ҳалол менга ҳаромдир», деганида бир боин талоқ тушади.

Чунки бу лафзлар киноя билан айтилган талоқ бўлади («Кифоя» китобидан олинди). *Валлоҳу аълам.*

372-САВОЛ

Ассалому алайкум! Турмуш ўртоғим чет элда тадбиркорлик билан шуғулланадилар ва уч ойда бир уйга келиб, бир ой туриб, яна кетадилар. Эркак киши оиласиз ва аёлсиз яшаши мумкинми? Бу шариятга ва саломатлигига тўғри келадими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Албатта, эр-хотиннинг бирга яшаши афзал. Оила бус-бутун, бир ерда истиқомат қилишига нима етсин! Аммо баъзида зарурат юзасидан маълум муддатга оиладан йироқда яшаш эҳтиёжи туғилади. Инсон ҳаёти, ундаги турли вазиятлар шуни тақозо қилади. Мазкур ҳолат ҳар замон ва ҳар маконда бўлиб келган. Бу масалани эр-хотин, оиланинг бошқа аъзолари биргаликда ҳал қилиб, ажралмасдан, бирга яшаш

чораларини кўриш керак. Лекин шариатда бу нарса хусусида тақиқ йўқ. Уч ойда бир келиб, бир ой туриб қайтиб кетишини айтяпсиз. Чет элда ишлаб, йилда бир келадиганлар ҳам бор. *Валлоҳу аълам.*

373-САВОЛ

Ассалому алайкум! Эр хотинини алдаб яшаши тўғрими? Ёлгон аралашса, бу оила мустаҳкам бўла оладими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Алдаш яхши эмас, албатта. Аммо оиланинг мустаҳкам бўлиши ва алдов бўлмаслиги учун аёл ҳам ҳаракат қилиши, бунга ўз хиссасини қўшиши зарур. *Валлоҳу аълам.*

374-САВОЛ

Ассалому алайкум! Эрим менга уйланишдан аввал яширин никоҳда бўлган экан. Икки йил у аёли билан яшамаган, кўришмаган. Шу орада менга уйланган. Яқинда биринчи хотини қайтиб келиб, учрашиб юришибди экан. Бу зино ҳисобланадими ёки ҳалолми? Менинг бу вазиятда ўрним қандай?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Муносабатларининг ҳалол ёки ҳаромлиги уларнинг орасида никоҳ бор ёки йўқлигига қараб билинади. Сиз эса сабр қилганингиз яхши. Оиланинг бузилиши жуда осон иш. Уни имкон қадар сақлаб қолишга ҳаракат қилиш лозим. Бундай ҳолатлар ўткинчидир. Ҳар доим бир хил бўлмайди. Ҳиссиётга берилиб, шошқалоқлик билан хато қилиб қўймаслик керак. Турмуш ўртоғингиз ўзи қилган ишлари учун ўзи жавобгар, сиз унинг нима қилаётганини «текшириб», «пойлаб», «аниқлайман,

деб овора бўлманг. Бундай қилсангиз, фақат ишни чигаллаштирасиз. Сиз Аллоҳ учун солиҳа аёл бўлишга интилаверинг, ажр оласиз, иншааллоҳ. *Валлоху аълам.*

375-САВОЛ

Ассалому алайкум! Менинг ушбу хатни ёзишимга сабаб шуки, жуда мушкул вазиятга тушиб қолдим. Ота-онам «Уйланасан!» деб сиқувга ола бошлагач, ўзлари топган қизга уйланишга рози бўлдим. Бу қизнинг оиласи оддий, камбағал оила экан. Тўйгача анча учрашиб юрдик. Шу вақт давомида унда биронта ҳам айб-нуқсон кўрмадим.

Тўйимиз 2015 йилнинг куз ойларида бўлиб ўтди. Ҳамма нарса шундан кейин бошланди.

Келин биринчи кундан белини ушлаб, оғрийдиган одат чиқарди. Мен оддий шамоллаш бўлса керак, деб дори-уколлар олиб келиб бердим. Аммо унинг касаллиги тобора зўрайгандан-зўрайди. Уйдагилар ҳам, мен ҳам нима бўлаётганидан хавотирда эдик. Шу алфозда шифохонага олиб бордик. У ерда аппаратга тушди ва буйрагида тоши борлиги аниқланди. Шифокорлар тезда пойтахтда жарроҳлик амалиёти ўтказиш кераклигини, бу аҳволда ҳомиладор бўлиши мумкин эмаслигини айтишди.

Уйимиздан «Тез ёрдам» машинаси аримай қолди. Кўни-кўшни, маҳалла-кўйга шарманда бўлдик. Аёлимдан: «Бу нарса олдин ҳам безовта қилармиди?» деб сўрадим. У эса бир-икки йил олдин бир безовта қилганини, ота-онасининг лоқайдлиги туфайли докторга кўринмаганини айтди.

Ота-онам менинг бахтимни ўйлаб, Самарқандга олиб боришди. Бу ердаги шифокорлар ҳам тошни

ололмаслигини, белда кучли оғриқ борлигини айтиб, Тошкентга бориш кераклигини таъкидлашди. Охири пойтахтга олиб бордик. Тошкентга ушбу касаллик билан оғриб борганлар сони кўп экан, навбатга ёздириб, қайтдик.

Янги тушган келин рўзгор ишларини қила олмасди. Ўзидан уялиб, белида кучли оғриқ бўлса-да, қимтиниб-қимтиниб иш қилишга ҳаракат қиларди. Хуллас, хотиним беморлиги туфайли вазифасини бажара олмади.

Шу вақт ичида шунча воқеалар бўлса-да, унинг бевфаросат уйидагилари – ота-онасининг парвойи фалак эди. «Менинг қизимга нима бўляпти?!» деб ташвишга ҳам тушишмади.

Биргина укаси ҳаммаси учун балогардон бўлди. Шу орада узоқ-яқиндаги фолбинлар ва кинначиларга борилди, хуллас, ирим-сиримларнинг ҳаммаси қилинди. Ота-онам келин олсам, роҳатини кўраман, деб қилган нияти амалга ошмаганидан юзим шувут бўлди. Уйдагилар ҳам, мен ҳам бу бўлаётган ишлардан қарахт бўлиб қолган эдик.

Келиннинг аҳволи борган сари ёмонлашаётгани ва онамнинг қон босими борлиги учун унга уйида туриб туришини айтдим. Шундай қилиб, у қизлик уйида яшай бошлади.

Кейин уйдагилари Бухорога олиб боришди, у ердигилар ҳам Тошкентга олиб бориш кераклигини айтишган. Ота-онамнинг бу ишлардан асаблари чарчади. Ниҳоят, менга бу касал хотиндан воз кечишим кераклигини айта бошлашди.

Тошкентда жсарроҳлик амалиётини қилдириш анча қиммат бўлгани учун укасига харажатнинг ярим пулини уйдагилардан олиб бердим (бунга отам

хотинимдан ажрашиш шартини кўйиб, рози бўлди). Мен учун муҳими унинг соғлиги эди.

Хуллас, келиннинг навбати келганидан сўнг укаси Тошкентга олиб борди. Мен унинг турмуш ўртоғи бўлсам-да, ортидан боролмадим. Чунки отам билан онамнинг юзидан ўтолмадим.

Амалиёт яхши ўтди. Шифокорга қўнгироқ қилганимда ҳаммаси жойида эканини, бир ҳафта-ўн кундан сўнг у буткул соғайиб кетишини, кейин бемалол ҳомиладор бўлиши ва уй юмушларини бажара олиши мумкинлигини айтди. Хотиним укаси билан жарроҳлик амалиётидан сўнг икки кун ўтгач, уйига қайтди.

Ҳозир ҳам ота-онасининг уйида. Кейинроқ оиламни тиклаш мақсадида қариндош-уруғлардан ёрдам сўрай бошладим. Чунки уйда ҳамма менга қарши — келин кўзларига ёмон кўриниб бўлганди. Онам эса шифокорларнинг «Тош бунчалик оғриқ бермайди», деган гапидан сўнг «Бунинг эскича касали бор, энди умуман тўғрилаб бўлмайди», деган гапларни қўниқўшинидан эшитиб, хавотирга тушиб қолган.

Охири мени онам билан акам тушунишди. «Майли, бир имкон берамиз», дейишди. Фақат отам буткул оёқ тираб олган.

Отамнинг бу қаршилигига бефаҳм, бефаросат қайнотамнинг бир келганида: «Мен касал хотин билан йигирма беш йил яшадим», дегани сабаб бўлди. Шунинг учун «Ўғлим ҳам касал хотин билан яшайдими?» деб отам хавотирга тушиб қолган.

Шундан сўнг қишлоқдан амакимни чақириб, дадамни кўндиришини айтдим. Дадам ҳар доимгидек, «Йўқ, менинг ўғлимга касал хотин керак эмас!» деб туриб олди. Амаким: «Даданг нега бундай деяпти?!

Юр, қани бир кўриб келайлик-чи!» деди ва йўлга отландик. Бориб, уни кўрдик, аҳволи яхши, «Амалиётдан кейин дори-дармонлар ёзиб беришган эди, шуларни ичиб турибман», деди.

Қисқаси, амаким ва бошқа қариндошлар ҳам дадамни кўндиролмаслигини айтишди.

Бошимдан ўтказганларим мана шулардан иборат. Шундай қилиб, мен аросатда қолдим: бир томондан аёлимдан кечиб юборай десам, биринчи турмушим, у ҳам яшай, деб келган. Иккинчи томондан отам норози бўлиб турса-да, турмуш қилаверсам, кейинги ҳаётим қандай бўларкин?! Шундан кўрқяман. Бу масалада маслаҳат беришларингизни илтимос қилиб сўрайман.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Аввало, сизлар оила аъзосини, инсонни, аёлни келин қилиб олиб келганларингизни унутманглар. Фараз қилинг, келинмас, сиз шу дардга чалиндингиз. Сизни касалманд деб, шарманда қилиб ташлаб кетишса, маъқул бўлармиди?

Уйдан «Тез ёрдам» машинаси аримай қолиши шармандалик эмас, «узоқ-яқиндаги фолбинлар ва кинначиларга борилгани, хуллас, ирим-сиримларнинг ҳаммаси қилингани» шармандалиқдир аслида.

Келин сизнинг никоҳингизга ўтган вақтдан бошлаб сиз унга масъулсиз. У ўзини сизга топшириб, сиз учун бутун яқинларидан кечиб келган! Уйдагилари қарамагани учун уларни «бефаросат», деб айбланманг. Қайна-на-қайнотангиз сизга ҳақиқий ота-онадек, уларни ҳақоратлашга ҳаққингиз йўқ.

Ўзингиз ҳам бир кизни дунёга келтиринг, йигирма йил авайлаб-асраб, тарбия қилинг. Минг орзу-ҳаваслар билан узатинг-да, ярим йилда «Касалманд экан, чўри-

ликка ярамади», деб пешонангизга олиб келиб ташлашсин! Қандай бўлади?!

Кимнингдир сабри, яна кимнингдир асаби тугаган, деяпсиз. Қанча вақт ўтди ўзи?! Бир ниҳол янги ерга кўчиб, ўзини тутгунича вақт керак-ку. У эса одам! Оила оила бўлиб кетиши учун камида ўн йил вақт кетади.

Хизматга ярамаганини гапиряпсиз-у, ўзингиз даволанишини тўла таъминлай олмадингиз, буни тан олишингиз керак.

«Эскича касал экан», деган гаплар – беҳуда, бўлмаган гаплар. Бўйрагида тоши борлигини ҳамма шифокорлар тасдиқлашибди-ку!

Аллоҳдан кўркиш керак! Дарров олиб келинг! Иншааллоҳ, ҳаммаси яхши бўлади. Мабодо касалманд ёки яшашга ярамайдиган бўлса, ажрашиш қочмайди. Бунинг учун аввал имконият бериш, сабр қилиш лозим. Ана ўшанда виждон азобида қолмайсиз. **Валлоҳу аълам.**

376-САВОЛ

Ассалому алайкум! Менга ёрдамингиз жудаям зарур. Турмуш ўртоғим хиёнат қилди. Лекин мени яхши кўради. «Нега унақа қилдингиз?» десам, «Билмайман», дейди. «Сендан айб тополмайман. Ўзинг яхшисан. Уларнинг ҳеч қайсиси билан сени қиёсламайман. Сенинг камчилигинг йўқ мен учун. Аммо уйда мени тортадиган «магнит» йўқ. Менга ёрдам бер, бу йўлга бошқа кирмай», деб нажот қутяпти.

Саволим шуки, хўжайинимга ёрдам бериш учун нима қилсам бўлади? Қандай йўл тутсам, эрим кўпроқ менга ва уйга талпинади? Олдиндан раҳмат.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Бу биргина жавоб билан айтиладиган нарса эмас. Сиз тажрибали инсон билан мутасил маслаҳатлашиб туришингиз керак. Ҳақиқатда, эркакнинг бундай ишга қўл уриши турли сабабларга кўра бўлади, бу қилган иши, албатта, аёлида кўнгли йўқ, дегани эмас. Аввало, турмуш ўртоғингизни кечиринг, айбланг, уриш-жанжал чиқарманг. Қилган хиёнатини эсга олманг, мутлако унутинг. Бу мавзуда қайтиб гаплашманглар. Уйдаги муҳитни янгиланг. Ўзингизга қаранг. Турмуш ўртоғингизга эътиборни кучайтиринг. Муаммоси нимада эканини аниқланг ва уни ҳал қилишга ёрдам беринг, ҳеч бўлмаса таскин бериш, ҳамдард бўлиш билан кўмаклашинг. Эркак уйдан асосан сокинлик истайди, сиз унга ана шу нарсани таъминлаб беринг.

Саволлар бўлса, бемалол. Бўлган иш мусибат эмас. Бу ҳаётингизни яхшилаш учун бир фурсатдир. *Валлоҳу аълам.*

377-САВОЛ

Ассалому алайкум! Хайрли ишларингиздан Аллоҳ таоло рози бўлсин.

Эрим намоз ўқимайди, ҳалол-ҳаромга ҳам унчалик эътибор бермайди, оғзига келган гап билан болаларни ҳам, мени ҳам ҳақорат қилаверади. Турмушга чиққанга олти йил бўлди. Шундан бери «Намоз ўқинг, динни ўрганинг, бундай юришингиз катта гуноҳ. Майли, олдин билмайман, дердингиз, энди билдингиз-ку», десам ҳам қулоқ солмайди. Ҳар доим жанжал мен тарафдан шу мавзуда бўлади. Ҳатто «Сиз билан ажрашаман! Тўкин яшамасам ҳам, болаларимни исломий тарбиялайман», деб айтишгача бордим. Чунки 5 ёшли қизим мен билан намоз ўқийди, аммо ўғлимга:

«Кел, сен ҳам намоз ўқи», десам, «Дадам ўқимайдику», дейди.

Бу ҳолатлардан, айниқса болаларим тарбиясидаги ўзгаришлардан хавотирдаман. Қандай йўл тутишни билмаяпман. Сиз азизларнинг маслаҳатларингизга муҳтожман. Жавоб учун олдиндан раҳмат!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Албатта, бу ачинарли ҳолат. Аммо шуни билингки, эрингизнинг қилмишларига сиз жавобгар эмассиз. Сабр қилинг ва Аллоҳдан сўранг. Эрингизга яхшилик ва мулойимлик билан тушунтиришга ҳаракат қилинг. Агар шунда ҳам жанжал чикса, индамай кўяверинг. Сиз Аллоҳ учун итоаткор жуфт ва яхши она бўлаверинг. Қолганини Ўзига топширинг. Ўзи ҳар ишга қодир Зот. Хотиржам бўлинг, иншааллоҳ, ҳаммаси яхши бўлади. *Валлоҳу аълам.*

378-САВОЛ

Ассалому алайкум! Эрдан сўрамай, ота уйига бориш мумкинми? Агар мен бирор айб иш қилсам, эрим доим уйга боришимни тақиқлайди. Шу иши тўғрими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Эр аёлни ҳафтада бир марта ўз ота-онасининг олдига чиқишини ва уларни аёлнинг олдига киришларини ман қила олмайди, деган гап бор. Лекин сиз барибир эрингизнинг изнисиз уйдан чиқмаганингиз маъқул. У сизни ҳукукингиздан маҳрум қилса, ўзи жавобгар бўлади. Аммо сиз буни деб ўз бурчларингизни бузманг. *Валлоҳу аълам.*

379-САВОЛ

Ассалому алайкум! Мен эрим билан Москвадаман. Ёшим 21 да. Биласизми, эримга қанча меҳр-мурувват кўрсатсам ҳам, мени уриб-сўкиб, хўрлайди, ҳатто онамга қўнгироқ қилдиргани қўймайди. Кеча ҳам жуда қаттиқ урди. Бошқа чидаёлмай: «Уйга кетман», десам, «Тўғри онангникига кет», деяпти. Лекин қайнонамнинг кўлида 2 яшар қизчам қолган. Уни менга беришмайди. Нима қилай, маслаҳат беринг, илтимос! Менга ёрдамингиз жуда зарур. Қайнамам ҳам, қайнотам ҳам фақат ўглининг тарафини олишади.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Бундай масалаларни ҳамма жамланиб, бир мажлисда ҳал қилиш керак. Ёнингиздаги яқинларингиздан ёки каттароқ кишилардан ёрдам сўранг. Сизга зулм қилаётган бўлса, безътибор бўлишмасин. *Валлоҳу аълам.*

380-САВОЛ

Ассалому алайкум! Жинсий алоқадан кейин ғусл қилиб бўлган эр ёки аёл ғусл қилмаган жуфтига қараши ёки тегиниши мумкинми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Жунубликдан кейинги ғусл асосан ибодатлар учун, қолаверса, покланиш учун қилинади. Жунуб кишига то ғусл қилмагунича фақатгина ибодат қилиш жоиз эмас. Бошқа ишларни бажарса бўлаверади. «Жунуб киши бошқага қараши жоиз эмас» ёки «Жунуб кишини кўриб қолган кишига ҳам ғусл вожиб бўлар экан» ва шунга ўхшаш гаплар асоссиз, мантиқсиз гаплардир. *Валлоҳу аълам.*

381-САВОЛ

Ассалому алайкум! Узр, бу саволни кўпчиликдан сўраб, жавоб ололмадик. Эр хотинининг авратини кўрса ва ушласа ёки хотин эрининг авратига кўзи тушса бўладими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Эр-хотин орасида аврат йўк. Эр-хотин бир-бирларининг бутун баданларига назар солишлари ва ушлашлари мумкин.

Аллоҳ таоло Маъориж сурасининг 29-30-оятларида шундай марҳамат қилади:

وَالَّذِينَ هُمْ لِأَعْيُنِنَا حَفِظُونَ ﴿٢٩﴾ إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا
مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ﴿٣٠﴾

«Ва улар ўз фаржларини сақлайдиганлардир. Илло, ўз хотинлари ёки мулки бўлганлардан (сақла-масалар), улар маломат қилинмас».

Яъни мўминлар шаръий бўлмаган жинсий алоқадан фаржларини сақлайдилар. Фақат жуфтлари ёки чўрилари билан жинсий алоқада бўладилар ва бунинг учун маломат қилинмайдилар. Эркаклар ўзларига ҳалол жуфтлари билан жинсий алоқага киришишлари жоиз бўлганидан кейин уларнинг авратларига назар солиш ва ушлаш мумкинлиги авлороқ. Бу гап аёллар учун ҳамдир. *Валлоҳу аълам.*

382-САВОЛ

Ассалому алайкум, Одинахон опа! Биз оилада уч фарзандмиз: акам, укам ва мен. Аслида бошқа вилоятда яшаймиз, лекин ҳозир ўқишимиз туфайли акам билан Тошкентдамиз. Онам эса асли тошкент-

лик. Таътил бошланганидан кейин укам билан онам бизни кўргани келишди. Аксига олиб, бувим йиқилиб тушдилар ва ётоққа михланиб қолдилар. Уларни бу ҳолатда ташлаб кетишга онамнинг кўнгли бўлмапти. Бувим ҳам кетишларини хоҳламаяптилар. Лекин бувимнинг онамдан ташқари яна учта қизлари бор. Дадам эса уйда ёлғиз қолганлар. У киши ҳам онамнинг тезроқ қайтишларини истаяптилар. Агар тез уйга келмасалар, рози эмасликларини билдирдилар. Мен ҳам онамга: «Эрнинг розилиги биринчи навбатда туради», деяпман, лекин улар бувимни ташлаб кетмасликларини айтяптилар. Онамнинг бу иши тўғрими? Оиламизда қийин вазият юзага келган. Ўзи олдиндан ҳамма бир-бири билан иноқ эмас, барча асабий. Ота-онам ибодатда эмас, лекин биз фарзандлар фарз амалларни бажаришга ҳаракат қиламиз. Ота-онамизнинг аҳил эмасликлари бизга ҳам ўз таъсирини кўрсатяпти. Ҳаётимда бир неча бор жонимга қасд қилмоқчи ҳам бўлганман. Лекин Худодан кўрқаман, у дунёдаги бундан минглар баробар аянчлироқ жазо мени бу ишни қилишдан тўхтатган. Мен ҳижобдаман. Бунга дадам қарши бўлганлар, лекин мен ўз аҳдимдан қайтмаганман. Онам ҳам биз учун чидаб яшаб келяптилар. Агар онамнинг ажрашишларига розилик берсам, нотўғри бўлмайдими? Вақтингизни ажратиб, ёрдамингизни аямаётганингиз учун катта раҳмат! Илтимос, менинг қалбимга таскин бўладиган ва албатта, Парвардигоримнинг розилигига етиштирадиган тўғри йўлни кўрсатинг!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Мен имкон қадар насиҳат қилиб, сизга ёрдам қўлини чўзишга ҳаракат қиламан. Аммо бу

нарсa бир неча сатрларни қоралаш билангина амалга ошиб қолмайди. Бунинг учун бир неча бор суҳбатлашиш керак. Ҳозирча айтадиганим: аввало, ўз хато-камчилигингизни идрок қилиб, тан олибсиз, шунинг ўзи катта бахт. Бу вазиятни ислоҳ қилиш учун ташланган энг катта қадам. Шунини идрок қилишни насиб этган Зот уни ислоҳ этишни ҳам насиб айласин. Ота-онангизнинг ўзаро муносабатлари борасида шунини билингки, бу ишни ўзларига кўйиб беринг. Қарорни ўзлари қабул қилишсин. Чунки улар ёши катта одамлар, тажрибалари ҳам кўпроқ, турмуш уларники. Сиз эса фақат уларни эҳтиром қилиш ва уларга яхши муносабатда бўлиш билан чекланинг. Ҳақларига дуода бўлинг. Атрофдагилар билан бўладиган муносабатлардаги бизнинг энг катта хатоимиз шуки, биз ўзгаларга уларнинг тутумлари ҳамда қилмишларига яраша муомалада бўламиз. Муомала-муносабатлардаги кўпчилик англамайдиган энг нозик нуқталардан бири мана шудир. Ота-она «бўйсунмади» деб, эр «итоат этмади» деб, хотин «адолат қилмади» деб, яна баъзилар «яхшилиқ қилмади» деб, нотўғри фикр юритади, нотўғри хатти-ҳаракат қилади ва нотўғри гап гапиради. Бор муаммо шу ердан келиб чиқади. Аслида биз уларга қилмишларига яраша эмас, ўзимизга нима юклатилган бўлса, шунга қараб муносабатда бўлишимиз керак. Мен бандаман, Аллоҳ менга фалон-фалон нарсани буюрган, ҳадисда бундай дейилган, ундай қилиш суннатдир, деб бандалик бурчимизни, мўминларнинг биздаги ҳаққини билиб, шунга яраша амал қилишимиз лозим. Шунга кўра ўзингиздаги камчиликларнинг сабабини отангизга боғламанг. Аллоҳдан сўраган ҳолда, секин-аста ислоҳ сари ҳаракат қилаверинг. Сабрли ва кечиримли бўлинг. Яхшиликни умид қилинг. Аллоҳ ҳар ишга қодир Зот.

«Аёл киши эрнинг олдида бўлиши керакми ёки ота-онасининг ёнида?» деган саволга, албатта, аёл эри билан яшаши кераклигини айтаман. Аммо шу билан бирга, у ўз ота-онасига яхшилик қилишдан, зиёратларига боришдан маҳрум бўлмаслиги керак. Аллоҳ мададкор бўлсин! **Валлоху аълам.**

383-САВОЛ

Ассалому алайкум, Одинахон опа! Менинг турмуш курганимга 6 йил бўлди. Ҳозирги кунда эрим чет элда ишлаб юрибди. Қайнонам билан ўтираман. Эримнинг иши чет элдалиги учун қайнонам: «Эрингизнинг олдида кетасиз, бўлмаса эрингиз айниб кетиши мумкин», деяптилар. Мен кетишни хоҳламаман. Сабаби, у ерда биз қайнонам, унинг эри ва болалари билан яшашимиз керак бўлади. Ўғиллари ҳам катта бўлиб қолишган.

Аллоҳга шуқр, ўқиб, анча тушуниб қолганим сабабли номаҳрамлар билан бир уйда яшагим келмаяпти. Сизга саволим шуки, мен уйимдагиларга – қайнонам, қайнотам ва эримга «Алоҳида квартирада яшаймиз», дейишга ҳаққим борми? Ёки сабр қилиб, номаҳрамлар билан яшаганим яхшими? Эрим илмсизлиги учун гапирсам, тушунмаяпти. Кетмай десам, эримнинг айниб кетишидан қўрқяман. Илтимос, маслаҳат беринг. Аллоҳ қилаётган савоб ишларингизнинг ажрини кўпайтириб берсин. Омин!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Агар эрингизнинг сизга эҳтиёжи тушаётган бўлса, борганингиз яхши. Бу оиланинг хотиржамлиги учун ҳам керак. Сиз Аллоҳдан сўраб, Ўзига таваккул қилиб бораверинг-чи, балки ҳолат сиз айтгандан кўра яхши бўлиб қолар. Эҳтимол, турмуш

ўртоғингизга мулойимлик билан тушунтириб борсангиз, шароитни яхшилашга уринар. *Валлоху аълам.*

384-САВОЛ

Ассалому алайкум! Саволим шуки, мусулмон, ибодатли, ҳожи бир киши иккита фарзанди, севиб яшаётган, унга ишонган, ибодатли муслима аёли бор бўла туриб, иккинчи бир номахрам аёлни ёқтириб қолиши шайтондан эмасми? Бу ишни аёлидан яширса, агар билиб қолса, ҳар хил ноаниқ ёлгон гаплар ёки ҳийлалар ишлатса бўладими? Бу вақтинчалик бўлса, яъни эр у аёлни синаб кўриб, уйланганидан кейин аёлига айтмоқчи бўлса-чи?! Эркак аёлига: «Сендан бошқасини севмайман, бошқага уйланмайман, жаннатда фақат сен билан бирга бўлишни хоҳлайман», деб ваъда берган бўлиб, кейинчалик ваъдасини бузса бўладими? Қуръон ёки ҳадисда биринчи хотиннинг розилигисиз, унинг қалбига озор бериб, алдаб ҳам уйланса бўлади, деган маънода далил борми? «Хотиндан розилик керакмас», демоқда, аммо севган, тақволи эр қандай қилиб бир умр аёлининг қалбига озор бериб яшаши мумкин?

ЖАВОБ: Бисмиллахи роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Ҳар ким қилган иши учун ўзи жавобгар. Саволларингизга жавобни ўзингиз билиб турибсиз. Қуръон ёки ҳадисда: «Биринчи хотиннинг қалбига озор бериб, алдаб уйланса бўлади», деган маънода далил йўқлигини ҳам, қайси маънода далил борлигини ҳам биласиз. Бундай можароларда икки томонни эшитмай туриб, бирор нарса дейиш мушкул. *Валлоху аълам.*

385-САВОЛ

Ассалому алайкум ва роҳматуллоҳи ва барокатуҳ. Устоз, менинг турмуш ўртоғим тожик, ўзим эса ўзбекман. Уларнинг тилида оналарини «ача» деб аташар экан. Эрим ҳам шуни хоҳлайди, мен эса фарзандим мени «умми» деб аташини истайман. Бунга менинг ҳаққим борми? Гуноҳкор бўлмайманми? Аллоҳ рози бўлсин.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом ва роҳматуллоҳи ва барокатуҳ. Буни эрингизга тушунтириб, келишиб олсангиз, яхшироқ бўлади. «Умми» деб аташни исташингизда гуноҳ йўқ. *Валлоҳу аълам.*

386-САВОЛ

Ассалому алайкум! Турмуш ўртоғим беш йилдан бери Россияда ишлайди. Келганида «Кетмайман», деган эди. Лекин учта бола билан яна ташлаб кетяпти. Мен қаршилик қилсам ҳам, қулоқ солмаяпти. Моддий тарафдан қийналмаймиз, лекин болалар тарбияси ўзимга қоляпти. Аёлнинг эрига қаршилик қилишга ҳаққи борми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Ҳақларингиз поймол бўлаётган бўлса, уларни талаб қилишга ҳаққингиз бор, албатта. Фарзандлар тарбияси учун эрингиздан бирга яшашни талаб қилишингиз жоиз. *Валлоҳу аълам.*

387-САВОЛ

Ассалому алайкум! Турмуш ўртоғим менга билдирмасдан, дугонаманни хотин қилиб олган. Шунга ҳеч ҳам чидай олмаяпман. Менга жуда алам қиладигани шуки,

эримнинг ҳамма айтганларини бажарар эдим. Ҳалигача бирор марта кўчага ундан сўрамасдан чиқмаганман. Хўжайиним уни олиб келмоқчи бўлган эди, «Унда мен уйдан чиқиб кетаман», деб кўнмадим. Эримдан кўнглим совиб кетган. Мен қандай йўл тутай?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Сиз барча амалларингизни Аллоҳнинг розилиги учун қилинг. Турмуш ўртоғингизнинг розилигини ҳам Аллоҳнинг розилиги учун олинг. У кишига Аллоҳнинг розилиги учун итоат қилинг. Шунда ҳаммаси ўрнига тушади. Шунда сизнинг фикрларингиз ва амалларингизга шайтон аралаша олмайди. Сиз турмуш ўртоғингиз устингизга уйланса, норози бўлишга, кўнглингиз совишига, итоат қилмай қўйишга эмас, солиҳа аёл бўлишга буюрилгансиз. Ҳамма ўз қилмиши учун ўзи жавобгар. Мабодо у киши ноҳақлик қилаётган бўлса, албатта жавобини беради. Кўнглингизни Аллоҳга боғланг. Бандалигингиз билан ҳузурланинг. Аллоҳ сизни офиятда қилсин! **Валлоҳу аълам.**

АҚИЙҚА

388-САВОЛ

Ассалому алайкум! Онажонимнинг ёшлари олти-миш олтида. Болалик чоғларида ақийқа қилиб, кўй сўйилмаган экан. Шу сабабли ҳозирги кунда ўзларига атаб кўй сўйсалар бўладими?

Сўйилган кўйни қандай тақсимлаш лозим? Жавоб учун олдиндан раҳмат!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Онажонингиз ўзларига атаб энди кўй сўймайдилар. Чунки кўй гўдак улғайгунча бўлган муддатда сўйилади. Сўйишдан мақсад эса – унинг эсон-омон вояга етиб олишини таъминлаш. Энди онангизда бунга эҳтиёж қолмаган.

Ақийқага сўйилган ҳайвоннинг гўштидан маълум қисмини ўша хонадон эгалари ҳамда туғилган чақалоқнинг онаси учун олиб қолиб, қолганини фақир-мискинларга тарқатиб берилса, мақсадга мувофиқ бўлади. Шунингдек, у гўшдан кўни-кўшни ва дояга ҳам берилса бўлади. *Валлоҳу аълам.*

389-САВОЛ

Ассалому алайкум! Илмингизнинг зиёда бўлишини Аллоҳдан тилаган ҳолда саволимга жавоб сўрамоқчи эдим. Фарзанд кўрганда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламдан суннат бўлган соч олиш ва ақийқа каби барча амалларни билмоқчи эдим. Улар қай тартибда бажарилади?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом!

«Акийка» луғатда «ёрмоқ» маъносини англатиб, аслида янги туғилган боланинг сочига нисбатан қўлланган. Шаръий истилоҳда эса «Акийқа – ният ва махсус шартлар билан Аллоҳ таолога шукр сифатида фарзанд номидан сўйилган жонликдир».

Шариат таълимотларида таваллудининг еттинчи куни боланинг сочини олиб, ўша соч оғирлигида кумуш садақа қилиш тавсия этилади.

Соч бошдан ажратиб олингани учун бу маросим «акыйқа» дейилади.

Ўша муносабат ила сўйиладиган қўй ҳам «акыйқа» деб номланган.

Истеъмолда шу маъно кўп ишлатилгани учун «акыйқа» деганда фақат янги фарзанд туғилиши муносабати ила сўйиладиган қўй ва ташкил этиладиган маросим тушуниладиган бўлиб қолган.

Акийқани Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ўзлари ҳам қилганлар.

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه: أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم عَقَّ عَنِ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ رضي الله عنهما كَبْشًا كَبْشًا. رَوَاهُ أَصْحَابُ السُّنَنِ.

Ибн Аббос розияллоҳу анҳумодан ривоят қилинади.

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам Ҳасан ва Ҳусайн розияллоҳу анҳумога биттадан кўчкор сўйиб, акыйқа қилдилар».

«Сунан» эгалари ривоят қилганлар.

Имом Ҳасан билан укалари имом Ҳусайннинг ораларида ўн бир ой фарқ бўлган.

Ушбу ҳадиси шарифдан ўғил болага албатта иккита қўй сўйиб ақийқа қилиш шарт эмаслиги, битта қўй сўйса ҳам бўлавериши келиб чиқмоқда. Чунки Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ўз набираларига биттадан қўчқор сўйганлари шуни кўрсатади.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам умматларига ақийқа қилишни тавсия этганлар.

عَنْ سَلْمَانَ بْنِ عَامِرِ الضَّبِّيِّ رضي الله عنه ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ :
 مَعَ الْغُلَامِ عَقِيْقَةً ، فَأَهْرِيْقُوا عَنْهُ دَمًا وَأَمِيْطُوا عَنْهُ الْأَذَى . رَوَاهُ
 الْخَمْسَةُ إِلَّا مُسْلِمًا .

Салмон ибн Омир Зоббий розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади.

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам: «**Ғулом ақийқаси биландир. Унинг учун қон оқизинг ва ундаги нопокликни кетказинг**», дедилар».

Бешовларидан фақат имом Муслим ривоят қилмаган.

Ушбу ҳадисдаги «**Ғулом ақийқаси биландир**» жумласи «янги туғилган боланинг ақийқаси ўзи билан», деб тушунилади. Бу ҳар бир янги туғилган болага ақийқа лозим, деганидир.

«**Унинг учун қон чиқаринг**». Яъни «янги туғилган фарзанд шарафига жонлиқ сўйинг». «...**Ва ундаги нопокликни кетказинг**». Туғилган боладаги нопоклик деганда дунёга келган пайтида унга ёпишиб тушган қон, соч ва шунга ўхшаш баъзи нарсалар тушунилади.

عَنْ سَمْرَةَ رضي الله عنها ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ : كُلُّ غُلَامٍ رَهِيْنَةٌ بِعَقِيْقَتِهِ
 تُذْبَحُ عَنْهُ يَوْمَ سَابِعِهِ وَيَحْلَقُ وَيُسَمَّى . رَوَاهُ أَصْحَابُ السُّنَنِ .

Самура розияллоҳу анхудан ривоят қилинади.

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам: **«Ҳар бир ғулом ақийқаси гаровидир. Унинг учун еттинчи куни сўйилур, сочи олинур ва исм қўйилур»**, дедилар».

«Сунан» эгалари ривоят қилганлар.

Ушбу ҳадиси шарифда янги туғилган фарзандга оид бир неча амаллар зикр қилинмоқда:

1. «Ҳар бир ғулом ақийқаси гаровидир».

Демак, ҳар бир янги туғилган фарзанднинг баъзи бир ишлари унга ақийқа қилишга боғлиқ бўлиб турар экан. Агар ақийқа қилинса, ўша ишлар юзага чиқади, бўлмаса, худди гаровга олингандай, юзага чикмай тураверади.

Баъзи уламоларимиз, жумладан, имом Аҳмад ибн Ҳанбал ва Ато Хуросонийлар айтишадики, «Гўдаклигида ўлган фарзанднинг ўз ота-онасига шафоатчи бўлиши унинг ақийқасига боғлиқдир. Агар унга ақийқа қилинган бўлса, киёматда жаннат эркатоиларидан бўлади ва: «Агар жаннатга олдин ота-онам кирмаса, мен кирмайман», деб туриб олади. Шундай қилиб, у ўз шафоати ила ота-онасининг жаннатга киришига сабаб бўлади».

Ҳанафийларнинг наздида ақийқа мубоҳ амал бўлиб, гўдакнинг етти кунлигида қилинади ва ўша куни сочи олиниб, садақаси берилади.

2. «Унинг учун еттинчи куни сўйилур».

Ақийқа фарзанд туғилганининг еттинчи куни қилинади. Агар еттинчи куни имкони бўлмаса, ўн тўртинчи ёки йигирма биринчи куни қилса ҳам бўлади.

Айнан еттинчи куннинг тайин қилиниши ҳикмати тўғрисида сўз юритган уламолар: «Шунда дунёнинг кунларида бир кундан яшаб ўтган бўлади», деганлар.

Имом Байҳақий ривоят қилган ҳадиси шарифда Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васаллам: **«Ақийқа ет-**

тинчи, ўн тўртинчи ва йигирма биринчи куни сўйилур», деганлар. Агар у кунларда имконият бўлмаса, имкони топилганда қилинаверади.

Янги туғилган фарзандга ақийқа қилиш отанинг фарзанд олдидаги бурчидир.

3. «...сочи олинур...»

Бу иш ҳам фарзанд туғилганининг еттинчи куни амалга оширилади. Табиийки, янги туғилган боланинг сочига нифос қони теккан бўлади. Шунинг учун ҳам у боладан кетказилиши лозим бўлган нопок, озор берувчи нарсалар қаторига қўшилган. Ўша еттинчи куни олинган соч вазнида кумуш ёки унинг қиймати садақа қилиниши ҳам мазкур озордан халос бўлганлик шукронаси бўлса, ажаб эмас.

4. «...ва исм қўйилур».

Янги туғилган фарзандга исм қўйиш ҳам еттинчи куни қилинадиган ишлардан бири. Ҳар бир янги туғилган фарзандга яхши исм қўйиш ота-онанинг фарзанди олдидаги бурчидир.

عَنْ أُمِّ كُرْزِ الْكَعْبِيَّةِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: عَنِ الْغَلَامِ شَاتَانِ مُكَافِئَتَانِ، وَعَنِ الْجَارِيَةِ شَاةٌ. رَوَاهُ الْأَرْبَعَةُ وَأَحْمَدُ.

Умму Курз Каъбийя розияллоху анҳодан ривоят қилинади.

«Набий соллаллоху алайҳи васаллам: «Ўғил болага икки бир-бирига ўхшаш қўй, қиз болага бир қўй», дедилар».

Тўртовлари ва Аҳмад ривоят қилганлар.

Албатта, бир фарзанднинг дунёга келиши катта бир ходиса. Фақат доимий такрорланиб тургани учун унча аҳамият берилмайди, холос. Бўлмаса, бир боланинг эсон-омон, онаси ҳам соғ-саломат қолиб туғилиши буюк ходиса.

Мусулмонлар орасига янги бир аъзонинг кўшилиши, унинг онаси соғ қолиши шарафига Аллоҳ таолога ҳар қанча шукр қилинса, ҳар қанча хайр-садақа улашилса, шунча оз.

Баъзи ҳолатларда одамлар бу муносабат ила ҳаддан ошиб, дабдабага йўл қўймасликлари ёки аксинча ҳолатлар ҳам бўлмаслиги учун шариятда ақийқага нима қилиниши ва қай миқдорда бўлиши ҳам кўрсатиб қўйилган.

«Ўғил болага икки бир-бирига ўхшаш қўй».

Яъни янги туғилган фарзанд ўғил бола бўлса, унинг ақийқасига бир-бирига ўхшаш икки қўй сўймоқ керак бўлади.

«...қиз болага бир қўй».

Уламоларимиз: «Қиз болага бир қўй сўйиб ақийқа қилиш қизнинг шаънини пастлатиш учун эмас, балки келажакда ота-онаси унга сеп ва бўлажак оиласи учун жиҳозлар қилиб бериши ҳисобга олингани учундир», дейдилар.

Шу билан бирга, ўғил болага ҳам битта қўй сўйиш кўпроқ жорий бўлган. Аввал кўриб ўтганимиздек, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ўзлари ҳам набиралари имом Ҳасан ва имом Ҳусайн розияллоҳу анҳумога биттадан қўй сўйганлар. Бу ҳадис билан танишиб, ҳайрон бўлмаслик керак.

Баъзи олимлар: «Боланинг соғ-саломат бўлиши, синди-чиқдиларга йўликмаслиги ҳақида яхши ният рамзи сифатида унинг учун ақийқага сўйилган ҳайвоннинг суяги синдирилмаса, яхши бўлади», деганлар. Аммо синдирилса ҳам, ҳеч нарса бўлмайди.

Ақийқага сўйилган ҳайвоннинг гўшти фақир-мискинларга таркатиб берилса, мақсадга мувофиқдир. Шунингдек, у гўштдан кўни-кўшни ва дояга ҳам берилса, яхши бўлади. Пишириб, одамларни чорлаб, уларга зиёфат бериш ҳам яхши («Бахтиё оила» китобидан). **Валлоҳу аълам.**

390-САВОЛ

Ассалому алайкум! Одинахон опа, бизнинг саволларимизга безътибор бўлмасдан, жавоб бераётганингиз учун Аллоҳ сиздан рози бўлсин. Эридан ажрашган аёл фарзандларини боқиш учун чет элда ишласа бўладими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Ўзимизда ишласа ҳам бўлади. Чет элда ишлаши шарт эмас. Ризқни Аллоҳдан сўрасин. Аллоҳ ризқни ҳар ерда ҳам бераверади. Аммо маҳрами бирга бўлса, фарзандлари ўзи билан бўлса, чет элда ишлаш жоиз.

Фарзандлар моддий тарафдан тўқин бўлмаса ҳам, она меҳридан мосуво бўлмаслиги, назоратда бўлиши лозим. Уларнинг тарбиясида онанинг ўрни муҳимдир. *Валлоҳу аълам.*

НИКОҲ

391-САВОЛ

Ассалому алайкум, опаҷон! Аллоҳ илмингизни янада зиёда қилсин! Ҳозирги кунда баъзи бир қизларнинг маҳр учун Ҳазратнинг «Ҳадис ва Ҳаёт» китобларининг барча жузларини сўрашаётганини эшитдик ва хурсанд бўлдик. Бунинг ҳукми қандай?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Маҳрга китоб сўраш жоиз, чунки китоб мулкдир. Ҳазратимиз ушбу ишни келинларимизнинг жасорати, деб баҳолаганлар. Бу энг манфаатли маҳрдир, иншааллоҳ. Маҳрига Ҳазратимизнинг китобларини сўраган келинларимизга икки дунёнинг саодати бўлсин! Омин! *Валлоҳу аълам.*

392-САВОЛ

Ассалому алайкум! Оиладан узоқда бўлса, бева аёлга уйланиш мумкинми? Бунинг ҳукми қандай?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Уйланишга имкон бўлса, никоҳ дуруст бўлади. Шариатга мувофиқ бўлса, одоб-ахлоққа риоя қилинса бўлди. *Валлоҳу аълам.*

393-САВОЛ

Ассалому алайкум. Жуда кўп қидирдим, ҳар хил саволларни ўқидим, фақат мен излаган савол чиқмади. Мени қийнаётган саволга жавоб тополмадим. Саволим никоҳ ўқитиш ҳақидадир. Мулланинг эрим билан менга ўқиган никоҳига кўнглим тўлмади. Сабаби, менинг исмим билан дадамнинг исмларини нотўғри айтдилар, яъни бошқа исмлар билан никоҳ ўқилди. Шу тўғрими? Илтимос, тўлиқроқ тушунча беринг. Бу никоҳ ҳақиқий никоҳ ҳисобланадими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Икки никоҳланувчи ҳозир бўлса, никоҳ ўқувчи исмларни нотўғри айтса-ю, никоҳланаётганлар никоҳга рози бўлсалар, никоҳ тўғри бўлаверади. Бу ҳолатда эътиборга олинадиган нарса никоҳланувчиларнинг никоҳга розилигидир. *Валлоҳу аълам.*

394-САВОЛ

Ассалому алайкум! Ёшим 30 да. Оилалиман, фарзандларим бор. Ўртаҳол ҳаёт кечираман. Барчаси учун Аллоҳга шукр! Анчадан бери бир аёлни биламан, фарзанди бор, аммо эридан ажрашган. Кўп масала-

ларда ёрдам бериб, қўлдан келганича маслаҳатларимни аямай келаман. Лекин орада хато қилиб қўйишдан қўрқаман. Шу боис ўша аёл билан гарчи тўлиқ эр-хотин бўлиб яшашимизни шарт-шароит кўтармаса ҳам, оилали эканимни унга айтиб, никоҳлансам, бунини биринчи аёлим билиши шарт эмаслигини, унга ҳақиқий эрдек бўла олмаслигимни келишиб олсам бўладими? Бу нарсаларни унутиб, алоқаларни узиб ташлашим ҳам мумкин. Аммо ўша аёлнинг ёлғиз қолиб кетишини истамаянман. Никоҳланмасдан, ўзаро алоқани шундай давом эттираверай десам, бир кун иродам панд беришидан қўрқаман. Нима қилай, қандай маслаҳат берасиз? Олдиндан ташаккур! Аллоҳ тўғри йўлга насиҳат қилувчиларни мукофотласин!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Шариат кўрсатмаларига тўлиқ амал қилиш керак. Никоҳни беркитиб бўлмайди. Никоҳлансангиз, адолат қилишингиз шарт, шартлашиш адолатга кирмайди. *Валлоҳу аълам.*

395-САВОЛ

Ассалому алайкум. Динимизга қилаётган хизматларингиздан Аллоҳ рози бўлсин! Пайгамбаримиз солаллоҳу алайҳи васалламдан ривоят қилинган мана бу мазмундаги ҳадисни эшитдим: «Кимнинг солиҳа аёли бўлса, динининг ярми комил бўлибди. Қолган ярмига Аллоҳга тақво қилсин». Яна бир ҳадисда: «Бу дунёнинг ҳаммаси бир матодир. Шу матолар ичида энг яхшиси солиҳа аёлдир», дейилган экан. Замони саодатда жуда кўплаб солиҳа, покиза, тақводор аёллар яшаб ўтган. Сиздан сўрамоқчи бўлган саволим: ҳозирги кунда ҳам тақводор қизларни топса бўладими? Ҳозирги қизлар,

аёллар, деярли ҳаммаси, ҳатто намозхонлари ҳам телевизорда кинолар, концертлар, сериаллар кўришади. Бегона, номаҳрам эркакларни телевизорда уялмай томоша қилиб ўтиришади. Буларни тақводор деб бўлмайди. Аллоҳдан чинакамига кўрқадиган, телевизор кўрмайдиган, номаҳрамлардан ўзини беркитадиган, тақводор қизлар борми? Излаб топиб бўлмаяпти.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Тақводор йигитларни топиш мушкул бўлганидек, тақводор қизларни ҳам топиш қийин бўлиб қолди. Яхши матоҳга ҳамма ишқибоз бўлади, айниқса тайёр бўлса. Аммо пешонага битилганига рози бўлиш, бориға қаноат қилиш, сабр билан уни тарбиялаш, ислоҳ этиш кўпроқ ажрга сабаб бўлади. *Валлоху аълам.*

396-САВОЛ

Ассалому алайкум! Бир киши: «Христиан(насроний)-га уйланиш мумкин. Лекин христиан болага эрга тегиб бўлмайди», деди. Мен: «Мумкинмас! Нима, муслима қизлар йўқми? Ахир Қуръонда «Мўминлар муслималар учун», деган маънода оят бор-ку!» десам, «Тезда истигфор айтинг, мумкин», деди. Менинг қалбим гаш бўлиб қолди. Рўза кунда нега ҳам билиб-билмай гапирдим?! Илтимос, шу мавзу ҳақида менга маълумот берсангиз.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Аллоҳ таоло Моида сурасининг 5-оятида: «Афифа мўминалар ва сиздан олдин китоб берилганлардан бўлган афифалар ҳам, агар ифбатли бўлган ҳолингизда, зинокор бўлмай ва ўйнаш тутмай, маҳрларини берсангиз, сизга ҳалолдир», дея марҳамат қилади. Яъни мусулмон эр кишига муслима, афифага (покиза аёлга) ифбатли бўлиб, зинокор бўлмай

ва ўйнаш тутмай, маҳрини бериб уйланиши шарт бўлганидек, аҳли китобдан бўлган афифага – покиза аёлларга уйланишида ҳам мазкур нарсалар шарт қилинди. Аҳли китоб деганда яҳудий ва насронийлар тушунилади. Лекин муслималар аҳли китоб эркакларга турмушга чиқиши жоиз эмас. У одам тўғри айтибди. *Валлоҳу аълам.*

397-САВОЛ

Ассалому алайкум! Муслмон йигит билан христиан рус қизи турмуш курса бўладими? Қиз муслмончиликни қабул қилмоқчи, лекин йигитнинг отонаси бунга рози эмас. Ота-онанинг розилигисиз турмуш қуриш мумкинми? Жавоб учун раҳмат.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Ислом динида муслмон эркак насроний ёки яҳудий аёлни никоҳига олиши жоиздир. Аммо бу ерда диққат қилиш керак бўлган масала шуки, ўша аёл яҳудий ёки насроний динига амал қилиши, ўз муқаддас китобига эга бўлиши ҳамда афифа, яъни пок аёл бўлиши керак. Яҳудия ёки насрония, деб дуч келганга уйланиб кетилвермайди. Ҳозирда аксар яҳудия ёки насронияман, деганлар деярли динсиздир. Ота-онанинг розилигисиз никоҳ дуруст бўлаверади. Аммо ота-онани норози қилиш улкан гуноҳ ҳисобланади. *Валлоҳу аълам.*

398-САВОЛ

Ассалому алайкум! Никоҳ ўз-ўзидан бекор бўлиши мумкинми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Никоҳ ўз-ўзидан бекор бўлмайди, бирор сабаб билан бекор бўлади. *Валлоҳу аълам.*

399-САВОЛ

Ассалому алайкум! Мен касбим юзасидан баъзан 3 ёки 3,5 ой сафарда бўлиб, аёлимдан узоқда бўламан. Бу менинг никоҳимга таъсир қилмайдими? Қайта никоҳ ўқитмайманми? (Халқ орасида «6 ой ўтса, эр-хотин никоҳ ўқитиши шарт», деган гаплар юради.)

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Талоқ, ажрашиш масаласи кўтарилмаса, қанча юрсангиз ҳам, таъсир қилмайди, қайта никоҳ ўқитилмайди. *Валлоҳу аълам.*

400-САВОЛ

Ассалому алайкум! Одинахон опа, мени холам гўдаклигимда етти кун эмизган экан. Ҳозирда холам ўғлига қизимни сўраяпти. Лекин бундай никоҳдан Пайгамбаримиз алайҳиссалом қайтарганларини мен ҳам, холам ҳам биламиз. Ҳатто шаҳримиздаги имомга бориб сўрадик, имом ҳам мумкин эмаслигини айтди. Бироқ ўғли қизимни яхши кўриб қолибди, йигит қаттиқ туриб олган.

Опа, сиз қандай маслаҳат берасиз? Бирор йўли бормикан? Нима дейсиз?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Бу никоҳ жоиз эмас. Чунки холангизни эмиш билан сиз унга қиз бўласиз, ўғлига эса опа... Қизингиз у йигитга жиян бўлади. Қандай қилиб жиянга уйланиш мумкин?! Шариатда қатъий тақиқлаб қўйилган нарсаларга бошқа йўл қидирилмайди.

عَنْ عَائِشَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: يَحْرُمُ مِنَ الرِّضَاعَةِ مَا يَحْرُمُ مِنَ الْوِلَادَةِ. رَوَاهُ الْخَمْسَةُ.

Оиша розияллоҳу анҳодан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Туғилиш туфайли ҳаром бўлганлар эмизиш туфайли ҳам ҳаром бўлади», дедилар».

Бешовлари ривоят қилишган. Валлоҳу аълам.

401-САВОЛ

Ассалому алайкум! Саволим ҳозирги ҳолатимда жуда жиддий ҳисобланади. Мен чет элда яшайман. Яқинда, иншааллоҳ, 29 га қираман, турмушга чиқмаганман. Тақволи бир инсон менга совчи кўйдилар, фақат у киши аввал зайридин қизга уйланган бўлиб, ундан 3 ёшли қизчаси бор экан. Шаръий жиҳатдан улар ажрашишган. Илтимос, менга маслаҳат беринглар, шу инсонга турмушга чиқсам, тўғри қилаётган бўламанми? Жавобингиз учун олдиндан раҳмат. Аллоҳ рози бўлсин!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Истихора қилиб кўринг. Биз у одамни билмаймиз, ҳолидан беҳабармиз. Бу масалада шошилмай қарор қабул қилиш керак. Яқинларингизни хабардор қилинг, ўзлари суриштиришсин. Яшаётган юртингизда бирорта ишончли одам бўлса, у билан ҳам маслаҳатлашиб кўринг. *Валлоҳу аълам.*

402-САВОЛ

Ассалому алайкум! Нисо сурасининг 25-оятисида: «Никоҳларингизга аҳлларингиз изни ила олинг», дейилган. Шунда эркак киши иккинчи ё учинчи аёлга уйланмоқчи бўлса, аҳлидан изн сўраши керакми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Сиз ушбу оят маъносини нотўғри тушунибсиз. Оятда: «Уларни никоҳингизга аҳллари-нинг изни ила олинг», дейилган. «Аҳлларингиз» эмас, «аҳлларининг»дир. Яъни унда эгаларининг, хожаларининг, хўжайинларининг изни, рухсати назарда тутиляпти.

Бу ерда чўри қизларни никоҳга олиш ҳақида сўз кетяпти. Ояти кариманинг тўлиқ маъно таржимаси шундай: «Сизлардан ким хур мўминаларни никоҳига олишга имкон топмаса, қўлингизда мулк бўлган мўмина қизларингиздан (уйлансин). Аллоҳ иймонингизни билувчи Зотдир. Ҳаммаларингиз бирсиз. Уларни никоҳингизга аҳлларининг изни ила олинг. Ва яхшилик билан маҳрларини беринг. Улар покиза, зинокор эмас ва ўйнаш тутмаган бўлсинлар. Эрга текканларидан сўнг фаҳш иш қилсалар, уларга хур аёлларга бериладиган азобнинг ярми бериладир. Бу бузилишдан қўрққанлар учундир. Сабр қилмоғингиз сиз учун яхшидир. Аллоҳ мағфиратли ва раҳмлидир». *Валлоҳу аълам.*

403-САВОЛ

Ассалому алайкум. Исмим Сусанна. 14 йил олдин турмушга чиққанман. Никоҳ ўқитиш пайтида қайнонам исмимдан уялиб, домлага исмимни Дилбар, деб айтдилар. Шунда менга Дилбар исми билан никоҳ ўқилди, аммо азон айтилган исмим Сусанна-ку. Шу никоҳ ҳақиқий ҳисобланадими?

Яна битта саволим бор эди. Эрим билан 8 йил олдин қонуний ажрашганмиз, аммо «талоқ» деган сўзни шилатмаганлар. Ҳозирги кунда бошиқа одам билан никоҳ ўқитмоқчимиз, лекин бу одам: «Сен талоқ олмагансан, никоҳ ўқитиб бўлмайдим», дедилар. Шу гап тўғрими? Эрим билан қонуний ажрашиб, у билан яшамасам ҳам, турмушимиз ҳақиқий ҳисобланадими ёки йўқми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. 1. Никоҳ ақди вақтида икки томон ҳозир бўлиб, иккисининг розилиги аниқ билдирилса, исм аниқ бўлмаса ҳам, никоҳ жоиз бўлаверади.

2. Қонуний ажрашишни «ҳақиқий ажрашиш» деб билган бўлсангизлар, яъни ажрашиш масаласи кўтарилиб, икки томон бунга розилигини билдирган бўлса, никоҳ бузилади. Ундан кейин 8 йил ўтган бўлса, энди бошқа турмуш қилса бўлади. *Валлоҳу аълам.*

404-САВОЛ

Ассалому алайкум! Оила қуришда ёш масаласи қандай? Бўлажак хотиннинг бўлажак эридан ёши катта бўлиши мумкинми? Илтимос, шу тўғрида маслаҳат берсангиз. Олдиндан раҳмат.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Икки томон оила қуришга яроқли бўлса бўлди, катта-кичиклик никоҳга тўсиқ бўла олмайди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг баъзи аёллари ўзларидан катта бўлишган. Аммо урфда эркак аёлдан катта бўлишига ўрганиб қолинган. *Валлоҳу аълам.*

405-САВОЛ

Ассалому алайкум! Турмуш ўртоғим бошқа давлатга ишлаш учун кетганлар. Йилда бир маротаба бир ойга таътил олиб, келиб кетадилар. Бу пайтда эр-хотин бирга бўлиш учун қайта никоҳланиши керакми? «Тўрт ой (айримлар олти ой, дейишди) алоҳида яшалса, эр хотинини қайта никоҳига олиши керак», деб эшитдим. Лекин эр-хотин орасидан бирор гап ўтмаган, аксинча, бир-биримизга меҳримиз баланд-ку. Жавоб учун катта раҳмат.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! «Тўрт ой ёки олти ой бирга яшамаса, никоҳ ўқитиш керак», деган гаплар нотўғри. Ажрашиш масаласи кўтарилмаган бўлса, йиллар бирга яшамаса ҳам, никоҳ сақланиб қолаверади. *Валлоҳу аълам.*

406-САВОЛ

Ассалому алайкум, Одинахон. Агар шаръий никоҳ аёл ҳомиладор бўлиб қолганидан кейин, бола туғилишидан олдин ўқитилган бўлса, туғилган бола валади зино ҳисобланмайдими? Жавобингиз учун олдиндан раҳмат.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Валади зино ҳисобланади. Валади зино бўлишига ҳомиланинг никоҳсиз алоқадан пайдо бўлиши етарли. *Валлоҳу аълам.*

407-САВОЛ

Ассалому алайкум. Менинг ёшим 20 да. Мени бир муаммо қийнамоқда. Уч йил аввал бир инсон ҳаётимга кириб келди. У мендан 15 ёш катта. Унинг биринчи турмуши ўхшамагани сабабли оиласи билан ажрашган. Хотини унга хиёнат қилган.

У мени севади. Мен учун ҳамма нарсага тайёр. Мени ҳаётининг мазмуни деб билади. У билан уч йилдан бери танишман, бирор марта қаттиқ гапирмаган. Ўзи эса олий маълумотли.

У менга уйланмоқчи, лекин ота-онам, уйимдагилар бунга қарши, кейин одамларнинг ҳам гап-сўзи бор. Аммо мен ҳам уни севаман. Усиз ҳаётимни тасаввур қилолмайман. Нима қилишни билмаяпман. Илтимос, менга маслаҳат беринг.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Шариатга амал қилмаслик оқибати шундай бўлади. Номаҳрамларнинг ўзаро алоқаси шунақа натижага олиб келади. Ё тезроқ ота-онангизни кўндириб, ҳалол алоқа – никоҳ ақдини боғланглар, ёки дарҳол муносабатни тўхтатиб, бу мавзунини унутишга ҳаракат қилинг. *Валлоҳу аълам.*

408-САВОЛ

Ассалому алайкум! Эшитишимча, аёл киши – хоҳ у эрга теккан бўлсин, хоҳ бокира қиз бўлсин – агар уй ишлари билан қолиб кетиб, келин эса қайнона-қайнотанинг, эрининг хизматларини қилиши натижасида илм олишга вақт тополмаса, ажрда умрини илм олиши билан ўтказган, фақат ибодатда юрган инсон билан тенг бўлар экан. Бунга Фотима розияллоҳу анҳонинг ҳаётларидан мисол келтиришди:

«Бир кун Фотима онамиз оёқларида болаларини тебратиб, қўлларида эрларининг кийимларини тикиб, тилларида Куръонни ўқиб ўтирганларида оталари Расулulloҳ алайҳиссалом эшикдан уларга қараб, кулиб ўтиб кетибдилар. Шунда Фотима онамиз отам менинг Куръон ўқиётганимга хурсанд бўлиб, табассум қилдилар шекилли, деб Куръонни олиб, фақат уни қироат қилишга берилиб, ўқиб ўтирсалар, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам яна бир бор эшикдан қарабдилар. Бу гал Фотима онамизга кулмасдан, хафа бўлгандек ўтиб кетибдилар. Шунда Фотима онамиз изларидан бориб, оталаридан бу ҳолнинг сабабини сўрабдилар. Оталари: «Сен боя қараганимда ҳам Куръон ўқиб, ҳам болангга қараб, ҳам эрингинг кийимини тикиб ўтирганингда 300 та фаришта турганди, энди эса 200 таси кетиб, 100

таси қолибди, ўшанга хафа бўлдим», дебдилар. Кейин яна: «Аёл киши уй ишларини қилса, қайнона-қайнотанинг, эрининг хизматларини бажарса, эрини рози қилса, беш вақт намозини ва рўзасини адо этса, ўзини номаҳрамлардан муҳофаза қилса, жаннатнинг хоҳлаган эшигидан кирсин», деган ҳадисни мисол келтирибдилар.

Демак, бундан чиқди, аёл кишига илм фарз эмас. Чунки у уй ишлари, қайнона-қайнота, эрининг хизматлари ва болалари парвариши билан бўлиб, илмга вақт тополмайди. Шунинг учун ажрда илмли ва ибодатли аёл билан хизматдаги аёл баробарми? Лекин ҳозирда кузатсангиз, кўп қайноналар, қайнопа, қайнука ва қайнсингиллар ўзлари ишга яроқли бўлгани ҳолда, бутун уй ишлари билан бирга ўзларининг хизматларини ҳам келинга юклайдилар. Гўё уйга тайёр хизматкор келиб қолгандай муносабатда бўлишади. Беихтиёр «Аёл киши фақат хизмат учун яратилганми?» дегинг келади. Унинг илм олиш учун вақт талаб қилишга ҳаққи йўқми? Аёл киши ҳалол ва ҳаром, савоб ва гуноҳ каби билиши зарур бўлган илмларни ҳамда қирқ фарзни тўлиқ билмаса, нима қилиш керак? Қизлар эса «То шу каби муҳим илмларни ўрганмагунимча, Қуръони Каримни ёдлаб, тафсирини ўқимагунимча, болалар тарбиясига тайёр бўлмагунимча эрга тегмайман», деб, келган совчиларга рад жавобини берса бўладими? Илтимос, Одинахон опа, аёлларимизга бу борада ўз маслаҳатларингизни аямасангиз, уларга чиройли кўрсатмаларингизни берсангиз...

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Бизнинг мусибатимиз китоб ўқимаслигимиздадир. Кўп китоб ўқисак, шунча савол келиб чиқмайди. Юқорида сиз ҳадис маъносида келтирган гапларингиз ҳеч бир асосга эга эмас. Асоссиз гап-

ларни ҳадис дейиш катта гуноҳдир, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламга нисбатан тухматдир. Албатта, ҳар бир мусулмон ва муслима ўзига фарз бўлган илмни билмоғи лозим. Муслиманинг фарз бўлган илмларни ўрганишига валийси масъулдир. Илм олиш учун оила курмаслик керак ёки илм олса, инсонлик бурчини бажармаслик мумкин, деган гап йўқ. Аёл кишининг энг муҳим вазифаси оиласидир. У эрининг розилиги билан жаннатга эришади. Инсоннинг одамзодга қилган яхшилигининг ўзи катта савобдир. Мусулмонга яхшилик қилиш янада улкан савоб. Силаи раҳм қилгани эса янада ажр ҳисобланади. Жаннатга киришнинг йўли кўп. Дин, ибодат, таълим, бурч ҳаётдан ажралмас нарсалардир. Ҳаммасини ўз вақтида ва ўз меъёрида бажариш лозим. **Валлоҳу аълам.**

409-САВОЛ

Ассалому алайкум! Телефонда никоҳ ўқитса бўладими? Воқеа бундай бўлган: қиз ва йигит бир машинада юзма-юз ўтиришган. Битта домлага телефон қилишган. Домла бир гувоҳ билан никоҳни телефонда ўқиган. Никоҳ хутбасини иккала тараф ҳам эшитган. Лекин домлани ва гувоҳни улар кўришмаган. Бунда никоҳ ҳақиқий саналадими? Зино ҳисобланмайдими? Ёки шариятда бу жоизми? Лекин мақсад Аллоҳ розилиги учун исломий оила қуриш бўлган. Ўша маҳал бошқа жойда никоҳ ўқитиш имкони бўлмаган. Илтимос, жавоб беринглар!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Бўлмаган иш. Домла (хатиб), икки гувоҳ ва икки никоҳланувчи жонли мажлисда бир вақтда бирга бўлишлари никоҳ собит бўлишининг шартларидандир. **Валлоҳу аълам.**

410-САВОЛ

Ассалому алайкум! Анчадан бери бир масала мени кийнаб келади. Мен ва турмуш ўртоғим Россияда никоҳдан ўтганмиз. Никоҳимизни бир нотаниш, ўзбек намозхон киши ўқиб қўйган. Никоҳни ўқиш пайтида кўп тутилди ва тўхтаб-тўхтаб ўқиди. Кўнглимизда шубҳа бўлиб қолди. Эрим у кишидан қайта-қайта: «Никоҳ тўғри ўқилдими, жоиз бўлдими?» дея сўради. У киши тўғри ўқиганини ва биз энди эр-хотин эканимизни таъкидлади. Бу ҳолатда никоҳимизни қайтадан ўқитиш керакми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Никоҳдаги асосий нарса ийжоб ва қабул, яъни икки тараф ўз розилигини айтган бўлса ҳамда икки эркак ёки бир эркак ва икки аёл гувоҳ ҳозирлигида никоҳ ақди боғланган бўлса, никоҳингиз саҳиҳ бўлаверади. Шубҳага ўрин йўқ, иншааллоҳ. *Валлоҳу аълам.*

411-САВОЛ

Ассалому алайкум, Одинахон она! Бир танишим куйидаги саволни сўраб беришимни илтимос қилганди. Битта онахон ўзининг икки қизининг ёшлари тенг фарзандларини (катта қизининг қиз фарзанди ва кичик қизининг ўғил фарзандини) эмизган экан. Онахоннинг у пайтда эмизикли боласи бўлмаган ва табиийки, чақалоқларга сут ҳам келмаган. Она-сингиллар эса ҳеч қачон бир-бирининг фарзандини эмизишмаган экан. Ҳозирга келиб, шу икки набиралари бирга турмуш қурмоқчи бўлишяпти экан. Онахон: «Ўша эмизишим натижасида булар эмикдош бўлиб, ўзаро никоҳлари

ҳаром бўлиб қолмаганмикан?» деб ҳадиксираяпти. Айнан шу ҳолатда улар эмикдош ҳисобланадими ёки турмуш қуришса бўлаверади? Жавоб учун олдиндан катта раҳмат! Аллоҳ илмингизни зиёда қилсин!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Боланинг ичига сут кирмаган бўлса, эмикдошлик ҳукмига кирмайди. Эмикдош бўлишдаги асосий сабаб сутдир. Сут боланинг вужудига таъсир кўрсатади. Сиз айтган ҳолатда бу нарсалар йўқ. *Валлоҳу аълам.*

ҚАЙНОНА-КЕЛИН МУНОСАБАТЛАРИ

412-САВОЛ

Ассалому алайкум! Икки йилдан бери яккаю ёлғиз укам келиним билан ота-онамдан бўлак яшамокда. Сабаб – ҳамма уйда бўладиган муаммолар: онамнинг келинга берган танбеҳларига укам орага тушиб, ота-онамга овоз кўтаради. Ҳаммамиз ибодатдамиз. Қариндош-уруғлардан энг катталар ҳам укамни ўртага олиб кўришди, аммо уларни ҳам тингламайди. Сабр қилиб, дуо қилишдан бошқа иложимиз йўқ. Укамнинг меҳрли бўлиши ва уйга қайтиши учун нимани маслаҳат берасиз?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Дуо ва насиҳат қилишда бардавом бўлинглар. *Валлоҳу аълам.*

413-САВОЛ

Ассалому алайкум! Қайнонам «Менинг одамларим бор. Бу амалларни бўйнимга олганман. Булар менга Аллоҳ томонидан буюрилган», деб мушкул қушод, кинна ва Қуръонда келмаган ҳар хил дуоларни ўқиб, егулик-

ларга дам солади. Менинг Исломдан хабарим бўлгани учун «Бу нарсалар аслида йўқ», дейман ва зинҳор уларга эргашмайман. Шу сабабдан бизда низо ва жанжаллар кўп бўлади. Бу вазиятда мен қандай йўл тутай?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Аллоҳга шукрки, бу ишлар нотўғрилигини билар экансиз. Ҳеч қачон амал қилманг, бундан Аллоҳ асрасин! Сиз қайнонанингизга бу ишлар жоиз эмаслигини яхшилик билан тушунтириб бораверинг. Низо ва жанжаллардан қочинг, кўнглингизга олманг. Бундай ҳолатларни инкор этганингиз ва ушбу ҳолатларга сабр қилганингиз учун ажр оласиз, иншааллоҳ. Аллоҳ инсоф берсин. *Валлоҳу аълам.*

414-САВОЛ

Ассалому алайкум! Келин қайнсингил ва қайнэгалчиларининг болаларини сизлашга мажбурми? Келин бўлиб тушгандан кейин тугилган болаларни ҳам сизлайдими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Бу келинлик одоби ва бошқа миллатларда учрамайдиган гўзал хулқ. Шаръий жиҳатдан сенлаш гуноҳ эмас. Лекин мажбурлик бўлмаса ҳам, келиннинг болаларни «сен»лаб туриши жуда хунук одатдир. Ҳар бир миллатнинг шариатга зид бўлмаган гўзал урф-одатлари борки, уларни қилиш кишининг динига ёки одоб-ахлоқига салбий таъсир кўрсатмайди ва бу билан у фақат хурмат-эътиборга сазовор бўлиши мумкин. *Валлоҳу аълам.*

НОЗИК МАСАЛА

415-САВОЛ

Ассалому алайкум! Маълумки, динимизда ҳайз вақтида жинсий яқинликка рухсат берилмаган. Баъзи аёлларда ҳайз қони тўхтаб-тўхтаб келади. Шу пайтда (яъни ҳайз даврида, аммо ана шу каби қон келиши тўхтаб турган кунлари) жинсий яқинлик қилиш мумкинми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Ҳайз буткул тўхтаб, тўла пок бўлмагунча, жинсий яқинлик қилиб бўлмайди. Ҳайзнинг ками уч, кўпи ўн кун. Шу вақтичида ҳайз ораси узилиб қолиши ҳам ҳайз ҳукмига киради. *Валлоҳу аълам.*

416-САВОЛ

Ассалому алайкум! Сиздан менга ҳам диний, ҳам руҳий жиҳатдан ёрдам ва маслаҳат керак. Турмуш ўртоғим кўпинча менинг норозилигимга қарамай, ҳайз кўрган пайтимда ҳам мени мажбурлаб жинсий яқинлик қилади. Бу менга ҳам руҳий, ҳам гинекологик тарафдан қаттиқ таъсир қилади. Шунча тушунтирсам ҳам, барибир шу аҳвол такрорланаверади. Бу динимизда ҳам тақиқланган-ку, тўғрими? «Йўқ», десам, мени туртиб, мажбурлаб, ҳақоратлаб ишини бажаради. Менга маслаҳат беринг, илтимос. Эримни кундан-кунга ёмон кўриб кетяпман. Ахир мен ҳам аёлман-ку, ҳатто она сифатида ҳам қадрим йўқми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Ҳайз пайтида яқинлик қилишдан қайтариқ Куръони Каримда келган:

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذَىٰ فَأَعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي
 الْمَحِيضِ وَلَا تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّىٰ يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ
 حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ

«Сендан ҳайз ҳақида сўрашлар. Сен: «У кўнгилсиз нарсадир. Ҳайз чоғида аёллардан четда бўлинг. Уларга пок бўлмагунларича яқинлашманглар. Агар пок бўлсалар, уларга Аллоҳ амр қилган жойдан келинг. Аллоҳ тавба қилувчиларни севади ва покланувчиларни севади», деб айт» (Бақара сураси, 222-оят).

Агар эр: «Ҳайз вақтида яқинлик қилса бўлаверади», деган эътиқодда бўлса, орадаги никоҳ узилиб қолиши мумкин. Ҳаромни ҳалол санаш шаръан куфр ҳисобланади. Аммо биз ҳолатдан беҳабар бўлганимиз учун эрингизни кофир бўлган, деб ҳукм қилолмаймиз.

Имом Аҳмад ибн Ҳанбал Анас ибн Молик розияллоху анҳудан ривоят қиладилар: «Яҳудийлар уларнинг аёллари ҳайз кўрса, бирга овқатланмай ва бирга ётмай кўяр эдилар. Саҳобалар Пайғамбар алайҳиссаломдан бу ҳақда сўрадилар. Ва Аллоҳ таоло «Сендан ҳайз ҳақида сўрашлар» оятини нозил қилди. Шундан кейин Пайғамбар алайҳиссалом: «Жинсий алоқадан бошқа ҳамма нарсани қилсангиз бўлади», дедилар».

Турмуш ўртоғингизга буни тушунтиринг. Ўзингиз бу ҳолатдан қочинг. Қанча ҳақоратласа ҳам, йўл берманг. Агар бу ишга йўл қўйиб берсангиз, сиз ҳам унга қўшилиб, ҳаром ишни қилган бўласиз. **Валлоху аълам.**

417-САВОЛ

Ассалому алайкум. Менинг битта қизим бор. Худо хоҳласа, 20 майда 2 ёшга киради. Ҳалиям фақат она сутидан озиқланади. Эшитишимча, қиз бола 18 ойдан ортиқ эмса, макруҳ саналар экан. Шу ростми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Эмизиш муддатини Аллоҳ таоло Куръони Каримда:

وَحَمْلُهُ، وَفَصْلُهُ، ثَلَاثُونَ شَهْرًا

«**Ва унинг ҳомиласи ва кўкракдан ажратиши ўттиз ойдир**» (*Аҳқоф сураси, 15-оят*) деган оят билан белгилаб қўйган.

«Бу – Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳнинг ижтиҳодларига кўра икки ярим йилгача.

Аммо имом Абу Юсуф ва Муҳаммад: «Икки йил», деганлар. Уларнинг далили:

«**Оналар фарзандларини тўлиқ икки йил эмизурлар.** (Бу) эмизишни батамом қилмоқчи бўлган киши **учундир**» (*Бақара сураси, 233-оят*) деган оятдир.

Худди шу маъно Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг бир неча ҳадиси шарифларида ҳам таъкидланган («*Кифоя*»).

Демак, бола икки ёшдан кейин эмса, шаръий эмизиш собит бўлмайди. Онанинг сути онанинг бир бўлаги саналиб, зарурат юзасидан шариат болага унинг истеъмолига рухсат берган. Икки ёшдан кейин эмизиш ҳаром саналади.

Қиз бола, ўғил бола, деб хосланган ҳукм йўқ. Шунингдек, 18 ой деган гап асоссиз. Икки йил шамсий эмас, қамарий йил ҳисобида ҳисобланади. **Валлоҳу аълам.**

ФАРЗАНД ТАРБИЯСИ

418-САВОЛ

Ассалому алайкум! Мени анчадан бери қийнаётган, ўйлантираётган савол бор эди. Пайгамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг бир ҳадисларида: «Болаларингизни ҳурмат қилинг», дейилган экан. Кейин «Ҳурмат қилиш ўзи нима?» деб ўйланиб қолдим. Бу ҳақда тайинли, асосли жавоб топа олмаяпман. Илтимос, жавоб беринг.

Яна бир саволим шуки, жаҳлни биринчи лаҳзалардаёқ қандай енгиш мумкин? Баъзан фарзандим бир иш қилиб қўйса, ундан хавотирланиб, уришиб қўяман. Шунда ўз ота-онам ёдимга тушиб кетади. Уларга ўхшаб қолаётганимдан хафа бўлиб кетаман. Албатта, уларни тушунаман, улар ҳам шундай муомала кўришган. Лекин менинг фарзандларимда ҳам шу нарсалар бўлишини ҳеч хоҳламасдим. Аллоҳ баракот ато этсин!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом.

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ أَكْرَمُوا
أَوْلَادَكُمْ وَأَحْسِنُوا أَدَبَهُمْ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَهَ

Анас ибн Молик розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Фарзандларингизни ҳурматланг ва уларнинг одобини гўзал қилинг», дедилар».

Ибн Можжа ривоят қилган.

Боланинг ота-онада, ота-онанинг болада ҳақлари бўлади. Ҳар ким ўз ҳақларини адо қилиши ҳақ эгасини икром қилиш ҳисобланади. Бола ота-онаси ҳузуридаги омонат бўлиб, унинг қалби покиза бир гавҳардир. У ҳар қандай нақшни қабул қилаверади. Агар яхшиликка ўргатилса, яхши, одобли бўлиб ўсади. Бунинг савобига эса ота-онаси ва устоз-мураббийлари ҳам шерик бўладилар. Агар ёмонликка ўргатилса, ёмон, бадхулқ бўлиб ўсади. Бунинг гуноҳига ота-онаси ва мураббийлари ҳам шерик бўладилар. Боланинг тарбиясига мутасадди киши (ота-она, валий) уни турли ёмонликлардан, ахлоқсизликлардан сақлаши, унга муносиб таълим-тарбия бериши лозим. Унга яхши ахлоқларни ўргатишсин, уни ёмон болалар таъсиридан сақлашсин, ўткинчи, ҳавойи лаззатларга қизиқишга одатлантиришмасин, уни зебу зийнатга ружу қўйишга қизиқтиришмасин. Токи, катта бўлганида зебу зийнат ортидан юриб, умрини зое қилмасин («Ижтимоий одоблар»дан).

ҒАЗАБНИНГ АМАЛИЙ ДАВОСИ

عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ صُرَدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: اسْتَبَّ رَجُلَانِ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَجَعَلَ أَحَدُهُمَا تَحْمَرُّ عَيْنَاهُ وَتَنْتَفِخُ أَوْدَاجُهُ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنِّي لَأَعْرِفُ كَلِمَةً لَوْ قَالَهَا لَذَهَبَ عَنْهُ الَّذِي يَجِدُ: أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ». فَقَالَ الرَّجُلُ: وَهَلْ تَرَى بِي مِنْ جُنُونٍ؟ رَوَاهُ الْأَرْبَعَةُ.

Сулаймон ибн Сурад розияллоху анҳудан ривоят қилинади:

«Икки киши Набий соллаллоху алайҳи васалламнинг ҳузурларида сўкишиб қолди. Иккисидан бирининг кўзлари қизариб, томирлари бўртиб чика бош-

лади. Шунда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Мен агар у айтса, ундаги бу нарса кетадиган калимани биламан. У «Аъзу биллаҳи минаш-шайтонир рожийм»дир», дедилар. У: «Менда жиннилик бор деб ўйлайсанми?» деди».

Тўртовлари ривоят қилганлар.

Ғазабланишдан тийилиш ниятида бўлган одам «Аъзу биллаҳи минаш-шайтонир рожийм»ни айтиб юрмоғи лозим.

عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَنَا: «إِذَا غَضِبَ أَحَدُكُمْ وَهُوَ قَائِمٌ فَلْيَجْلِسْ، فَإِنْ ذَهَبَ عَنْهُ الْغَضَبُ وَالْإِلَّا فَلْيَضْطَجِعْ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَأَحْمَدُ.

Абу Зарр розияллоҳу анхудан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам бизга: «Сизлардан кимда-ким ғазабланса, тик турган бўлса, ўтириб олсин, ғазаби кетса – кетди, бўлмаса, ёнбошласин», дедилар».

Абу Довуд ва Аҳмад ривоят қилганлар.

Албатта, бу ишларнинг ғазабни сўндириши тажрибада ҳам собит бўлган.

Имом Абу Довуд Абу Воил Оссдан куйидаги ривоятни келтиради: «Урва ибн Муҳаммад Саъдийнинг олди-га кирган эдик. Бир одам гапириб, унинг ғазабини кўз-ғади. Шунда у ўрнидан туриб, таҳорат қилди. Сўнгра: «Отам менга бобом Атийя розияллоҳу анхудан ушбу ривоятни айтиб берган эди», деб, куйидагиларни айтди:

عَنْ عَطِيَّةِ السَّعْدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ

الْغَضَبِ مِنَ الشَّيْطَانِ، وَإِنَّ الشَّيْطَانَ خُلِقَ مِنَ النَّارِ، وَإِنَّمَا تَطْفَأُ
النَّارُ بِالْمَاءِ، فَإِذَا غَضِبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَتَوَضَّأْ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

Атийя Саъдий розияллоху анҳудан ривоят қилинади:

«Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Ғазаб шайтондандир. Шайтон эса оловдан яратилган. Олов сув билан ўчирилади. Кимнинг ғзаби келса, таҳорат қилиб олсин», дедилар».

Абу Довуд ривоят қилган.

Албатта, мазкур ва шунга ўхшаш тадбирлар ғзабни қайтариш учун қўлланиладиган ёрдамчи чоралардир. Ғзабнинг асосий чораси эса Аллоҳга бўлган иймон, қиёматдан умидворлик бўлиб, жаҳли чиққан одам дарҳол Аллоҳ таолони эслаши, У Зот ҳар бир нарсани кўриб-билиб турганини ва ҳамма нарсани ҳисоб-китоб қилиши шубҳасизлигини ёдга олиши зарур. Шунингдек, ғзабни ишга солиб, ёмонлик қилса, қандай жазо олишини, аччиғини ютиб, ортга қайтса, қандай савобларга эга бўлишини ўйлаши лозим.

ҒАЗАБНИ ЮТИШНИНГ ФАЗЛИ

Ғзабни ютиш фазилатли ишлардан ҳисобланади. Бунга ҳар қандай одам ҳам қодир бўла олмайди.

Аллоҳ таоло Қуръони Каримда ғзабни ютувчиларни мадҳ қилиб:

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكُظُمِينَ
الْفَيْظِ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

«Улар енгилликда ҳам, қийинчиликда ҳам нафақа қиладиганлар, аччиғини ютадиганлар ва одамларни афв қиладиганлардир. Аллоҳ яхшилик қилувчиларни севади», дея марҳамат қилган (*Оли Имрон сураси, 134-оят*).

Ғазабни ютиш энг қийин ишлардан ҳисобланади. Ғазаб инсонда турли муносабатлар ила қўзғалиб туради, уни жиловлаб олиш ҳар бир кишининг ҳам қўлидан келавермайди. Лекин тақводор киши бу оғир ишни эплаши мумкин. Яъни қалбида тақводорлик мавжуд бўлган инсонгина ғазаб устидан ғолиб чиқа олади. (*«Рухий тарбия», 1-жуз.*)

419-САВОЛ

Ассалому алайкум. Аввало катта ташаккур билдираман. Саволларимизга эринмасдан жавоб бериб турибсизлар. Менинг саволим шундан иборатки, бизнинг фарзандимиз бор, олти ойлик бўлди. Мен уни қандай тарбия қилишим керак? Тарбия бола тузилмасидан олдин бошланади, шундай бўлса-да, мен ҳозир унга яна қандай амаллар билан тарбия беришим мумкин? Кўп олимларимиз 7 ёшликларида Қуръонни ёдлаб бўлишган. Шуларни эшитганимда ё ўқиганимда жудаям ҳавасим келади. Фарзандимиз кичкина, бирон нарсани ўргатсам, ўрганолмаса, унга қандай тарбия беришим мумкин? Шу ҳақда маслаҳат беринг, илтимос.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Бу жуда ҳам кенг мавзу. «Муслимаат.уз» сайтимизда фарзандлар тарбияси учун алоҳида бўлим очилган, шуни кузатиб боришни тавсия қиламан. Фарзанд тарбияси учун энг муҳим нарса хонадондаги муҳит. Бола тарбияни катталардан олади, энг

аввал шу нарсага эътибор бериш керак. Диний таълимларни эса намозга қиёсан, етти ёшдан бошлаш мақсадга мувофиқ. *Валлоху аълам.*

420-САВОЛ

Ассалому алайкум! Менинг ёшим 19 да. Оилада икки ўғил ва бир қизмиз. Мен турмушга умуман чиқмоқчи эмасман. Шунга қарор қилдим! Чунки онам бизга бирон марта меҳр бермаган. Лекин биздан муҳаббат ва фарзандлик бурчимизни бажаришимизни талаб қилади. Ўзи қарамаган боғдан яхши ҳосил олишни кутади.

Онам мактабда 8-синфгача ўқиган экан, дунёқараши бизникидан ортда қолиб кетган, десам, муболага бўлмайди. Бизни умуман тушунмайди. Яхшиликни гапиримизми, оила ҳақида қайгураимизми, онамга қизиги йўқ.

Ўзи эса менга ҳеч қанақасига ўрнак бўлолмайди, дадамга жуда ёмон муомала қилади. Оилавий маданиятимиз асло ўсмайди, доим онам илдизига болта уриб туради. Нима мавзу бўлса ҳам, бадгумонлик билан ўзига олиб, жанжал чиқаради. Шунинг учун бизнинг гапиргимиз келмайди ва жуда одамовимиз.

Акам ва укам қиз болага қандай муомала қилишни билишмайди, уларнинг менга нисбатан муносабати худди ўғил болага қилинадиган муомала кабидир. Мен бундан жуда галати бўламан ва қийналаман. Уларни ёмон кўраман, ахир мен ўғил болалар ичида ўсганим учун қизларга хосликни зўрга ўрганаётган бўлсам, улар мени янада ортга тортишади. Буларни онам ака-укаларимга тушунтириб, менга муносиб муҳит яратиши керак-ку! Онам бўлса лоақал ўзини эплай олмайди.

Қисқаси, менга оиламда яшаш жуда ноқулай ва оғир. Бундай оилада очилмай яшаб, тарбия кўрмай ту-

риб, мен ўзимни ва бошқаларни қийнамоқчи эмасман. Сабаби, оналикни катта масъулият деб биламан.

«Зикр аҳлидан сўранг»га савол юборсам, «Сиз илм ўрганиб, саҳобий оналаримиз каби бўлинг», дейишди. Ахир шундай оилада яшаганимдан кейин саҳобий оналаримиз каби бўла оламанми? Уларнинг оиласи яхши бўлган-ку.

Асосий саволларим куйидагича: онадан меҳр кўрмаган фарзандлар ҳаётда ўз ўрнини топа оладими? Ота-онаси тўғри тарбия бермаган болалар қандай йўл туттишлари керак? Улар ўз ўринларини топишлари учун нима қилишлари лозим? Ёки ота-онасидан тўғри тарбия олганларгина тўғри йўлда юриб, ўзларини топадиларми? Жавобингиз ва менга маслаҳатингизни интизорлик билан кутаман!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Синглим, аввало она ҳақида бундай гапларни гапириш тўғри эмас. Нима бўлган тақдирда ҳам, у сизни дунёга келтирган ва сизни деб кўп машаққат чеккан инсон. Бир эмас, учта фарзандни дунёга келтириш осон иш эмас. Шариатимизда ота-онанинг ҳаққи ниҳоятда улуғ саналган. Онангизнинг салбий хусусиятларини таҳлил қилишга ақлингиз етибдими, энди нега шундай ҳолатга тушиб қолганини ҳам ўйлаб кўринг. Балки шунда муаммонинг ечими топилар. Албатта, онаизорнинг фарзандларга, оилага таъсири жуда катта. Аммо онани айблаш, оила аъзоларини ёмон кўриш билан масала ҳал бўлмайди. Уйингиздаги ҳолат бундай бўлишида ҳам ҳикмат бордир. Балки сиз онангиз қилган хатоларни такрорламассиз. Эҳтимол, бу оила учун куёш каби чақнаб, зулматларни кетказиб, нур ва ёруғлик олиб кирарсиз. Мўмин киши яхшиликни умид қилиб, эзгу

ният билан яшайди. Сиз ҳам ҳамisha яхшилиқни умид этиб, эзгу ният қилинг. Аллоҳ ҳар ишга қодир Зотдир.

«Онадан меҳр кўрмаган фарзандлар ҳаётда ўз ўрнини топа оладими? Ота-онаси тўғри тарбия бермаган болалар қандай йўл тутишлари керак? Улар ўз ўринларини топишлари учун нима қилишлари лозим?» деган саволларингизга Аллоҳ билдирганича қисқача жавоб беришга ҳаракат қиламан.

Баъзи сабабларга кўра ота-она тарбиясидан маҳрум бўлган ёки ота-онасининг ўзи «тарбияга муҳтож» бўлган инсонларнинг фарзандлари ҳам, агар улар онгли, тафаккур қилувчи ва энг асосийси, кечиримли бўла олсалар, одоб-ахлоқли, тарбияли бўлишлари мумкин. Кечиримли бўлиш учун эса бор-йўғи, бу ҳаётда содир бўлаётган ҳодисаларнинг ҳаммаси Аллоҳнинг хоҳишироудаси билангина бўлаётганини эсдан чиқармаслик керак. Ҳаёлга ёмон фикр келган вақтда мулоҳаза қилиб, бундан ҳеч қандай фойдали иш чиқмаслигини ўйлаб, ана шу фикрнинг тескарисини ўзига ўзи сингдириш ва шу орқали ҳаёлни тозалаб туриш мумкин. Яъни инсон қалбидан бошқа бир одамга нисбатан ҳафачилик, адоват, норозилик туйғулари жой олса ва тезроқ улардан халос бўла олмаса, бу ҳис-туйғу инсон қалбини олов каби қуйдириб, бадбахтликка, ношукрликка бошлайди ҳамда атрофдаги яхши ҳодисаларга эътибор бериш ҳиссини йўққа чиқариб қўйиш эҳтимоли ҳам бор. Бу ҳолат эса инсонни чуқур депрессияга олиб келади. Шунинг учун кўпроқ ҳаётнинг аччиқ-чучугини кўрган, одобли, кишиларга яхшилиқ улашувчи, оқил инсонларни дўст тутиб, улардан маслаҳатлар олиб турилиши инсоннинг ёмон йўлга кириб кетишининг олдини олади, уни бориға шукр қилиб яшашга, сабрли

бўлишга чорлайди. Ўзи учун бир солих, ҳурмат-этиборга сазовор инсонни танлаб олиб, баъзи ишларида «Агар қилаётган ҳаракатларимни шу инсон кўрганида, менга қандай танбеҳ ёки маслаҳат берган бўлар эди?» дея, нотўғри ишлардан ўзини муҳофаза қилиши мумкин. Хаммамизга маълумки, инсонлар ичида энг оқил, энг одоб-ахлоқли, комил иймон соҳиби, энг эътиқодли ва энг мурувватли, ҳаёти ҳаммамизга ибрат ва ўрнак бўладиган, мухтарам зот Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламдирлар. У зотнинг ҳаётларини, муқаддас ҳадисларини ўқиб, ўрганиб юриш, инсонни тўғри йўлга бошловчи ҳақиқий қўлланмадир. Хамда бошқа пайғамбарларнинг ҳаётлари ҳақидаги маълумотлар, қуръоний қиссаларни ўқиб, ўрганиш ҳам инсон руҳиятини енгил қилиб, бу ҳаётда гоҳида инсонлар учун адолатли эмасдек туюлган ҳодисалар ҳақиқатда уларнинг фойдасига эканлигини билишга, кўнгил хотиржам бўлишига ёрдам беради. Бундай маълумотларни эса Шайх Муҳаммад Содик Муҳаммад Юсуф раҳимахуллоҳнинг «Тафсири Ҳилол», «Ислом тарихи» каби китобларидан топишимиз мумкин.

Ёрдам учун биз тайёрмиз. Шунингдек, психологимиз билан ҳам маслаҳатлашишингиз мумкин. *Валлоҳу аълам.*

421-САВОЛ

Ассалому алайкум! Алҳамдулиллаҳ, Аллоҳ таолонинг буйруқларига тўлиқ амал қилишга ҳаракат қиламан. Отам оламдан ўтганлар. Онамни зиёрат қилишга икки ҳафтада борардим, кейинчалик оила аъзоларимнинг талабига биноан уч ёки тўрт ҳафтада борадиган бўлдим. Ўзим сатри авратдаман. Лекин ҳозирги вазиятни ҳисобга олиб, мени бу ҳолатда

кўчага умуман чиқаришмаяпти. Онам: «Келмасанг ҳам майли, уларнинг айтганини қил», деяптилар. Агар мен онамни кўргани боролмасам, тарки фарз қилган бўлмайманми? Мабодо иш шунга тақалса, кўчага умуман чиқмоқчи эмасман. Менинг тутган йўлим тўғрими? Аллоҳ хизматларингиздан Ўзи рози бўлсин ва илмингизни янада зиёда қилсин.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Фарзандда ота-онанинг ҳақлари бор. Шу ҳақлардан бири – уларни зиёрат қилиб туриш. Ҳар ҳафта уларни кўриб туришга ҳақлисиз. Буни оила аъзоларингизга яхшилик билан тушунтириш керак. Масофа ва шароитни ҳисобга олиб, бирор нарсага келишса бўлади, мисол учун, онангизнинг уйлари узок бўлса, ҳар ҳафтада эмас, икки-уч ҳафтада бориб, бир кундан ортиқ муддат туриб келиш мумкин. Кўчада сатри авратлар бемалол юришибди, Аллоҳга шукрлар бўлсин, ҳеч қандай муаммо йўқ. Аммо шу масала юзасидан жанжал қилмаслик керак. *Валлоҳу аълам.*

422-САВОЛ

Ассалому алайкум! Одинахон она, сиз билан «Фейсбук»дан ташқари қандай кўришиб, суҳбатингизни олсам бўлади? Оилада ёлғиз қизман. Онам бўлиб қолишингизни жуда хоҳлайман. Турмуш ўртоғимнинг вафотларидан кейин вақтимни исломий китоблар ўқиш ва шу сайтдан фойдаланиш билан ўтказмоқдаман. Икки ёшга тўлмаган қизимга исломий тарбияни қандай қилиб беришим мумкин? Сура-ларни неча ёшдан ёдлатсам бўлади? Келажакда уни Ислом билим юртига киргизмоқчиман.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Турмуш ўртоғингизни Аллоҳ раҳмат қилсин. «Muslimaat.uz» сайтида «Фарзандлар» бўлими бор. Ўша ерда фарзанд тарбиясига оид маълумотлар топишингиз мумкин. «Фейсбук»да шу сайтимизнинг саҳифаси бор. Ўша ердаги ходималаримиз билан хабарлашиб, мен билан боғланишингиз мумкин. *Валлоҳу аълам.*

423-САВОЛ

Ассалому алайкум, устоз! Сиздан бир мавзу хусусида сўрамоқчи эдим. Яқинда виртуал оламдаги дугоналарим пишириқларга, егуликларга ҳайвон шаклини бериш, жонли нарсаларнинг расмини чизиш ёки ҳайвонлар расми туширилган кийимларни кийиш динда мумкин эмаслиги ҳақида тортишиб қолишди. Айтишларича, қиёматда Аллоҳ: «Буларга жон киргиз», дер эмиш. Лекин болалар боғчасида уларни расми чизишдан қандай ажратиб қўйиш мумкин ёки болалар кийимини харид қилишда ҳайвонлар расми йўғини топиш ҳозирги кунда жуда мушкул. Шу хусусда сизнинг фикрингизни билмоқчи эдим. Ноўрин савол берган бўлсам, узр. Аллоҳ илмингизни бундан-да зиёда қилсин!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Пишириқлар болалар учун бўлса, жоиз. Расм чизганда тўлик чизмаса бўлди. Кийимларни имкон қадар расмсизини олиш керак. Мультфильм қахрамонлари одатда ҳақиқий ҳайвонлардан фарқли бўлади. *Валлоҳу аълам.*

Қуйидаги ҳадислар барчага баробар.

حَدَّثَنَا الْحَمِيدِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ مُسْلِمٍ قَالَ: كُنَّا مَعَ مَسْرُوقٍ فِي دَارِ يَسَارِ بْنِ نُمَيْرٍ، فَرَأَى فِي صَفْتِهِ تَمَائِيلًا فَقَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: «إِنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَذَابًا عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الْمُصَوَّرُونَ». تحفة: ٩٥٧٥

Муслимдан ривоят қилинади:

«Масрук билан бирга Ясор ибн Нумайрнинг уйида эдик. (Масрук Ясорнинг) бостирмасидаги суратларни кўриб, деди: «Абдуллоҳнинг шундай деганини эшитдим: «Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг «**Киёмат куни Аллоҳнинг хузурида энг қаттиқ азобда бўладиган одамлар мусаввирлардир**», деяётганларини эшитганман».

حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ، حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ نَافِعٍ: أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَخْبَرَهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «إِنَّ الَّذِينَ يَصْنَعُونَ هَذِهِ الصُّورَ يُعَذَّبُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يُقَالُ لَهُمْ أَحْيُوا مَا خَلَقْتُمْ». طرفه: ٧٥٥٨ - تحفة: ٧٨٠٧

Абдуллоҳ ибн Умар розияллоҳу анҳумо хабар қилади:

«Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: «**Бу хайкалларни ясайдиганлар киёмат куни азобланадилар. Уларга: «Яратган нарсаларингизга жон киритинг!» дейилади**», дедилар» («Олтин силсила» туркумининг «Саҳихул Бухорий» жузидан).

ТАЛОҚ

424-САВОЛ

Турмуш қурганимга етти ой бўлди. Хўжайинимнинг баъзида оғайнилари билан ичкилик ичадиган одатлари бор экан. Шу одатларини қолдириш учун икки ой ҳаракат қилдим. Охири «Яна бир марта ичсам, хотинимни қўйган бўламан», дег!» дедим. Улар гапимни қайтардилар. Орадан икки кун ўтиб, яна сархуш келдилар. Бизни энди бир хаёл қийнапти: никоҳ ўқитсакмикин? Ёки уйдан чиқиб кетмасам, талоқ тушмайдими? Илтимос, менга маслаҳат беринг!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Диний идорага бориб, масалага ойдинлик киритинглар. Бундай ҳолатда орага талоқ тушади, никоҳни янгилаб олиш шарт. *Валлоху аълам.*

425-САВОЛ

Ассалому алайкум. Бундан уч йил олдин бир ўртоғимни хўжайини уч талоқ қўйган. Шундан буён ўртоғим ойисининг уйида яшайпти. Ўртада 4 ёшли қизалоги бор. Лекин иккаласи ҳам талоқдан кўрқиб, яраша олишмаяпти. Кимлардир: «Фатво чиққан», дейишайпти. Сиз қандай маслаҳат берасиз? Ярашса бўладими? Иккаласининг ҳам бир-бирида кўнгли бор. Олдиндан жавоб учун раҳмат.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Диний идорага боришсин. Бу масалада фатво бериш ҳуқуқига фақат диний идора эга. Аммо кўнгиллари борлиги масалага ечим топиб бермайди, бунга шаръий жихатдан қараш керак. *Валлоху аълам.*

426-САВОЛ

Ассалому алайкум! Эр хотинга «Мен сендан кечдим», деса, талоқ тушадими? Жавобингиз учун катта раҳмат.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Эр шу гапни айтган пайтидаги ниятига қаралади, нимани қасд қилган бўлса, шу бўлади. Талоқ ниятида айтган бўлса, тушади, бўлмаса йўқ. *Валлоху аълам.*

427-САВОЛ

Ассалому алайкум ва роҳматуллоҳи ва барокатуҳ! Менинг бир масалада саволим бор эди. Биз турмуш ўртоғим билан Россияда эдик. Сўнг мен уйга кетдим. Бир куни телефонда гаплашиб туриб, уришиб қолдик. Ва жаҳл устида мен: «Бўлди, яшамайман, жавобимни беринг», дедим. Хўжайиним жавобимни бергилари келмади, лекин айтганимни қилдилар. Шу талоққа ўтадимми? Ахир ҳеч ким гувоҳ бўлмади ва телефон орқали бўлди-ку. Биз ҳозир ана шу қилган ишимиздан жудаям афеусдамиз. Илтимос, бизга бу масалага ойдинлик киритиб, жавоб беринг. Олдиндан раҳмат!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом ва роҳматуллоҳи ва барокатуҳ. Талоқ ва унга далолат қиладиган гап-сўзлар телефон орқали айтилган бўлса ҳам, ўтади. Бу масалада диний идорага муурожаат қилганларингиз маъқул. *Валлоху аълам.*

428-САВОЛ

Ассалому алайкум! Мен 2005 йилда турмуш ўртоғим билан алоҳида яшашни бошлаб, 2007 йилда суд қарори билан ажрашганман. Шундан сўнг эримдан талоқ қўйишини сўраб, қайнопамга мурожаат қилганман. Чунки бу вақтда эримнинг бошқа рўзгори бўлиб, олдига боришнинг имкони бўлмаган. Қариндошлари тўпланиб, эримга тушунтиришган ва қайнопам менга келиб: «Бошингиз очиқ, рухсатингизни берди», деб айтган. Ҳозирги кунда мен бошқа инсон билан турмуш қурмоқчиман. Саволим шуки, ушбу талоқ ҳақиқийми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Судда эрингиз ҳам иштирок этиб, талоққа далолат қиладиган сўзлардан бирортасини айтган бўлса, ажрашиш ҳақида ариза берилганидан кейин суд қарор чиқарса ҳам, ажрашишга ўтади. Буни ҳаммага эълон қилган бўлсанглар, барчанинг хабари бўлса, идда ўтирган бўлсангиз, энди турмушга чиқшингиз жоиз. *Валлоху аълам.*

429-САВОЛ

Ассалому алайкум! Бир йил олдин эрим билан севишиб турмуш қурган эдик. Фарзандим олти ойлик бўлганда вақтидан олдин ўлик тугилди. Қайнанам: «Бола йўқми, энди яшатмайман!» деб сепу кўчларимни олиб кетишимни талаб қилди. Иложсиз қолиб, кетишга мажбур бўлдим. Қайнанам ҳамманинг олдида: «Хотинингга жавобини бер!» деди. Эрим: «Уч талоқсиз», деб ота-онам билан жўнатиб юборди. Кейин эса: «Қонуний равишда ажрашмайман», деб туриб олди. Уч талоқ қўйилганда хотин ҳаром ҳисобланади-ку, қандай йўл тутишим мумкин?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Бу ерда очик-ойдин уч талок тушибди-ку, яна қандай қилиб яшаши мумкин? Сиз бу ёғига яшаш ва яшамаслигингизга қараб ҳаракат қилинг. Яшайдиган бўлсанглар, диний идорага бориб, масалага аниқлик киритинглар. Яшамайдиган бўлсанглар, ажрашиш учун талабни айнан сиз беринг. Маҳаллага, қариндошларга, гапи ўтадиганларга айтинг, сизни «муаллақа» қилмасин. Ё тўғрилиқча яшасин, ё яхшилиқча ажрашсин. *Валлоҳу аълам.*

430-САВОЛ

Ассалому алайкум! Тўрт йил олдин турмушим бўлмади. Орадан 4 йил ўтиб, турмушга чиқдим. Хўжайиним билан чет давлатдамиз. Алҳамдулиллаҳ, оиламиз тинч, ҳаётимиз осуда.

Ҳазратимизнинг китобларидан аёлда ҳомила бор ёки йўқлигини аниқлаш учун идда ўтирилишини ўқигандим. Менинг ўтирган муддатим шу ҳисобга ўтиб, никоҳим мақбулми? Аллоҳ сизлардан ва барча мусулмонлардан рози бўлсин.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Тўрт йил олдинги эрингиздан талок олган бўлсангиз, талоғингизни олган кундан идда бошланган. Идда муддати талок ёки ўлим вақтидан бошланади, яъни идда ўтириши керак бўлган аёл буни билса-билмаса, иддага риоя қилса-қилмаса, муддати ўталган бўлади. Идда ўтиришдан мурод бачадон ҳолини билиш ва бошқа эр билан яшалган ҳаёт хурматини сақлашдир. Шаръий ажрашиш ила шу тўрт йил муддат ичида турмуш қурмаган бўлсангиз, иддангиз ўтган ва никоҳингиз тўғри, иншааллоҳ. *Валлоҳу аълам.*

431-САВОЛ

Ассалому алайкум! Эрим мени ичганида талоқ қилаверади. Нима қилишим керак?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Дарҳол диний идорага боринглар! Уламолар: «Мастликда айтилган талоқ ҳам тушади», деганлар. *Валлоҳу аълам.*

432-САВОЛ

Ассалому алайкум! Баъзи сабабларга кўра эри билан уч йилдан ортиқ бирга яшамаган аёл турмуш ўртоғи билан қайта никоҳ ўқитиши шартми? (Турмушда «талоқ» сўзи ишлатилмаган-у, лекин «Йўқол», «Кет», «Сен билан яшамайман», деган гаплар айтилган.)

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Ўша сабабларни аниқ билиш керак: нима сабабдан бунча узилиш бўлди, айтилган гапларда нима ният қилинган? Бунинг учун икки томон ҳозирлигида жонли мажлис қилиш лозим.

Умуман, бундай ҳолларда диний идорага бориб, ечим топиш керак. *Валлоҳу аълам.*

433-САВОЛ

Ассалому алайкум! Собиқ турмуш ўртоғим билан олти йил бирга яшадик. Икки нафар қизимиз бор. Унинг хоҳиши билан ажрашдик, чунки эримнинг менга кўнгли йўқ эди. Бошқа аёлни севар экан. Менга берилган маҳрни беришмади. Ўртадаги бошқа бир киши: «Қизларингнинг тўйида берар экан», деди.

Шу кунларда бир аёлдан: «Агар аёл киши маҳридан ўз хоҳиши билан воз кечса, унга жаннат эшикларидан бири очилар экан», деган гапни эшитдим. Шу гап ростми? Менинг ҳолатимда маҳрдан воз кечсам бўладими? Яна бир собиқ эримдан талоқ олишим керакми ёки талоқ тушиб бўлганми? Раҳмат.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Ажрашиш қандай ҳолатда бўлганига боғлиқ. Талоқ ва унинг ўрнига ўтадиган лафзлар айтилган бўлса, талоқ тушади. Маҳр тўғрисида айтилган гап ҳам асоссиз. Маҳрни кам талаб қилган аёлнинг баракали бўлиши зикр қилинган. Маҳр сизнинг ҳаққингиз, уни талаб қилишга ҳақлисиз ва собиқ турмуш ўртоғингизнинг «Фалон пайтда бераман», дейишга ҳаққи йўқ. Эр-хотин бирга яшаб турганида муҳаббат туфайли, эрга осон бўлиши учун маҳрдан кечиш яхши. Аммо сизнинг ҳолатингизда, оиладан ажраб, жафо чекиб турганингизда маҳрдан кечмаганингиз афзал. **Валлоҳу аълам.**

ИСМЛАР

434-САВОЛ

Ассалому алайкум! Фарзона исмини ўзгартириш керакми? Бу ҳақда маълумот беринг, илтимос. Аллоҳ рози бўлсин!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Бу исм форсча бўлиб, «аклли, доно» деган маънони билдиради. Ўзгартириш шарт эмас. **Валлоҳу аълам.**

435-САВОЛ

Ассалому алайкум! «Акбар» исмининг ўзини айтиб чақириш мумкинми? Бу Аллоҳнинг сифатларидан бири экани ҳақида ўйлаб қолдим...

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф ҳазратлари «Муҳаммадақбар» деб чақириш кераклигини айтганлар. *Валлоҳу аълам.*

436-САВОЛ

Ассалому алайкум! Фирдавс исмининг маъноси нима?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Фирдавс — «бўстон», «жаннат» ва «гўзал боғ» деган маъноларни англатади. У жаннатдаги олий мақом ҳам дейилган. «Фирдавс» сўзи Қуръони Каримда икки ўринда зикр қилинган.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا ﴿١٠٧﴾

«Иймон келтирган ва яхши амалларни қилганларга Фирдавс жаннати манзил бўлгандир» (*Каҳф сураси, 107-оят*).

الَّذِينَ يَرْتُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١١﴾

«Улар Фирдавс(жаннати)ни мерос олурлар, улар унда абадий қолгувчилардир» (*Муъминун сураси, 11-оят*). *Валлоҳу аълам.*

437-САВОЛ

Ассалому алайкум! Акамнинг қизининг исми Афрўза. Яқинда бир танишлари «Исмини ўзгартиринглар, маъноси яхши эмас, дўзахдаги оловнинг номи», деганга ўхшаш гап айтибди. Лекин биз бу ҳақда ҳеч қандай маълумот топмадик. Шунинг учун сизларга мурожаат қилишни тўғри деб билдим. Жавобларингиз учун олдиндан каттақон раҳмат! Аллоҳ рози бўлсин.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Бу сўз форсча бўлиб, қомусдаги маъноларидан бири «ёндирувчи» экан. «Дўзах олови» деган маъно топилмади. *Валлоҳу аълам.*

438-САВОЛ

Ассалому алайкум! Ота туғилажак фарзандига оламдан ўтиб кетган отасининг исмини қўйса бўладими? Болага «оғирлик қилади», деб эшитдим. Шу гап қанчалик ҳақиқатга яқин?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Исм ҳеч қачон болага оғирлик қилмайди. Ислолда шумланиш йўқ. Болага ўтиб кетганларнинг исмини қўйиш жоиз ва бу унга салбий таъсир кўрсатмайди, иншааллоҳ. Исм исломий, яхши маънога далолат қилса, бас. *Валлоҳу аълам.*

439-САВОЛ

Ассалому алайкум! Яқинда укам ўғил кўрди, унга яхши ният билан ўзим Саидқарим деб исм қўйдим.

Энди кўнглимизда шубҳа пайдо бўлди. Биз тўғри исм қўйдикми? Олдиндан раҳмат.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. «Карим» сўзини инсонларга нисбатан ишлатса ҳам бўлади. Исм тўғри қўйилган.
Валлоху аълам.

НИКОҲ ТҶЙИ

440-САВОЛ

Ассалому алайкум! Суннатга мувофиқ тўй қилиш йўл-йўриқларини тушунтириб берсангиз. Қандай йўл тутишим ва нималарга амал қилишим керак бўлади?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Бу саволингизга жавобни Шайх ҳазратларининг «Бахтиёр оила» китобларидан иқтибос келтириш билан жавоб беришни лозим топдик.

«Никоҳни эълон қилиш ва бошқа бир неча хайрли мақсадларда тўй қилиш шариатда тавсия қилинган амаллардан ҳисобланади. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам оналаримизга уйланганларида, ўша вақтнинг шароитидан келиб чиқиб, ўзлари оддий ва содда тўйлар қилганликлари маълум ва машҳур.

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ بَيْنَ حَيْبَرَ وَالْمَدِينَةِ ثَلَاثًا
يَبْنِي عَلَيْهِ بِصَفِيَّةَ بِنْتُ حُبَيْبٍ فَدَعَوْتُ الْمُسْلِمِينَ إِلَى وَلِيمَةٍ فَمَا
كَانَ فِيهَا مِنْ خُبْزٍ وَلَا لَحْمٍ أَمَرَ بِالْأَنْطَاعِ فَأَلْقَى فِيهَا مِنَ التَّمْرِ
وَالْأَقِطِ وَالسَّمْنِ فَكَانَتْ وَلِيمَتُهُ. رَوَاهُ الْخَمْسَةُ إِلَّا أَبَا دَاوُدَ.

Анас розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам Хайбар билан Мадина орасида уч кун туриб, ўзлари билан София бинт

Ҳужайнинг валиймасини қилдилар. Мен мусулмонларни валиймага чақириб келдим. Унда нон ҳам, гўшт ҳам йўқ эди. У зот тери дастурхонларни ёзишга амр қилдилар. Уларнинг устига хурмо, қурт ва сариёғ ташланди. У зотнинг валиймалари шундан иборат эди».

Бешовларидан фақат Абу Довуд ривоят қилмаган.

Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам Хайбардан Мадинага қайтаётиб, София онамизга уйланишлари муносабати билан кишиларга валийма берганлар. Бу зиёфат, ривоятда зикр қилинганидек, содда ва оддий бўлган. Нон ва гўшт умуман бўлмаган. Ўша давр камбағалларининг кундалик таомлари – хурмо, қурт ва сариёғ теридан қилинган дастурхон устига ташлаб қўйилган, валиймага келган кишилар ана шулардан тановул қилганлар.

وَعَنْهُ قَالَ: مَا أَوْلَمَ النَّبِيُّ ﷺ عَلَيَّ شَيْءٍ مِنْ نِسَائِهِ مَا أَوْلَمَ عَلَيَّ زَيْنَبُ أَوْلَمَ بِشَاةٍ. رَوَاهُ الثَّلَاثَةُ.

Яна ўша кишидан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам ўз аёлларидан бирортасига Зайнабга валийма қилгандек валийма қилмадилар. Унга бир қўй билан валийма қилдилар».

Учовлари ривоят қилишган.

Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам Зайнаб бинт Жаҳш онамизга уйланган вақтларида, имкони бўлиб қолиб, бир қўй сўйиб, тўй қилган эканлар. Бу тўй у зотнинг энг катта тўйлари ҳисобланганлиги ривоятда қайд қилинмоқда.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг жигаргўшалари Фотимаи Заҳро розияллоҳу анҳонинг ҳазрати Алий розияллоҳу анҳу билан тўйлари қуйидагича бўлган эди.

Тўй кечаси Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам куёв бўлмиш Алий ибн Абу Толибга:

«Эй Алий, келинга бир тўй ҳам қилиш керак», дедилар.

Шунда Саъд ибн Муъоз розияллоҳу анҳу:

«Менда бир кўчқор бор!» деди.

Ансорийлардан бир гуруҳи бир неча соъ жўхори жамлаб келишди. Ана ўша нарсалардан тўй зиёфати уюштирилди.

Зиёфатдан кейин Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам Алий ибн Абу Толибга:

«Менга учрамагунча бир нарса қилмай тур», дедилар.

Кейин Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам Фотима розияллоҳу анҳо турган жойга бордилар-да, у кишига:

«Менга сув келтир», дедилар.

Келинликка тайёрланиб олган Фотима розияллоҳу анҳо бир идишда сув келтирдилар. Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам у сувдан Фотима розияллоҳу анҳонинг кўксиларига ва бошларига сепдилар-да:

«Аллоҳим, мен Сендан бунга ва бунинг зурриётларига қувилган шайтоннинг ёмонлигидан паноҳ тилайман», дедилар.

Сўнгра у зот яна сув келтиришни талаб қилдилар. Бу сафар Алий ибн Абу Толиб розияллоҳу анҳу бориб, ҳалиги идишда сув келтирдилар. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам у кишига ҳам худди Фотима розияллоҳу анҳога қилган ишларни ва дуоларни қилдилар ва:

«Аллоҳим, икковларига барака бергин, икковларининг устиларидан барака нозил қилгин ва икковларининг зурриётларини баракали қилгин», дедилар.

Сўнгра Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам икки муаввизатайни тиловат қилдилар ва:

«Ўз аҳлинг олдига Аллоҳнинг исми ва баракаси ила киравер», дедилар.

Алий ибн Абу Толиб розияллоху анхунинг қариндошлари бу ҳодисани катта хурсандчилик ва маросим билан нишонладилар. Ҳатто куёвнинг амакиси Ҳамза ибн Абдулмуттолиб розияллоху анху иккита жонлик сўйиб, мадиналикларга зиёфат ҳам берди.

Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи васалламнинг саҳобаларга тўй қилиш тавсиялари ҳақидаги энг машҳур ривоят «Абдурраҳмон ибн Авфнинг ҳадиси» номи ила машҳур. Унда қуйидагилар айтилади.

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَأَى عَلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ أَثَرَ صُفْرَةٍ فَقَالَ: مَا هَذَا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي تَزَوَّجْتُ امْرَأَةً عَلَى وَزْنِ نَوَآةٍ مِنْ ذَهَبٍ قَالَ: بَارَكَ اللَّهُ لَكَ أَوْلَمْ وَلَوْ بِشَاةٍ. رَوَاهُ الْخَمْسَةُ.

Анас розияллоху анхудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоху алайҳи васаллам Абдурраҳмон ибн Авф розияллоху анхуда сариклик аломатини кўриб:

«Бу нима?» дедилар.

«Эй Аллоҳнинг Расули, данак оғирлигидаги тилла эвазига бир аёлга уйландим», деди у.

«Аллоҳ сенга барака берсин! Бир қўй сўйиб бўлса ҳам, тўй қилгин», дедилар».

Бешовлари ривоят қилишганлар.

Набий соллаллоху алайҳи васаллам Абдурраҳмон ибн Авф розияллоху анхуда куёвлик белгиси бўлган сарик ранг аломатини кўриб, нима учун ясанганларини сўрадилар. У киши бир аёлга уйланганлари, маҳрга бир данак вазнида тилла берганларини хабар қилдилар. Бу

миқдордаги тилла чорак динор, яъни беш дирҳам ку-муш пулга тенг келар эди.¹ Абдуррахмон ибн Авф розияллоху анху тўй қилмай, уйланганлари учун Расулulloх соллаллоху алайҳи васаллам у кишига: «**Бир қўй сўйиб бўлса ҳам, тўй қил**», дедилар.

Ушбу зикр қилинган ва бошқа зикр қилинмаган далиллар эътиборидан, уламолар жумҳури: «Никоҳ тўйи қилиш мустаҳабдир», деганлар. Шофёъий мазҳабидаги баъзи уламолар бу ишни «вожиб», деганлар.

Никоҳ тўйининг шариатга киритилишининг бир неча ҳикматлари бор:

1. Никоҳ тўйи одамлар орасида никоҳни эълон қилишдир.

Одатда совчилик ва қудачиликдан кўпчилик хабардор бўлмайди. Ақди никоҳ маросимида эса бир неча кишиларгина иштирок этадилар. Одамлар келин-куёвни бирга кўрганларида ҳар хил фикрга бормасликлари, «Булар нимага бирга юрибди экан?» демасликлари учун никоҳ тўй орқали эълон қилинади.

2. Никоҳ тўйи қилишда келин-куёв ва уларнинг яқинлари қалбига қувонч бағишлаш бордир.

¹ Шофёъийлар юқоридаги ҳадис ва шунга ўхшаш баъзи хабарларни далил қилиб: «Маҳрнинг озига ҳам чегара йўқ», дейдилар. Ҳанафийлар бошқа оят ва ҳадисларни далил қилиб: «Маҳрнинг энг ози ўн дирҳам бўлади», дейдилар. Ҳанафийлар, жумладан, Расулulloх соллаллоху алайҳи васалламнинг: «Ўн дирҳамдан пастги маҳр бўлмайди», деган ҳадисларини ҳужжат қилиб келтирадилар. Шунингдек, Умар ибн Хаттоб, Алий ибн Абу Толиб, Абдуллох ибн Умар розияллоху анхулар ҳам: «Маҳр ўн дирҳамдан оз бўлмайди», деганлар. Шофёъийлар келтирган далилларга эса: «Мазкур ҳадислар ўша оз нарса билан ҳам, никоҳ боғланиши мумкинлигига далил бўлади, холос. Бизнинг наздимизда ҳам ўн дирҳамдан оз маҳр билан никоҳ боғланиши мумкин. Ахир, маҳрга ҳеч нарса атамаса ҳам никоҳ собит бўлади-ку. Бинобарин, оз нарса билан ҳам собит бўлаверади. Фақат уни никоҳдан кейин энг камида ўн дирҳам қийматга етказиб қўйиши шарт қилинади», деб жавоб қиладилар.

3. Никоҳ тўйи туфайли кишилар орасидаги ижтимоий алоқалар ривожланади, уларнинг орасидаги биродарлик мустаҳкамланади, меҳр ва мурувват зиёда бўлади.

4. Никоҳ тўйи орқали мусулмонлар орасидаги ижтимоий тенглик йўлга қўйилади. Тўйга камбағалларни таклиф қилишга алоҳида эътибор берилади.

وَكَانَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: شَرُّ الطَّعَامِ طَعَامُ الْوَلِيمَةِ يُدْعَى لَهَا الْأَغْنِيَاءُ وَيُتْرَكُ الْفُقَرَاءُ وَمَنْ تَرَكَ الدَّعْوَةَ فَقَدْ عَصَى اللَّهَ وَرَسُولَهُ ﷺ. رَوَاهُ الثَّلَاثَةُ.

Абу Хурайра розияллоху анху:

«Таомнинг энг ёмони бойлар даъват қилиниб, камбағаллар тарк қилинган валийма таомидир. Ким даъватни тарк қилса, батаҳқиқ, Аллоҳга ва Унинг Расули соллаллоху алайҳи васалламга осий бўлибди», дер эдилар.

Учовлари ривоят қилганлар.

Исломда валиймалардан, умуман, бировга таом бериш маросимларидан асосий мақсад, ҳожатманд кишиларни таомлантириш, уларнинг кўнглини кўтаришдир. Валийма қилган одам муҳтож камбағалга қарамай, бойларнинг эшигига бориб: «Менинг валиймамга бир қадамингиз етиб қолса, бахтиёр бўлар эдим», деб илтижо қилиши жуда ўринсиз ишдир.

Шунинг учун ҳам ундай валийманинг таоми «энг ёмон таом» дейилмоқда. Демак, валийма қилувчи киши кимларни чақиритишни ҳам билиши керак. Зиёфат дастурхонига камбағал, бева-бечораларни кўпроқ даъват қилса, улар зиёфатдан қорни тўйиб, қайғуси кетиб, кўнгли кўтарилиб кетса, эҳсон ўрнига тушган бўлади.

5. Никоҳ тўйи қилиб, кўпчиликни чорлашдан кўзланган асосий мақсадлардан бири мусулмонлар жамоасининг янги оила ва келин-куёв ҳаққига дуоларидан умидворликдир. **Валлоху аълам.**

МАҲРАМ

441-САВОЛ

Ассалому алайкум, ҳурматли Одинахон опа! Бизга бераётган ёрдамларингиз учун катта раҳмат. Опа-жон, саволим шундан иборатки, жуфти ҳалолим вафот этдилар, яқинда иддам чиқади. Менга қайнотам ва вояга етган қайнукам умрим давомида маҳрам ҳисобланадиларми?

Озгина вақтдан сўнг ота-онам қизлик уйимга олиб кетишмоқчи. Лекин худди жуфти ҳалолимдан узоқлашгандек туюляпти менга. Гўё кетиб қолсам, хаёлимда у киши хафа бўладигандек. Кўнглимни узолмаяпман. Лекин бир кун кетишим аниқ, чунки уйланадиган қайнукам бор.

Икки ёшга кираётган ягона ёдгорам бор, Аллоҳга шуқр. Қайнана-қайнотамни ўйласам ҳам, сиқилиб қоляпман, улар набираларини жуда яхши кўришади. Оиламдагилар: «Улар келишади, сен ҳам хабар олиб турасан. Ҳаммаси яхши бўлади», дейишяпти.

Ўзим ҳам ёлғиз қизман, акаларим бор. Лекин дардларимни тинглаувчи, маслаҳатларини аямайдиган сиздек опам бўлса эди! Илоҳим, қизалогим сиздек солиҳа, муслима бўлсин. Раҳмат сизга!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Аллоҳ турмуш ўртоғингизни раҳмат қилсин, сизга эса сабр берсин. Қайнотангиз сизга маҳрам, турмуш ўртоғингиз вафот этган бўлса ҳам.

Аммо қайнукаларингиз маҳрам эмас. Маҳрам бўлмаган кишилар билан яшагандан кўра маҳрамларингиз билан яшаганингиз тўғри. Яқинларингиз айтганларидек, зиёратларига бориб турасиз, алоқаларни давом эттираверасиз. *Валлоху аълам.*

АВРАТ

442-САВОЛ

Ассалому алайкум. «Намоз ўқиган аёлга намоз ўқимаган аёл номаҳрам кабидир», деб эшитган эдим. Кўшини рус аёл Вера она кўришганда қучоқлаб олиб, юзимиздан ўпиб кўришади. Агар номаҳрам бўлса, бу бизга гуноҳ бўлади-ку, тўғрими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. «Намоз ўқиган аёлга намоз ўқимаган аёл номаҳрам кабидир» эмас, муслима бўлмаган аёл муслимага номаҳрам сингаридир. Бундай сўрашиб бўлмайди. Ғайримуслимага муслима аёл авратини кўрсатиши ҳам жоиз эмас. *Валлоху аълам.*

443-САВОЛ

Ассалому алайкум ва раҳматуллоҳи ва барокатуҳ. Менинг ёшим 14 да. Балоғатга етгач, ҳижобга кирмоқчиман. Аммо оилада ҳамма бунга қарши. Онам очиқ-сочиқ кийиниб юришимга мажбурлайди. Нима қилишни билмаяпман. Жавобингиз жуда зарур. 2-3 кундан сўнг интернетга киришимга умуман имкон бўлмайди. Аллоҳим Ўзи барчани қўлласин. Раҳмат!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Менимча, сиз балоғатга етган бўлсангиз керак. Балоғатга етиш аломати қиз болалар

учун ҳайз кўришдир. Ҳайз кўргандан кейин аёл киши авратларини ёпиши фарз. Аллоҳдан сўраб, шунга ури-наверинг. Биз ҳам дуода бўламиз. **Валлоҳу аълам.**

444-САВОЛ

Ассалому алайкум! Одинахон опа, аввало сизга раҳмат. Бундан олдин берган саволимга тушунарли жавоб олдим. Сиздан яна маслаҳат сўрамоқчиман. Мен ўраниб юрмайман, лекин ҳижоб кийгим келади. Шунинг учун кўп қаршиликка учрайман. Ҳижоб ўраб юриш учун бирон ташкилотдан рухсат олинадими? Саволим ноўрин бўлса, минг бор узр.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Ҳижоб – Аллоҳнинг амри. Му-сулмон бўлиш учун, намоз ўқиб, рўза тутиш учун би-рорта ташкилотдан рухсат олинмаганидек, бунинг учун ҳам рухсат олинмайди. **Валлоҳу аълам.**

445-САВОЛ

Ассалому алайкум, Одинахон опа! Аллоҳ сиздан рози бўлсин! Аёллар салонига чиқиб, авратларимиз-ни эпиляция қилдирсак бўладими, гуноҳ иш қилиб қўймаймизми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Бўлмайди, мумкин эмас! Аврат жойга бошқаларнинг назар солиши ҳаром. Аёлларнинг аёлларга нисбатан аврати – киндикдан тиззагача. Бу муслималар орасидаги аврат чегараси. Шундан келиб чиқиб, мана шу аврат ҳисобланган ерларни кўрсатиб ҳам, тозалатиб ҳам бўлмайди. Қолаверса, бундай шах-сий ишларни инсон ўзи амалга ошириши керак. Бош-

қаларга қилдириш одобга ҳам тўғри келмайди, ҳаёни заифлаштиради. **Валлоҳу аълам.**

446-САВОЛ

Ассалому алайкум! Интернетда ҳижобдаги аёлларни пардоз-андозда, кўзойнак таққан ҳолда, қўлларини қулоқлари ҳар хил зеб-зийнат билан тўлган қиёфада кўрамиз. Муслмон аёллар учун булар гуноҳ эмасми ёки улар таҳоратсиз бўлиб қолишмайдими? Буларнинг қанчалик яхши ёки ёмон томонлари бор? Илтимос, шу ҳақда маълумот беринг.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Булар сатрдаги аёлларга тўғри келмайдиган ҳолатлар, албатта. Аммо шундай суратга тушадиган хотин-қизларнинг аксари аслида сатрли аёллар бўлишмайди, ҳаттоки муслима бўлмаганлари ҳам топилади. Улар кўпинча бу ишларни касби юзасидан, тижорат учун қилишади. Мол эгалари молларини чиройли кўрсатиш учун уни зебу зийнатлар билан имкон қадар чиройли кўрсатишга ҳаракат қиладилар. Бундай мақсадда аёлларнинг шунчаки ўзларини зийнатлаган ҳолда намоёиш этишлари ҳам, албатта, шариатимизда ножоиз ҳисобланади. **Валлоҳу аълам.**

447-САВОЛ

Ассалому алайкум, Одинахон она! Мен университетда 2-босқич талабасиман. Рўмоладман. Оила аъзоларим аввал бошданоқ ҳижобланишимга қарши бўлишган. Яқинларим орасида ўранганлар йўқлиги учун ва бошқа сабаб билан буни қабул қилишлари анча қийин бўлган эди. Лекин, алҳамдулиллаҳ, ҳозирга келиб, ҳар хил гап-сўзлар, ечтиришга бўлган уринишлар анча камайган. Кеча холам уйга келган эдилар. Улар рўмолимга қарши биринчилардан бўлган инсон. Ўқишга бундай иссиқ кунда қийналиб бориб, овора бўлиб юрмаслигимни, мен барибир диплом ололмаслигимни айтдилар. Менга бу гап жудаям қаттиқ таъсир қилиб кетди. Мен икки йил тинмай қилган тайёргарликларим туфайли, аввало Яратганнинг марҳамати билан ўқишга биринчи йили грант асосида қабул қилинганман. Ҳаммангизга маълум, грант асосида битирган талабалар уч йил давлатга ишлаб берагина, дипломини кўлига ола олади. Холамнинг айтишлари бўйича, битирганим билан, рўмолим сабабли мени ҳеч ким давлатимиз тасарруфидаги ўқув муассасаларига ишга олмас, натижада мен ҳеч қачон олий маълумотли эканлигимни тасдиқловчи ҳужжатга эга бўлолмас эканман. Менга маслаҳат беринг, шу гапни эшитганимдан буён шайтон васваса қиляпти. Мен нима бўлган тақдирда ҳам фарзни бажаришга ва рўмолимни ечмасликка аҳд қилганман. Уйга келиб, ҳатто онамни ҳам шу гапларга ишонтириб кетибдилар. Уларнинг ҳам: «Ростдан бекорга бориб келаётган экансан-да», деганлари менга қаттиқ ботиб кетяпти. Кўз олдимдан абитуриентлик

даврим, меҳнатларим ўтяпти. Менга шу каби гап қилганларга «Аллоҳга таваккал», деб жавоб беряман-у, лекин «Ростдан ҳам нима қиламан энди?» деб ўйланияман. Менга тўғри йўл кўрсатинг, илтимос! Жавобингизни аяманг. Олдиндан раҳмат!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Кейин нима бўлишини Аллоҳ билади. Сиз Аллоҳга таваккул қилинг, Ўзига суянинг, Ўзининг амрини бажо келтиринг. Аллоҳга осон, яхшиликларни насиб қилади, иншааллоҳ. Ноумид бўлманг. Таълимни ишлаш учун эмас, илм-маърифатли бўлиш учун, деб олинг. Илм-маърифатли ва яхши ниятли одам ҳар доим азизу мукаррам бўлади. Ўқишингизни давом эттираверинг. *Валлоху аълам.*

ТАҒИҚ ВА РУХСАТЛАР

448-САВОЛ

Ассалому алайкум. Аёл кишининг қабристонга бориши жоизми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом.

– عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: أَتَانِي جَبْرِيلُ فَقَالَ: إِنَّ رَبَّكَ يَأْمُرُكَ أَنْ تَأْتِيَ أَهْلَ الْبَقِيعِ فَتَسْتَغْفِرَ لَهُمْ قَالَتْ: قُلْتُ كَيْفَ أَقُولُ لَهُمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: قُولِي السَّلَامَ عَلَى أَهْلِ الدِّيَارِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُسْلِمِينَ وَيَرْحَمُ اللَّهُ الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنَّا وَالْمُسْتَأْخِرِينَ وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللَّهُ بِكُمْ لِلْآحِقُونَ. وَفِي رِوَايَةِ السَّلَامِ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الدِّيَارِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُسْلِمِينَ وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللَّهُ لِلْآحِقُونَ أَسْأَلُ اللَّهَ لَنَا وَلَكُمْ الْعَافِيَةَ. رَوَاهُمَا مُسْلِمٌ.

Оиша розияллоху анҳодан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоху алайҳи васаллам: «Менга Жаброил келиб: «Роббинг сени аҳли Бақиъга келиб, истиғфор айтишинга буюради», деб айтди», дедилар».

Оиша розияллоху анҳо айтадилар: «Уларга нима дейман, эй Аллоҳнинг Расули?» дедим.

«Ассалому ғала аҳли диярим минал муъминийн вал муслимийн ва ярҳамуллоху ал-муस्ताқдимийна минна вал муस्ताъхирийн. Ва инна иншааллоху бикум лалаҳикун», деб айт», дедилар».

Бошқа бир ривоятда:

«Ассалому алайкум аҳлид диярим минал муъминийна вал муслимийн. Ва инна иншааллоҳу бикум лалаҳикун. Асʼялуллоҳа лана ва лакумул ʼафията», дейилган.

Имом Муслим ривоят қилган.

Бақиъ Мадинадаги қабристон бўлиб, вафот этган мадиналиклар ўша ерга қўмилган ва қўмилмоқда.

Демак, Бақиъга бориб зиёрат қилиб, у ерга дафн қилинганларнинг гуноҳини кечирешини сўрашни Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламга Аллоҳ таолонинг Ўзи амр қилган.

Оиша онамиз Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламдан қабристонга борганда у ерда ётганларга нима дейишни сўраганлар.

Агар аёлларга қабристонга бориш жоиз бўлмаганда, Оиша розияллоҳу анҳо у ерга борганда нима дейиш кераклигини сўрамасдилар. Аёлларнинг қабристонга бориши жоиз бўлмаганда, Оиша онамиз бу саволни берганларида Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам аёлларини бундан қайтарган бўлар эдилар.

وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: لَعَنَ اللَّهُ زَائِرَاتِ الْقُبُورِ وَالْمُتَّخِذِينَ عَلَيْهَا الْمَسَاجِدَ وَالشُّرُجَ. رَوَاهُ أَصْحَابُ السُّنَنِ.

Ибн Аббос розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Аллоҳ қабрларни зиёрат қилувчи аёлларни ва қабрлар устига масжид қуриб, чироқ ёқувчиларни лаънатласин», дедилар».

«Сунан» эгалари ривоят қилганлар.

Шарҳ: Ушбу ҳадисда аёл кишиларнинг қабрлар зиёратига бориши яхши эмаслиги қаттиқ таъкидланмоқда.

Уламоларимиз: «Аллоҳнинг лаънати қабр зиёратига бориб, дод солиб йиғлаган, сабрсизлик қилган ва ношаръий хатти-ҳаракатлар содир этган аёлларга хосдир», дейдилар.

Мазкур нарсаларни қилмай, ўзини шариат кўрсатмалари асосида тутган аёллар учун эса қабрларни зиёрат қилиш жумҳур уламоларнинг ижмосига кўра макруҳ, бизнинг ханафий мазҳабига кўра жоиздир. *Валлоҳу аълам.*

449-САВОЛ

Ассалому алайкум, Одинахон она! Эшитишим бўйича динда пешона кокили(чёлка)ни кесиш мумкин эмас экан. Шу тўғрими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Аёлларнинг пешона кокилини кесиши борасида тақиқ ворид бўлмаган. Уларнинг соч кесишлари ҳақида «Саҳиҳи Муслим»да қуйидаги ривоят келган:

Абу Салама ибн Абдурраҳмон розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Оишанинг олдига унинг эмиқдош иниси билан кирган эдим, у ундан Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг жунубликдан ғусл қилишлари ҳақида сўради. У бир соъ сифимли идиш опкелтириб, ғусл қилди. Биз билан унинг ўртасида парда бор эди. У бошидан уч марта сув куйди.

Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг завжалари сочларини вафрадек бўлгунча олишарди».

Изоҳ: Араб тилида соч узунлигига қараб, турлича аталади. Кулоқнинг юмшоғига тушган соч «вафра», елкага тушгани «лимма», иккаласининг ўртасида бўлса,

«жумма» дейилади. Баъзилар: «Елкадан пастга тушган сочга ҳам «вафра» сўзи ишлатилади, бу ерда шу маъно назарда тутилган», дейишган.

Қози Йёз айтади: «Маълумки, араб аёллари сочларини ўриб юришган. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг аёллари у зот вафот этганларидан кейин зийнатланишни тарк қилганлари учун соч тарашни осонлаштириш мақсадида шундай қилишган (яъни сочларини қисқартиришган) бўлса керак».

Баъзи уламолар мана шу ҳадисни аёл кишининг соч кесиши жоизлигига далил қилиб олганлар.

Аммо соч кесишда ўзга диндагилар одатига тақлид қилиш, эркакларнинг сочига ўхшатиш жоиз эмас. **Валлоҳу аълам.**

450-САВОЛ

Ассалому алайкум, Одинахон она! Пешона ва лаб устидаги тукларни терса бўладими? Чунки менинг қошимнинг тепаси жуда қалин. Улар сочим ўсиб чиққан жойгача уланиб кетган. Бу қош терганга кирмайдими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Қош ўта қалин, четдан қараганда ҳам одатда ўсадиган жойдан ташқарида ўсиб кетган бўлса, одатий ҳолга келтиришда зарар йўқ. Бу худди мўйлаби ўсган аёл ҳукмида бўлади. Қош ва қошга туташган тукларни териб бўлмайди. Бир қарашда қошлиги билиниб турган тукларни олиб бўлмайди. Ундан бошқасига рухсат берилган. **Валлоҳу аълам.**

451-САВОЛ

Спиртли ичимлик ичган одамнинг ибодатлари ва рўзаси орадан қанча вақт ўтганидан кейин қабул бўлади? Шахсан ўзим қирқ кун, деб эшитган эдим.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Имом Термизий ривоят қилган ҳадисда Набий сол-лаллоҳу алайҳи васаллам: «**Ким хамр ичса, қирқ кун намози қабул бўлмайди**», деганлар.

Бироқ намознинг қирқ кун қабул бўлмаслиги ичилган хамр одам танасида қирқ кун сақланиб, уни нажосатга айлантириб кўяди, дегани эмас. Бунинг маъноси шуки, хамр ичишдек улкан гуноҳ одамнинг шу муддат давомида қилган ибодатларининг савобини ҳабата қилади. Бироқ бундан «намозим қабул бўлмас экан» деб, намозни тарк қилиш керак, деган хулоса келиб чиқмаслиги керак. Чунки намозни тарк этиш хамр ичиш, зино қилиш ва шу каби бошқа гуноҳлардан ҳам оғирроқдир.

Демак, хамр ичиб кўйган одам намозларини ўқийверади, зиммасидан фарз соқит бўлади, лекин савобидан бебахра бўлади. Шунинг учун бу гуноҳ учун дарҳол тавба қилиб, умрбод бу ишни қилмаслиги шарт. **Валлоҳу аълам.**

452-САВОЛ

Ассалому алайкум! Ҳижобда бўлмаган одам кўли, оёқлари ва елкасига одам ҳамда ҳайвоннинг расми бўлмаган нақш (татуировка) чиздириши, ўша ҳолда намоз ўқиши жоизми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Ҳижобда бўлмасликнинг ўзи гуноҳ, сиз айтган ҳолатларда, агар хина билан чиздирса

ҳам, ғайримусулмонларнинг ахлоқсизликларига тақлид қилиш бор ва бу дуруст эмас, албатта. Игна билан татуировка қилиш эса ҳаром амаллардан ҳисобланади.
Валлоҳу аълам.

453-САВОЛ

Ассалому алайкум, Одинахон она! Қулоқни иккита тештириш мумкинми? Бурун ва киндикни-чи?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Қулоқни иккита тештириш жоиз. Бурун ва киндикни тештириш бизнинг одатларга ҳам, одобларга ҳам тўғри келмайди. Бошқа қавмнинг ишини қилсак, ўшалардан бўлиб қоламиз.

Абу Довуд ва Табароний қилган ривоятда: «Ким бир қавмга тақлид қилса, у ўшалардандир», дейилган.

Валлоҳу аълам.

454-САВОЛ

Ассалому алайкум! Авваламбор, қимматли вақтингизни аямай, саволларимизга жавоб бераётганингиздан жудаям хурсандмиз. Аллоҳ вақтингизга барака берсин! Саволим шуки, аёл киши қўл-оёқ тукларини олиши мумкинми? Юздаги холларни кетказиш-чи? Киприк ўстирадиган дорилардан фойдаланса бўладими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Турмуш қурган аёлга қошдан бошқа тукларни олиш жоиз. Хол чиройни бузиб турган бўлса, турмушга салбий таъсир кўрсатса ёки турмуш қуришга тўсқинлик қилса, уни кетказиш мумкин. Киприк ўстирадиган дорилардан фойдаланса бўлади. **Валлоҳу аълам.**

455-САВОЛ

Ассалому алайкум, Одинахон. Сочни қора ёки бошқа ранга бўяш мумкинми? Яна бир саволим бор: ҳозирги кунда растушовка урф бўлди, яъни қошни термасдан, унга қалам билан шакл бериб, сўнг бўяб қўйилади. Бу бўяш 1 – 5 йилгача турармиш. Шу иш тўғрими? Жавобингиз учун олдиндан раҳмат.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Соч бўяш ҳақида қуйида бериладиган махсус мақола билан танишиб, билиб оласиз. Қошни терганга ўхшатиш эса жоиз эмас. Бўяш мумкин. Аммо сиз айтаётган растушовкага вашм, яъни татуаж иши аралашса, бу ҳам ножоиз бўлади, чунки вашм ҳаромдир. *Валлоҳу аълам.*

456-САВОЛ

Аёллар сочларини ҳар хил соч бўёқларига, масалан, «АСМА-COLOR» деганига бўясалар бўладими? Ғул, таҳорат қилса, ўтадими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Сочни бўяш жоиз, ғул ва таҳоратга зарари йўқ. Бу ҳақда муҳтарам устоз доктор Ваҳба Зухайлий ўзининг «Замонавий фатволар» номли китобида қуйидагиларни ёзади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам оқарган соч ва соқолни бўяшни мубоҳ қилганлар. У зотдан собит бўлган ҳадисда бу маъно бор.

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: «Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам: «**Яҳудий ва на-**

соролар бўямайдилар. Уларга хилоф қилингиз», дедилар». *Бешовлари ривоят қилганлар.*

Энди «savollar.islom.uz» саҳифасидаги Ҳазратимизнинг бу борадаги саволларга берган жавобларига назар солайлик.

АЁЛЛАРНИНГ СОЧ БЎЯШИ ҲАҚИДА

Бисмиллаҳир Роҳманир Роҳийм.

Шу кунларда бизнинг диёримизда энг кўп сўраладиган саволлардан бири соч бўёғи ҳақида бўлиб қолди: «Соч бўёғи жоизми?»; «Лондакалор», «Гарниер» каби соч бўёқларини ишлатса бўладими?»; «Сочни краскага бўяса, таҳорат, гусл ўтадимиз? Намоз қабул бўладими?»; «Сочни қора рангга бўяшнинг ҳукми қандай? Сарикқачи?»; каби саволлар қайта-қайта сўралади. Бундай саволлар бошқа юртларда биздагичалик кўп сўралмайди. Шунингдек, шайхимиз Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф ҳазратлари бу саволларга такрор ва такрор жавоб бериб бўлганларига анча бўлган. Шундай бўлса-да, бу борадаги саволлар ҳалигача сўралапти. Шу сабаб ушбу мавзунини озгина муҳокама қилишни лозим топдик.

* Соч бўёғи жоизми?

* Ҳозирда турли номлар билан чиқарилаётган соч бўёқларидан фойдаланиш мумкинми?

Бу саволларга жавоб Шайх ҳазратларининг «Зикр аҳлидан сўранг» китобларининг иккинчи жузида келтирилган:

Ассалому алайкум, Шайх ҳазратлари! Соч бўялгандан кейин гусл ўтмаслиги тўғрими?

ЖАВОБ: *Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.*

Тўғри эмас.

Ассалому алайкум, ҳурматли Шайх ҳазратлари! Аёлим қошини тердиришига рухсат сўраяпти, бунга шариатимиз рухсат берадими, шунингдек, сочини ҳам бўяш мумкинми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Қош териш мумкин эмас. Сочни бўяса бўлади.

Ассалому алайкум, Шайх ҳазратлари! Бир танишим ўзи ёш бўлишига қарамай, сочларида оқи бор. Бўяса бўладими? Шариатнинг ҳукми қандай? Бўяш учун қайси воситалардан фойдаланган маъқул?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

«Ҳадис ва Ҳаёт»ни ўқиганингизда эди, бу масалани аллақачон билиб олар эдингиз.

Аслида кўпинча соч-соқолнинг оқи хина билан ўзгартирилади. Шунинг учун соч бўяш ўрнига соч хиналаш ҳам дейилади. Лекин хинадан бошқа нарса билан бўяш ҳам жоиз.

Менинг бир биродарим бор, у билан ёшликдан бирга ўсганмиз. Унинг сочига 12 ёшидан оқ оралаган бўлиб, 18 ёшида батамом оқариб кетган. У ўйлаб, охири сочини бўяшга жазм этди. Ёшимиз улгайганда шундай бир гап эшитиб қолди, соч бўяш таҳоратни бузар экан. Ҳазрат, сиздан илтимос, шу ҳақда тўлиқ маълумот берсангиз, дўстимга ёрдам берган бўлардингиз.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Соч бўяш таҳоратни бузмайди. Бу савол-жавоблардан чиқадиган хулоса шуки, бугунги кундаги турли соч бўёқларини қўллаш мумкин. Улар таҳорат ва гуслни ман қилмайди.

Одамларда «Соч бўёқлари жоизми, улар таҳорат ва гуслни ман қилмайдими?» каби саволларнинг туғилиши-

га сабаб, бўёқлар сочга сув ўтказмайди, деб тушунишидир. Улар соч бўёғини тирноқ лаки ёки бўёқчилар бўёғига қийслаб, шундай фикрга боришлари мумкин. Аслида эса ундай эмас. Соч бўёқлари ҳам хина кабидир, фақатгина кимёвий услубда тайёрланган. Турли рангларнинг сочда мустаҳкам ўрнашиши учун кимёвий моддалар қўшилган, холос. Соч бўёғи ҳам хина каби соч толасини қопламай, ичидан таъсир ўтказиб, рангини ўзгартиради. Бу ҳақда тушунчага эга бўлиши учун бирор-бир таҳлил марказига мурожаат қилиши ёки шу мавзуга оид маълумотларни ўқиши мумкин.

Масалан, сочга бўёқ суртилгандаги жараёнда қуйидагилар ҳосил бўлиши айтилган:

«Кўпчилик соч бўяшни осон, соч толасининг устидан керакли рангни қоплаш билан амалга ошади, деб ўйлайди. Лекин бу жараённи илмий баён қилиб бериш қийин ишдир. Чунки рангли моддалар оксидланган моддага аралаштирилгач, соч қобигининг ичига кирадиган бўёқ ҳосил бўлади. Бу модда соч толаси ичида шаклланади. Шунинг учун соч бўёқлари бўёқнинг асосий таркибини ташкил этувчи моддаларга ўхшаши кўпгина мураккаб нарсаларни ўз ичига олган бўлади. Уларнинг таркиби ва вазифаси оксидланганида ўзгаради. Шунингдек, бўёқ иккиламчи пайдо қилувчиларни, тўғридан-тўғри ранг берувчи антиоксид, ниҳоят, рангни мустаҳкамловчи моддаларни, бунга қўшимча яна аммиак, ёғ, шам, хушбўй протоин моддаларини ҳам ўзи ичига олади».

Хулоса шуки, бу бўёқлар соч толасини ташқаридан қопламайди, балки ўзига таъсир ўтказиб, рангини ўзгартиради. Агар бўёқ толани қоплаганида, сочга сув текканида у ҳўл бўлмаслиги керак эди. Аксинча, соч бўёғидан кейин ҳам сочлар худди бўёқдан аввалгидек ҳўл бўлади.

Мана шу сабаб уламоларимиз, жумладан, Шайх ҳазратлари ҳам соч бўёғини жоиз ва гусл-тахоратга халал бермайди, деганлар.

СОЧНИ ҚОРАГА БЎЯШ

Энди сочни қора рангга бўяш масаласига келсак, яна бир бор «Зикр ахлидан сўранг» китобига мурожаат этамиз:

«Шофеъийлар қорага бўяшни ҳаром дейишган. Чунки Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам Абу Бакр розияллоҳу анхунинг отаси Абу Қуҳофани бундан қайтарганлар. Унинг соч-соқоли ҳақида: «...Иккисини ўзгартиринглар, қорани четлатинглар», деганлар.

Лекин фуқоҳолар жумҳури буни Абу Қуҳофага ўхшаган ўта қари одамларга хос, деганлар. Саҳоба ва тобеъинлардан бир жамоа, Усмон, Ҳасан, Ҳусайн, Уқба ибн Омир, улардан кейин Ибн Сирийн, Абу Бурда ва бошқалар соч-соқолларини қорага бўяшган.

Уламоларимиз бу масалада, хусусан, сочни қорага бўяш ҳақида турли ҳолатларни эътиборга олиб, бир қанча фикрларни баён этганлар.

Жумладан, оила қурмоқчи бўлган одамнинг бўлажак турмуш ўртоғини алдаш учун сочини қорага бўяши ҳаром, деганлар. Аммо аёл кишига эри рухсат берса, жоиз, деб айтганлар ва ҳоказо.

Сочни турли услубларда куйдириш йўли билан бўяш жоиз эмас. Чунки бунда инсон танасига нисбатан хурматсизлик, зулм қилиш ва хилқатни ўзгартириш бор. Валлоҳу аълам».

Демак, сочни қора рангга бўяш шофеъийларда ҳаром. Аммо ҳанафий, ханбалий ва моликийларда макруҳдир.

Ҳанафий олимлардан Ибн Обидин: «Урушдан бошқа пайтда қорага бўяш макруҳ», деган. «Заҳира»да:

«Урушда душманнинг кўзига ҳайбатли кўриниш учун соч-соколни қорага бўяш иттифоқо мақталгандир. Ўзини аёллар учун зийнатлаш мақсадида бўлса, макруҳдир», дейилган. Машойихлар оммаси мана шунга ижмо қилишган. Баъзилари кароҳиятсиз жоиз, деган. Абу Юсуфдан қорага бўяш ҳақида шундай ривоят қилинади: «Мен учун аёлим зийнатлангани менга ёққанидек, унга ҳам унинг учун зийнатланганим ёқади».

Бу ердаги гап эркакларнинг соч-соколини бўяши ҳақидадир. Аммо аёл кишининг эри учун сочини қорага бўяши мутлақ жоиздир.

«Ал-Адабу аш-шаръийяту ва ал-минаху ал-маръийя»(3\337)да Исҳоқ ибн Роҳавайҳ эри учун зийнатланишда сочини қора ранга бўяшга рухсат берган.

«Умдату ал-Қори шарҳу саҳиҳи ал-Бухорий»(46\16)да Ҳалимийдан: «Қароҳият эркакларга хос, аёлларга эмас. Аёлга эри учун зийнатланиш мақсадида қорага бўяш жоиз», дегани ривоят қилинган.

Энди «Зикр ахлидан сўранг»нинг интернет саҳифасига назар соладиган бўлсак, Ҳазратимизнинг қуйидаги жавобларини топамиз:

«Ассалому алайкум, Шайх ҳазратлари!

Ҳазрат, сизнинг «Ҳадис ва Ҳаёт» асарингизнинг 17-жузини ўқишим жараёнида менда бир савол пайдо бўлди. Ушбу саволнинг мазмунини қуйида баён этишига ижозат бергайсиз.

Ҳанафий мазҳаби бўйича аёллар сочини ёшларини беркитмаган ҳолда, лекин зийнатланиш мақсадида сунъий бўёқлар ёрдамида қора ранга бўяшлари мумкинми?

Жавобингиз учун олдиндан ташаккур.

ЖАВОБ: Мумкин.

СОЧ БЎЯШНИНГ ШАРТЛАРИ

Соч бўяш жоиз бўлгани билан, унинг ман қилинган жиҳатлари ҳам бор.

Хилқатни ўзгартириш. Бу ерда эътибор бериш керак бўлган нарса – зийнатланиш билан хилқатни ўзгартириш орасидаги фарқни ажрата олиш. Асли яратилишда бўлмаган нарсани қилиш хилқатни ўзгартиришдир, масалан, тишларнинг орасини очиш каби. Гўзалликни орттириш мақсадида қилинган иш зийнатланиш бўлади, мисол учун, қошнинг қорасини, лабнинг қизилини орттириш сингари. Аммо сочни кўк рангга бўяш сочнинг рангидаги хилқатни ўзгартиришга киради. Чунки хилқатда бу ранг йўқ.

Ўзини бошқа қавмларга ўхшатиш. Мусулмон бўлмаган қавмга тақлид қилмаслик, масалан, сочни рангбаранг қилиб олиш каби.

Совчиларни алдаш мақсадида соч бўяш. Мисол учун, соч ранги аслида бошқа бўлса ёки сочида оқи кўп бўлса-ю, уни бошқа рангга бўяб, сочнинг асли шу, деб кўрсатиш ҳаром.

Сочни куйдириш (перекислаш). Бунда, юқорида айтилганидек, инсон танасига нисбатан ҳурматсизлик, зулм қилиш ва хилқатни ўзгартириш бор.

Мана, азизлар, сизларни қизиқтирган мавзуни имкон қадар баён қилишга ҳаракат қилдик. Мақоламизни ўқиганлардан баҳсимиз бошқаларга ҳам етиб боришида ўз ҳиссаларини қўшишларини илтимос қиламиз. Зора, шу билан анча йилдан бери такрорланаётган саволларга чек қўйиб, билимсизликка барҳам берсак. Ҳали динимизда ўрганишимиз, изланишимиз керак бўлган мавзулар жуда кўп. Шу боис бу мавзуни шу билан ёпиб, вақтимизни, зеҳнимизни бундан кўра муҳимроқ бўлган масалаларга қаратайлик!

457-САВОЛ

Ассалому алайкум! Қошни термасдан, унга шакл бериш, яъни растушовка қилиш мумкинми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Мумкин эмас. Чунки кўрганлар сизни ҳаром иш қилган, деб гумон қиладилар. *Валлоҳу аълам.*

458-САВОЛ

Ассалому алайкум! Лаб устидаги мўйлабни терса бўладими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Эрнинг талаби ва рухсати билан териш мумкинлигини уламоларимиз айтишган. *Валлоҳу аълам.*

459-САВОЛ

Ассалому алайкум. Оёқдаги тукларни, агар турмуш ўртоғимга ёқмаса, олиш жоизми? Жавоб учун раҳмат!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Жоиз. *Валлоҳу аълам.*

460-САВОЛ

Лазер нури ёрдамида қовоқларни олдириш Ислом динига хилоф эмасми? Қош териш-чи?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Лазер нури ёрдамида қовоқларни олдириш ҳам косметик жарроҳликнинг бир тури ҳисобланади. Ислом Конференцияси Ташкилоти қошидаги халқаро Ислом

фикхи академиясининг ушбу масалага оид қарорининг иккита бандида шундай дейилган:

«1. Жарроҳлик шаръий эътибор билан амалга оширилган бўлмоғи лозим. Масалан, вазифани қайта йўлга қўйиш, айбни ислоҳ қилиш ва хилқатни аслига қайтариш.

2. Жарроҳлик умид этилган манфаат ўрнига зарарни ошириб юбормаслиги керак...»

Шулардан хулоса чиқарадиган бўлсак, ковоқларни олдириш жоиз эмас. Чунки бунда вазифани қайта йўлга қўйиш, айбни ислоҳ қилиш ва хилқатни аслига қайтариш каби мақсадларнинг бирортаси ҳам йўқ. Шунингдек, бу муолажа манфаат ўрнига зарарни ошириб юбориши мумкин.

Қош териш мумкин эмаслиги ҳадиси шарифда очик айтилган.

Абдуллоҳ розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Хусн учун вашм қилувчи аёлларни, вашм қилдирувчи аёлларни, мўйчинак билан терувчи аёлларни, мўйчинак билан тердирувчи аёлларни ва тиш орасини очувчи аёлларни – Аллоҳ яратганини ўзгартирувчи аёлларни Аллоҳ лаънатласин». *Валлоҳу аълам.*

461-САВОЛ

Ассалому алайкум! Шароит тақозоси билан мусофир юртда яшаймиз. Иш топши бир оз мушкул бўлиб қолди. Бир танишим уйда қоровуллик қилишни таклиф қилди. У ерда асосан итга қараш учун одам керак экан. Бу масалада шариятнинг ҳукми қандай? Топган пулим ҳалол бўладими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Ҳа, иншааллоҳ. Зарурат юзасидан ит тутишга, ит савдосига ва сиз айтган каби ишларга рухсат бор. Итларни таом ва ичимлигингиздан, буюмларингиздан узоқ тутишингизни тавсия қиламиз. *Валлоҳу аълам.*

462-САВОЛ

Ассалому алайкум! Менга Аллоҳ шеър ва қўшиқ ёзиш қобилиятини берган. Қўшиққа мос маъноли шеърларни сотсам бўладими? Гуноҳкор бўлиб қолмайманми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Жоиз эмас. *Валлоҳу аълам.*

463-САВОЛ

Ассалому алайкум! Ҳозирги кунда соч тўкилишига даво сифатида илон ёғидан тайёрланган дорилар сотилмоқда. Шундан фойдаланса бўладими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Шайх Муҳаммад Содик Муҳаммад Юсуф ҳазратлари: «Мумкин эмас», деганлар. *Валлоҳу аълам.*

ТАОМЛАР ВА ИЧИМЛИКЛАР

464-САВОЛ

Ассалому алайкум! Қуръон ёдлашни бошлаганимда турли хил шубҳали озиқ-овқатлардан тийилганман. Ҳозир ҳам шубҳали нарсаларни билиб қолсам, тарк қиламан. Лекин салатларни хуш кўрганим сабабли майонезли салатларни кўп тайёрлаб, истеъмол қиламан. Майонезда ҳам шубҳали моддалар борми ва у зехнга таъсир қиладими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Таркибини текшириб кўриш керак. Нималар борлигини билмай туриб, бир нарса деб бўлмайди. Кўнгил ғаш бўладиган бўлса, майонезни уй шароитида ҳам тайёрлаш мумкин. *Валлоху аълам.*

465-САВОЛ

Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм. Ассалому алайкум, ҳурматли Одинахон опа! Ҳозирги кунда кенг тарқалган энергетик ичимликларни истеъмол қилса бўладими? «Флэи» деганида Россия муфтийларининг «ҳалол», деб фатво берган ёзуви бор. Лекин қалбим сиздан ҳам маслаҳат олишига ундади.

Мен хуфтон намозимни ўқишга жуда қийналяпман. Кўзим ачишиб, шунчалик уйқуга кетяптики, ўзимда шу уйқуни ўчиришга куч тополмаяпман. Таҳажжуд намозларига туrolмаяпман. Шунинг учун бир марта шу ичимликни ичаман, дедим-у, лекин кўрқдим. Илтимос, маслаҳат беринг. Сиз билан маслаҳатлашишига тавфиқ бергани учун Аллоҳга ҳамду сано бўлсин. Омин!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Ушбу ичимликларнинг зарари таъкидланмоқда. Зарар нарсадан қайтиш керак. Мадорсизлик ва уйку босиши каби ҳолатларни бошқа, зарарсиз воситалар ёрдамида муолажа қилиш лозим.

Гўшт ва шу каби маҳсулотлардан бошқасида асл ҳукм уларнинг мубоҳ, яъни ҳалол ва пок эканлигидир. Модомики унга ҳаром нарсанинг аралашгани аниқ далиллар билан исботланмаса, қуйидаги:

شَكُّ فِي وُجُودِ النَّجِسِ: فَأَلْأَصْلُ بَقَاءُ الطَّهَارَةِ.

деган қоидага мувофиқ нажосатга ҳукм қилинмайди. Агар нажосат борлигига шак қилинса, асл (қоида шуки, нажосат деб эмас,) пок деб ҳукм қилинади. («Ал-Ашбоҳ ван-назоир») *Валлоҳу аълам.*

Ассалому алайкум! Аёллар ўзлари ёлғиз қолганларида, яъни аёллар даврасида ўйин-кулги қилишлари ва рақс тушишлари мумкинми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Агар аёлларнинг ўзлари бўлса, эркаклар аралашмаса ва шариат чегарасидан чиқилмаса, қўшиқ одобга тўғри келадиган бўлса, ўйин-кулги қилсалар бўлади. Шариатда бунга рухсат бор. Албатта, бунда беодоблик даражасига етиб бормаслик шарт.

Шу ўринда «Ҳадис ва Ҳаёт» туркумининг 13-жузидан ушбу мавзуга оид битикларни эътиборингизга ҳавола қиламиз.

Никоҳ эълони ва унда кўнгилхушлик қилиш

Рубайийъ бинт Муъаввиз розияллоҳу анҳодан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоху алайҳи васаллам тўйим бўлган куни келиб, тўшагимга худди сен ўтирганга ўхшаб ўтирдилар. Шунда қизчалар чилдирма чалиб, Бадр куни қатл бўлган оталарим ҳақида хиргойи қилишди. Улардан бири: «Ичимизда эртага нима бўлишини биладиган Пайғамбар бор», деб айтди. Шунда у зот: **«Буни қўй, аввал айтаётганингни айт»**, дедилар».

Имом Бухорий, Абу Довуд ва Термизий ривоят қилганлар.

Шарҳ: Рубайийъ розияллоху анҳонинг оталари Муъавиз ҳамда Авф ва Муъоз исмли икки амакилари Бадрда шахид бўлган эдилар. Рубайийъ вояга етиб, Ийаас ибн Букайр Лайсийга турмушга чиқади. Тўйга Пайғамбаримиз соллаллоху алайҳи васаллам ҳам келадилар. Ичкарига кириб, Рубайийъ розияллоху анҳонинг тўшакларига ўтирадилар.

Шунда қизлар чилдирма чалиб, Бадрда шахид бўлганлар, хусусан, Рубайийъ розияллоху анҳонинг оталари (оталари ва икки амакилари) мадҳида айтилган шеърни оҳанг билан куйга соладилар. Пайғамбаримиз соллаллоху алайҳи васаллам ҳам эшитиб ўтирадилар. Қизлар айтиб туриб, «Ичимизда эртага нима бўлишини биладиган, ғайбдан хабардор Пайғамбаримиз соллаллоху алайҳи васаллам бор», деган маънодаги байтни ҳам айтадилар. Пайғамбаримиз соллаллоху алайҳи васаллам: **«Буни айтманглар, олдин айтаётган нарсаларингни айтинглар»**, деб кўрсатма берадилар.

Ушбу ҳадисда тўйда кўнгилхушлик қилиш жоизлиги баён қилинмоқда. Эрақак киши қизлар оҳанг билан айтган шижоат, одоб-ахлоқ, сахийлик каби маъноларни ўз ичига олган байтларни эшитиши жоизлиги келиб чиқмоқда.

«Албатта, бу нарса парда ордидан бўлсагина ҳамда фитна бўлиши хавфи бўлмасагина мумкин», дейишган уламоларимиз.

Оиша розияллоҳу анҳодан ривоят қилинади:

«У киши ансорийлардан бир аёлни куёвниқига узатиб олиб борган эканлар. Шунда Аллоҳнинг Набийси соллаллоҳу алайҳи васаллам: **«Эй Оиша, сизда кўнгилхушлик бўлдими? Чунки ансорийларга кўнгилхушлик ёқади»**, дедилар».

Имом Бухорий ва Аҳмад ривоят қилганлар.

Шарҳ: Бу ҳадис тўйда шариат чегарасидан чиқмай, ўйин-кулги қилиш жоизлигига далилдир.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам маълум қавмларнинг ҳатто ўйин-кулгини, кўнгилхушлиқни яхши кўришларигача инобатга олиб муомала қилганлари эътиборга сазовордир. Ансорийлар, Мадина аҳли мусулмонлари табиатида ўйин-кулгига мойиллик борлигини, тўйларида кўнгилхушлиқ бўлиши жоизлигини Оиша онамизга эслатишлари шуни кўрсатади.

Бошқа ривоятлардан маълум бўлишича, ушбу ривоятдаги келин Фориъа бинт Асъад исмли етим қиз бўлган. Оиша онамиз уни тарбия қилиб, ўстирганлар. У қиз балоғатга етганида Нубайт ибн Жобир Ансорийга узатилган. Оиша онамиз розияллоҳу анҳо Фориъа розияллоҳу анҳони куёвниқига келин туширди қилиб олиб борганлар. У киши қайтиб келганларидан кейин Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам ушбу ривоятдаги саволни бериб, кўнгилхушлиқ бўлган-бўлмаганини сўраганлар.

Бошқа ривоятда у зот соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Чилдирма чалиб, қўшиқ айтадиган қиз ҳам юбордингларми?» деганлар.

Оиша онамиз:

«У қиз нима деб айтади, эй Аллоҳнинг Расули?» деганлар.

Шунда у зот соллаллоҳу алайҳи васаллам биздаги ёр-ёрга ўхшаш байтларни айтганлар.

Демак, аёл-қизлар ўзлари эркакларга аралашмасдан, чилдирма чалиб, қўшиқ айтишлари, ўйин-кулги қилишлари жоиз.

Муҳаммад ибн Ҳотиб розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: **«Никоҳда ҳаром билан ҳалолнинг ораси ажралиши чилдирма ва овоздир»**, дедилар».

Насоий ва Термизий ривоят қилганлар.

Шарх: Ушбу ривоят ҳалол ва ҳаром никоҳ тўғрисидадир. Сирли никоҳни, шунингдек, ҳаром никоҳни биров билмасин, деб овоз чиқармай, чилдирма чалмай, қўшиқ айтмай, жимжитлик билан ўтказиб юборилади.

Ҳалол никоҳни эса иложи борича кўпроқ кишига эълон қилиш, билдириш матлубдир. Бу катта хурсандчилик ва сурурга боис бўлган нарсадир. Ўша ҳалол қўшилиш ни эълон қилиш, кўпчиликка билдириш ила кўп одамлар гувоҳ қилинади, уларнинг иккиси шаръий равишда эр-хотин бўлганларини ҳамма билади ва ҳақларига дуо қилади.

Оиша розияллоҳу анҳодан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: **«Бу никоҳни эълон қилингиз, уни масжидларда ўтказингиз, унинг учун чилдирмалар чалингиз»**, дедилар».

Имом Аҳмад ва Имом Термизий ривоят қилганлар.

Шарх: Ушбу ҳадиси шарифда Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам никоҳга оид уч нарсага амр қилмоқдалар:

1. Никоҳни эълон қилиш.

Бу зарурий нарса, олдин айтиб ўтилганидек, эълон орқали икки ёшнинг ҳалол, пок равишда, шаръий оила куриб яшай бошлаганларини кўпчиликка билдириб қўйиш бўлади.

2. Никоҳни масжидларда ўтказиш.

Бунда турли ҳаром ва макруҳ ишлардан четланиш осон бўлади. Яъни никоҳни эълон қилишнинг бир қисмини масжидларда ўтказиш яхшидир.

3. Чилдирма чалиш.

Бу ила хурсандчилик изҳор қилинади. Никоҳнинг эълони кўпроқ тарқалади.

Омир ибн Саъд розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Бир никоҳ тўйида Қуразата ибн Каъб ва Абу Масъуд Ансорий розияллоҳу анҳумонинг олдиларига кирдим. Қарасам, қизлар қўшиқ айтишмоқда.

«Икковларингиз Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг саҳобалари бўлсангиз, Бадр аҳлидан бўлсангиз, ҳузурингизда шундай иш бўлиб туриши нима-си?» дедим.

«Хоҳласанг, бизлар билан ўтириб, эшит. Хоҳласанг, жўна, кетавер. Бизга никоҳ тўйида кўнгилхушлик қилишга рухсат берилган», дейишди улар».

Насоий ва Ҳоким ривоят қилишган ҳамда саҳиҳ, деганлар.

Шарҳ: Бу ривоятда никоҳ тўйларида кўнгилхушлик қилиш жоиз экани яна ҳам очикроқ баён қилинмоқда. Бўлаётган кўнгилхушликка Омир ибн Саъд розияллоҳу анҳу томонидан айтилаётган очик-ойдин эътироз ва фазл аҳли ҳамда Бадр аҳли эгаларидан бўлган саҳобаларнинг рад жавоблари ғоят ибратлидир. Бадр аҳли бўлиш жуда ҳам улуғ мақом. Бу мақомга эришган кишилар ҳаммага ўрнак бўлганлар. Шунинг учун ҳам Омир

розияллоҳу анҳу уларнинг қизлар айтаётган қўшиқни эшитиб ўтиришларини номуносиб деб билиб, танқид қилмоқчи, уялтирмоқчи бўлдилар. Аммо натижа тамоман аксинча бўлиб чиқди. Икки улуғ саҳобий никоҳ тўйида кўнгилхушликка рухсат берилганини айтиб, Омир ибн Саъд розияллоҳу анҳунинг ўзини уялтириб қўйишди. («Ҳадис ва Ҳаёт» туркумининг 13-жузидан олинди.) *Валлоҳу аълам.*

467-САВОЛ

Ассалому алайкум! Ҳайзли ҳолатда Ихлос сурасини ёддан тасбеҳда санаса бўладими? Аллоҳ илминизни зиёда қилсин!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Ҳайз ҳолатида Қуръон суралари тиловат қилинмайди. Ёддан ҳам, мусхафга қараб ҳам ўқилмайди. Қуръон сураларидан бошқа зикр ва дуолар қилиш мумкин. *Валлоҳу аълам.*

468-САВОЛ

Ассалому алайкум! Агар одам бошқа бир инсон томонидан ўқитилганини (иссиқ-совуқ қилинганини) гумон қилса ёки бу ҳақиқат бўлса, қандай йўл тутиш керак? Бунини аниқ билса бўладими? Қайтариқ қиладиган одамларнинг олдига бориш гуноҳ эмасми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Аслида, ҳар бир мусулмон эртаю кеч зикр айтиши, паноҳ сураларини ва дуоларини ўқиб, ўзига дам солиб юриши лозим. Сиз айтган ҳолатда қайтариқ эмас, дам солиш ёки дами ўткир одамга ўқитиш керак. *Валлоҳу аълам.*

469-САВОЛ

Ассалому алайкум! Кўп қаватли уйда яшаганимиз учун ҳожатхонамиз ҳаммом билан бир жойда. Мен таҳорат олгани, кир ювгани ёки баъзи нарсаларни олгани кирганимда гапирсам ёки таҳоратда Аллоҳнинг исмларини зикр қилсам, гуноҳкор бўлиб қолмайманми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Ҳожат ери (унитаз) қопқоғи ёпиқ турсин. Зарур бўлган, масалан, покланиш пайтидаги дуоларни айтинг. Қолган дуо ва гаплардан у ерда бўлганингизда тийилинг. Покланиш дуоларидан бошқа дуо ва зикрларни у ерда айтманг, зарур бўлмаган гапларни ҳам тарк қилинг. *Валлоху аълам.*

470-САВОЛ

Ассалому алайкум! Дам солдириш учун отин ойининг ҳузурига борганда айримлари кўзига кўринган нарсаларни айтишади. Шу иш тўғрими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Кўзга кўринганлари ғайб иши бўлса, бу фолбинликдир ва фолбинлик гуноҳи кабиралардандир. *Валлоху аълам.*

БИДЪАТЛАР

471-САВОЛ

Ассалому алайкум! «Овқат еяётганда дастурхон фа-ришталарнинг қанотида бўлади», деган гап ростми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Бундай гап йўқ. *Валлоҳу аълам.*

472-САВОЛ

Ассалому алайкум! Исломда тумор осииш ширк, деб эшитганман. Бу қанчалик тўғри?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Тўппа-тўғри.

Абдуллоҳ розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«У киши: «Дам солиш, тумор ва иссиқ-совуқ ширк-дир», деди.

Шунда унинг хотини Зайнаб:

«Бу қандай гап? Ахир менинг кўзимдан ёш оқар эди. Фалончи яхудийнинг олдига борсам, дам солиб кўйса, тўхтаб қолар эди», деди.

«Ўша шайтоннинг иши. У қўли билан у(кўз)ни чў-қир эди. Дам солганда тўхтар эди. Сенга эса Набий сол-лаллоҳу алайҳи васаллам айтган нарсани айтиш кифоя қилар эди: «Аллоҳумма Роббан-наси, музҳибал баъси. Ишфи. Анташ-шафии. Лаа шофия иллаа анта. Шифаан ла юғодиру сақман», деди».

Абу Довуд ва Ибн Можса ривоят қилганлар.

Бу ердаги «дам солиш»дан мурод жоҳилият даври-даги дам солишдир. Чунки ривоятнинг охирида Пай-ғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам каби дам со-лиш кераклиги ўргатилмоқда. *Валлоҳу аълам.*

473-САВОЛ

Ассалому алайкум! Сизга бир саволим бор эди. Дўстим фолбинларга ишонади. Бир неча бор унга: «Фолбинларга ишонма, ҳаммасини фақат Аллоҳ билгувчи», десам ҳам, барибир ўз билганидан қолмайди. Яқинда яна бир фолбиннинг олдига борибди. «Ҳаётимнинг ҳаммасини тўғри айтди», деб ўшанга ёпишиб олган. У фолбин: «Яқин кунларда ҳаётингда ёмон нарса, кўнгилсизлик бўлади», дебди. Энди эса дўстим хавотирда. Нима қилишга ҳам ҳайронман. Маслаҳат беринг, илтимос. Олдиндан раҳмат!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом!

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам: **«Ким фолбинга бориб, уни тасдиқласа, ким хотинига ҳайз чоғида яқинлик қилса, ким хотинига орқа томонидан яқинлик қилса, батаҳқиқ, Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васалламга нозил этилган нарсадан тонибди»**, дедилар».

Дўстингиз дарҳол тавба қилиши керак. *Валлоҳу аълам.*

474-САВОЛ

Ассалому алайкум! Ҳали тугилмаган болага (яъни ҳамиладор ҳолатида) олдиндан нарса олиш мумкинми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Бу борада шаръий тақиқ ворид бўлмаган. *Валлоҳу аълам.*

475-САВОЛ

Ассалому алайкум! Мен билан келинимиз яқинда фарзандлик бўлдик. «Бир уйда иккита чиллали чақалоқ турса бўлмайди», дейишди. Бу гап қанчалик тўғри ёки нотўғри?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Нотўғри гап. Шариатда бундай гап йўқ. *Валлоҳу аълам.*

476-САВОЛ

Ассалому алайкум! Аввало бизга шундай савол сўраш имконини берганингиз учун раҳмат! Икки дунёда Ўзи азиз қилсин! Яратганинг инояти ила яқинда турмушга чиқдим. Эшитишимга қараганда, ҳомиладорлик пайтида соч кесиш мумкин эмас экан, болага таъсир қилиб, умрини кесармиш. Бу қанчалик тўғри? Соч кесиш ростдан ҳам ҳомилага таъсир қиладими? Олдиндан раҳмат! Умрингиз зиёда бўлсин!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Бу нотўғри гап. Соч кесиш умрни кесмайди. Умринг қанча бўлиши, уни қисқа ёки узун қилиш ёлғиз Аллоҳга ҳавола. *Валлоҳу аълам.*

477-САВОЛ

Ассалому алайкум! Менинг қайнонам ҳафтанинг айрим кунларида ва куннинг айрим қисмларида, масалан, шом пайтлари «Кир ювиш, чўмилиш мумкин эмас», дейдилар. Бу бидъат эмасми? Бидъатлигини билиб туриб, унга амал қилса, гуноҳ бўлмайdimи?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Ҳа, бу бидъат. Бу борада шариатимизда ҳеч қандай кўрсатмалар келмаган. Шариатда йўқ, бидъат амалларни қоида қилиб олиб, шариатда шундай дейилган, деб эътиқод қилиш ва уларга амал қилиб, бошқаларни ҳам уларни бажаришга буюриш гуноҳ ҳисобланади. **Валлоҳу аълам.**

478-САВОЛ

Ассалому алайкум! Азадор киши қирқ кунгача жинсий алоқа қилмаслиги, телевизор кўрмаслиги керакми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Бўлмаган гап! Қирқ кун деган нарса шариатда йўқ. Динимизда фақат уч кун аза тутилади. Турмуш ўртоғи вафот этган аёл эса тўрт ою ўн кун аза тутиб, идда сақлайди. Лекин аза уч кун дегани, уч кундан кейин телевизор кўриб, ўйин-кулги қилаверсин, дегани эмас. Ўлим мусибати бошига тушган ҳар қандай мусулмоннинг кўнглига маълум вақт ўтгунча бундай нарсалар сиғмаслиги табиий. Жинсий алоқага келсак, бу ҳам инсоннинг кайфиятидан келиб чиқадиган нарса. Қирқ кунгача жинсий алоқа қилмаслик керак, деган гап йўқ.

Хумайд ибн Нофеъ розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: «Менга Зайнаб бинт Абу Салама ушбу уч ҳадиснинг хабарини берди. У шундай деди: «Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг жуфти ҳалоллари Умму Ҳабибанинг олдиларига кирдим. Ўша пайт унинг отаси Абу Суфён вафот этган кунлар эди. У сариқ рангли бир аралашма ёки бошқа хушбўй нарса келтиришларини сўради. Ундан бир қизчага суртиб кўрди-да, кейин ўзининг икки юзига суртиб туриб: «Аллоҳга қасамки, ҳозир хушбўй нарса суртадиган ҳолим йўқ, аммо Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг минбардан

туриб: «Аллоҳга ва охират кунига иймон келтирган аёл учун бирор майитга уч кундан ортиқ аза тутиши ҳалол эмас. Фақат эрига тўрт ою ўн кун тутади», деганларини эшитган эдим», деди».

Зайнаб яна айтади: «Кейин Зайнаб бинт Жаҳшнинг олдига акаси вафот этган пайтида кирдим. У хушбўй нарса сўраб олди ва ундан суртди. Сўнгра: «Аллоҳга қасамки, хушбўй нарса суртадиган ҳолим йўқ, лекин Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг минбарда туриб: «Аллоҳга ва охират кунига иймон келтирган аёл учун бирор майитга уч кундан ортиқ мотам тутиши ҳалол эмас. Фақат эрига тўрт ою ўн кун тутади», деганларини эшитган эдим», деди».

Зайнаб яна айтади: «Онам Умму Саламанинг айтишларича, бир аёл Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ҳузурларига келиб: «Эй Аллоҳнинг Расули, кизимнинг эри вафот этди. Унинг кўзи оғриб қолди, сурма суртса майлими?» деди. «Йўқ», дедилар ва сўнгра: «У (мотам) тўрт ою ўн кундир. Жоҳилият даврида ҳар бирингиз бир йилдан сўнг тезак отар эдингиз», дедилар».

Хумайд айтади: «Зайнабга: «Бир йилдан сўнг тезак отар эдингиз», дегани нима?» дедим. У: «Эри ўлган хотин тор уйга кириб, энг ёмон кийимларини кийиб ўтирар эди. Бир йил ўтгунча шундай ҳолда хушбўйлик ҳам, бошқа нарса ҳам суртмай ўтирарди. Сўнгра унинг олдига бир жонивор – эшакми, қўйми ёки қушми, келтириларди. Кейин у ўшанга олдини артарди. Кўпинча у олдини артган нарса ўларди. Сўнг ташқарига чиқар, унга тезак берилар, у эса ўша тезакни отарди. Шундан кейингина унга ўзи хоҳлаган хушбўйлик ёки бошқа нарса суриш мумкин бўлар эди», деди».

Бешовлари ривоят қилишганлар. Валлоҳу аълам.

479-САВОЛ

Ассалому алайкум! Агар она ўз фарзандини бирор сабаб билан куйдириб қўйса, онанинг фарзандида ҳаққи қолмайдими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Бундай гап йўқ. Онанинг ҳаққини ҳеч нарса билан тугатиб бўлмайди. *Валлоҳу аълам.*

480-САВОЛ

Ассалому алайкум, Одинахон она! Бош ва кўрсаткич бармоқларга узук тақиш мумкинми? Эшитишимча, қиёмат кунини шу бармоқда турилар экан. Агар тақилса, бармоқсиз қолинар экан. Шу гап қанчалик тўғри? Чунки мен баъзан уларга ҳам узук тақаман.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Бош ва кўрсаткич бармоқларга узук тақиш мумкинмас экани, қиёматда шу икки бармоқда турилиши, агар иккисига узук тақилса, икки бармоқдан маҳрум бўлиниши – ҳаммаси асоссиз гаплар. *Валлоҳу аълам.*

МАСЛАҲАТ БЕРИНГ

481-САВОЛ

Ассалому алайкум! Яқинда биров ҳақида нотўғри гумонда гап айтувдим, ошкор бўлиб қолди, тавба қилиб, қайтиб тақрорламасликка аҳд қилдим. Лекин яна хато қилиб, бировни гийбат қилиб қўйдим. У ҳам дарров ошкор бўлди. Жабрланган одамдан қайта-қайта кечирим сўрадим, лекин у аёл мен ҳақимда

нотўғри гаплар тарқатиб юрибди. Бу йил ҳажж ибодатини адо қилгандим. Орқамдан «Ҳажж қилсаям, булар бунақа, бизнинг эса қалбимиз тоза», деб оғиз кўпиртириб юрибди. Улар тушунмаганлари сабабли «Иймонлилар шунақа бўлишади», деб безиллашларига сабаб бўлмаяпманмикан?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Хатоингизни англаб етганингиз яхши бўлибди. Тушунибсиз, тавба қилибсиз, бандадан узр сўрабсиз. Қолгани Аллоҳга ҳавола. Инсофли киши узрни қабул қилиши керак эди. Сиз энди бу хатони қайтарманг. Аллоҳдан астойдил сўранг. Бефаҳм кишиларнинг ўй-фикрлари ва гап тарқатишлари билан Исломининг ҳам, мусулмонларнинг ҳам обрўси тушиб қолмайди, иншааллоҳ. *Валлоҳу аълам.*

482-САВОЛ

Ассалому алайкум, Ҳазратимнинг қизлари Одинахон она! Сизга эътиқодимни ҳал қилувчи савол бермоқчиман. Мен ёшлигимдан кундалик тутаман ва мактаб давримдан қаттиқ ўзгаришни хоҳлаганман. Бирон воқеа ёки эшитган ҳадисимдан таъсирлансам, яхши томонга бурилишимга кучли иштиёқ пайдо бўлади. Кундалигимга кун давомида мўмин инсон қилиши керак бўлган хайрли амаллар, энг зарур ишларим, вақтни бўш ўтказмаслик, сониягача иймонга қувват бўлувчи амалларни ёзиб, тўлдирардим. Мана, 20 ёш бўлдимки, бу одатимни ҳали тарк этганим йўқ. Минг афсуски, бирон маротаба тўлиқ бажара олмаганман. Бундан қаттиқ тушкунликка тушиб, бор хайрли амалларимни ҳам ташлаб кўйдим. Чунки шундай васваса бўлар эдики, тақдирни ўз қўлинг билан ёзолмай-

сан, бунинг иложи йўқ, деган ўйлар келарди. Умидимни узмай, «қила олганимча» деб, мактабдалигимда, коллежда ҳам вақтларга мос қилиб режалар тузардим...

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Мўмин ҳеч қачон тушкунликка тушмайди. Яхшиси, сиз бирор тажрибали киши билан режаларингиз ҳақида маслаҳатлашиб кўринг. У табиатингиз, имкониятларингиздан келиб чиқиб, сизга режа тузишга кўмаклашсин, иложи бўлса, назорат ҳам қилиб турсин. Банда яхши нияти учун ҳам савоб олаверади. Тавфиқни Аллоҳдан деб билинг. Ҳозир бўлмаса, У Зот ирода қилган пайт натижа бўлади. Сиз эса ҳимматни пасайтирманг. *Валлоҳу аълам.*

483-САВОЛ

Ассалому алайкум, илтимос, маслаҳат беринглар! Мени 14 ёшимда унаштириб қўйишди. У инсонга нисбатан умуман кўнглим бўлмаган. Тўйдан кейин яхши кўриб қоларман, деб ишонардим. Лекин менинг битта қариндошим Россияга – мен яшаб турган шаҳарга ишлагани келиб, кўнглим йўқлигини билиб, у йигитни йўлдан ура бошлади. Орада анча гап-сўзлар, ҳатто жанжаллар ҳам бўлиб ўтди. Охири фотиҳамиз бузилди. Аммо ота-оналаримиз вақт ўтиши билан яна унаштириб қўйишди. У қариндошимни ҳам Аллоҳ учун кечириб, яхши гаплаша бошладик.

Сўнг бир кун: «Ораларингда нима бўлган?» деб ҳақиқатни сўрадим. У: «Ҳеч нима бўлмаган», деб қасам ичди. Ўзим эса ҳамма ёқдан суриштириб, унинг кўп гаплари ёлгон эканини сезиб қолдим. Кейин у қариндошим билан гаплашмай қўйдим.

Яқинда тўйи бўлиб ўтди ва яна менга хат ёзишни бошлади. Энди нима қилишни билмаяпман, бутунлай алоқани узай десам, қариндошчилик бузилиб кетади. Яна яхши гаплашиб кетаверай десам, менга жуда кўп ёмонлик қилди. Қандай йўл тутишни билмаяпман.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Мусулмон киши аввало яхши гумонда бўлиши, яхшиликни умид қилиши керак. Бўлган ишларни унутинг. Аллоҳ учун уни афв этинг. Аллоҳ бандаларини кечирганида, биз кечира олмаймизми? Ҳамма ҳам хато қилади. Ўзи айбини эътироф қилибдику! У уламоқчи бўлган силаи раҳм ришталарини узманг, гуноҳкор бўласиз. *Валлоҳу аълам.*

484-САВОЛ

Ассалому алайкум, ҳурматли Одинахон опа! Жуда ҳам қийналган аҳволимда ёрдам берган, маслаҳатларини аямай келган инсоним икки ҳафтадан кейин тўйи бўлиши кераклигини ва бўлажак аёли шубҳагумонга бориб қолиши мумкинлигини айтиб, мен билан алоқани узди. Бу инсонга заррача ёмонлигим йўқ, ҳурматим баланд, уни яхши кўраман ва соғинаман. Менга қилган яхшиликларини хизматини бажариб қайтаришни астойдил хоҳлайман. Одинахон опа, Аллоҳдан бу кишининг дилига мени иккинчи хотин қилиб олишини солишини сўрашим гуноҳ бўлмайди-ми? Шундай ният қилаётганим, Аллоҳимдан туну кун сўраётганим учун гуноҳкор бўлиб қолмайманми? Маслаҳат беринг, илтимос. Кўнглимни узолмаяпман. Уч ярим йиллик суянчигимдан айрилиб қолдим...

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Мана шундай оқибатларнинг олдини олиб, шариатимиз номаҳрамлар билан яқин муносабатда бўлишни тақиқлаган. Шаръий жиҳатдан никоҳ дуруст бўлади. Лекин сизга маслаҳатим, агар шу инсонга чиндан муҳаббатли бўлсангиз, Аллоҳдан хайр бўладиган ишни сўраб дуо қилинг, кўнглингиз тусаганини эмас. Биз кўпинча муҳаббат билан кўнгил истагини чалкаштирамиз, кўнгил эса нималарни хоҳламайди... *Валлоҳу аълам.*

485-САВОЛ

Ассалому алайкум, устоз! Менга маслаҳат беринг, илтимос. Яқин бир қариндошимиз қайнонам билан мени тўйга айтиб кетдилар. Уларнинг тўйларида аёллар ва эркаклар аралаш бўлиб, стол устига спиртли ичимликлар ҳам қўйишади. Айтинг-чи, бундай тўйга борсам бўладими? Агар боришим мумкин бўлса, уларнинг гуноҳига шерик бўлиб қолмайманми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Ношаръий тўйга борманг. Лекин алоқани сақлаб қолиш учун тўйдан бир кун аввал ёки бир кун кейин йўқлаб қўйинг. *Валлоҳу аълам.*

486-САВОЛ

Ассалому алайкум! Ёшим 23 да. Ўзим университетда 5-курсда ўқийман. Ҳозирда бизда қисқа муддатли таътил. Уйга келгандим. Ҳаётимда бошимдан жуда кўп синовлар ўтяптики, баъзан: «Буларнинг якуни бормикан?!» деб ўйланиб қоламан. Ҳали турмушга чиқмаганман, лекин бир марта унаштирилиб, у йигитнинг хиёнатидан сўнг фотиҳамиз

бузилган. Ундан кейин бир йигит билан гаплашгандим, у ҳам хиёнат қилди. Ота-онам: «Энди ўқишни тугатасан, бирортасига турмушга чиқишинг керак, ўзинг яхширогини топ», дейишяпти. Мен: «Қиз бола бошим билан энди йигит излашим қолганди», деб роса йигладим. Ҳеч қайси йигитга ишонгим келмай қолган. Маслаҳат беринг. Олдиндан раҳмат!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Аллоҳнинг иродаси билан сизга шундай инсонлар рўпара келибди. Аммо бу дунёдаги барча йигитлар шунақа, дегани эмас. Мўмин-мусулмон инсон тушкунликка тушмайди, умидсиз бўлмайди. Ҳали ёшсиз ва ҳамма нарса олдинда. Ҳақиқий мусибат, муаммолардан Аллоҳ асрасин. Ёмон инсонга турмушга чиқмаганингиз учун, ёмон одам билан яшашга мажбур бўлмаганингиз учун Ўзига шукрлар қилинг. Сиз ҳожат намозини ўқиб, Аллоҳдан бахтингизни сўранг. Ҳамма иш Аллоҳнинг қўлида. *Валлоху аълам.*

487-САВОЛ

Ассалому алайкум! Саволим қуйидагича: ичкиликдан қандай воз кечиш керак?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Тавба қилинг. Тавба уч нарса ила амалга ошади: кучли надомат, ўша тавба қилинган амалга мутлақо қайтмаслик ва мустаҳкам азму қарор.

Шунингдек, ичкилик ҳақида келган шаръий маълумотларни ўқиш керак. Мисол тариқасида шулардан биргина ҳадисни келтирамиз:

«Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи васаллам: «**Ким маст қилувчи нарса ичса, намози қирқ кунга қисқаради. Агар у тавба қилса, Аллоҳ унинг тавбасини**

қабул қилади. Агар тўртинчи марта яна қайтса, уни «хабол тийнаси» билан суғориш Аллоҳнинг зиммасида бўлади», дедилар.

«Эй Аллоҳнинг Расули, «хабол тийнаси» нима?» дейишди.

«Дўзах аҳлининг йирингидир. Ким у(хамр)ни ҳалолни ҳаромдан ажрата олмайдиган болачага ичирса, унга «хабол тийнаси»ни ичириш Аллоҳ учун ҳақ бўлур», дедилар».

«Сунан» эгалари ривоят қилганлар.

Ўзига кучи етмай қолган майхўрларга бу дарддан даволайдиган марказлар бор. Ўша ерларга мурожаат қилиш керак. Шунингдек, яқинлари ҳам ёрдам бериб, назорат қилиб, бу балодан қутулишида ўз ҳиссаларини кўшишлари зарур. *Валлоху аълам.*

488-САВОЛ

Ассалому алайкум, ҳурматли Одинахон опа. Ўғлим 21 ёшда. Иккита жойга совчиликка бордик. Биринчисининг қизи коллежда, ҳижобини ечган, ота-онаси: «Никоҳ куни ҳижобга кирасан», дейишган. Иккинчи қиз эса 18 ёшда, ҳижобга кирган, 30 пора Қуръон ёдлаган, аммо бўйи пастроқ. Менга иккинчи қиз маъқул келди. Ўғлим бу қория қизни кўрмасдан рози бўлган эди. Кўрганидан сўнг эса: «Бўйи паст ва чиройли эмас экан», деди. Бироқ иккиланиб рози бўляпти. Кўпроқ унга биринчи қиз ёқибди. Устига-устак, иккинчи қизни суриштираётганида 17 ёшли укаси қамалгани маълум бўлди. «Кейинчалик муаммо чиқмасмикан?» деб ўйланиб қолдик. Маслаҳат берсангиз, илтимос. Аллоҳ рози бўлсин. Жавобингиз учун раҳмат!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Келин танлаганда суннатга мувофиқ, динига қараб ихтиёр қилинади.

Абу Хурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам: «**Аёл тўрт (нарсаси) учун никоҳланади: моли учун, ҳасаби учун, жамоли учун ва дини учун. Сен диндорини танла, кўлинг тупрокқа қорилгур**», дедилар».

Бешовлари ривоят қилишганлар.

Истихора қилиб кўринглар. *Валлоҳу аълам.*

489-САВОЛ

Ассалому алайкум! Биз оилада тўрт фарзандмиз, мен биринчисиман. Онам 2015 йил августда вафот этдилар. Дадам кейинги йил март ойида бошқа аёлга уйландилар. Мен бунга қарши эмасман, лекин 14 ёшли синглим ўзини яхши тутмаяпти. Дадамнинг айтганларини ҳам, менинг сўзларимни ҳам қулоғига олмайди. Икки ўт орасида қолдим, нима қилишни билмаяпман...

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Аввало Аллоҳдан сўранг, муҳом дуода бўлинг. Синглингизга босим ўтказманглар. Ўзига яраша руҳий кечинмаларни кечираётган бўлиши мумкин. Энг муҳими, доимий равишда назорат қилинг ва отангиздан ҳам шуни талаб қилинг. У кишини хабардор қилиб тулинг. Синглингиз билан қилинадиган муомалада мутахассислардан маслаҳат олинглар, масалан, психологлардан. Айни ўспирин ёшида унинг қалби мусибатзада бўлибди. Яқинлардан бирор киши, мисол учун, момонгиз ёки холангиз ёрдам беришсин. Йўлини билиб муроса қилсангиз, ҳаммаси ўтиб кетади. Сиздек ғамхўр опаларнинг бориға шукр. Иншааллоҳ, ҳаммаси яхши бўлади. *Валлоҳу аълам.*

490-САВОЛ

Ассалому алайкум, Одинахон она! Менга маслаҳат ва насихатингиз керак. Ҳазратимизни Аллоҳ раҳматига олсин. Уларни эжуда яхши кўриб, хурмат қиламан. У кишининг китоблари сабабли мен ҳидоят топдим. Алҳамдулиллаҳ, ибодатдаман. Имконим борича Аллоҳнинг буйруқларини, Пайгамбаримиз алайҳиссаломнинг суннатларини бажаришига ҳаракат қиляпман. Лекин мени атрофимдагиларнинг тушунмасликлари қийнамоқда. Уларга узун кийишим ёқмайди. Рўмол ўрашимга қаршилар. Куръондан, ҳадисдан далил келтирсам ҳам, фойдаси бўлмади. Ишхонада ҳам нафл рўзани яширинча тутаман, баъзан яшириш учун ёлгон ҳам ишлатаман. Биламан, бу синов, бироқ яқинларимнинг тушунмаслигидан қийналиб кетдим. Менга қандай йўл тутишни маслаҳат берасиз?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Буларнинг ҳаммаси синов, сабр қилганингиз учун ажр бор, иншааллоҳ. Бундай ҳолатлар ўтиб кетади, уларни ажр-савобларга эга бўлиб олиш учун фурсат деб билинг. Муҳими, сиз Аллоҳнинг буюрганини бажаряпсиз. Шундан хурсанд бўлинг. Бандаларининг эмас, Ўзининг розилигига интилинг. Иншааллоҳ, ҳаммаси яхши бўлиб кетади. Аллоҳ мададкор бўлсин. *Валлоҳу аълам.*

491-САВОЛ

Ассалому алайкум! Менинг тўртта фарзандим бор, бири ҳали эмизикли. Рамазон ойи келяпти (ўз ота-онам билан тураман, турмуш ўртоғим бошқа шаҳарда ишлайдилар). Шариат нуқтаи назаридан қайнонам билан турганим тўғрими ёки ота-онам билан? Рўза тутсам, барибир уларга фарзандларимдан ортиб, хизмат қила олмайман. Қайнонамнинг олдидаги бурч юзасидан ҳайронман. Маслаҳат беринг. Аллоҳ рози бўлсин!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Турмуш ўртоғингиз ва ота-оналар розилиги билан шу икки ернинг қай бирида турсангиз ҳам жоиз. *Валлоҳу аълам.*

ФАЗИЛАТЛИ ОЙЛАР ВА КУНЛАР

492-САВОЛ

Ассалому алайкум. Муборак меърож кечасида Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф ҳазратлари қандай ибодат қилиш, қайси дуо ва салаватларни ўқишни маслаҳат берганлар? Жавоб учун раҳмат!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Шайх ҳазратлари шариатда қандай кўрсатма берилган бўлса, шуларни айтар эдилар. Шариатда бу кечада қилинадиган тайинли ибодат кўрсатилмаган. Ижозатингиз билан меърож кечаси ҳақидаги баъзи маълумотларни берсак.

Меърож кечасининг фазилати

Халқ орасида ражаб ойининг 27-кечаси меърож кечаси бўлиб, уни қадр кечаси каби ўтказиш керак, деган гап-сўзлар машҳур бўлиб қолган. Ҳатто баъзилар меъ-

роғ кечасида ўқиладиган махсус намозлар борлигини ҳам айтиб юришади. Яна айтишларича, меъроғ кечасида ўқиладиган намозларнинг ҳар бир рақъатида фалон, фалон хос суралар ўқилар эмиш. Меъроғ кечасида одамлар орасида яна қандай тафсилотга эга намозлар машҳур бўлиб кетганини Аллоғ билади. Ҳар биримиз яхшилаб билиб олишимиз керакки, бу гапларнинг ҳеч бири шариятда бирор асосга суянган эмас.

Меъроғ кечасини тайин қилишдаги ихтилоф

Аввало шуни билишимиз керакки, ражаб ойининг 27-кечаси Набий соллаллоғу алайҳи васаллам меъроғга чиққанлар, деб аниқ ишонч билан айтиб бўлмайди. Чунки бу борада турли ривоятлар мавжуд. Баъзи ривоятларда Набий соллаллоғу алайҳи васаллам меъроғга рабиъул аввал ойида чиққанлар, дейилса, баъзиларида ражаб ойи, яна бошқа ривоятларда эса бошқа ойларнинг номи зикр қилинган. Шунинг учун аниқ ишонч билан «Набий соллаллоғу алайҳи васаллам фалон кечада меъроғга чиққанлар», деб айтиш дуруст эмас.

Нима учун меъроғ воқеасининг санаси маълум эмас?

Агар меъроғ кечаси Қадр каби махсус кеча бўлганида, албатта, Қадр кечаси каби у ҳақда ҳам оят ёки ҳадислар орқали махсус бир ҳукм собит бўлган ва у куннинг тарихини, ойини ёдда тутишга катта эътибор қаратилган бўлар эди. Лекин меъроғ кечасининг тарихини ёдда тутишга қаттиқ эътибор берилган эмас. Демак, «Ражаб ойининг 27-кечаси меъроғ кечасидир», деб аниқ тарзда айтиш дуруст бўлмайди.

У улуғ кечадир

Меърож кечасида буюк воқеалар содир бўлганида шак-шубҳа йўқ. Чунки унда Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам осмонга кўтарилиб, у зотга «курб мақоми», умматларга намоз тухфаси ато этилган. У кеча улуғ кеча эканлигига ҳеч қандай шак-шубҳа йўқ. Бирор мусулмон у кечанинг улуғлигига шубҳа қилмайди.

Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг меърожлари содир бўлган сана

Меърож кечаси пайғамбарликнинг бешинчи йили содир бўлган. Шу воқеадан сўнг Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам ўн саккиз йил яшадилар. Лекин шу йиллар мобайнида у зот соллаллоҳу алайҳи васаллам меърож кечаси борасида бирорта махсус ҳукмга буюрмаганлар ёки у кечага алоҳида эътибор қаратмаганлар, ёхуд «Меърож кечасида қилинадиган ибодатлар учун Қадр кечасидаги каби зиёда ажру савоб берилади», деган эмаслар.

Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам томонларидан бу кеча ҳақида на бирор амал собит бўлган, на у зот даврларида у кечани нишонлашга алоҳида эътибор қаратилган, на Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам ўзлари у кечага алоҳида эътибор қаратганлар ва на саҳобийлар у кеча ҳақида бирор сўз айтганлар, на алоҳида эътибор билан нишонлаганлар.

У каби бирор аҳмоқ йўқ

Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам бу оламни тарқ этганларидан кейин юз йилгача саҳобийлар бу дунёда мавжуд бўлганлар. Ана шу юз йил ичида бирор саҳобийнинг ражаб ойининг 27-кечасига алоҳида эътибор

бергани ҳақида ҳеч нарса собит бўлмаган. Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам даврларида мавжуд бўлмаган нарсалар саҳобийлар замоналарида ҳам мавжуд бўлмаган. Шундай экан, меърож кечасини диннинг бир бўлаги деб айтиш ёки суннат дейиш ё у билан суннат каби муомала қилиш бидъатдир.

Қайси кеча қандай фазилатга эга эканини ким Набий соллаллоҳу алайҳи васалламдан кўра яхши билувчи ёки саҳобаи киромлардан кўра ибодатга шавклироқ бўлиши мумкин? Айтинг-чи, у зот айтмаган гапларни айтиб, саҳобалар қилмаган ибодатни қилишга уринган кишидан кўра аҳмоқроқ киши борми?

Динни саҳобийлардан кўра яхшироқ билувчи борми?

Саҳобий, тобеъин ва табаъа тобеъинлар динга тегишли ҳар бир нарсанинг ҳақиқатини барчадан зиёда билувчи, яхши тушунувчи ва динга мукамал тарзда амал қилувчи инсонлар бўлишган. Агар бир киши: «Мен уларга нисбатан динни яхши билувчиман» ёки «Диннинг завқини улардан яхшироқ ҳис қилувчиман», ё «Улардан кўра ибодатлиман», деса, ҳақиқатда у киши телбадир ва диннинг ҳақиқатини тушунмабди.

Бу кечада хос тарзда ибодатга эътибор бериш – бидъат

Ражаб ойининг 27-кечасида хос тарзда ибодатга эътибор қаратиш бидъатдир. Аслини олганда, Аллоҳ таоло қайси кечада ибодат қилишга тавфиқ берса, нур устига нур. Лекин бир кунни алоҳида ибодатга хос тарзда тайин қилиб бўлмайди.

قَالَ الطَّيْبِيُّ: وَفِيهِ أَنَّ مَنْ أَصْرَّ عَلَى أَمْرٍ مَنْدُوبٍ وَجَعَلَهُ عَزْمًا
وَلَمْ يَعْمَلْ بِالرُّخْصَةِ فَقَدْ أَصَابَ مِنْهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْإِضْلَالِ فَكَيْفَ
مَنْ أَصْرَّ عَلَى بِدْعَةٍ أَوْ مُنْكَرٍ؟

Тийбий раҳматуллоҳи алайҳ айтади: «Бундан келиб чиқадики, ким мустаҳаб ишда бардавом бўлиб, буни қилмасам бўлмайди, деган эътиқодда бўлса ва рухсатга амал қилмаса, шайтон уни адаштиришга муваффақ бўлибди. Энди бидъат ва мункар ишда қаттиқ туриб олган кишининг ҳоли қандай бўлади?» («*Мирқотул мафотих*»)

27 ражаб рўзаси

Шунингдек, 27 ражаб кунининг рўзаси ҳақида баъзи одамлар «Ашуро ва арафа кунларининг рўзаси каби, ражаб ойи рўзасининг фазилати бор», деб тушунадилар. Ражаб ойининг рўзаси ҳақида бир-иккита заиф ривоятлар нақл қилинган. Лекин бу ҳақда саҳиҳ санад билан бирор ривоят собит бўлмаган. *Валлоҳу аълам.*

ТУРЛИ МАСАЛАЛАР

493-САВОЛ

Ассалому алайкум! Аллоҳ сиздан рози бўлсин! «Muslimaat.uz» сайтини мунтазам кузатиб боришга ҳаракат қиламан. Ҳозир турмуш ўртоғим билан Санкт Питербургдамиз. Қиблани аниқ белгилаб олиш усулларини айтсангиз (фақат компас билан эмас, чунки компасимиз йўқ).

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Ҳозирда буни аниқлайдиган дастурлар чиқиб кетган. Уяли телефон жиҳозларида ҳам компаслар мавжуд. Шулардан фойдаланинглар. Ўша жойнинг аҳли илмларидан сўраб аниқлаш ҳам мумкин. *Валлоҳу аълам.*

494-САВОЛ

Ассалому алайкум! Мен ҳали турмушга чиқмаганман. Саволим шуки, кимларга силаи раҳм қилишим керак? Агар силаи раҳм қилмасам, менга гуноҳ бўладими? Мабодо бошқа юртда яшасам-у, ота-онамни ва бувимни бирор сабаб билан кўргани келмасам, силаи раҳмни тарк этган бўламанми?

Нима учун бу саволларни беряпман?! Сабаби, бувимни кўргани келсам, намозим ва рўмолимни гапириб, мени залолатга бошлайдилар. Тоғамлар ҳам ўзаро сўзлашганларида сўкиниб гапирадилар. Уларни эшитмаслик учун гоҳида қўлогимни беркитиб оламан, аммо фойдасиз. Шундай экан, ушбу муҳитда уларга силаи раҳм қилишим шартми?

Одинахон опа, кўп саволларимга ечим топиб, ёрдам бердингиз, бунинг учун катта раҳмат. Илтимос, ушбу саволимга ҳам тўлиқ жавоб йўлласангиз. Бунинг учун сизга ягона ҳадям ҳаққингизга қиладиган самимий дуоларимдир.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Устозимиз шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф раҳимаҳуллоҳ ҳазратларининг «Яхшилик ва силаи раҳм» ҳамда «Бахтиёр оила» номли китобларини олиб ўқисангиз, шу ва шу каби бошқа саволларингизга ҳам жавоб топасиз. Силаи раҳм қилиш керак. Яқинларингиз қилаётган номаъқулчиликлар улар билан бўлган алоқангизни узишга сабаб бўла олмайди. Улар ўз қилмишлари учун ўзлари жавобгарлар. Сиз эса ўз зиммангиздаги бурчингизни бажариб қўяверинг. *Валлоҳу аълам.*

495-САВОЛ

Ассалому алайкум! Уйда Қуръонни бошяланг ўқиса бўладими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Ўқиш мумкин, лекин одобдан бўлмайди. *Валлоҳу аълам.*

496-САВОЛ

Ассалому алайкум! Устоз, Аллоҳ сиздан рози бўлсин! Саволим шуки, муслима қиз инстаграмм тармоғидаги саҳифасига ўзининг аврати ёпиқ, ҳижобда, юзи кўринмаган ҳолда тушган расмларидан қўйиши мумкинми? Саҳифасида номаҳрамлар бўлмаган ҳолати албатта инобатга олинади. Жоиз бўлмаса,

*жавобингизни муслималарга Аллоҳ қодир қилганча
етказар эдим, иншааллоҳ.*

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Юзи кўринмаган суратни кўйишдан мақсад нима? Муслималаримиз турли тармоқлардан фақат яхшиликлар йўлида, асосан динимизга, илмимизга нафи тегадиган тарафдан манфаатланишлари керак. Тақвони ҳамма жойда ушлаш зарур. Демакки, аёлликка ва унинг қоматига далолат қиладиган суратларни ижтимоий тармоқларга кўймаган яхши. *Валлоҳу аълам.*

497-САВОЛ

Ассалому алайкум! Шайх ҳазратларининг меросхўрлари – сизларнинг қилаётган ишларингиздан Аллоҳ рози бўлсин. Аллоҳ сизларга икки дунё саодатини ато этсин.

Сизлардан бир илтимосим бор. «Омина» журнаliga қандай обуна бўлсак бўлади? Мен ўзим Хоразм вилоятиданман, қизиқувчилар кўп, аммо бу ерда сотилмас экан. Шунга ёрдам берсангизлар, илтимос.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! «Омина» электрон журнал бўлиб, уни «muslimaat.uz» сайтидан юклаб оласиз. *Валлоҳу аълам.*

498-САВОЛ

Ассалому алайкум! Инсоннинг юлинган сочи нажосат ҳисобланадими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Юлинган сочга нажосат тегмаган бўлса, ўзи нажас бўлмайди. *Валлоҳу аълам.*

499-САВОЛ

Ассалому алайкум! Аёл киши турмушга чиқиши учун домлага бориб ўқитса бўладими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Қуръон тиловати ва дуолар баракотидан умидвор бўлиб, солиҳ кишига дам солдирса бўлади. *Валлоҳу аълам.*

500-САВОЛ

Ассалому алайкум! Уй – ҳовлисида катта иссиқхона бор. У иссиқхонада сабзавот етиштирилади ва сотилади. Уй ва ҳовли учун ер, газ, сув солиқлари тўлаб турилади, лекин иссиқхона учун алоҳида солиқ тўланмайди ва рухсатнома ҳам йўқ. Билишимча, агар катта иссиқхона мавжуд бўлса, унга албатта алоҳида солиқ тўланиши керак, яъни қонуний бўлиши лозим.

Савол шуки, бундай (рухсатсиз) иссиқхонада ишлаш ва у ерда етиштирилаётган сабзавотларни истеъмол қилиш мумкинми? Булар ҳалолми ёки ҳаром?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Бундай нарсалар қонуний бўлиши керак, албатта. Қонунан тўлов талаби бўлса, ундан тўловсиз фойдаланиб бўлмайди. Лекин истеъмоли шаръан ҳаром бўлмайди. *Валлоҳу аълам.*

501-САВОЛ

Ассалому алайкум! Раҳматли бувимнинг қазо рўза ва намозлари сонини билмасам ҳам фидя берсам бўладими? Фидянинг ҳозирги кундаги нархи қанақа? (Албатта, бугунги кунда имконим бўлмаслиги мумкин, лекин бўлганда бераман, иншааллоҳ.)

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Сонини билиш керак. Бунинг иложи бўлмаса, тахминан чиқариш жоиз. Бир кунлик фида бир мискинни тўйдириш, яъни бир кунлик таом билан таъминлашдир. Вақт ўтиши билан унинг миқдори ўзгариб туради. *Валлоҳу аълам.*

502-САВОЛ

Ассалому алайкум! Мен тушимда ўтиб кетган бир одамни тирикдек, қулиб юрган ҳолида баъзида ҳар куни, баъзида ҳар замонда кўряпман. Лекин гаплашмайман. Ҳар намозларимда унга ҳам савобини бағишлаб тураман. Жуда ҳам хавотирдаман.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Ўша кишини кўп ўйласангиз керак. Ҳаққиға дуода бўлинг. *Валлоҳу аълам.*

503-САВОЛ

Ассалому алайкум! Церебролизин дори воситаси таркибига чўчқанинг миясидан олинадиган суюқлик қўшилар экан. У суюқлик ўз аслини йўқотадими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Уламолар тўнғиз тўнғизлик хусусиятини йўқотса, жоиз деб фатво беришган. Энди айнан сиз айтган дорида шу жараён ҳосил бўлганми-йўқми, уни дори-дармон мутахассисларидан сўраб билиш керак.

Яна қўшимча равишда қуйидагиларни айтиш мумкин. Бу ерда икки масала хусусида сўзлаш мақсадга мувофиқдир: биринчиси – мазкур дорининг ҳалол ёки ҳаромлиги, иккинчиси – агар ҳаром бўлса, ундан фойдаланиш жоиз ёки жоиз эмаслиги. Тўнғиздан олинадиган

моддалар қўшилган дорилар ҳаром бўлиши тайин. Агар қайта ишлов берилганда аслини йўқотса, уни истеъмол қилиш жоизлиги ҳақида уламолар фатво берганлар. Лекин йўқотмаса-чи? Ҳалол дори топилмаса, ундан фойдаланиш жоиз. Бироқ бу ҳам икки суратда бўлади. Биринчиси – аслида ҳалол маҳсулотлардан тайёрланган дорилар бор, лекин уларнинг истеъмоли даво муддати-ни кечиктиради. Ҳаром аралашган дори бор, лекин у давони тезлаштиради. Бу ҳолатда фуқаҳолар ҳалолни истеъмол қилишга буюрадилар. Ҳаромдан бошқа ҳалол ўринбосар дори бўлмаса ва ана шу ҳаром шифо бўлиши аниқ бўлса, уни истеъмол қилиш жоиз. *Валлоҳу аълам.*

504-САВОЛ

Ассалому алайкум. Муслима аёл-қизларда бирон нуқсонни бартараф этиш учун жарроҳлик амалиётини ўтказса бўладими? Масалан, оёқ қийшиқлигини (ortopedia.ru). Бу жуда муҳим масала, чунки айнан бизнинг ҳудудда бундай нуқсонни кўплаб учратишимиз мумкин. Ҳар бир аёл гўзал ва бахтли бўлишни исташди табиий. Бу шариатда мумкинми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Бу саволингизга жавобни «Кифоя» китобидан келтирамиз. Хулосани ўзингиз чиқариб оласиз.

Косметик жарроҳлик ва унинг ҳукми

Бу мавзу бўйича тақдим қилинган илмий ишлар муноқаша қилиниб, у ҳақда бўлиб ўтган тортишувларни эшитиб, Ислом Конференцияси Ташкилоти қошидаги халқаро Ислом фикҳи академияси куйидагича қарор қилади:

Биринчи: косметик жарроҳликнинг таърифи;

Косметик жарроҳлик – инсоннинг зоҳирий жисмидаги бўлақлардан бирини ўзгартириш орқали чирой киритиш ёки шикаст етгани сабабли вазифасини қайта изга тушириш учун хизмат қиладиган жарроҳликдир.

Иккинчи: косметик жарроҳлик мобайнидаги умумий шартлар ва нормаларга амал қилиш;

1. Жарроҳлик шаръий эътибор билан амалга оширилган бўлмоғи лозим. Масалан, вазифани қайта йўлга қўйиш, айбни ислоҳ қилиш ва хилқатни аслига қайтариш.

2. Жарроҳлик умид этилган манфаат ўрнига зарарни ошириб юбормаслиги керак. Бу ишни мутахассис ва ишончли кишилар амалга оширмоғи лозим.

3. Жарроҳлик амалиётини қилувчи табиб ёки ҳамшира ўша касбнинг аҳли ва мутахассиси бўлиши ҳамда бу масъулият академиянинг 142-қарорига мувофиқ келиши керак.

4. Жарроҳлик амалиёти беморнинг изни билан бўлиши даркор.

5. Табиб онгли ва воқе бўлиши мумкин бўлган хатарларни кўра-била оладиган бўлиши лозим.

6. Жарроҳликдан таъсири оз бўлган бошқа муолажа бўлмаслиги керак.

7. Шаръий манбаларга муҳолиф бўлмаслиги ҳам зарур. Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоху анху Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи васалламдан ривоят қилишларича, у зот игна билан баданига сурат чизувчи аёл ва чиздирувчини, соч улайдиганни ва улатадиганни, хусн учун тишларининг орасини очувчини ва Аллоҳ халқ қилган нарсани ўзгартирувчини лаънатлаган», дедилар (*Имом Бухорий ривоят қилган*).

Ибн Аббос розияллоху анхудан қилинган ривоятда келтирилишича, соч уловчи аёл ва соч улатувчи аёл,

игна билан баданига сурат чизувчи аёл ва чиздирувчи, оғриқсиз баданига сурат чизувчи лаънатланган (*Абу Довуд ривояти*).

Ва яна Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам ўзини аёлларга ўхшатувчи эркакни ҳамда ўзини эркакка ўхшатувчи аёлни бундай қилишдан қайтарганлар.

8. Даволаниш қоидаларига амал қилмоғи керак. Номаҳрам билан холи қолмаслик, авратларни очмаслик ва шунга ўхшаш нарсалардан четланиш муҳимдир. Зарурат учун ёки мажбур бўлиб қолганда, зарари йўқ.

Учинчи: шаръий аҳкомлар:

1. Косметик жарроҳлик зарурат ва ҳожат юзасидан шаръан жоиздир.

а) Жисмдаги аъзо шаклини Аллоҳ халқ қилган ҳолатига қайтариш.

Аллоҳ таоло Куръонда бу ҳақда: «**Дарҳақиқат, Биз инсонни энг гўзал шаклу шамойилда яратдик**», деб айтган (*Тийн сураси, 4-оят*).

б) Жисм аъзосига тааллуқли маълум вазифани қайтариш.

в) Халқий айбларни ислоҳ қилиш, масалан, ёрилган лаб, қийшиқ бурун, хол, бармоқ ва тишларнинг ортиқчаси ёки бармоқ ёпишиб қолиб, унинг шу тарзда туриши моддий ёки маънавий зарар келтирса.

г) Бахтсиз ҳодисалар сабабли, масалан, ёнғин, касаллик ва шунга ўхшаш нарсалар. Мисол учун, касал терини олиб ташлаб, соғ терини ямаш амалиёти, кўкрак беги касалликка олиб боришидан хавфга тушилса, баъзи қисмини ёки барчасини олиб ташлаш, соч тўкилиб кетганда соч экиш. Бу хусусан, аёлларда учрайди.

д) Бадбашараликни йўқотиш, айнан бу нафсий азиятга сабаб бўлса.

2. Косметик жарроҳлик амалиёти тиббий муолажа бўлмай, балки инсоннинг асл хилқатини ўз ҳавойи нафсига эргашиб ёки бошқаларга тақлид қилиб, рағбатларини рўёбга чиқариш мақсадида бўлса, жоиз эмас. Юзнинг муайян суратда кўриниши учун ёки фириб қасди ва адолатни бузиш маъносида бўлиши, бурун шаклини ўзгартириш, лабни катта ёки кичик қилиш, кўз шаклини ўзгартириш ҳамда лунжни кенгайтириш кабилар.

3. Вазни илмий воситалар билан камайтириш, агар вазн касалликни келтириб чиқарса. Жарроҳликдан бошқа йўл қолмаса, зарардан омонда бўлиш шарти билан жарроҳлик амалиёти ўтказиш жоиз.

4. Ажинни жарроҳлик йўли орқали ёки укол билан кетказиш, модомики касаллик ҳолати бўлмаса, зарардан сақланиш учун жоиз эмас.

5. Қизлик пардаси бахтсиз ҳодиса ёки зўравонлик оқибатида, ё мажбурлаш билан йиртилиб кетган бўлса, уни тикиш жоиз. Аммо фоҳишалик сабабли ўша қилган гуноҳини ёпиш учун бўлса, шаръан жоиз эмас. Бу амалиётда аёл шифокорлар бошчилик қилмоғи лозим.

6. Мутахассис табиб тиббий амалларда шаръий қоидаларга амал этмоғи ва жарроҳлик қилдираётганларга насиҳат қилмоғи лозим. Чунки «Дин насиҳатдир», деб айтилган.

Қуйидаги нарсалар тавсия қилинади:

1. Шифохона ва хусусий клиника шифокорлари, Аллоҳга тақво қилишни лозим тутинг. Амалиёт давомида ҳаром нарсаларга йўл қўйманг.

2. Табиблар ва жарроҳлар хос тиббий машғулот ҳамда косметик жарроҳликка тааллуқли нарсаларда фикҳни билишлари, у ишларда шаръий ҳукмни аниқламас-

дан туриб, фақат моддий манфаатни ўйламасликлари лозим. Ҳамда ҳаққа муҳолиф бўлган савдога тарғиб қилувчи нарсага ҳам бормаслиги даркор. **Валлоху аълам.**

505-САВОЛ

Ассалому алайкум, Одинахон она! Агар протез ёки керамика ва шунга ўхшаш тишни даволаш усуллари ни қўллаётганда узрли ҳолатда ё бетаҳорат бўлса, бунинг ҳукми қандай бўлади? Мабодо даволатишнинг иложи бўлмаса, олдирса-чи?

Мен тишларнинг орасини очтириш лаънатланган ишлигини билиб қолдим. Бу мавзудаги ҳадис қанчалар саҳиҳ?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Тишни мутахассисларнинг берган маслаҳатига амал қилган ҳолда даволатиш керак. Агар шифокор тишнинг яроқсизлигини ва олиб ташлаш кераклигини айтса, тиш олдирилади. Пломба қўйдириш ва тиш қоплатишда пок ҳолда бўлиш шарт эмас.

Ҳадисда айтилган нарса ўша замонда урф бўлган соғлом тишларнинг орасини беҳуда очтиришдир. Даволатиш у маънога кирмайди. **Валлоху аълам.**

506-САВОЛ

Ассалому алайкум! Уламоларнинг «Ҳомилани 40 кунгача олдирса бўлади», деган фатволари қанчалик даражада асосли?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Уламолар айтганининг ўзи етарли. Жон кирмаган нарса ҳомила эмас, танадаги бир жонсиз аъзо деб ҳисобланади. Ўша нарсага жон кирга-

нидан кейин у тирик нарсага айланади. Шунинг учун уламолар уни тушириб юбориш жоиз бўлмайди, деб айтадилар. *Валлоҳу аълам.*

507-САВОЛ

Ассалому алайкум! Туғуруқхонада она фарзандига азон айтиши дуруст бўладими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Азонни аёл киши эмас, эркак киши айтади. Боланинг отаси туғуруқхонада боланинг қулоғига азон айтиб қўйиши жоиз, албатта. *Валлоҳу аълам.*

508-САВОЛ

Ассалому алайкум! Мен маҳалламиз идорасига кириб, 2 ёшли фарзандимга нафақа пули беришини сўраганимда, у ердагилар: «Харажати бўлади, бир ойлигини ва яна 100 минг сўм берасиз», дейишди. Мен бунга рози бўлмадим, чунки мени 6 ой судраб юришди. «Даромадларинг ошиб кетяпти», деб ҳар хил баҳоналар билан нафақа пулини атайлаб чиқаришмади. Энди уларнинг ҳам камчилигини айтиб, шикоят қилсам, шариатга тўғри келадими? Илтимос, маслаҳат берсангиз.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Агар шу ёрдамга ҳақли бўлсангиз ҳамда ҳақиқатда ҳам унга эҳтиёжингиз бўлса, ёзсангиз ва ҳаққингизни талаб қилсангиз бўлади. Сизга нисбатан ноҳақлик бўлганида шикоят қилишингиз мумкин. *Валлоҳу аълам.*

509-САВОЛ

Янги уйга ҳафтанинг қайси куни кўчиш яхши, баракали ва Аллоҳга хуш ёқадиган бўлади?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Аллоҳнинг ҳар бир куни муборақдир. Уни ким қандай ният ва амаллар билан бошлашига боғлиқ. Динимизда фалон кун хосиятли ёки хосиятсиз, деган гап йўқ. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг баъзи яхши ишларни маълум кунларда қилганлари ҳадисларда ривоят қилинган. Лекин қайсидир кунларда мана бу ишни қилмаганлар, деган маънодаги ҳадис ривоят қилинмаган. *Валлоҳу аълам.*

510-САВОЛ

Ассалому алайкум, ҳурматли устоз! «Бемор одамни кимдир уқаласа, массаж қилса, унга пул бериш керак. Акс ҳолда беморнинг юки уқалаётган одамга тушади», деган гаплар тўғрими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Шариатда бемор кишига дам солиш ва шунинг эвазига тўлов олиш бор нарса. Буни саҳобалар қилишган ва Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламга айтишганида у зот ижозат берганлар, иқрор бўлганлар. Уқалаш муолажаси учун ҳақ олишни шунга қиёсан жоиз дейиш мумкин. Лекин «Юки тушади», деган гап йўқ. Бу хизмат ҳақини олиш учун ўйлаб топилган гап.

عَنْ خَارِجَةَ بِنِ الصَّلْتِ التَّمِيمِيَّةِ، عَنْ عَمِّهِ ﷺ قَالَ: أَقْبَلْنَا مِنْ
عِنْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَمَرَرْنَا عَلَى حَيٍّ مِنْ الْعَرَبِ فَقَالُوا: إِنَّا أَنْبَعْنَا

أَنْتُمْ جِئْتُمْ مِنْ عِنْدِ هَذَا الرَّجُلِ بِخَيْرٍ، فَهَلْ عِنْدَكُمْ دَوَاءٌ أَوْ رُقِيَّةٌ؟
 فَإِنَّ عِنْدَنَا مَعْتَوْهَا، فَقُلْنَا: نَعَمْ، فَجَاءُوا بِمَعْتَوْهِ فِي الْقَيْودِ، فَقَرَأْتُ
 عَلَيْهِ فَاتَحَةَ الْكِتَابِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ غُدُوَّةً وَعَشِيَّةً، كُلَّمَا خَتَمْتُهَا أَتْفُلُ
 بِبُزَاقِي عَلَيْهِ، فَكَأَنَّمَا نَشِطَ مِنْ عَقَالٍ، فَأَعْطَوْنِي جُعْلًا، فَقُلْتُ: لَا،
 حَتَّى أَسْأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، فَسَأَلْتُهُ، فَقَالَ: كُلِّ، فَلَعَمْرِي مَنْ أَكَلَ
 بِرُقِيَّةٍ بَاطِلٍ لَقَدْ أَكَلَتْ بِرُقِيَّةٍ حَقٍّ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِسَنَدٍ صَالِحٍ.

Хорижа ибн Солт Тамимийдан, унинг амакиси розияллоху анҳумодан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи васалламнинг хузурларидан чиқиб, араб маҳаллаларидан бирининг олдидан ўтдик. Улар бизга: «Бизга хабар беришларича, сизлар анави одамнинг хузуридан яхшилик билан келган эмишсизлар. Сизларда даво ёки дам солиш борми? Бизнинг бир мажнунимиз бор», дедилар.

«Ҳа», дедик.

Улар кишанланган бир мажнунни олиб келишди. Мен унга уч кун эрталаб ва кечкурун Фотиҳани ўқидим. Ҳар ўқиб тугатганимда унга суфлар эдим. У худди тушовдан бўшатиладек бўлиб кетди. Улар менга ҳақ беришди.

«Йўқ! Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи васалламдан сўрамагунимча олмайман», дедим.

У зотдан сўраган эдим: «Еявер! Умрим ила қасамки, кимдир ботил дам солиш билан еган бўлса, сен ҳақ дам солиш билан единг», дедилар».

Абу Довуд саҳиҳ санад ила ривоят қилган. Валлоху аълам.

511-САВОЛ

Ассалому алайкум ва раҳматуллоҳ. Ҳозирги кунда 1 буруд масофа неча километр ёки метр ҳисобланади? Олдиндан раҳмат!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом ва раҳматуллоҳ. Буруд эмас, барид. «Барид» луғатда почта маъносини билдиради. Илгариги вақтда Ислому ўлкаларида почта ишлари отда юриб амалга оширилган. Шаҳарлар орасидаги почтахоналар маълум масофага қурилган. Бир барид билан иккинчисининг ораси 4 фарсах, яъни 22.176 метр бўлган. Ҳар почтахона – баридда ходимлар отларини боқиб, шай бўлиб турганлар, аввалги бариднинг ходимлари узокдан кўриниши билан йўлга тайёр бўлиб, отни миниб чиққанлар. Улар келиб, почтани топшириши билан от чоптириб, олға босганлар. Биринчи почтахона билан иккинчисининг ораси километр деб эмас, ўша вақтнинг таомилига кўра «барид» деб айтилган. *Валлоҳу аълам.*

512-САВОЛ

Ассалому алайкум, Одинахон опа. Саволим шуки, ойим бир китоб сотиб олибдилар. У китобда «Ганжул ариш», «Дурудуду тож», «Мухри нубувват», «Дурудуду муаззам» номли дуолар ёзилган экан. Ҳақиқатда шундай дуолар борми ёки буни ўйлаб чиқаришганми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Буларнинг ҳаммаси асосиз нарсалар. Уларнинг бирортаси ҳадиси шарифларда ворид бўлмаган. *Валлоҳу аълам.*

513-САВОЛ

Ассалому алайкум! Одинахон, мен Пайгамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам ҳақларида ёзилган «Мавлид»ни ўзим ўқиб юрсам бўладими? Аллоҳ илмингизни зиёда қилсин.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Уни аввал бирор илмли кишига кўрсатиб, тўғрилигини тасдиқлатиб олинг. Кейин ўқиб юраверсангиз бўлади. Чунки бу ном билан чиққан китоблар жуда кўп. Уларнинг ҳаммаси ҳам эътиқодга тўғри келмайди. *Валлоҳу аълам.*

514-САВОЛ

Ассалому алайкум! Аллоҳ илмларингизни хайрли ва давомли қилсин.

Бир ҳикоя ўқигандим. Унда ёзилишича, Жаброил алайҳиссалом оятларни келтиради: «Эй Муҳаммад, ул йигитга айтгин, Бизнинг ҳузуримизда парҳез қилди, Биз унга нажот бердик, охират балосидан халос қилдик, у икки туядаги дон яхшиликнинг баҳосидир». Шу сўзлар қайси суранинг нечанчи оятида келгани ёзилмаган экан. Илтимос, шуни аниқ айтиб беринг. Аллоҳ рози бўлсин!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Ушбу маънода оят йўқ. *Валлоҳу аълам.*

515-САВОЛ

Ассалому алайкум. Уй шароитимизда интернетдан фойдаланишнинг имкони йўқ. Шунинг учун шаръий масалалар бўйича муаммолар юзасидан сиз билан те-

лефон орқали ҳам гаплашиб, жавоб олишнинг имкони борми? (Аёлим сиз билан телефонда гаплашиб туришни ва сизга яқин бўлишни истайди, Аллоҳнинг розилиги учун.) Лекин телефон рақамингиз бизда йўқ-да...

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Бўш вақтим деярли йўқлиги сабабли вақтида жавоб бера олмаслигим мумкин. «Muslimaat.uz» сайтининг Фейсбук саҳифасидаги ходималаримизга мурожаат қилинг. Улар имкон қадар ёрдам беришади, керак пайтда шу орқали мулоқот қилсақ бўлади, иншааллоҳ.

516-САВОЛ

Ассалому алайкум, ҳурматли Одинахон опа. Саволим нотўғри бўлса, олдиндан узр сўрайман. Бундан бир неча йил олдин оламдан ўтган марҳума опам тез-тез тушимга кирадиган, маслаҳат қиладиган бўлиб қолдилар. Бунда бирор маъно борми? Одатда нимани ўйласанг, ўша тушга киради, деб ўйлардим. Аммо анча ёдимдан кўтарилган опам ҳозир тушимга қиряптилар. Маслаҳатингизни аяманг, илтимос. Нимадир қилишим ё қабрларига зиёратга боришим керакмикан?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Уларга атаб Куръон тиловат қилиш, ҳақларига дуо қилиш керак. *Валлоҳу аълам.*

517-САВОЛ

Ассалому алайкум! Эридан ажраган қиз отаникида ўтирса, бирор жойга бориш учун отасидан рухсат сўраладимми ёки ихтиёри ўзида бўлиб, хоҳлаган жойига изнсиз бораверадими?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Кимнинг қўл остида ўтирган бўлса, ўшандан рухсат сўралади. Отанинг қарамоғида бўлса, отадан изн сўрайди. *Валлоҳу аълам.*

518-САВОЛ

Ассалому алайкум, Одинахон опа. Аёл киши фарзанд дунёга келтираётганида ўлим билан олишади, дейишади. Бунда қабрнинг оғзи очиқ туради, деган гап ҳам бор. Шунинг учун аёл фарзандини дунёга келтирганида ўзи ҳам чақалоқ каби пок бўлиб, гуноҳлари тўкиладими? Бундай гапларни одамлар ўйлаб топганми ёки ҳадисларда келганми? Жавобингиз учун катта раҳмат. Аллоҳ хизматларингиздан рози бўлсин!

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом! Айнан ушбу маъноларда ҳадис йўқ. Аммо ҳомиладор аёл Аллоҳ йўлида жанг қилувчи мақомида, тўлғоқ пайтида ёки фарзандини дунёга келтириши билан вафот этган аёл эса шаҳид мақомида бўлиши ҳадисда айtilган. *Валлоҳу аълам.*

519-САВОЛ

Ассалому алайкум, ҳурматли устоз! Биз аёллар ҳар доим соғлигимиз учун ҳаракат қиламиз, соғломлаштириш марказларига борамиз, табиийки, турли хил энгил ва оғир машқлар қилишимизга тўғри келади. Яқинда мен йога билан шуғулланишни бошладим. Фақат бу соғломлаштириш машқларини руҳий энгилликни сезиш учунгина эмас, умуртқа поғонамга керакли муолажани олиш учун бажармоқдаман. Ва яхши натижаларни сездим. Йога, десам, ҳамма оёқларни

чалқанча қилиб, кўзларни юмиб, ички хотиржамликни ҳис этиш учун қилинадиган машқ, деб ўйлаяпти. Мен эса айнан умуртқа поғонасини чўзадиган, қоматни тик қиладиган машқлар турини бажаряпман, мисол учун, олдинга чўзилиш, орқага энгашиб, кўприк ташлаш, оёқларни юқорига кўтарган ҳолда мувозанатни сақлаш каби машқлар шулар жумласидандир.

Билишимча, йога аслида буддистлик динига хос бўлган машқлар турқуми бўлиб, ўзга олам билан мулоқотга киришиш маъносида амалга оширилар экан. Яъни руҳларни чақириб, улар билан алоқага чиқилар эмиш. Лекин мен бу мақсадда машқ қилаётганим йўқ. Ёшлигимдан менда остреохондроз, яъни умуртқа поғонаси касаллиги мавжуд ва шуни тўғрилаш учун қилган машқларим комплекси йога машқларининг ичига киради. Энди иккиланиб қолдим. Машқ сифатида ўзимга фойдали бўлгани учун шуларни бажарсам бўладими? Олдиндан жавобингиз учун миннатдорчилик билдираман.

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Ва алайкум ассалом. Сизнинг соғлиғингиз учун керакли бўлган машқларни бошқа шаклда қилишнинг имкони йўқми? Ўзингиз айтганингиздек, йоганинг бизнинг исломий эътиқодга тўғри келмайдиган руҳий маънолари бор. Умуртқа поғонаси муолажаси ва бошқа керакли нарсалар учун ўзгача услублар ҳам мавжуд. *Валлоҳу аълам.*

МУНДАРИЖА

Қуръон.....	3
Суннат	12
Ақийда.....	14
Ибодатлар.....	22
Поклик.....	22
Намоз.....	42
Намоздаги хушӯ.....	42
Тавба намози.....	65
Рӯза.....	81
Закот	88
Илм	89
Руҳий тарбия	108
Охират	109
Зикрлар, дуолар.....	111
Ахлоқ ва одоб	120
Саломлашиш одоби	121
Қабристон одоби	122
Уйқу одоби.....	124
Оила.....	124
Эр-хотин муносабатлари	125
Ақийка.....	151
Никоҳ.....	157
Қайнона-келин муносабатлари	171
Нозик масала	173
Фарзанд тарбияси.....	176
Ғазабнинг амалий давоси	177
Ғазабни ютишнинг фазли.....	179
Талоқ	188
Исмлар.....	193

Никоҳ тўйи.....	196
Маҳрам.....	202
Аврат.....	203
Тақиқ ва рухсатлар.....	208
Аёлларнинг соч бўяши ҳақида.....	215
Сочни қорага бўяш.....	218
Соч бўяшнинг шартлари.....	220
Таомлар ва ичимликлар.....	224
Бидъатлар.....	232
Маслаҳат беринг.....	237
Фазилатли ойлар ва кунлар.....	246
Турли масалалар.....	251

ОДИНАХОН МУҲАММАД СОДИҚ

БИЛИМСИЗЛИКНИНГ
ШИФОСИ
САВОЛ

ИККИНЧИ КИТОБ

***Муаллиф рухсатсиз нусха кўчиришнинг
барча турлари, кўпайтириши ва сотиши
шаръан ҳаром, қонунан ман этилади.***

«HILOL-NASHR» нашриёти
Тошкент — 2021

Ношир: *Исмоил Муҳаммад Содиқ*

Муҳаррир: *Барно Саидрахмон*
Арабча матн мусахҳихи: *Нодирбек Қаршибоев*
Техник муҳаррир: *Мансур Қаюмов*
Бадний муҳаррир: *Абдулбосит Қамбаров*
Саҳифаловчи: *Ҳабибуллоҳ Шукруллоҳ*
Мукова дизайнери: *Уйғун Солиҳов*
Мусахҳих: *Ғиёсиддин Юсуф*

Тасдиқнома рақами: 7798, 11.03.2021 йил.

Босишга рухсат этилди 16.04.2021. Бичими 84x108 ¹/₃₂.
Times New Roman гарнитураси. Офсет босма. Босма табоғи 17.
Шартли босма табоғи 18,48. Адади 10000 (иккинчи завод 5000).
Буюртма №63. Баҳоси келишилган нарҳда.

«Hilol-Nashr» нашриёт босмахонаси
100185, Тошкент шаҳри, Сўғалли ота, 5
Тел. (99871) 2175999, факс (99871) 2175478
<http://hilolnashr.uz> e-mail: info@hilolnashr.uz

64,596

БИЛИМСИЗЛИКНИНГ
ШИФОСИ
САВОЛ

ISBN 978-9943-5774-9-7

9 789943 577497